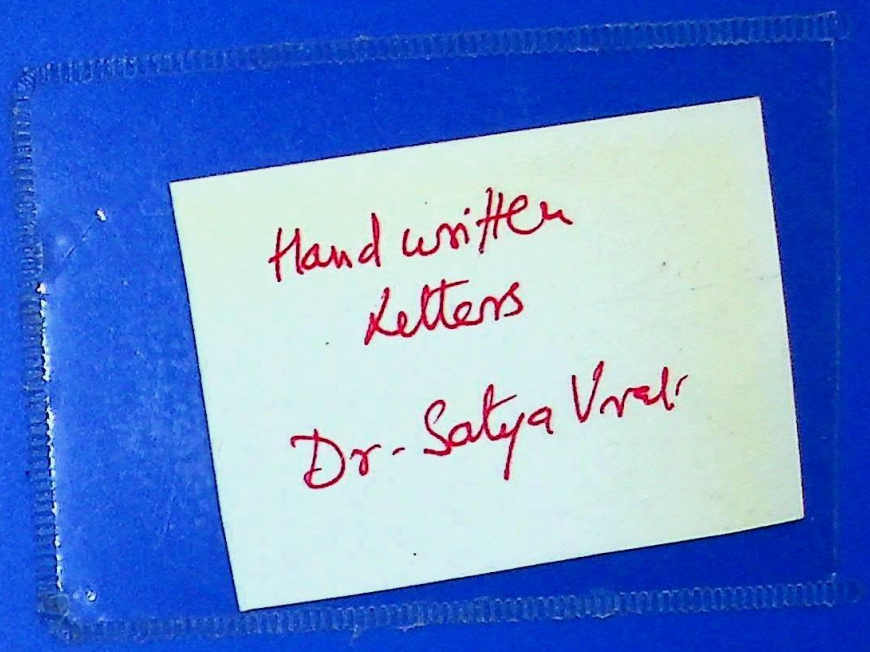

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

स्वकीयानि पत्राणि

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR,
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY
PURI, ORISSA

Phone : 230035

Res. 3/54, ROOP NAGAR.
DELHI-110007 (India)

19

Ref. No.

Dated २०. ६. ९८ ई०

शिवानीस्थात् पण्डितशिवनारायणशास्त्रिभ्यः
प्रति लेखितं पत्रम्

प्रियमेव : पण्डित शिव नारायण शास्त्रिन् सर्वदा स्वस्ति ।

श्रद्धीयदं मवल्लभमिदं च मुदं परम् ।
मवत्स्नेहप्रतीकं तदूरस्थोऽहं बिभावये ॥ १ ॥
ग्रन्थस्यं पठनीयं मे निपुणं परीक्षितम् ।
स्वकीयोद्योजनामिश्रं पत्रं लब्धं मया हितम् ॥ २ ॥
हर्षो मे जायते तेन तोषश्च गिरगोचरः ।
लब्धायं सततं सत्यं विदुषां सूक्ष्मदर्शिनम् ॥ ३ ॥

~~हृदयं हृदयानन्दवर्धनं~~

शोभनमिति प्रयोजने ऽस्मिन् सर्वथा शिष्टसम्मतः ।
प्रेमाङ्गो स्नेहनसूचेन परत्वं वेद्यते ॥ ४ ॥
स्नेहस्निग्धे शब्दो ऽयं नेहुधोऽस्ति तथैव हि ।
स्नेहप्रेमादिसूत्रस्थश्चकारः खलु बोधकः ॥ ५ ॥
प्रत्यक्षं हृदयानन्दस्ते दत्तेन न मया मुदम् मनाक् ।
इत्थं वोक्ष्य समाचेन स्वस्थो ऽनिर्वाच्यो ऽहं भवत्स्नेहतः ॥ ६ ॥
प्रारोग्यादि प्रयुज्यादे वीरं स्वामुपलेऽहरे

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

वस्तूनां मतं प्रतिपेदे। वितामि
तानि मासि सन्ति।
भवत्सदृशानां तेषामन्या-
न्यपि भिन्नाभिसन्धीनि ते
ऽन्तरा ऽन्तरा पक्षाणि
प्राहिणवन्। तैः सहाहं
मया दूरतः सम्पर्कः। ते मोदन्ते,
यदि पक्षाणि नेष्यन्ति, पक्षाणि
प्राप्तुं यतिष्ये।
अस्तु। इन्दिरागान्धी-
चरितमहाकाव्यप्रतिरूपकाणि
(टीजंऽ) सम्प्रति न सुलभानि।
तेषामनर्पितप्रायत्वात्। तस्मिन्
ग्रन्थे ऽहं इत्थं भवन्तं नि-
मन्त्रयिष्ये। ऽपि ग्रहं
करिष्ये। ऽआत्मार्पिकायै —
सिद्धयर्थं सिद्धिकामोऽनेनोपन्यस
(वि)भाम्यहं सत्यव्रतः शास्त्री-॥

15 भारत INDIA

POST CARD पोस्ट कार्ड

Sri ANANDATIRTHA SHARMA,
SRI PANINI MAHA-VIDYALAYA,
P.O. ATMAKUR
(Dist. KURNOOL) A.P.

पिन PIN 5 1 8 4 2 2

भाया नेदं शास्त्रं गतवन्तः
ततो गृहीत्वा ते तदत्र-
भवतः प्रापयन्त्वित्येतदर्थं
ते मदुच्चसा प्रार्थयितव्याः
येन समीक्षाकर्म भवन्तः
प्रारभन्ताम्। सौकर्याय
ऽन्यदीयस्य स्वसम्बन्धिनो
गृहस्य सङ्केतमप्यत्रालिखामि
MRS. SUDESH MALHOTRA
S-02,
MANISH MAHAL,
VEERA DESAI ROAD,
ANDHERI WEST,
BOMBAY - 58
TEL. 626795.
पत्रोत्तरमपेक्षमाणो विरमा-
म्यहं सदा। भवदीयः शास्त्री-॥

15 भारत INDIA

POST CARD पोस्ट कार्ड

SRI S.B. VELANKAR,
DEVA-VANEE MANDIRAM,
INDIRA NIWAS,
A.G. STREET,
BOMBAY

पिन PIN 4 0 0 0 0 4

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

विषय मवलम्ब्य लेखं प्रणीनीषामि। विषयोऽयं मत्र मन्त्रदर्शो रेचे तेति तर्कयामि।

प्रऽष्ठमासस्य नवमो दिवसः पूज्यपितृचरणानां निर्वाणदिवसः। तमुपलक्ष्य संस्कृतपाठकाश्रमः कश्चन राशिः प्रेक्षयितव्य इति मे मनोरथः। ऐकमत्यो विद्योपजिवत्वान्मम न चालेनलक्षेपितः। सर्वसम्मतिधनादेशाद्धारा प्रेक्ष्यते। तं-स्त्रीकृत्यानुग्रहं भाजनतां नेष्यामीति सन्नद्धतिर्जातेयम्। विरमाम्यहं सुरसरस्वतीसमाराधनैकव्रतः सत्यव्रतः शास्त्री।

जवाबी
REPLY

पोस्ट कार्ड POST CARD

डा० प्रकाशमित्र शास्त्री,
सम्पादक, पारिजातम्,
105/154, प्रेम नगर
कानपुर
KANPUR
पिन PIN 2 0 8 0 0 1

(U.P.)

भवतामत्र जातिः सम्भावयते।

प्रतीक्षा ऽस्त्यत्र भवतां प्रतीक्षायाम्।

भवतां सर्वविधं मङ्गलमनामयं च भूतभावनं प्रभुं प्रार्थयमानो विरमाम्यहं -

भवदभिन्नहृदयः सत्यव्रतः शास्त्री-

पण्डितं वसन्तप्रनन्तगाडगी
2, मेलम,
पत्रकारनगरी
पुणे PUNE

पिन PIN

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/54, रमेशनगर,
दिल्ली-110007.
28.7.1994.

Duplicate

मान्या विदुषी,
जयतु भारती।

भवदीयः जगन्मोहनप्रहारपूर्वः प्रेमपूरितः पत्रः पत्रावलिमेत्य प्राप्तः। प्रसन्नश्च तेन वाचामगोचरः कश्चनानन्दातिरेकः। यद्यपूर्वमेवं निर्व्यूढभरधुरः सम्यग् गोपायितश्चिरं चेतसि स्थापितः। एतदधिकमाशिषं कथमवलोऽभिदधीय?

या पत्रशतचञ्चुपुटी पितृचरणानां भवत्पितृव्यपादेषु वर्तते तस्याश्छायाप्रतिलिपीर्यदि ते ऽमेदिता देशतः प्रेक्षयितुं शक्नुयस्तर्हि महानस्मदनुग्रहो भवेन्नस्मिन्। अहं पितृचरणानां सर्वाण्यपि पत्राणि प्रकाशयितुमिच्छामि। नाना पत्राणि तैर्मम चेद्धात्रा-

दूरभाषी-230035-

3/54, रमेशनगर,
दिल्ली-110007.
23.7.1994.

मान्यचरणाः,
जयतु भारती।

अत्रास्माकं कुशलिनः सर्वे कुटुम्बाः श्रीमन्तश्च सन्ति। पुण्यपत्तनाद्दिल्लीं प्रत्यागमनं मुम्बाजुरीमार्गेणैव भवेदिति पूर्वं निश्चितमासीत्परमतिवृष्टिवशात्ते लक्षानपाताभाते अत्र रुद्धे अद्भुतानिति पुण्यपत्तनादेव व्योममार्गेणाद्दिल्लीं प्रत्यागमम्। अतो मुम्बाजुर्यां साक्षात्कारानसरो नालभिषि। सोमेशा-विवाहोत्सवे ऽप्युपस्थातुं नाशकमिति महान्मे मनसि खेदः।

[illegible] पत्राद्नालभेकल्पयं नवस्थापितम्। श्रीकृष्णरमध-

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/54, रूपनगर
दिल्ली - 110007.
28.7.1994.

मान्या विदुषी:

जयतु भारती।

दि. 6. 7. 94 दिनाङ्कितं भवत्पत्रं मया दिनद्वयात् पूर्वमेवालम्भि, प्रज्ञातं च ततो मात्वा भारतीसंस्कृति विजयकारिजातविशेषाङ्कप्रकाशनेनाधिमनितरां साधारणः कश्चनानन्दातिरेकः। सर्वथा श्लाघनीयोऽयमत्र निर्णयः।

प्रहृष्टं सहार्द्दं भावज्ज्वरेण पीडितप्रायम्। दिनद्वयात् पूर्वमेव ज्वरोऽगतः। तथापि शारीरसादस्त्वस्त्येव। मन्ये कतिपयैरहोभिः सोऽपि क्षयमेष्यति।

सति स्वास्थ्यलाभे चादृशे भारतीयसंस्कृतिरिति

दूरवाणी - 230035 3/54. रूपनगरम्,
दिल्ली - 110007.
27.7.1994.

मान्याः पण्डितनाउगीकमहाभागाः

जयतु भारती।

मासस्यास्य चतुर्दशे ऽहनि सपत्नीको ऽहं पुण्यपत्तनमुपेतो भवद्गृहान्यासिषं भ्रातृजयां चाद्राक्षं तथासूचितं भवद्भिर्जागद्गुरुभिः सह मध्यालिपरादि स्थानानि गामिनमीदृत्य विंशे वाह्नविंशे वाऽहनि दिल्लीमुपगन्तारः स्मः। अस्मद्द्वारा तया ज्ञापन प्रकाशितो समग्रयतिर्योषितो मासि सम्प्रति वर्तते। मतो भवद्भिः सहैवेयं [illegible] ऽहं न वोम्नि दिल्ली समागता भवन्तो न नेष्यन्ति। [illegible]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Duplicate

दिल्ली — 110007
21.1.1994

विद्वान् शास्त्रिवर्यः,

सप्रणयं प्रणमन्तु।

16.1.1994 दिनाङ्कितं भवदीयं सपरिचयपत्रमस्मार्षीत्। काङ्क्षे चरितनायकस्य जन्मतिथिम्। पुरस्कारादिकं मया भवादृशानां सरस्वत्याः कृपादृष्टेरेव फलितेषु सत्कृतिसाधनेषु शुभकामनाप्रतिफलरूपेण वा। यावदायुः संस्कृतवाङ्मयसमर्पणमेव हे उपजीव्यं हे अभिलाषः। सोऽयमभिलाषो भवत्सङ्कल्पानामनौपम्यैः परिपूर्तिमियात् देवेन कामयमानो भवान् सुचिरमायुषा च संविधत्तां दीर्घसत्रमायुषो हिरण्मयम्।

सुरसरस्वतीसमाराधनैकबद्धदीक्षः
सत्यव्रतः शास्त्री

डा० सत्यव्रतशास्त्री
२ कमलानगरम्

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

गद्यमयानि पद्यानि

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri`

Recipient of Padma Shri & president of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor,
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res. : C-248, Defence Colony,
New Delhi-110 024
E-mail : satyavratshastri@airtelbroadband.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph. : 24336644, 24336631

३०. ०८. २००६.

मान्यमेव वेङ्कटेशं प्रणामः।

अद्य चिराय पत्रं प्रतिलभ्य: प्रहर्षोमीति शब्दान्योऽस्मि। नाना दैन्यानि व्यथयेव ज्वरेण ग्रस्तोऽस्मम्। दिनद्वयात्पूर्वमेव ज्वरोऽगतः। आसप्तत्वदपि न मां मुञ्चति। दूरात्तां बलवद्भुनक्मि। सजातीलिरोग इति यदुच्यते तदवितथमेव। सत्यपि शरीरसादे मिषन्नपरामर्शमनादृत्य व्याख्यातरवि चिरमवरुद्धानि सम्प्रदर्शितुं इच्छोऽस्मि। अस्मादृशां कुलो नाम विश्रामः।

भवन्तः पद्मालङ्करणेन सभाजिताः सान्त्विति किमतः परं मे प्रियतरं स्यात्। अयोध्यं परमस्मिन् घरण्डे ६ई स्वकीयामनुरंसं प्रेक्षयामि। तं पत्रैकदेशं स्वकीयेन जीवन-वृत्तान्तनिवरणेन सह गृहमन्त्रालयं प्रति प्रेषयन्तु सन्त इति वेनिवेद्याऽभवत्सु विद्वद्वरेण्येषु नातितरां मे सम्बन्धः विद्यमानः —

भवदाश्रवः —
सत्यव्रतः शास्त्री

श्रीचार्यदेशिकवर महापात्रमहाभागाः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

गद्यमयानि पत्राणि

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

การสัมมนาเพื่อสร้างอารยธรรมที่แท้จริงมุ่งสู่ศตวรรษที่ 21
FORUM "ESTABLISHMENT OF NEW CIVILIZATION FOR 21st CENTURY"
1-3 MAY 1995 THAI-JUST PAVILION

प्रथमं तावत् मंगलमुत्सवः सूच्यमानः।

यद्यपि लघुकं भाव-सङ्ग्रहतया च एवेदं भवेत्।

एतेषां इत्थं ~~भाव-सङ्ग्रहेण~~ पदरचना। वैदर्भीरीति-
पद्धतेरत्र वाच्यं मुक्तकः। पूर्वार्धतो वाच्यं गौरं
एतेषां रचिता रचना भूमिः। ध्रुवमेव सुमनसां सुमनसं
मनस्त्वं समप्यामोदविशेषं जनयेदिति प्रतिमन्
काव्य-सङ्ग्रह-कर्तृरेव गौरैः लाघवादैः समाजयन्
विरमामहे ——

सरस्वतीसमाराधनैकव्रतः

स्वस्थव्रतः शास्त्री

जवाहरलाल नेहरू विश्वविद्यालयस्थ-
संस्कृत-अध्ययनस्य प्रधानाचार्यः
पूर्वस्थश्च जगन्नाथ परंस्कृत राष्ट्रिय-
संस्कृत-सुलाधिपतिश्च

दिल्ली
22.3.2002

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR,
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY.
PURI, ORISSA

Phone : 230035
Res. 3/54, ROOP NAGAR,
DELHI-110007 (India)

Ref. No.

Dated ५.५.९८-९९

मान्या विदुषी भवत्या

जयन्तु भारती।

उपरि लेखेन प्रकाशकस्यानुरोधेन मया १८.३.९८ दिनाङ्कितं भवत्यै प्रेषितम्। अद्यापि च तेन वाचामगोचरः कश्चना-न्यायो लिखितः।

अद्यतने हाइटेक्नोलाजी युगे कोऽपि पुरातनमतं दातुं नेच्छति। उक्तकरमाशयात् यदि नाद्यैव वा अस्मिन्नेव मासे त्रयो पेक्षः।

भवत्याः स्तुत्यं नीलाचलनिधिमाश्रित्य ग्रन्थं प्रकाशयन्तीति-श्रुत्वा मोदामहे। तदर्थं मदादेशानुसारेण धनमेवन पठाने तेभ्यस्तेभ्यो मम कान्येभ्यो विचारं विनिमयमेव प्रस्तौमि। तेभ्यो यानि यावन्ति वा अन्यदृश्यो रोचेरंस्तानेव-रूपेणैव ग्रन्थे समावेशयितुमर्हन्ति। किं बहुना?

यदि नीलाचलाधिनाथस्य श्रीजगन्नाथस्य कृपया समयमध्यापनेरन् तर्हि तेन सार्धं मादयामि। अत्रमञ्जि नाना शास्त्रपरामर्शमेवं विदधेयुः सुतरां इहमेतेषां धन्यमात्मानं मन्यामि।

एवमेव काले काले ऽवश्यं समस्तेभ्यो ऽभ्यर्जनं इति अलब्धानुरूपसम्बन्धां सद्गुरुस्मानां कुशलमनसयं वै भवत्यां मूलभावनं संप्रार्थ्य विरमामहं —

भवदीयः कुलमणिमेत्रामहाभागः
पुरीक्षेत्रस्थः

सबहुमानाञ्जलिहृदयः —
सत्यव्रतः शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Phone : 230035

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR,
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY
PURI, ORISSA

Res. 3/54, ROOP NAGAR,
DELHI-110007 (India)

Dated

Ref. No.

१. प्रत्यूषमित्रा सुरत-सुखेक्षणाभिः
कपोलरागेण पदैः परिक्षिप्ता वा।
कल्याणहेतुं सुचिरोत्थिता वा
स्त्रीराः स्वधर्मं न परित्यजन्ति॥
{श्रीबोधिसत्त्वचरितात्, ई.१०}

२. पापं प्रदुष्यन् मनुते मनुष्यो
मद्दुष्कृतं वेद न कश्चिदन्यः।
(ये) ये स्थिता देवगणास्तदीयं
जानन्ति सर्वं हृदयं शुभं वा॥
{श्रीबोधिसत्त्वचरितात्, ई.५}

३. योगादिशास्त्राभ्यसने रतानां
तत्त्वप्रभावे ज्ञ समावहानाम्।
नोपः प्रयुञ्चान परस्परेषां
सदा सुरक्षां परिवर्धनीयः॥
{श्रीगुरुतेगबहादुरसिंहचरितात्, २.८२}

४. यत्रं परस्मापि विनोद एव
क्रीडां जनाश्चक्रुरमन्दकोटिशः।
ये त्वेव मूर्खा दुरभिमानसंस्थे
अजानन्तो तत्रो समचोदिआजः॥
{इन्दिरागान्धीचरितात्, १२.६}

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

४. द्रुमलतापरिरोभिसमन्ततो
प्रसरदम्बुतलानुगलोचनम्।
उदितचोरुचलच्चमरानिलः स्वनं
क्वचिरुतैर्विकलाप्तमनोहरम्॥
तरुतले कुसुमाभिमुखे रतौ
वरहयैरुचिरैरभिजातिभिः।
दृषदमं वृषभेक्षणसङ्गिना -
चरणनूपुरनिःस्वनगर्भुलम्॥
सुकविता सुकवेरिव वस्त्वतेः
सुधटिता प्रतिमेव सुशिल्पिनः।
सुरमणीमभुजेरिव दर्शनं
ललिते शालभञ्जिके वेलनमद्भुतम्॥
{इन्दिरागान्धीचरितात्, १२. ३-५}

५. एको ऽस्य धर्मस्य गतेर्जागतेरथात्म वैधा
वर्णो ऽस्य चाऽयमिति नाऽस्य च वेष एषः।
एतादृशः खलु विचारस्तथ्य एव
प्रादुर्भवन्ती- महतां नहि मानसेषु॥
{इन्दिरागान्धीचरितात्, १२. १६}

६. हिमालये नाम नगाधिराजो
विराजते निजधैर्यगाम्भीर्यः।
देवात्मा पितृः क्रोडनिवोपपन्नो
विलक्षणं स्वां सुषमां दधानः॥
यं देवदार्वः समया विभान्ति
दृढानि रूढानि हिमाद्भुतानि।
हिमालयस्य प्रथितानि दिक्षु
सर्वस्य लोकस्य सुखाकराणि॥
{इन्दिरागान्धीचरितात्, २४. २६-२७}

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Phone : 230035

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR,
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY
PURI, ORISSA

Res. 3/54, ROOP NAGAR,
DELHI-110007 (India)

Ref. No.

Dated 1. 3. 1991.

प्रिय दीक्षितमहाभागाः

सस्नेहाशिषः।

अकरेयुरेव (ई. २. क्वा) दिनाङ्कितं भवत्पत्रमलाभि। अत्रत्यैः क्षेमं वाच्यमयोचारः। भवदीया रचना नन्दति रेकः। अहं जनवरीमासस्य सप्तमे दिनाङ्के प्रत्यूषे, ओंकारनगरात् दिल्ली प्राप्तः। प्रारब्धमार्गे एव कायेन, प्रतिश्यायेनान्यैश्च कष्टकैः रोगैराक्रान्तो नितिपटुधोगिी कर्तुमशक्नम्। अद्य कतिपयान्येवाहानि रोगमुक्तः एव मे। सम्प्रति मनाक् स्वस्थमात्मानं मन्ये।

भवतामत्रत्यैः किमपि साहाय्यं प्राप्तेति भवद्भिरुद्घुष्टं किम्। सा दैनन्दिनी खलु? अत्रत्यैरत्यैव वक्तव्यं किमपि कथं तिष्ठतु। सापत्तिर्मे सा अवश्यकरणीयत्वं कोटिमारोहति। अत्र चिन्तयन्नेव भवन्तो मां जिज्ञासेरन्। अथ मया भवन्तं मन्त्रिणं सचिवं कुशलमतामय, सानुग्रहं मन्त्रिणं सचिवं कुशलमतामय, सानुग्रहं इत्यायामि।

श्रीरामकीर्तिमहाकाव्यं पञ्चविंशतिसर्गात्मकं प्रकाशितं वर्तते। तत्प्रतिरूपकाणि (copies) केन्द्रीयशासनद्वारा मार्चमासे प्राप्तानि स्युः। तदा लोकार्पणसमारोहोऽपि सुलभानि स्युः। अत्रत्यैरभिनन्दनग्रन्थः पूर्णतया सम्पन्नः। भवत्स्वास्थ्यान्तरं मे नामी श्रमाः। पुरीकिञ्जल्किधाम्नश्च दीक्षान्तसमारोहस्य कदा सम्भवी? तत्र समाहूयं निमन्त्र्यं भवद्भ्यो नवेति को वेद। केनापि सम्प्रति सम्प्रत्तिकुशलसचिवाः? डा० प्रमोदकुमारो यमस्तमन्तिकं दृष्ट्वा इति कुतश्चन श्रुता वार्ता।

सर्वेऽपि कुशलोनामक्षेत्रनासिनो सत्यरिचिता मननमस्कृतिं वाच्याः।

अवतिष्ठन्ते मयो मे निवेदनीयः प्रणामपर्यायः। इत्यलं पुरीस्थां चाधिकां

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/5-4, रूपनगर,
दिल्ली - 110007
7.6.1992

परमादरणीया आर्यवर्या!

सप्रणयं नमांसि मूर्धांसि।

अंतीदयर्दिन पूर्वमेव अवत्यचमलामि। अलक्ष्मि च तेन लोचामगोचरः कश्चनान्धातिरेकः। दूरस्थितावयवां हृदयेन सन्निहितावेव। अहं सदा स्मृतिपथे वर्तते किं मे ऽतः प्रियतरं स्यात्? चिरकालिकौ ऽवयवो - अविसम्बन्धः। नानाविधानुरागतन्तवः स्मृतयो मानस - मान्दोलयन्ति। अहो! कथं व्यतियाति कालः। कालयन्त्रे - कथमाशा यथा नाराजस्यां लिखितं, कथं सम्मानितं, कथं सहोषितं, विहृतं, भुक्तं पीतञ्च। सम्प्रत्युमाद्यमावां नवीयांसौ संवृत्तौ। अनन्तः पलितश्मश्रुकेशा अहं पुन - रुत्साहहीनः। स्वास्थ्यमपि न समीचीनम्। अतीवं अतीजकायो ऽस्मि संवृत्तः। सर्वेऽपि परिवितास्सन्तृते। विस्मयामेव प्रकटयन्ति।

सिताम्बरमासस्यैकोनत्रिंशे दिवसे १९६० वर्षे फाल्गुनमासे ऽहं जातः सेवानिवृत्तश्च। लघुनु वर्षत्रयस्य हृतौ पुनर्नेमुक्तिर्मे दिल्लीविश्वविद्यालय एवजाता। अतस्त्वावन्तमवधिं दिल्ल्यामेव मे ऽवस्थितिः।

अधुनातनः शरच्चन्द्रस्य हे अपत्ये, एकादशी पञ्चवर्षा श्वेतांशुमेधाना ऽपरश्च पुत्रो द्वादशवार्षिको दिवर्षः सिद्धान्ताख्यः। पुत्र्या इन्दुबालाया अपि द्वे अपत्ये एकादशी नववर्षा दिव्यानामधेया ऽपरश्च पुत्रो दशवार्षिको दिवर्षः। सर्वेऽपि सुखेन कालं क्षपयन्ति।

एतस्मिन्नन्तरे परिजनानां कुशलवृत्तान्तः संलभ्यः। सर्वेऽपि सदा शर्मभिर्निधीयाः।

कालेकालेऽवश्यमेव स्मर्तव्यो ऽहं स्वकीयपत्रेऽ - चानुग्रहीतव्य इति साग्रहमनुसन्धानो भवतां।

सर्वविधं कुशलं च "मञ्जूलानां" भगिनी वार्ता - विनाथो [illegible] विराजन्ते —

सदा सुमनसः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रीहरिपाल त्यागी, रक्षकडाभाता

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

३/ऽ-५, रघुनगर,
दिल्ली - ११००५९.
7.6.1991

परमादरणीया आर्यवर्या:

सप्रणयं नमांसि सूयांसि।

अनेतिपयदिनै पूर्वमेव भवत्पत्रमलाभि। ऽकस्मिन् च तेन नाचामगोचरः कश्चनान्यादृशेनः। दूरस्थितावपि वां हृदयेन सन्निहितावेव। अद्य भवतां स्मृतिपथे वर्तते किं मे ऽतः प्रियतरं स्यात्? चिरकालिकं ऽवयोः आर्द्रसम्बन्धः। नानाविधानुपुरातनयः स्मृतयो मानस-मान्दोलयन्ति। ऽहो! कथं व्यतियान्ति कालः! कालयन्त्रे कथमाशा यौवराज्यं स्थितं, कथं कम्मानितं, कथं कदोषितं, विहृतं, भुक्तं पीतञ्च। सम्प्रत्यु सर्वे भावा वर्षीयांसो संवृत्ताः। अनन्तः पलितश्मश्रुकेशा ऽहं पुत्र-रत्नाद्विहीनः। स्वास्थ्यमपि न समीचीनम्। ऽतीव श्रीजकायो ऽस्मि संवृत्तः। सर्वेऽपि परिचितास्तृतीये विस्मयमेव प्रकटयन्ति।

सितम्बर मासस्यैकोनत्रिंशे दिवसे १९९० वर्षे कृषिवर्षो ऽतिजातः सेवानिवृत्तश्च। तदनु वर्षद्वयस्य हृते पुत्रनेपुत्रिभ्यां दिल्लीविश्वविद्यालय एव जाता। ऽतस्तत्रैवान्तमवधिं दिल्ल्यामेव मे ऽवस्थितिः।

ऽधुनातनः शारदचन्द्रस्य द्वे ऽवयवे, एकापूर्णी पञ्चदशी श्वेतार्कमेघाना ऽपरश्च भूरो दिवसः सिद्धान्ताख्यः। पुत्र्या इन्दुबालाया ऽपि द्वे ऽवयवे एकादशी नववर्षा दिव्यानामधेया ऽपरश्च भूरो रञ्जनाख्यो दिवसः। सर्वेऽपि सुखेन कालं क्षपयन्ति।

एतस्मिन्नेव स्थपरिजनानां कुशलवृत्तान्तः सूचनीयः। सर्वेऽपि मदाशीर्भिरभिनन्दिताः।

काले काले ऽवश्यमेव स्वतन्त्रो ऽहं स्वकीयपत्रेषु चानुग्रहीतव्य इति साग्रहमनुसन्धानो भवतां

सर्वविधं मङ्गलं च "मङ्गलानां चेतसो वाणी—

विनायको "मे प्रार्थयमानो विरमाम्यहं—

भवदर्शनहृदयः

सत्यव्रतः

श्रीहरिपाल त्यागी रत्नकूटमाता

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

5.11.1993.

माननीया महोदया:

जयतु भारती।

अद्यैव 3.11.1994 दिनाङ्कितं भवत्या प्राप्तम्, आशातीतश्च तेन वार्त्तासम्पर्कः कृत्वानन्दातिरेकः। पुरस्कारार्थं धनार्थं सूतरां चिन्तोऽस्मि।

यावत्पर्यन्तं नाट्यपुरस्कारेण न भवामि कथमपि स्वस्थमानसो न भविष्यामि। भवतीधामेवमतिरिक्तं प्रार्थयितुमुत्सुकोऽस्मि। भवत्यां प्रायशः सर्वे एव वृत्तान्ताः प्रति सन्ति विदितास्तावत्। यदि सम्भवेत्तदा रङ्गे पणेनानुगा भवेऽहम्। कृपितमनः वर्षे प्रायशोनेकम् ? यदि विगतेषु त्रिषु वर्षेषु प्रायशः चयनसमित्यन्तर्हीसाहं एकादशीपुरस्कारार्थं प्रेम्णा संस्तोष्यामि। प्रार्थासे सर्वथा कुशलिनः सन्तु भवत्याः श्रीमन्तः।

भवत्युत्सुकः

सत्यव्रतः शास्त्री

डा० रामकिशोर मिश्र,
खेचनड़ा

(illegible)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

5.11.1993.

माननीया संपादिका महोदया:

जय भारती।

१६ वैशाखस्य ३.११.१९९६ दिनाङ्के मदीयं प्रबन्धं प्राप्तम्, यस्य शीर्षकमेव वाचामगोचरः अस्ति। पुरस्कारवर्षपर्यन्तं प्रतीक्षां करोमि।

गतवर्षे साहित्यपुरस्कारेण मम रचना समानीता। मम गृहे चमत्कृतिं द्रष्टुं जनाः समुत्सुका अभवन्। अद्यापि ते सर्वे एव वृत्तान्ते प्रति सन्ति चिन्तयन्ति। यदि इयमपि रचना पुरस्कारेण न भूषयिष्यति तर्हि किमिव वर्षे प्रकाशयिष्यामि? यदि विगतेषु त्रिषु वर्षेषु प्रकाशनमस्यान्तर्हितं साहित्य अकादमी पुरस्कारार्थं मेनां संस्तोष्यामि। शेषाशासे सर्वथा कुशलिनः सन्तु एतस्याः श्रीमन्तः इति॥

भवदीय दर्शनेच्छुः
सत्यव्रतः शास्त्री

डा० रामकिशोर मिश्र,
खेचनड़ा

(illegible)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY
PURI ORISSA

Phone : 230035

Res. : 3/54, ROOP NAGAR
DELHI-110007 (India)

Ref. No.

Dated

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/54, RAJNAGAR.
DELHI – 110007.
INDIA
30.12.1993.

Tel. 2300035

श्रीमन् आचार्यवर्य,

सस्नेहं निवेदनम्।

अत्रभवतां नववर्षशुभाशंसापत्रं प्राप्य समधिगतो मया महान् हर्षोत्कर्षः। तदर्थमहमपि भवतामभिनन्दनं करोमि। नूतनवर्षमपि सकुटुम्बानां भवतां सर्वविधं मङ्गलमाशास्महे इति प्रभुचरणौ प्रार्थये।

इदं सांप्रतमत्रभवतां कृते मह्यं प्रमोदाय भविष्यति यन्मम श्रीरामकीर्तिमहाकाव्यम् उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थया डालिमियाभारतीयकालिदासपुरस्कारेण सम्मानितमिति घोषणा समजायत। पुरस्कारसमारोहो यथाकालं सम्पत्स्यते। इतः पूर्वं दिल्ली संस्कृतसंस्थया इदं काव्यम् उत्तमं चरं सारस्वतं कञ्चदेशे इति डालिमियाभारतीयपण्डितराजजगन्नाथ कौशिकसंस्कृतपद्यरचनापुरस्कारेण सम्मानितम्।

अथ कीदृशं भवतां स्वास्थ्यं श्रीमतीजायाया इत्यपि भवतां श्रीमतीजाया नु उदरस्थिबन्धरोगेण (Hernia) मूर्धापीडिता। दक्षिणजानुनः आगेतस्या अक्षितरां कष्टं येन चलने ईषदपि विघ्नमनुभवति। सोपानारोहणादौ तु नितरां प्रत्यूहो भवति। सत्यमुपचारे न विशेषेण यतते।

नववर्षे (१९९५) अक्टूबरमासे कनाडादेशे कश्चिदाध्यक्षो रागमन् स्यात्। कार्यक्रमे पुरस्कारे सति सूचयिष्यामि तत्रस्थे।

श्रीमतीजायायै निवेदनीयो मम प्रणामपर्यायः। पुत्रपौत्रादिभ्यश्चाशिषां राशयः इति जिनेन्द्रं विज्ञपयति

दूरस्थो भवदभिनन्दनः
सत्यव्रतः

श्रीहरिपालसिंहराजमहामात्याः
कनाडादेशालङ्कारभूताः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दिल्ली - 110007
21.1.1994.

प्रिय डा० शास्त्री-वर्य,

सप्रणय प्रणतयः।

14.1.1994 दिनाङ्कितं भवदीयं सपरिचयपत्रमासादितवान्। कारणं कस्मिंश्चिदाचार्यपदोत्सवे उपस्थातव्यमिति। पुरस्कारोद्दिष्टं मया भवत्या च सरस्वत्याः कृपादृष्टेरेव फलमिति। अनुभवामि। अनुभवामि च मत्कामनाप्रतिफलरूपेण वा भावदृष्टेः संवृत्तत्वादुभयसमेधनमेव। ते उपस्थातव्यमित्यत्र हेतवोऽमिलाषाः। सोऽयमभिलाषो भवत्सङ्गलाभाभिमानः। भवतां पुरोभिधानं दर्शनेन कामयमानो भवतां सुहृत्सभानां च किञ्चिदिदं सङ्गलं द्रष्टुमर्थयमानो विरमाम्यहं -

सुरसरस्वती समाराधनव्रतः
सत्यव्रतः शास्त्री

डा० सत्यव्रतशास्त्री
श्रीमालानगरम्

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(1)

दूरभाष संख्या - 2-300335

3/54, रूपनगर मार्ग
दिल्ली - 110007.
5. 6. 1994.

मान्या त्रिच्छछरेण्या
जयतु भारती।

27. 5. 1994 दिनाङ्कितं भवत्पत्रमधिगामि वृत्तं चावगामि। उपरेपुरं राष्ट्रिय संस्थान कार्यालयमवाच्छम्। भवतां त्रिदल पुरस्कृतिरूपकछत्री तत्र वर्तते। सा कालेनानुदान समितेः (Grants Committee) पुरस्तात् स्थापयिष्यते। तत्र चाहं कदस्येऽनेकतमरीते स्वधिया वीतचिन्तोभविष्यं सविनैः।

बालिदानपुरस्कारार्थं भवदीया अर्घर्चिस्ता मत्कृत आशीर्वादस्वरूपाः। ताश्च नतेन शिरसा प्रतिगृह्णामि।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दूरभाष:- 230035-

3/56, रघुनगर,
दिल्ली-110007.
27.7.1994.

माननीयवर्या:,

सस्नेहं प्रणतय:।

प्रथमं शिवाय मङ्गलक्षेमवृत्तिमधियातवतो मम। प्रहृष्यन्मनसं बहुश: स्मरामि, दौर्दुष्यं चात्रभवतां प्रशंसामि, सौजन्यं चाभिनन्दामि। य: कालो ऽत्रभवद्भिर्दिल्लयां व्यतिक्रामितस्तस्य माधुर्यधुरां स्मृति: प्राय:शो ममान्तरङ्गमुद्वेलयति।

प्रयत्नेन मिश्रैर्मेघेन रचितं यत्कालिदासीयं मेघदूतानुचारिन् रात्रौ दूतकाव्यद्वयं न्यधायि विदुषा पुस्तकमेकमस्तूयुज्जयिनीत: प्रकाशितं यन्नामात्रमेवतद्धि [illegible]

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

तन्मां सन्देशानुग्रहन्तु सन्तः।

पत्रप्रतिवचः
प्रतीक्षमाणो

विक्रमाभिधं
सरस्वतीसमाराधनैकव्रतः
सत्यव्रतः शास्त्री

15 भारत INDIA

जवाबी
REPLY

डा० रुद्रदेव त्रिपाठी,
बिरला ने-ह शोध संस्थान
विक्रम कीर्ति मन्दिर
उज्जैन

पिन PIN 456 JJAIN (M.P.)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/5 4. रूपनगर,
दिल्ली — 110007.
28.7.1994.

मान्या विदुषी,
जयतु भारती।

भवदीयैः जगन्मोहनचारुचरित्रैः कविताभूषणैः पूज्यपितृचरणैः पत्रावलिर्मया प्राप्ता। प्राप्तश्च, तेन वाचामगोचरः कश्चनानन्दातिरेकः। प्रमूर्च्छन्ती इयं निर्धिर्मनसि सम्यग् नोपामित इचिरं चात्मनि स्थापितः। एतदधिकमा गिरा ऽत्रभवतो ऽभिधेयम्?

या पत्रशतचलचूर्णी पितृचरणानां भवत्दित्वत्पादेषु वर्तते तस्याः छायाप्रतिलिपीर्यदि ते ऽभीष्टा - देशतः प्रेषयितुं शक्नुयस्तर्हि महानयमनुग्रहो भवेन्मम। प्रहं पितृचरणानां सर्वाण्यपि पत्राणि प्रकाशयितुमिच्छामि। नाना पत्राणि तैर्मम चेष्टात्रा -

3/5, रूपनगर
दिल्ली — 110007.
28.7.1994.

मान्या विदुषी:
जयतु भारती।

ह. 6. पूर्वं १ दिनाङ्कितं भवत्पत्रं मया दिनद्वयात् पूर्वमेवालब्धम्, प्रलाभेन च ततो नाल्पा भारतीयसंस्कृति-विज्ञकारिजालविशेषा इत्प्रकाशनेनाभिमन्यितर साधारणः कश्चनानन्दातिरेकः। सर्वथा श्लाघनीयो ऽयं भवदभिनिर्वन्धः।

प्रहं सम्प्रति मावज्ज्वरेण पीडितश्चासम्। दिनद्वयात् पूर्वमेव ज्वरो ऽपगतः। तथापि शारीरिका दस्त्वस्त्येव। मन्ये कतिपयैरहोभिः सो ऽपि अपेक्षयात्।

सति स्वास्थ्यलाभे चाहं देशे भारतीयसंस्कृतिर्विति

दूरवाणी - 2300 35

3/5, रूपनगर,
दिल्ली - 110007.
23.7.1994.

मान्यचरणाः,
जयतु भारती।

प्रत्रत्यैः कुशलिनः स्वकुटुम्बाः श्रीमन्तश्च सन्ति।

पुण्यपत्तनादिल्लीप्रत्यागमनं मुम्बाजुरी - मार्गेणैव भवेदिति पूर्वं निश्चितमासीत्परमतिवृष्टि - वशात्रेलयानमातायाते प्रत्र रुद्धे प्रजूलामिति पुण्यपत्तनादेव व्योममार्गेणा दिल्लीं प्रत्यागमम्। प्रतो मुम्बापुर्यां साक्षात्कारानवसरो नालाभि। लोमेशा - विवाहोत्सवे ऽप्युपस्थातुं नाशक्नमिति महान्मे मनसि खेदः।

पत्रकाव्यपुस्तकम् प्रCC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha
यत्रा इंवालमकल्पयं तत्रेदमर्पितम्। श्रीकर्णेश्वरमधू

दूरवाणी - 2300 35

3/5. रूपनगरम्,
दिल्ली - 110007.
27.7.1994.

मान्याः पण्डितजाउलीकमहाभागा,
जयतु भारती।

मालस्यास्य चतुर्दशे ऽहनि सपत्नीको ऽहं पुण्य-पत्तनमुपेतो भवद्गृहान्यासिषं स्रोतुजमयां चाऽक्षम् तथासूचितं भवद्भो जगद्गुरुभिः सह म्यालियरादि-स्थानानि गामिकमीदृत्य विंशे वाह्नाविंशे वाऽहनि दिल्लीमुपगन्तार स्मः। प्रस्मद्द्वारा तया याचन प्रकाशिता सामग्र्यपि प्रेषिता मा मासि सम्प्रति वर्तते। प्रतो भवद्भिः सम्पर्को न कृतो ऽतो ऽहं न जानामि दिल्लीं समागता भवन्तो न वेति। कदाऽयं

वस्त्यां मां प्रतिवेदयेत्। शेषं
मातृश्रीमुखात् श्रोष्ये।
भवत्सदृशानां तेषामन्या-
-पि मित्राण्यासन्यांस्ते
ऽन्तरा ऽन्तरा पद्माणी
प्राहिणोज्जन। तैः सहापि
मया चलः सम्पर्कः। तेभ्योऽपि,
यदि पद्माणी नेष्यति, पत्राणि
प्राप्तुं यतिष्ये।

प्रस्तु। इन्दिरागान्धी-
चरितमहाकाव्यं प्रतिपद्माणि
(C/O.) सम्प्रति न सुलभमिति
तेषामनर्पितप्रायत्वात्। तस्मिंश्च
सग्रन्थोऽयं श्लथते भवद्भिरि-
ति राते खलितुतो ऽपि शक्नुयाम्
करिष्ये। प्रात्मकिलाये-
ति शब्दयोः मिथो विभक्तेर्नोपन्यस्त
विद्वांसं सत्यव्रतः शास्त्री-॥

15 भारत INDIA

Sri ANANDATIRTHA SHARMA,
SRI PANINI MAHA-
VIDYALAYA,
P.O. ATMAKUR
(Dist. KURNOOL) A.P.

PIN 5 1 8 4 2 2

पोस्ट कार्ड POST CARD

विषयमवलम्ब्य लेखं
प्रणिनीषामि। विषयोऽयं
मत्रमत्रदम्भो रोचेतेति
तर्कयामि।
प्रडोलमानस्य नवनो दिनः
कूजन्पितृचरणानां निनदि-
दिवसः। तमुपलक्ष्य संस्कृत-
पाठकाश्रमः कश्चन राशिः
प्रेक्षयितव्य इति मे सङ्कल्पः।
ऐकमत्यो विद्रोपजिघत्सान्मम
न काचिन्नक्षेपितः। सम्प्रति
धनादेशद्वारा प्रेष्यते। तं-
स्वीकृत्यानुग्रहमाजनतां
नेष्यति नं खलु इति जानन्
विरमामि सुरभारत्तीसमा-
राधनैकव्रतः सत्यव्रतः शास्त्री॥

15 भारत INDIA

जवाबी REPLY

डा० प्रकाशमित्र शास्त्री,
सम्पादक, पारिजातम्,
105/194, प्रेम नगर
कानपुर
KANPUR

PIN 2 0 8 0 0 1

(U.P.)

पोस्ट कार्ड POST CARD

मामा नेऽरण्यं गतवन्तः
ततो गृहीत्वा ते तदत्र-
भवतः प्रापयन्त्वित्येतदर्थं
ते मदुचसा प्रार्थयितव्याः
येन समीक्षाकार्यं भवन्तः
प्रारभन्ताम्। सौन्दर्यमि
प्रन्थेदीस्थस्य स्वसम्बन्धिन्याः
गृहस्थसङ्केतमप्यस्तालिखामि
MRS. SUDESH MALHOTRA
502,
MANISH MAHAL,
VEERA DESAI ROAD,
ANDHERI WEST,
BOMBAY - 58
TEL. 626 7795
पत्रोत्तरमपेक्षमाणो विरमा-
म्यहं विनयावनतः सत्यव्रतः
शास्त्री-॥

15 भारत INDIA

SRI S.B. VELANKAR,
DEVA-VANEE MANDIRAM,
INDIRA NIWAS,
A.G. STREET,
BOMBAY

PIN 4 0 0 0 0 4

पोस्ट कार्ड POST CARD

भवतामत्र प्रकृतिः समा-
व्यते।
प्रतीक्षा ऽस्त्यत्रभवतां
प्रतीक्षामहे।
भवतां सर्वविधं मङ्गल-
मनामयं च भूतभावनं
प्रभुं प्रार्थयमानो
विरमाम्यहं -
भवदभिन्नहृदयः
सत्यव्रतः शास्त्री-

15 भारत INDIA

पण्डितं वसन्तप्रसन्नगाडगि
2, मेलम,
पत्रकारनगरी
(पुणे PUNE

PIN

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/5-4, ईश्वरनगर,
दिल्ली-110007.
12.8.1994.

माननीयेषु

प्रणतयः।

अधोधः मधाधारे पङ्क्तीनां शब्दैः या छायाऽङ्किता लिपीकृता पूज्यपितृचरणानां पद्यसङ्ग्रहो मया ऽऽसादितः। तमाधारीकृत्य परमं हृदयङ्गमं बहुविधं धन्यवादमेतौ वदामि:।

1996 वर्षे पितृचरणानां जन्मशताब्दी वर्तिष्यते (Centenary)। 1996 वर्षे मार्चमासस्य पूर्वो दिवसस्तेषां जन्मदिवसः। स 1996 वर्षे तस्मिन् दिवसे तदीयपद्यसङ्ग्रहस्य लोकार्पणं मनसि स्थितिमे

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

15 भारत INDIA

जवाबी REPLY

पोस्ट कार्ड POST CARD

श्री सुरेन्द्र प्रसाद
SHRI SURENDRA
AJNETA,
3/357,
3/57, प्रयागघाट,
वंगा
BANGA
पिन PIN 144505

(Punjab)

अभिलाषः। तदर्थं प्रकृतं-
भाषणेभ्यः। केवलं संस्कृतेन
निबद्धानां पद्यानां प्रकाशन-
एव प्रमाणमिरुचिः। तेन कल्पते
संस्कृतानुप्रमसमृद्धिः। प्राक्तन-
भाषणे भूयसोऽजानन्पद्यो-
द्धरणेन, संस्कृतभाषायां
नूतनपद्यानेव, यैरहं प्रकाशनं
अभिलाषः। स्वयं मानेनैव लेखने-
विद्वद्भिः सह सम्पर्कं करोमि
तेषु मध्ये पितृचरणैः संस्कृतेन
पद्यानि प्रेषितानि स्युः।
कालेकाले स्मर्तव्योऽयमर्थः
यदि साङ्गोपाङ्गविचारसम्प्रार्थ
चिरमास्था ह्यस्मत्पितरस्तस्मात्-
पत्रेषु संस्कृतं संस्मर्तव्यमिति

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

[illegible] किरणावल्यां दुतलिता श्रीप्रकाशचन्द्रमिश्रेण प्रार्थविलासली नाम
नि मातलिता। तां निपाठं निपाठं प्रति रसोद्रेकं क्रमेण अनुभूतः स
वाचामगोचरः। स्वकर्मनेत्र पर्वतात्तमुद्भूतां श्रीरिजादीक्षेमं कोविदावली।
नानां विषयाश्रय स्फूर्तः कविता। प्रकटयो वैदर्भी रीतिरेवात्रसमा-
श्रिता। निसर्गसुन्दरैः वाच्यैः सुमनसां श्रेयस्या सुतरां सहृदय-
हृदयावर्जकैः। अत्रैव ध्वनिरिति द्विजन्मनोरेनोदाय केचन तादृशाजाये
प्रयोगाः समाश्रिता ये हि हस्त अधिपिना सहा विचारदृश्यं। ते
केवल्यं चरण शास्त्रवैशारदीमाविष्कुर्वन्ति। प्रशासन अर्थक्रियौ-
रादि कविकर्मैवं जटिले शास्त्रेऽस्मिन्नेतादृशी निपुणता सहास्यादेतेति
किमेतद्दोषसो ऽपि। प्रत्यग्रमसर्वनामनामिकचे प्रकटेरित्यत्र
तिङ. रचैत्यस्यानुवृत्या तिङन्तमेवेति वेः प्रत्यक्षज्ञ विधिनः शास्त्रकृतां।
तादृशानामे नैकानि तिङन्तपदानि प्रयुक्तानि कविवरैः। तद्यथा —

प्रचरन्तलाक्षि- लोका हि- रशिश्यन्तलक्षि शिक्षकाः।

नायन्तलक्षि- च नेतारस्तस्य सेमस्य का कथा॥

सर्वप्रातिपदिकेभ्यः क्विब्वा वक्तव्य इति वार्तिकेन कृष्णाश्चा-
चरतीत्याचार्ये कृवन्ती-त्यादिरुपसिद्धेः। तादृशाः क्विप्प्रयोगा-
श्रेतिहासादिमूलितमाश्रित्वा तु कृतं ग्रन्थे करस्य मुदे न स्यात्—

नायस्तन्ति रहस्यानि मुञ्जन्तीह मानवाः।

जो मनुष्यहि- धिक्- कोऽपि कीदृशीयं विडम्बना॥

एवंविधएव मूकन्तु एवतु पाठेऽता इत्यत्र 'मूकन्तु' इति प्रयोगो ऽपि।
दुवल कला धानलित्यधिकृत्य प्रत्याजो इत्यव्ययम। तस्य
मूत्रणा कोऽपे उपाजे ऽन्वाजे इति सूत्रेण विकल्पेनगतिसंज्ञा
विधीयते सूत्रकृता। मतिसंज्ञा-साप्रश्ने गतिसंज्ञाभावे समासे ऽसंभवपूर्व
पदो त्यादीति एकमनति। प्रत्याजे कृत्य इति चरणं सिद्धान्तितदेव
प्रयुक्तं कविवरैः —

प्रत्याजेकृत्य ये- धीताः साथीकुर्वन्ति जीवितम्।

एकमेव बन्धनाधिकस्य प्रादेवमि त्यव्ययस्यापि प्रादेवं बन्धने-
त्यर्थेन। इति संज्ञायां प्रादेवं कृत्येति प्रयोगः कविकृतस्ता-
दृशप्रयोगेऽपि कामिमि व्यनक्ति —

जीवेतां दम्पती दीर्घंप्रादेवंकृत्य परस्परम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

प्रादेवंकृत्येत्यस्य परस्परानुकूलं सम्पादेत्यर्थः।

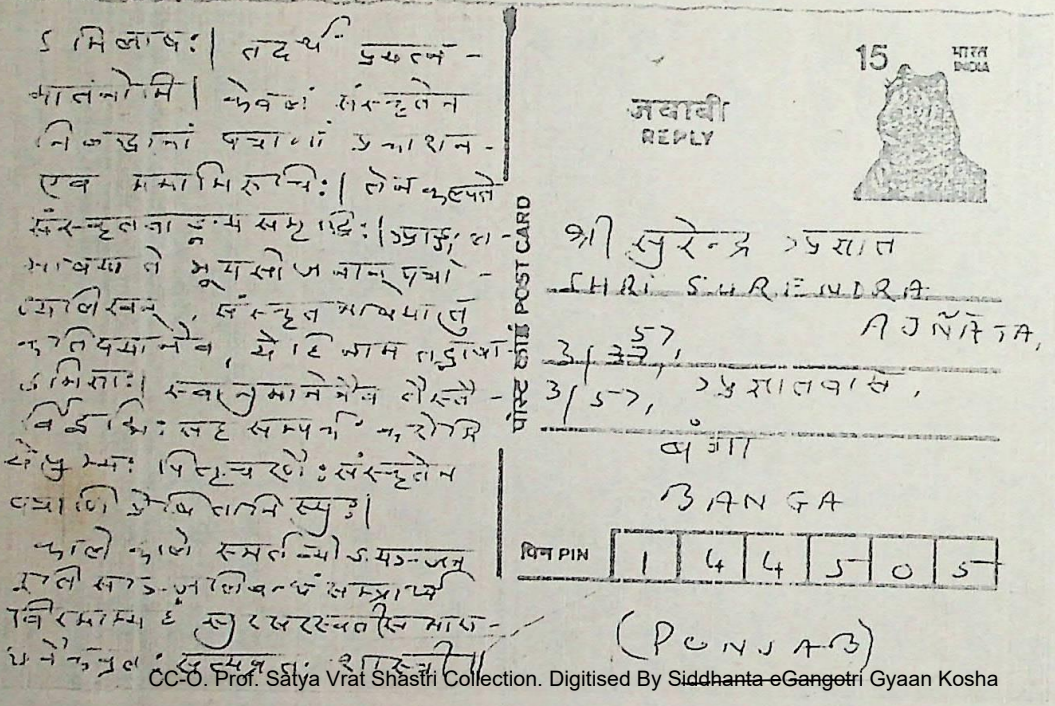

15 भारत INDIA

जवाबी REPLY

पोस्ट कार्ड POST CARD

श्री सुरेन्द्र प्रसाद
SHRI SURENDRA
PRASAD AJNETA,
3/57, प्रसादवास,
3/57, प्रसादवास,
बंगा
BANGA
पिन PIN 1 4 4 5 0 5
(PUNJAB)

संस्कृतेन निजभावानां प्रकाशनम्
एव समभिरुचिः। तेन अल्पतो
संस्कृतज्ञानेऽपि समृद्धिः। प्रकृति-
भाषया ते भूयसो ज्ञानग्रन्थान्
व्याख्यन्, संस्कृतभाषायां
कृतिपयानेव, यैर्हि जगद्गुरवो
अभिसाः। स्वतन्त्रमानवेन लेखने-
विद्वांसः सदा समर्थ, भारतीय
वेदुषमाः पितृचरणैः संस्कृतेन
व्याख्यानेऽधिकारिणि स्युः।
काले काले स्मर्तव्योऽयञ्जन्
मुनिर्मम ऽनुलिखन्कं सम्प्राप्त
चिरमासं ह्यु रसरस्वतीसेवा-
पनेत्रेण संस्मृतः शिष्यः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/54, लक्ष्मीनगर,
दूरभाष/फैक्स - २७५०३३-
३७९-००४९

दिल्ली - ११००७-
२६.XI.१९९९.

विषय: प्रो० सादीक्ष दासगुप्त:

सस्नेह आशीर्वाद:।

प्रिय आदि पञ्चमं सवत्सरमाधि गतवतो मम। नानाव्याधि-
ग्रस्तता, ऽनेक शो ऽकि नैकदेशावस्थादित कार्यं ऽहं सन्तता-
ऽतीवचयः प्रेक्षणे ऽभिरुचिरपि तेन चोद्यिमानचेतः पश्यामि
प्रहेणोक्तिम्। या मेऽलं देशान्तरे ऽपि तन्वदेशे ऽपि मया
बहुमन्तव्यं मन्यते। ऽस्मद्देशे मं निवर्तमेति राज्ञान्तर्यु-
सरन् आयेन कृशो ऽपि सुरस्वतीसमाराध्यनैकव्रतचर्या
सत्यव्रतश्चते एव ब्रह्म मार्गो माथार्थं प्रतिपद्यते पुरस्कारैः
तत्तत्स्थानानि गामिकृतीर्ण रोमेव। सम्प्रति ह्यतीतिमनु-
मानामि। सन्ततिर्वर्धे ऽस्मै। किमलं खलु कालमात्मान-

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ऽभिलाषः। तदर्थं प्रयत्नः -
शालनीयमेव। केवलं संस्कृतेन
निजछात्रां पठाथां उत्साहन -
एव समाप्तिरुचितः। तेन कल्पते
संस्कृतजातुम समृद्धिः। छात्राः, या -
अध्यया ते भूयसोऽज्ञान् पठो -
त्साहिरन्, संस्कृतअध्यापनं
कृतिधयानेव, यैः हि आम तद्वत्तो
ऽभिलाषः। स्वानुमानेनैव दीयते -
वैद्यैः अयः सम्पत्ति भारोहि
हेतुमः पितृचरणैः संस्कृतेन
पठाणि प्रेषितानि स्युः।
पठो पठो स्मर्तव्योऽयमर्जुन
मुनि सङ्ग-पुत्रिकाकर्ज सम्प्राप्ते
चिरमायुः इ स्वरस्वतीसमाज -
पनेतुः सत्समुद्धरणं रास्त्री॥

POST CARD पोस्ट कार्ड

15 भारत INDIA

जवाबी REPLY

श्री सुरेन्द्र प्रसाद
SHRI SURENDRA
अजनीता,
3/5-7, प्रसादवाले,
3/5-7, प्रसादवाले,
बंगा
BANGA
पिन PIN 1 4 4 5 0 5
(PUNJAB)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

माघमासे मं ।

भवन्तः सन्तु चिरकुशलिनः
सिद्धाः सुखेन मङ्गलं-
मादधानाः प्रतिदिनं मे।
सर्वथा कुशलिनः
सन्तु भवन्तो दीर्घमायुः
पश्यन्तु चक्षुषा श्रीमन्त
स्तत्पादपद्मं प्रभुजम
नवनीतं शिरसा वन्दे-
रामचन्द्रं सदा भवन्मङ्गलं।
मिलाकी सत्यव्रतः ॥

पोस्ट कार्ड POST CARD

प्रो० देवदत्त भारती

दिल्ली गेट,

मलेरकोटला

MALERKOTLA

पिन PIN

(PANJAB)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

...के सम्बन्धे हिमे प्रीतिने प्रातरनुमते रोचे रिक्थस्तु मनार्थे (उच्यते रत्नधर्थे) प्रादुःपूर्वकस्य नुमतेः तमने यदुक्तो न प्रादुः उद्गमने इति सूचणा पाणिनेना विहितो ऽतीव हृदयावर्जकः। अकारमिनमेव पदे 'ददन्ते' 'ददते' इति रूपद्वयं प्रयुज्यमानं दृश्यमेव तमे रामसान् तिद्धीत विशेषतान्। तत्र 'ददते' इति जौहोत्यादिकस्य दा (डुदाञ् दाने) धातोः प्रथमपुरुषबहुवचने प्रयोगः, 'ददन्ते' इति भौवादिकस्यैव दद धातोः प्रथमपुरुषबहुवचने प्रयोगः।

जीवनं भुवनं जलमित्यमरपाठाज्जीवनशब्दस्य जलमर्थो ऽपि यद्यपि लोके विरलप्रयुक्तः। कविभिः स्थानस्थानेषु प्रयोगः कृतः-यूपं ... जीवनं लब्ध्वा मुदा दत्ते। ⊗ एतावता एवमुपपद्यते शब्दः — न कोऽपि वनः मौ स्वर्धूपदः।

⊗ मेघ... दत्ते मरुभूमौ-मरुभूमौ स्वजीवनम्।

न केवलं तत्तत्प्रयोगवैलक्षण्यमेव वैदिकशब्दस्य मोक्षसुखादिषु कल्पनावैलक्षण्यमपि —

(1) मनो मंजुरुक्थं जगुः सुकर्मणेति निरुक्तम्।
प्रतरदृजं न मन्तव्यो निर्लोऽपि दिवुर्दिवः॥

(2) पुरश्चलीव कुरुते निद्रां सुजनैः सह।
वृद्धैरनुगम्यमाना ऽपि सा ते मृत्यो विजृम्भते॥

मित्रशब्दो यथा सुहृदर्थकस्तथा सूर्यार्थको ऽपि कदापि न तावत्सोऽर्थस्तथा लोकप्रसिद्धो यथा सुहृदर्थः। श्लेषालङ्कारोदाहरणभूतं पद्यमिदमतीव सहृदयहृदयावर्जकम् यत्रैकशब्दः प्रयोगमतीर्णः —

पद्मं जानकि कुड्मलानि वीक्ष्य मित्रो दर्शं खलु।
येनो दृष्यनितो दोनादि ते नरा नन्तु जेनवः॥
किं नरा इक्ष्वस्य ज किं नरजातिका ग्रन्थिर्न
कुत्सिता नरा इत्यर्थः।

ये ऽपि कां वर्षे सकुटुम्बे ऽत्सिन् लोके ऽत्यन्तमुक्ताः केवलप्रयोगाः समाश्रितास्तेन पाठ्यत्वप्रदर्शनाय [illegible] मनारञ्जनायैव। यत्र तत्सम-

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

การสัมมนาเพื่อสร้างอารยธรรมที่แท้จริงมุ่งสู่ศตวรรษที่ 21
FORUM "ESTABLISHMENT OF NEW CIVILIZATION FOR 21st CENTURY"
1-3 MAY 1999 THAI KYOUSEI PAVILION

अथवा तत्रैव मन्दमुत्तमः सुप्यमान्।

तथापि लघुरूपं आत्मसन्तुष्टतायाः कृते एवं भवेत्।

रामचरितं इदम् ~~आत्मसन्तुष्टये~~ पठ्यताम्। मैथिलीशरण-
गुप्तोऽस्मत्तो बाल्ये रामकथां शुश्रूषति स्म। पूर्वमेव मया
रामचरितमानस-रचना कृता। ध्रुवमेव सुमनसां सुमनसे
मनस्तुष्टये क्रमप्रमोदविशेषं जनयेदिति प्रतिभान्
आत्मसन्तुष्टिरेव नोऽस्माकं साध्यादेः समाजपतेः
विरमामि इदं ——

सुरसरस्वतीसमाराधनेनंप्रतः
सत्यव्रतः शास्त्री
जवाहरलाल नेहरू विश्वविद्यालयस्थ-
संस्कृताध्ययनस्य प्रधानाचार्यः
पुरीस्थश्रीजगन्नाथसंस्कृतविश्वविद्या-
लयस्य प्राक्तनकुलपतिश्च

दिल्ली
22.3.2002

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दूरभाष -
२४३३६६४४
२४३३६६३१

सी - २५४, डिफेंस कालोनी,
नई दिल्ली - ११००२४
13.9.2003.

मान्यवेषु विद्वत्सु मैत्रेयसंवर्धितेषु [illegible]

मादृशेऽङ्के देशान्तरे व्यक्तिमाध्यमेन प्राप्तो दिल्ली प्रान्तो [illegible] प्राप्तवानहं न कथञ्चिदपि मनस्यमनोज्ञप्रमोदस्य परं योग्यिमध्यक्षम् । [illegible] मुक्तो [illegible] मकदाशीर्भिरभ्यर्हता [illegible] [illegible] राष्ट्रपतिसम्मानोपलब्धि-हेतवे मह्यं [illegible] [illegible] स्तस्याः मूले परकल्पा एव ।

[illegible] (दक्षिण - पूर्वएशिया) [illegible]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

प्रणम्य प्रत्यहं व्यक्ता-
रूपिणीं। एतद्वर्षे वसन्त-
दक्षिणायनैशिकादेशा-नुसृतौ
पक्षे मार्गशीर्षस्य शुक्लेऽहनि
प्रतिपदितिथौ ऽस्मिन्।

ग्रन्थोऽयं प्रत्यहं भारतीयखगोल-
शास्त्रसमवधारिण्या
(ICCR) प्रकाशनेच्छया।
विरचितः, यतो दक्षिणायनारम्भ-
दिनात्प्रभृति प्रवर्तते
मासगणना।

प्रार्थये कृपानिधिः श्रीमान्
ग्रन्थमेनं स्वीकुर्यात्। अस्मे भवेत्
समर्थयोऽयं जनः सदा सत्प्रार्थ-
विरसान्मदं सुरक्षेत्सत्यव्रतशास्त्री
राष्ट्रमेकव्रतः सत्यव्रतः शास्त्री॥

भा.म.पु. / I.S.P. - 2001 पोस्ट कार्ड POST CARD

प्राकृतिक आपदा
मिलकर मुकाबला

भारत INDIA 50

प्राचार्य डा० जयमन्त मिश्र,
मिश्र हौला
हनुमान गँज
दरभंगा
पिन PIN 8 4 6 0 0 4
DARBHANGA
(बिहार)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

C-248, DEFENCE COLONY,
NEW DELHI-110024
INDIA
13.09.2004.

Tel. (001-91-11)
24336644
24336631

प्रियाः बन्धुवर्याः,

सस्नेहं हार्दिकः।

22.8.2004 दिनाङ्कितं भवत्पत्रं कतिपयदिनपूर्वं मया ऽलाभिम तेजोलाभे च वाचामगोचरः ऽनन्दो ऽतिरेकः। मया काले काले बहवो देशा नाना द्वीपेषु गमिष्यमीहिता ऽद्यद्युविद्यारत्नं तेषु नेत्रानन्दं वा वर्धकं वा तातो ऽधिकं वा कालम्। तेषु सर्वेषु फाईदेशा एव मे विशेषो ऽनुरागः। यदुक्तं श्रीमाघकविना यत्र जातिस्तत्रस्थं माहत्म्यमाधुर्यकरा स्मृतिः नेत्रक्षा ऽक्षेत्रलाभेति समानन्तरङ्गम्। तत्तत्स्थानजानां मम्मनुरागविशेषं मुहुर्मुहुः स्मरामि। "तेहि नो दिनका गता"।

मदात्मभूता भवत्तारकं देशमधिवसन्तीति करोमि स्वतोऽधिकम्। सर्वथा भवन्तं सुखमेकतानतीति भगवच्चरणयोः प्रार्थना।

अतीतेषु द्वित्रिवर्षेषु न यन्मयैव भाषं मे प्रचारः गतम्। अस्य विश्वस्य प्रभुरक्षासंस्कृतिद्वारा अस्मिन्नृत्तं नानाखण्डात्मकं विश्वभाव्यमित्यभिधायं काव्यं समग्रासि विरचयामि। यदा तदपूर्णतामेष्यतीति न को ऽपि वेद। अन्तः प्रेरणयैव प्रवृत्तो ऽहमेतस्मिन् कर्मणि। यत्र कश्चित्काल प्रतिबन्धः।

पुरी मेरे स्वप्नको प्राच्यके पास मेलाने ऽर्वाचीन-संस्कृतविभागस्य नाहमासम हार्दः। अद्य एक तत्रैव ऽधिष्ठितो भवेत्। को ऽसाविति न स्मरामि।

अस्मासु भ्रातृजायासमेताः श्रीमन्तः सर्वथा कुशलिनः सानन्दं कालं यापयन्तीति।

सदा-सर्वदा भवच्छुभाकाङ्क्षी

सत्यव्रतशास्त्री

डा० राधाबल्लभत्रिपाठिनः
भवाडी, कौशाम्बि नगरम्,
यादवे १३

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रीमदनन्त श्री

परमसम्मान्य अनन्त श्रीविभूषित निरवद्यविद्या विशारदा -
दि० कवितार्किकचक्रवर्ति वादिपर्वतवज्र सकलविद्वज्जनचक्रवर्ति
नामं नामं निवेदयते श्रीमान्नगरस्थः सत्यव्रतशास्त्री
यत् सूचितं श्रीमद्य स्थानात् [illegible] तत्रत्या ऽप्यहोदयाया
मर्यादा दैवज्ञनत्वजीतं अतो देशान्तरेऽपि तत्कीर्तिविषयकं
श्रीरामकीर्तिमहाकाव्यं श्रीमत्कराङ्गुलेऽर्पयिष्यामीति
मीति। वृत्तमेतदाश्चर्यं [illegible] हृदि प्रहर्षः।
(x) आतो मम [illegible] इति प्रहर्षवशः। महाभाग्यं मे पूर्वजन्मसु
सुकृतो पार्जितानि [illegible] इति च तत्त्वान्वयो
ऽस्तु। किञ्च मम [illegible] करावलम्बः
दूर-पूर्वोऽयं काव्यग्रन्थो हृदयातेन [illegible]
कर्तव्यतया पूर्वमेवायं श्रीभगवत्करयोर्न्यासः
श्रीभगवत्प्रेरणयैव प्रवृत्तः। करः करोति कर्माणि
[illegible] इति न्यायेनैव स्वत एव स्फुरत्यनिशं श्रीगणेशमहा -
काव्यानि श्रीगणेशकृपाकाङ्क्षिणो नवेऽस्मिन् प्रबन्धे [illegible]
[illegible] इत्यलघुचेतसा मया [illegible] न
समर्पितः श्रीरामकीर्तिमहाकाव्यः [illegible] इत्यासादितो
नवीनोऽयं ग्रन्थः [illegible] रोचेत चेत् हि [illegible]
[illegible] इति। [illegible]

श्रीमच्चरणारविन्दरेणुसेवने [illegible] इति -
मर्यादतन्मात्रार्थ [illegible] न जाने सूतसावनो भगवान् कथं तं
पूरयिष्यति।

सततप्रार्थिनाभिः [illegible] इति
[illegible] इति
[illegible] इति
[illegible] इति

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सत्यव्रतः शास्त्री

Apt. 8, Bangkok Mansion,
Soi 10, Sukhumvit,
Bangkok-10110.

5.10.1992.

The Head of the Chancery,
Embassy of India in Thailand,
Bangkok.

Dear Sir,

~~The xx x x x x x x x x x x x x~~ Received telephone bill of B 527.00 for the month of September, 1992. The telephone no. 251-6569 in Apt

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR,
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY.
PURI, ORISSA

Phone : 230035
Res. 3/54, ROOP NAGAR,
DELHI-110007 (India)

Ref. No.

Dated

१. अलोभमित्तं सुरर-सुखेषणाभिः
कपट्टैरनेकैः परिकेतिता वा।
कल्याणहेतुं सुखदेनयोश्चे साधुः
धीरः स्वधर्मं न परित्यजन्ति॥
{श्रीबोधिसत्त्वचरितात्, ८.१०}

२. पापं प्रकुर्वन् मनुते मनुष्यो
मदुच्छ्रितं चेदं न कश्चिदस्ति।
ये वा स्थिता देवगणास्तदीयं
जानन्ति सर्वं हृदयं शुभं वा॥
{श्रीबोधिसत्त्वचरितात्, ८.५}

३. योगादिशास्त्राभ्यसने रतानां
तत्त्वप्रभावेण यथावदासम्।
बोधः प्रबुद्धानवरत्नवानां
स्वयं मुखेषां परिवर्जनीयः॥
{श्रीगुरुगोविन्दसिंहचरितात्, २.८५}

४. अहं परस्मादपि निर्विशेष
श्लोकं जानाम्यतिमोहिमाजः।
ये त्वेव मूर्खा हृतमानसास्ते
जानन्ति तावो ममतोहिमाजः॥
{इन्दिरागान्धीचरितात्, १९.६}

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

५. कुमलतापरिशोभि समन्ततो
"प्रमदसन्ततपुष्पलतानुजन्मम्।
उदितचारुविलासनिःस्वनं
रुचिरकेकिकलापमनोहरम्॥
तरुतले कुचनाभिचलने रतौ
वसुजने रुचिरेन्द्रियचारिभिः।
दयित वृत्तविधिप्रसितास्फुना-
चरणनूपुरनिक्वणनाकुलम्॥
सुकविता सुकवेरिव कस्यचित्
सुघटिता प्रतिभेव सुशोभना।
सुरमणीमभुवेरिव दर्शनं
लसति शान्तिनिकेतनमुत्तमम्॥
[इन्दिरागान्धीचरितात्, १२.३-५]

६. एको ऽस्य धर्म इति जातिरथात्म वेषा
वर्णो ऽस्य चा ऽयमिति वाऽस्य च वेष एषः।
एतादृशः खलु विचारसरण्य एव
प्रादुर्भवन्ति महतां नहि मानवेषु॥
[इन्दिरागान्धीचरितात्, १२.१६]

७. हिमालये नाम नगाधिराजो
विराजते निजधीम नामधेयः।
देवात्मा पितृः भोडमिवोपपन्नो
विलासपर्णां स्वां सुषमां दधानः॥
यं देवदार्वी सनया विभान्ति
तुङ्गानि शृङ्गाणि हिमाकृतानि।
हिमालयस्य प्रथितानि दिक्षु
सर्वस्य लोकस्य सुखाकराणि॥
[इन्दिरागान्धीचरितात्, २४.२६-२७]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/54, लक्ष्मनगर
दूरभाष वाणी - २५५०३५
३९५००१५
दिल्ली - ११०००७
२६.X.१९९९.

विद्वद्वरेण्यः प्रोफेसर सादीक्षा रामागाः

सस्नेहाभिवादनम्।

प्रथमं मासिपञ्चकं भवत्पत्रमधिगतवतो मम। नानाकार्यव्यापृतो ऽनेकशो ऽपि नैकदेशकालव्यापिकाले ऽवसरतः प्रतिवचः प्रेषणे ऽचिरादधिकतो नैव चेष्टियमानत्वेऽपि पत्रमिदं प्रहेणीकरिष्यामि। यन्नेयं देशान्तरे ऽपितु स्वदेशे ऽपि मनागपि कुशलं मन्यते। प्रहेलौ नैवं निवर्तमेति यद्भाव्यं सरस्वत्या कारेण दृश्यते ऽपि सैव "सरस्वतीसमाराधनेनैव तत्त्वं सत्यव्रतश्रुते इव ब्रह्मनाम्नो माधुर्यं प्रतिवेदादागे पुरुषार्थानां तानि स्थानानि गमिष्यसीति रोमन्थेव। सम्प्रति ह्यतन्द्रिमनुमन्यामहि। स्वस्ति नः सन्तु। किमधिकं खलु कालमारभ्य।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दूरभाष: - 2300035

3/15, रानाबार,
दिल्ली - 110007.
27.7.1994.

माननीया:

सस्नेहं प्रणतय:।

1प्रथमं निराकृशलक्षेमपृच्छामर्पयंतवतो मम। 1प्रहृष्यन्मनसां बहुश: स्मरामि, वैदुष्यं चात्रभवतां प्रशंसामि, सौजन्यं चाभिनन्दामि। य: कालो ऽत्रभवद्भिर्विरहितस्तस्य माधुरीचमधुर्यधरा स्मृति: प्रायशो ममान्तरङ्गमुद्वेलयति।

1प्रत्यक्षेण जिह्वैकेनैव स्पर्धितं यत्कालिदासीयं मेघदूतानुचारिन् रात्रशो दूतधान्यंधानधिक्षिप्तं पुस्तकमेकमस्त्यज्जयिनीत: प्रकाशितं मन्नामात्रमवतस्तु लभं स्यात्। एवं चेत्, वी॰ पी॰ द्वारा

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

8.11.1993.

मान्या संपादिका:
जयन्तु भारती।

अत्र वैशाखे 3.11.1994 दिनाङ्के मदीयं
प्रहसनं, अस्वास्थ्येन मम वाचामगोचरः
कश्चमानन्दातिरेकः। पुरस्कारश्च धनार्थं
सुतरां हृदयोऽस्मि।

गतवर्षे नाट्यपुरस्कारेण मम का यदि
रचना सम्मानिता। मन्त्री धामेचमहोदयं
द्रष्टुमुत्सुकोऽस्मि। मन्त्रणां प्रायः सर्वा एव
पूर्वाह्णे मयि सन्ति विशन्ति। सर्वदा
सम्मानितः सारङ्गो नूनं। नोऽधन्यमनः
कस्मिन् वर्षे प्रकाशो नेयम्, ? यदि जिज्ञासेत्
निजु वर्षेकु प्रकाशनमस्त्येवेति साहसं
प्रकाशनीपुरस्कारार्थं प्रेषणं संस्तोष्यामि।
आशासे सर्वथा कुशलिनः सपुत्रस्काः
श्रीमन्तः सन्तु॥

भवदीयस्नेहभाजनः
सत्यव्रतः शास्त्री

डा० रामकिशोरमिश्र,
खेचाड़ा

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/54, इन्द्रपुरी,
दिल्ली - 110007.
12. 8: 1996.

सान्यवर्येषु जगतसुः।

१५ सेप्टेम्बर - मधात्रे - पञ्च-जीवित-प्राण-हरा छायाऽति-
लिचीवृतः भूजं वित्तृष्णानां पक्षसमूहो ममाऽऽसा-
दितः। तमाक्रान्तश्च परमां चुलचुल्यां लहामि + धन्यं-
श्चाऽयमवतो वदामि:।

1996 वर्षे वित्तृष्णानां जन्मशक्तिर्दीनर्षभ्
(Centenary) अस्ति। 1896 वर्षे मर्त्यमात्सर्या-
भूमौ दिव्यसूनोर्जन्मदिवस:। स 1996 वर्षे तस्मिन्
दिवसे तदीयपक्षसमूहस्य लोपार्थं मनस्विति मे

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दूरभाष -
24336644
24336631

सी - 243, डिफेंस कालोनी,
नई दिल्ली - 110024
13.9.2003.

मान्यवर,

विलम्बतः मेलेहसंवादोलाः प्रणामाञ्जलयः
मासमेकं दृश्यान्तरे व्यतीतमाभ्यामेव प्राप्तः दिल्ली
प्राप्तोऽस्मि। प्राप्तानन्तरं च कार्यबाहुल्यमवलोक्य
प्रमोदस्य परां कोटिमध्यगच्छम्। अस्मत्कर्मः
स्मृतोऽस्मीति धन्यमात्मानं मन्यामहे। हर्षोत्कर्षो
मदवशीभिरश्रुभिरेव प्रणामं कर्तुं सन्दधाति।
राष्ट्रपतिसम्मानोपलब्धिहेतवे मह्यं देयो वा कार्यकर्ता-
स्तरस्थः नूतनं चरत्नं वृतः।

इदं तत्र प्रकाशनसमाचारपत्रेभ्यः मह्यं देयोऽपि
(दिल्ली - पूर्वलिखितः) रामकथाविषये चलत्सम्पर्कग्रन्थः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(2)

15 भारत INDIA

पोस्ट कार्ड POST CARD

ज्ञानसुधोज्ज्वलसरस्वती-
सदर्चायां विनियोज्या-
तमानं मृतवृत्तान्तं
नयेनैतेनैतद्धर्मपेक्षते
भवतां शुभाशंसाः।
काले काले स्मर्तव्यो
यज्ञजनो खावत्वनः
सङ्गमशैलविवेचय
भवतां सकुटुम्बानां
सर्वविधं मङ्गलं च भूत-
भावनं भगवन्तमभ्यर्थे
चिरमाम्बद्धसुरसरस्वती-
सदसदाहृदयसङ्गमयन्ती।

डा० के० रा० जोशी,
2/2, M.J.G. COLONY
WANJARI NAGAR,
NAGPUR
4 4 0 0 0 3
पिन PIN
(MAHARASHTRA)

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

การสัมมนาเพื่อสร้างอารยธรรมที่แท้จริงมุ่งสู่ศตวรรษที่ 21
FORUM "ESTABLISHMENT OF NEW CIVILIZATION FOR 21st CENTURY"
1-3 MAY 1999 THAI KYUSEI PAVILION

...के बारे में कि मैं प्रीति से प्रातरनुमते रचे रित्यादौ दृमनार्थे (उदयते इत्यर्थे) प्रयुक्त पूर्वकाल्य प्रमते: तमसे पदमेतो न प्रयुक्त, उद्गमने यति सूर्यस्य पाणिनिना विहितो ऽतीव हृदयावर्जकः। अतः किमर्थमेव पदे 'ददन्ते' 'रुचते' इति रूपद्वयं प्रयुज्यमानं, ध्रुवमेव कमपि रसमनाद्य विदधीत विशेषतः। तत्र ददते इति जो हो: दमादिकस्य दा (डुदाञ् दाने) धातो: प्रथम पुरुषबहुवचने प्रयोगः। ददन्ते इति भौवादिकस्य दा धातो: प्रथम पुरुषबहुवचने प्रयोगः।

जीवनं मुक्तं जलमित्यमरपाठाज्जीवन शब्द स्य जलमर्थे ऽर्थे मध्ये लोके विरल प्रयुक्तः। कविभिः प्रधानं क्रमेण प्रयोगः कृतः। यथा ... जीवनं त्वं मुदा ददते। (x) इत्यत्र एव ह्यर्थे व्यवहृतः शब्दः — न कोऽपि वनः भौ स्वर्भूमः।

(x) मेघ.. दर्शने रसं करोति जीवनम्।

न केवलं तत्तत्प्रयोगवैलक्षण्यमेव वैदिकेषु मन्त्रेषु मोक्ष-सुखादिकमिव तु फलवत्तावैलक्षण्यमपि —

(1) मनो मंदुरकं जेतुं तुरंगैर्नेति निश्चितम्।
प्रतरन्तृजं न सन्तन्वो निर्मलोऽपि हि बुद्धयः॥

(2) जुरश्चलीव मुदं रोते निद्रा सुवजनैः सह।
तृष्णेरन्यर्थमानाऽपि सा तेमसो विजृम्भते॥

मित्रशब्दो यथा सुहृदर्थकस्तथा सूर्यार्थको ऽपि कदापि न तावत्सोऽर्थस्तथा लोकप्रसिद्धो यथा सुहृदर्थे ऽर्थः। एतेषां लङ्घनोदाहरणभूतं पद्यमपि दैवतीयं सहृदयहृदयावर्जकम् यत्रैवशब्दः प्रयोगमर्हति:—

पदुं जात्यपि कुवलानि वीक्ष्य मित्रो दर्शं एतु।
येनो सूर्यस्य तोमादि ते नरा नग्नं कृण्वते॥
कि ऊतरो इत्तेषु न कि ऊतरजातिका ऽवयुः
कुतस्तो नरा सत्यदृशः।

ये ऽपि नाम्नि कर्मणि वा ऽस्मिन् लोके ऽल्पं मुखा:
नैवेन प्रयोगाः समाश्रिताः ते न पाठ्यत्वप्रदर्शनाय
किमपि तु विद्वन्मनोरञ्जनायैव। यत्र तत्सम-

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रद्धं तत्रैव संवर्धयितव्यः सुधीमान्।
स्फुटमिह लघुरूपं भाव्यसङ्ग्रहतया च कृतोऽयमुद्यमो मे॥

गणिरां ललनं [illegible] पदरामा। वेदमीरगति-
वर्धनेऽस्मत्यो वाचं सुमुखः। पृथग्वर्णतां याय गीतं
गणिरा रचिता रचना भूमिः। ध्रुवमेव सुमनसां सुमनसं
मनसश्चर्यं समधामोदविशेषं जनयेदिति प्रतिमन्
काव्यसङ्ग्रहकर्तृरिव मोमेः लघुयत्नैः समाजयन्
विरमामि ——

सुरसरस्वतीसमाराधनैकव्रतः
सत्यव्रतः शास्त्री
जवाहरलाल नेहरूविश्वविद्यालयस्थ-
संस्कृताध्ययनस्य प्रधानाचार्यः
पुरीस्थश्रीजगन्नाथसंस्कृतविश्वविद्या-
लयस्य प्रा. कुलपतिश्च

दिल्ली
22.3.2002

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अर्थस्य मूलं समुदार्जनायां
कालं मनाः स्वं स्वपथान्नेकोचित्।
ग्रन्थे तथा स्वं प्रतिहाय सर्वं
स्वधाम कृत्स्नं सदुपाश्रयन्ति ॥१॥

मार्गाबुधैर्नातमाधि भूर्णस्तौ
तमन्धकेनैव तमोः सुरं स्यात्।
नाध्यात्मपद्मे भुवि केवलस्था-
स्तं मोक्षपक्षस्थ केवलो वाऽस्तु च मोक्षदोऽपि॥२॥

दीर्घं विचेत्या धनिमैनं महत्मा
विशुद्धबुद्धिः करुणा ईक्षेताः।
प्रकाशरूपः प्रकृतीकभूय
विधारदेवो भुवि सेसुरात्मा ॥३॥
सर्वे जगत्यां सुखेता यन्तु
प्रियं वदन्तु प्रियमाचरन्तु।
मा कश्चिद्भाग्भवेत् कश्चिदेवा
जगत्सर्वे नन्दनतुल्यखण्डम् ॥४॥
इमं विचारं मनसा दधानो
लोकस्य कल्याणमेवात्मानः।
उद्भाव्यामास स भूतधर्मं
स्वेदाहकूसाह्यो ऽभिधमुद्गतात्मा ॥५॥

विशुद्धबुद्धेर्जनकृद्यथैं
निरन्तरोद्योगरतस्य तस्य।
मुखैः समाजैर्जनमानसोद्यं
गीर्णं वाण्या चरितं
श्रीसेसु॥६॥

मोक्षे च्युदा येति भूव तस्य
महात्मनुतेर्जनि सन्मनाम।
कालेन लोकाः समकोचकन्तं
श्रीसेसुरात्मेतपरेण नाम्ना ॥७॥

स्वानीजगित्सां ~~मनसन्धये~~ परमं समृद्धि-
स्वैश्वेद्यदुर्मं तस्य बभूव ~~भाग्यम्~~
~~परमः धनैश्वर्यात्तमभूत्सौ~~ फलसिद्धिमेव ~~समवाप्तवन्तं~~
स यावदायु निरतो बभूव ॥८॥ जीवनावधि
स्वर्गे ऽस्ति सर्वं नयनाभिरामं
यं प्रेत्य लोकाः सुखमनुभवीरन्
मनोजुटातेन तदक्षयं
दृढेन सत्यं सुलभं जगत्याम् ॥९॥
भूलोक एषोऽपि भवेत् प्रयत्नात्
स्वर्गोपमं तुल्यो नयनाभिरामं

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

पेज सं - 8,

श्रीमत्परब्रह्मणे श्रीमते रामानुजाय नमः

परब्रह्मात्मन्यनन्तश्रीरवेमूर्जितनिरवद्यविद्याविभवोदितात्-
तः करुणादिगन्तविश्रान्तयशोविलासक्रीडापरीणद्विनतेयः
नामं नामं निवेदयते श्रीमान्कनगदेवः सत्सम्प्रदायस्त्री
मत् सूचितं श्रीमद्व्यास्यासिक्तमसृणाऽप्रकरमहोदयाया
मतृप्या वैद्यनाथस्य जीतं ज्ञातुं देशान्मयाऽर्जितेषसं.
श्रीरामचरितमहाकाव्यं श्रीमत्कनगदेवप्रणयितामृषद्वातं
मिति। तत्तमेतद्राचार्यं ~~मा मम मे हृदि हृदि प्रकर्षः~~
एतयोः तत्तानयोः
(x) मा तो मम ~~मनसि~~ (x) हृदि प्रकर्षवर्षः। महत्सि मे पूर्वजन्म-
सुकृतोपार्जितानि कुत्स्नानि ~~कृत्स्नानि~~ कदाचित्वैः करोक्षं
क्षिप्-पृक्षोऽयं व्याख्यातेन ~~व्याख्यातेन~~ समर्थितः।
कथमयात्पूर्वमयोध्येतोऽहं श्रीमद्रामकथायां मे
श्रीमद्भक्तेरजैमेन प्रवृत्तः। कः कः हरद्राणि कथानि
-यनायासेनैव रम्याणि एव सुन्दराणि। श्रीगदि कथा-
काव्यानि श्रीगणेशपुराणादिषु प्रबन्धकाव्यमनेको
रम्यलघुकविता मया ~~परिचित~~ परं मावानन्या-
समा। तिरेः श्रीरामकीर्तिमहाकाव्यमुपलभ्य(एकमासादिनो
नं तावानन्यग्रन्थोऽध्ययन इति मेमि मतिं वचः।
काव्यमिदमसमजदस्यो रोचेत चेन्न हि रम्यमानानं
~~उपलक्षयामि~~ उपलक्षयेय।

श्रीमच्चरणारविन्दरेणुप्रसादे उपलब्धमे ऽभि-
मतमर्मपतन्मात्रस्य(लाभे)। न जाने सूतमानो भगवान् कथां तं
पूरयिष्यति।

सततप्रार्थिनामः स्त्रीवारमुखीरामशास्त्रिणः
श्रीमच्चनोऽयमनेन ~~सम्यक्~~ कर्तव्यः ~~सम्यक्~~ सम्प्रार्थ्यते
प्रार्थयमानो

विदुषामस्मदं
सुप्रसन्नस्त्रीसमाराधनेऽनुजः
सत्यव्रतशास्त्री-

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR,
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY
PURI, ORISSA

Phone : 230035

Res. 3/54, ROOP NAGAR,
DELHI-110007 (India)

Ref. No.

Dated 1. 3. 1991.

प्रिय दीक्षितमहाभाग,

सस्नेहाशिषः।

प्रवरेभ्यश्च [illegible] दिनानि भवतश्च सलामि। प्रत्यभिज्ञ-क्रमे वाचामगोचरः नश्चनानन्दतिरेकः। प्रहं जनवरीमासस्य समये ऽटनि प्रतस्थे, दौपुंक नगरात् दिल्ली प्राप्तः। प्रत्यागच्छं एव कार्येण, प्रतिश्यायेन-कैश्च कष्टकरै रोगैराक्रान्तो नक्षिप्त-पुनर्योगि कर्तमशक्नम्। प्रद्य कतिपयान्येवाऽनि रोगाणि कक्षे मे। सम्प्रति मनाक् स्वस्थसात्मानमनुभवामि।

भवतामत्रभिवृत्तिरसा जातेति भवदिङ्गितम्। किं वा दैनन्दिनी खलु? प्रत्यहमस्यैव वर्षस्य कल्पं किंतु दुरा-साधतिर्मम सा ऽवश्यकरणीयत्वमोहिमाकिल? प्रत्य वितत्य लिखनम् भवतो मार्जिरासोश्च मनाग्। प्रहं त्वनारतं भवतां सतुष्टिभावं कुशलमनामयं कामये-ऽहमायामि।

श्रीसामवीर्तिमहाभाग्यं पञ्चविंशतिसंख्यकैः प्रबन्धैर्विलं वर्तते। तत्प्रतिरूपकाणि (copies) श्रीजगन्नाथात् जलपोतद्वारा मार्चमध्ये प्राप्तानि स्युः। तदा ज्ञापयतेऽस्मो विद्वद्भ्यो ऽपि सुलभानि स्युः।

प्रथमसत्यु पूर्णतया स्वस्थे जातेऽभिनन्दन-ग्रन्थं त्वेनता प्रवर्तताम्। भव स्वास्थ्यात्परं मे नास्तीष्टतमम्। पुरीकिञ्चिदालम्ब्य श्रीशान्तासोरयः कदा समर्ची? तत्र स्मा दृश्यो निमन्त्र्यो भवेद्वा नवेति को वेद। कैलास-नाथलि सम्प्रति कुलसचिवः? डा० प्रमोदकुमारो यमधामगा-न्तव्यदशधारत. इति शुभदंचन श्रुता वार्ता।

सर्वेषि गुरुवोत्तमशेष नामो सत्यव्रतस्य मत्तमस्मृतिं वाच्या।

भवदीयेषु रोगेषु मे निवेदनीयः
प्रणामपर्यायः। सुधाये पुरीमों चाशिषः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

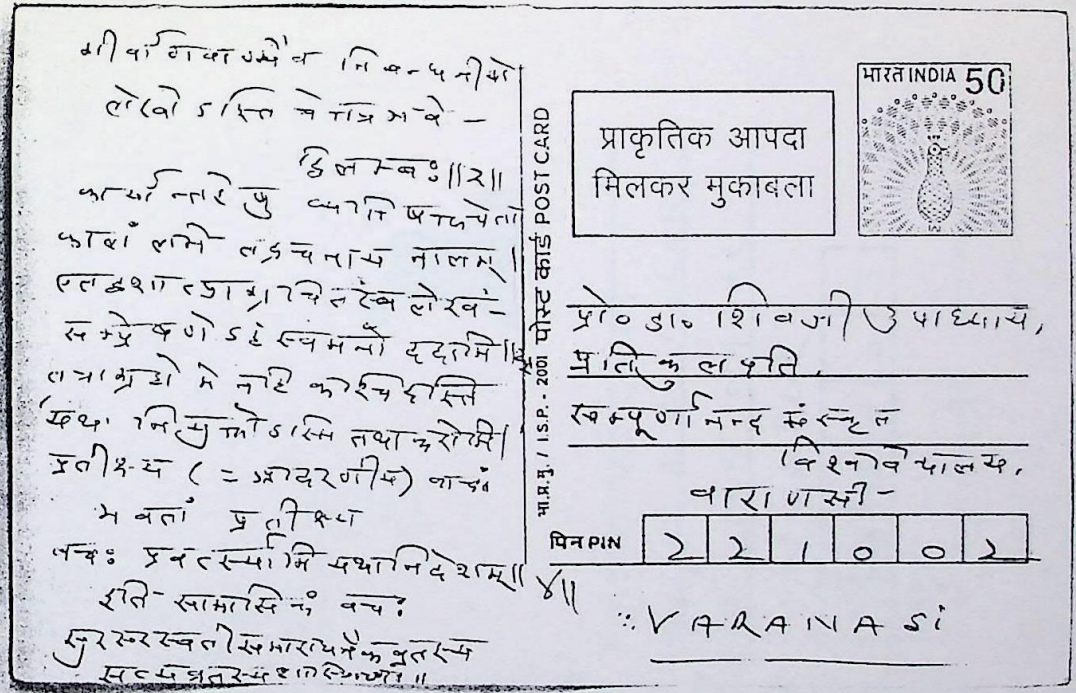

भारत INDIA 50

प्राकृतिक आपदा
मिलकर मुकाबला

M.R.P. / I.S.P. - 2001 पोस्ट कार्ड POST CARD

प्रो० डा० शिवजी उपाध्याय,
प्रतिकुलपति,
सम्पूर्णानन्द संस्कृत
विश्वविद्यालय,
वाराणसी-

PIN PIN 2 2 1 0 0 2

VARANASI

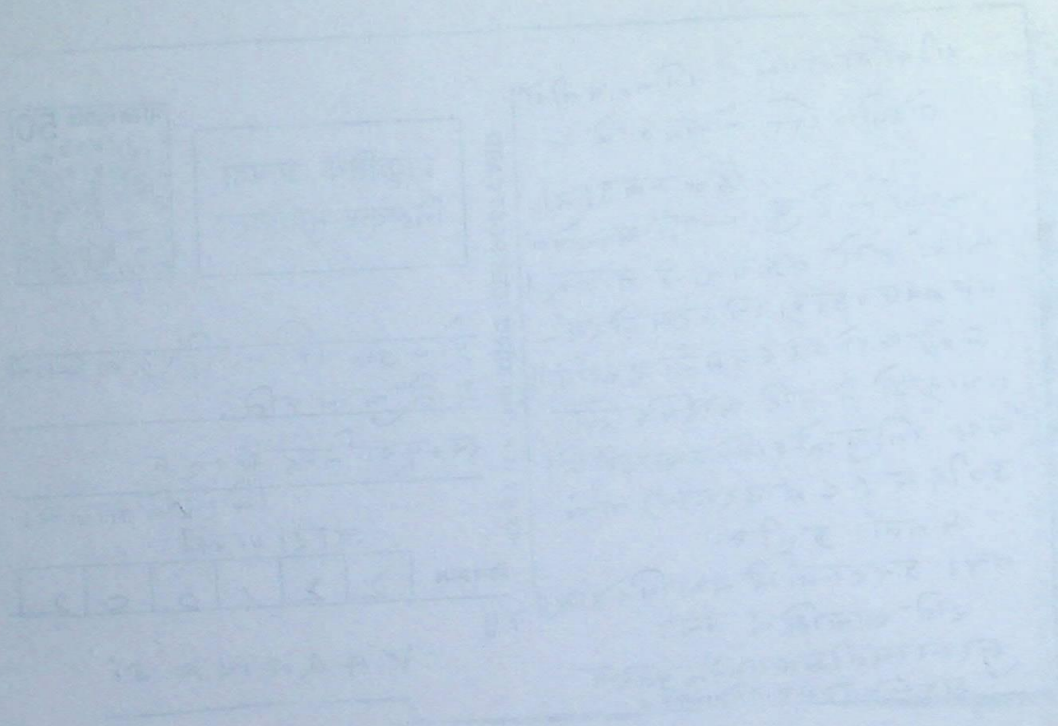

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(2)

15 भारत INDIA

पोस्ट कार्ड POST CARD

ॐ श्रीः श्रेयं सुरभारती-
सपर्यायां विनियोज्या-
त्मानं कृतकृत्यतां
नयेयं तयैनदधमपेक्ष्यते
भवतां शुभाशंसनम्।
काले काले स्मर्तव्यो-
यज्ञजनो यावत्पूर्तः
सङ्गमश्रेयि विविवेच
भवतां सकुटुम्बानां
सर्वविधं मङ्गलं च भूत-
भावनं भगवन्तमभ्यर्च्य
चिरमभ्यर्हं सुरसरस्वती-
समाराधनैकव्रतः सत्यव्रतः॥

डा० के० रा० जोशी,
2/2, M.J.G. COLONY
WANJARI NAGAR,
NAGPUR
4 4 0 0 0 3
पिन PIN
(MAHARASHTRA)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR,
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY.
PURI, ORISSA

Phone : 230035
Res. 3/54, ROOP NAGAR,
DELHI-110007 (India)

Ref. No.

Dated ४.५.१९८९ ई.

मान्या लिङ्गरेण्या
जयन्तु भारती।

अत्रैवुसैव प्रकाशात्प्रत्यावृत्तेन मया १८.३.१९८९ दिनाङ्कितं
भवत्पत्रमलाभि। अलाभि च तेन नाचामशोकरः कुशली।
नन्दालिरेकः।

अद्यत्वे वाङ्देशराजधान्यां बैंकाकपुर्यां सप्तदशं वार्षिकं
अन्तर्करमासान्तं यावत्तावत्स्थितिमवेक्षी। सहाध्यायिभिर्न-
हमत्रोपेतः।

भवन्तः रङ्गनेरन्साचलनिलयाख्यं ग्रन्थं प्रकाशयन्तीति-
श्रुत्वा मोमुदीमहि। तदर्थं भवदादेशानुसारेण धानवन
पद्यानि तेभ्यस्तेभ्यो मम भाव्येभ्यो विकायं विनामय
प्रस्तौमि। तेभ्यो यानि यावन्ति वा भवद्भ्यो रोचेरँस्तानि-
रचनीमे ग्रन्थे समावेशयितुमर्हन्ति विद्वज्जाग्रहराः।

अहं नीलाचलाधिनाथस्य श्रीजगन्नाथस्य कृपया
ऽद्यश्वना ध्यायनदेर तःस्थुषेव कालं यापयामि।
अत्रभवद्भिर्नाना शास्त्रपरायणैर्विद्वद्भिर्वेदैः
सम्मृतो ऽहमिति धन्यमात्मानं मन्यामि।

एवमेव कालो नाथेऽवश्यं सम्तन्यो ऽस्माज्जन
इति जलबुद्बुदप्रायवर्ती सकुटुम्बानां कुशलमनामयं
च भवद्भ्यो मूलभावेन सम्प्रार्थ्य विरमामि हं —

अवञ्चनाशाजर्जितहृदयः —
सत्यव्रतः शास्त्री

श्रीमन्तः कुलमणिमिश्रमहाभागाः
पुरीक्षेत्रस्थाः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

३/ऽ-५, रघुनगर,
दिल्ली - ११००५९
7.6.1992

परमादरणीया भ्रातृवधूः

सप्रणयं नमांसि सूक्ष्मांशिके

भवतीदर्शनेन पूर्वमेव भवत्पत्रमलाभेन [illegible] वैचित्र्यं नाचामगोचरः कश्चना जायते। दूरस्थितौ बन्धुभावौ हृदयेन सान्निध्यं लभेते। अहं भवतां स्मृतिपथे वर्तते न वेति किं मे ऽतः प्रियतरं स्यात्? चिरकालिकमेकं ऽवश्यं भ्रातृसम्बन्धः। नानाविधानुरागतन्तवः स्मृतयश्च मानसं सान्द्रोल्लासयन्ति। अहो! कथं व्यतीयाय कालः! कालस्य नाम्नो कथमाभा कथं वा राशास्मिं स्थितं, कथं कस्मात्तिष्ठेत्, कथं स्थगितं, वेष्टितं, भुक्तं पीतं च। सम्प्रत्यस्माकं मस्तकेषु केशेषु संवृत्तो। अनन्तः पलितश्मश्रुकेशः। अहं पुनः खलाटहीनः। स्वास्थ्यं सदि मे कस्मीलभेत्। अहं तीव्रकामो ऽस्मि स्वेच्छुकः। सर्वेऽपि परिचितास्तत्रैव विस्मयमेव प्रकटयन्ति।

सिताम्बरमासस्यैकोनत्रिंशे दिवसे १९९० वर्षे कार्तिकपूर्णो ऽजायतः सेवामिवृत्तश्च। तदनु वर्षत्रयस्य यावत् पुनर्नियुक्तिर्मे दिल्लीविश्वविद्यालय एवजातः। प्रतस्तावन्तमवधिं दिल्ल्यामेव मे ऽवस्थितिः।

प्रायुक्तमतः शारदाम्बरस्य ते प्रपत्त्ये, एवाद्यपि पञ्चवर्षा श्वेतार्कमेधाया ऽपरस्यां भुवो दिशि सिद्धान्ताख्यः। पुत्र्या इन्दुबालाया अपि कैश्चित्पर्वैः एकादशी नववर्षा दिव्यानामधेया ऽपरस्यां भुवो दिशि जनानास्ते दिवर्षः। सर्वेऽपि सुखेन कालं क्षपयन्ति।

एतन्मदीयसंपरिवारजनानां कुशलवृत्तान्तः। सर्वेऽपि मदाशीर्भिर्भिनन्दनीयाः।

आशे भवतीं ऽवश्यमेव स्मर्तृत्वेन ऽधुनं सनीडयति चानुग्रहीतव्यरति साग्रहमनुधानो भवतां सर्वविधं मङ्गलं च "मङ्गलानां भवति वाणी" विनायको "प्राप्तियज्ञो विरमाम्यहं"

सर्वदाभिनन्दनीयः
सत्यव्रतः

श्रीहरिपालसिंहरावतभागा

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/54, Rohini Nagar.
DELHI - 110042.
INDIA
30.12.1993.

माननीया आचार्या,

सस्नेहं निवेदयति विनतिनमस्कारः।

अस्मभ्यं गतवर्षे शुभाशंसापत्रं प्राप्य समर्पितो मया नाऽनुत्तरयोरगोचरः रचनानन्दालिरिकः। अधुनिकं नवलामणि-कुतुहलचानां हृले सर्वविधं मङ्गलमालनोत्विति प्रभुचरणो शरणिः।

इदं सामयमानमनमनां हृते मतेऽमो दाय भविष्यति यत्तमम श्रीरामलीलिमकाव्यम्, उत्तरप्रदेशसंस्कृताकादम्या इलिल भारतीयकालिदासपुरस्कारेण सम्मानितमिति क्षोभचम रमन्यातः। पुरस्कारसमारोहो मधाकालं सम्पत्स्यते। इतःपूर्वं दिल्लली संस्कृताकादम्या इदं काव्यम् प्रकाशनार्थं मालस्य पारुचदशे इदानीं भारतीय पण्डितराजस्य नीलकण्ठदीक्षितस्य संस्कृत-पद्यरचनापुरस्कारेण सम्मानितम्।

अस्य कीर्तेः मनसा स्मारस्य श्रीमज्जायाप्रसादस्य मनसा श्रीमज्जाया तु अस्मिन्बन्धरोधेण (Marriage) मुखं दीक्षिता। विवाहात्तु मागे अस्या अनेनसंबन्धेन मनसो नेमानिधनसु-मसीति। सोपानारोहणादौ तु नलस्य सदृक्षमुपचारे न विरोधेन मानेन।

मनवर्षे (1994) अस्तुरमासे मनोरथपालन स्यात्। मासिने तु स्थिरे सति स्फूर्तिमारभे।

श्रीमज्जायायै निवेदनीयो मम प्रणामसमूहः पुत्रपौत्रादिमङ्गलाशिषं राधयति जिनविजेः निदमति

दूरस्थो मत्कर्मयुतः

सत्यव्रतः

श्रीहरिपालसिंहराजमहाभागाः
मनाजा देशालङ्कारभूताः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दिनाङ्कः

नवली संस्कृत | ७ कादेवा ७ योजितेऽखिलभारतीयसंस्कृत-
28.10.1991 | अभिनन्दनाष्टकम् पद्यकारेणास्मिन्नाने
नागचितम्

१। कुम्भकरपरां शुक्लां वीणापुस्तकधारिणीम् ।
भक्तसेमङ्करां नित्यं वाग्देवीं प्रणमाम्यहम् ॥१॥

दिग्भ्यो विदिग्भ्यः समुपेत्य वांसः
सन्तो भवन्तः प्रतिमानवन्तः ।
प्राचामधाचां विदुषां सुवाचा-
माचामकाः प्राग्हरा जयन्ति ॥२॥

धन्यतां राजधानीयं गता दिल्लीति कीर्तिता साङ्गिता ।
गीर्वाणवाणीविदुषां समवायोऽत्रेति श्रुतिः ॥३॥

विद्वच्चित्तामत्र समागमेन
हर्षप्रकर्षो हृदये न न माति ।
इन्दोः करणां प्रसरेण विश्वक्
स्यादुत्सवः कैरवकाननस्य ॥४॥

साध्वीकमार्यधुर्यधरा धरायां
गीर्वाणगीर्लोकहिताय कृत्याः ।
इमं प्रचारं परिणामयन्तो
लोकेऽत्र लोकान् विलसन्ति सन्तः ॥५॥

~~काल जयाय~~
सत्रालयेसंस्कृतपत्रिकाणां-
मसंशयं कर्तृधरत्वमेव ।
सोढुं तदर्थं च कृतप्रयोगा
धन्या भवन्तो जगतीतलेऽत्र ॥६॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मद्भिः सन्दिनये ग्रन्थ
मव धीरविता ध्रुवम्।
तद्विषये विमर्दिभि-
र्बुधान् सूचयितास्म हन्त ॥५

इति निवेदना

सत्यव्रतशास्त्रिणः

उत्तर रामकेशोरामेक्षान् प्रति
लेखोऽयम्।

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

15.10.1993 दिनाङ्के कुरीस्थान् डा० सूर्यमणिरथमहाभागान्
प्रति प्रेषितं पत्रम्

(प्रहर्षिणीवृत्तम्)

समवाप्य भवत्पत्रं स्नेहसारेण संयुतम्।
तं स्पृष्टे बहुचेतस्य हर्षः परमो मम॥१॥
(विस्तृत्य राचिला या डल्लि पत्रकाव्यसमीक्षणा।
तत्कृते ऽभिसृयां मया वो ऽहं भवतो कृधान्॥२॥

(उपजातिवृत्तम्)

सूक्ष्मेक्षिका सैव बलीयसीति नितान्त
विराजितं भावसमुच्चयेन।
परिश्रमेणानिलरां विनद्धां
प्रीतः पठित्वा ऽस्मि भवत्समीक्षाम्॥३॥

भवेदकदाचिद्धि बुद्धिभेद-
स्तथा तस्थलेषु प्रतिभाविलासात्।
न तत्र चेयं कथमीति मन्ये
विचारभेदो न न कोमलीति॥४॥
दलेति शब्दो बहुशः प्रयुक्तः
पत्रार्थ इत्यत्र न संशयो ऽस्ति।
शेषं प्रयुक्तं वचशास्त्रपुष्ट-
स्तस्य प्रयोगं स्वकृतावकार्षम्॥५॥
कृतेर्ममांशो नहि को विमृष्ट-
स्तत्रापि चेत्स्याद्ध्रुवजा विमर्शः।
तोषो भवेत्तेन मम श्रमस्य
हेम्नः परीक्षा ऽनल एव शस्या॥६॥
व्यापारयेत्कुर्यदि तत्र सन्तः
कृतौ कृती स्यामिति नात्र शङ्का।
इत्येवमुक्त्वा प्रणमी सुहृत्सु
वाचं स्वकीयामुपसंहरामि॥७॥

मनुष्यगणावर्जितहृदयो ऽहं
सत्यव्रतः शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

कार्यक्रमे उपयोजयते। तदर्थं लोकादि निर्माण लोकस्य मनिच्छन्ति वैदिक-
उजनः। तदर्थं तादृशो जन एवमेवेति तो यो वाङ्मयं समग्रं वेद।
अन्यद् वृथा श्रमायैव वाङ्मयः। यदि सौविध्यं स्यादेवं जनः सर्वदः
स्वङ्गच्छेत। अथैव मेवतु यानुदिन रत्नहमवोचम्। यथा वाल्मीकि जनः
प्राहः। तेन सह संस्पर्शेलो यथा च प्रवृत्ता। उत्तरत्थमायस्य नमे वदनसे
वाङ्मयीकरणायणस्य रामस्यैमानवत्वाद्यस्य कौन् पदव्या। सर्वकोटि
समन्वाहे प्रयोगो भविष्यति। प्रवृत्तिनी चापि समायोजिके वाल्मीकेन
रामस्यैमन् सम्बद्धानि वस्तूनि- उपमूरुवादीनि। उपन्यसेत्। दोत्कसम्बन्ध
विजये तेन जनेन भाविष्यमाणा प्रीतस्तः सङ्गलता। सामादायावरेधु-
रत्रमनोभिः सङ्गस्थे प्रार्थयिष्ये यात्र मर्वस्तदाधारेण वारनमे मनसिति
दीर्घ प्रयोतर्मेयुक्तं तस्मात्। किञ्च, रामायणेस्मिन् रामस्य-
मानवत्वेन च यः कथामेवं तत्रापि यदि कुतश्चित्
2-6-2007
कश्चित् उपजीवेत् पोमनेस्यात्। मयो नमुभयोरपि
रामायणयोः कथानके परिलक्ष्यते द्विविधो भेदः। स च गौणमुख्यरूपेण
विवेचनीयः। आर्षरामायणे सर्वत्रैवन प्रसङ्गा येषां वाल्मीकिरामायणे
ऽमन्वा भावः। एष मुख्यो भेदः। सर्वत्र च प्रसङ्गा ये वाल्मीकिरामायणे-
ऽनुपलभ्यन्ते चरं तत्र प्रतिपादनशैल्यां भेदः पदार्थभेदेनमेदो ऽपि।
यथा प्रस्तुते उपेक्षितरो यद्यनुष्ठा। द्विव्यरूपस्य पायसहस्तस्य
प्रादुर्भावोवाल्मीकेरामायणे। यात्र स्थौद्यपिपुत्रेष्टियहस्तस्य
तस्येति यार्षरामायणे। यात्र नामैक्यपि बहुशो भेदः। वाल्मीकेः यार्षरामा
यणे वज्रमुखः, मन्थरा कुब्जा (कुब्जे) ति, कुब्जे मन्थरे इति
नृत्यक्षेत्रङ्गः कलहोद्यते।

तंजावूर- यार्षरामायणमात्रो एव मया काव्यप्रकाशे व्याख्यातेति
तंजावूरमेटभसुचं महि- हिन्दीविभिन्नभारतीयभाषाद्यु नदिलम्।
हिन्दीनुवादः कुमुखुलाभवेति प्रश्ने न दत्तम्। तमहं तस्मै दत्तवान्।
एवं चर्या प्रवर्त्य सजनो गतः पुनरहं स्वो मठो ऽयं पुनः
स्वमध्ययन कर्मे प्रवेक्ष्यः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(18)

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR,
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY
PURI, ORISSA

Phone : 230035

Res. 3/54, ROOP NAGAR,
DELHI-110007 (India)

Ref. No.

Dated ३१.१२.९८ ई.

दिनाङ्के मलेटी(आंगड़ा)वास्तव्यान्
श्री दुर्गादत्तशास्त्रिणः प्रति डोंगरां
पत्रम्

मान्या महाभागाः,
जयतु भारती।

नवनवेषु याचांसः सन्ने ऽग्रहीता मयि।
मनोभिर्वेदुकां अयैः प्रमोदं मे ऽवधुः चदम्॥१॥
ग्राथमे पार्वतीजानिं मत्तामाप्य मूलमे।
वर्षे ऽस्मिन्नूतने चित्ता न्तर्धौ प्रियतमं मम॥२॥
संवृत्ता राधने सक्ता ग्रहोरात्रं मनाङ्मुखाः।
सिद्धयन्तां समावे ऽपि चिन्ता एव मूतले॥३॥
माधुर्यौजःप्रसादाद्यैर्गुणैर्दृष्टा ग्रवद्भुताः।
ग्रदर्शनिर्मिरं लुप्यु-र्मनोदृशः प्रसरा नकम्॥४॥
मनसा व्यभिनिस्यातो मदीयः पत्रसन्दृहः।
साम्प्रतं गुरुणा धीनो बुधिरात्रानाद्यमेव्यधि॥५॥
दरस्सहस्रैः पद्यैरन्तानां पत्रमालैः शुभैः।
हृष्टं सत्यं चित्तवीतिं ग्रमोदमिक्षिते मातिः॥६॥
ग्रथापि तत्र सन्दर्भे मनः हृष्णाग्रहीलान्यपि।
कामिचिदधिकं जानि स्तेऽधिकेन लेखनम्॥७॥
काव्येषु ग्रमा समासे ऽस्मिन् श्रीशुभैरुपितारुयकम्।
इदं मनदृम्नो निर्वत्स्य, उपायनमीदृशं नः॥८॥
सन्तो दृष्टमदोषैकं दलदृष्टिभिरेतना।
मम दृष्टिदोषमात्रं स्यात् तस्य का नाम दोषिता॥९॥

इति हृदयोद्गारः

श्रीदुर्गादत्तशास्त्रिणो विद्वद्वरेण्यस्य
मलेटी (आंगड़ा)

अनन्तरमेव तद्दर्शनस्य
सत्यव्रतस्य शास्त्रिणः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

स्वैकदास्पदं डा० रामकिशोर मिश्र महाभागानां प्रतीक्षेविनंवक्ष्ये

ओं नमो महागणपतये, जयतु श्री हरिः।

वन्दे यथाकालमनाद्यनन्तं

तदुत्तरं प्रेरयितुं समर्थः।

प्रभूतमित्यत्र मदीयमेक-

धाराप्रसङ्गे ऽस्ति निमित्तमूलम्॥१॥

क्षमाधरे विस्मयरञ्जनदर्पं

हनुमाधरा हासमधस्मयन्ती।

नौमाधरा धैर्यजयावतीतले ऽस्मिन्

मनोऽभिनन्दैकरतिरेव हार्दम्॥२॥

एवं प्रयोक्ष्यामि सदा मुदं धात्

प्रमोदमेदुन्मदचमत्कृतिं मे।

चमत्कृताः स्युः सरसिका यथैक्यं

वृत्तैतमेत्यत्र न संशयो मे॥३॥

प्रभामलाचूलं पठितो मया स्तवे

विचित्र एकाक्षरसञ्चयो ऽयम्।

चमत्कृतौ केवलरसावलम्बना-

दानन्दकोटिं परमां गतो ऽस्मि॥४॥

धन्या कृपैषा जागर्तु रा भवन्तो

गीर्वाणवाणी नकिमर्थयुक्तिः।

नानारसाल्लालिमः स्तुतेः स्तुतेः

आव्याकरं मद्वचसान्तिलोकेः॥५॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

13.2.1994 दिनाङ्के

श्रेयेकडरस्थान् डा० रामकिशोर मिश्रान्प्रत्यागत्य

प्रतिदेयं पत्रम्

श्रीमान्यमहाशयेभ्यः, जयतु श्री हरिः।

पत्रं यथाकालमेवाप्य मादृङ्

दुष्करं प्रेरयितुं समर्थः।

प्रभूतमित्थं मदीयमेक-

धाराप्रवाहेऽसि निमित्तभूतः॥१॥

क्षमापये विस्मरणं तदर्थं

इमामपरां सान्धयितुं मकीर्तिं।

नौकापरा धैर्यजलातलेऽस्मिन्

न को हि मोक्तिरेव हेतुः॥२॥

सम्प्रेक्षितास्ते मम नन्दमाधात्

प्रमोदमेकाङ्गचमत्कृतिं मे।

चमत्कृताः स्मूर्रसिका यकस्यं

कृत्यैतमेत्थं न वयं शयो मे॥३॥

यन्मूलचूलं पठितो मया स्ते

विचित्र एकाङ्कसमुच्चयोऽयम्।

चमत्कृतो मे नरसालुतत्वा-

दानन्दकोटिं परमां गतोऽस्मि॥४॥

धन्याः कृपे जाग्रदरा भवन्तो

जीवेषिवाणी कृकिकर्षुधारिः।

नानारसालूलिमः पुनः स्ते

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मद्धि सन्निनये ग्रन्थ
मवर्ज्य विना ध्रुवम्।
तद्धि वये दिनैर्दित्रै-
र्बुधान् ध्रुवमिलस्य हस्ति॥

इति किंवदन्ती

सत्यव्रत शास्त्रिणाम्

उ० रा० के शोध छात्रेभ्यः प्रति
एवं उत्साहनम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

14.2.1994; दिनाङ्के श्रीशङ्करदेवपुनिमहाभागान्
प्रति प्रेषितं पत्रम्

माननीय विद्वद्वरेण्याः जयन्तु भारतीम्।

पत्रमासाद्य मानन्दं हर्षश्च परमो मम।
ईषदूनं मकर्त्येतत्सङ्गमादिति सूरयः॥१॥
ग्रहाशयो विदुषो मान्यो नतु वर्धिष्णया ग्रहम्।
ग्ररोगी नित्यमेवस्यां शास्त्रशीलनतत्परः॥२॥
ईदृक्प्रचारायने मम स्तत्प्रचारो व्यतस्तथा।
ग्रायुःशेषं क्षपयेय मित्येवाभिमतं मम॥३॥
शरीरसादो मे मूयान् कदु कार्यं न दीव्यते।
नमेत्त पूर्णां नच्चेत् कालेनस्यामहं सुखी॥४॥
ग्रहर्मशं ततः कार्यं निजं व्यापारयाम्यहम्।
माया प्रणेयाः सन्त्येव नाना ग्रन्थाविदांवराः॥५॥
ग्रपूर्णा ग्रपि पूर्णा वा सामग्रं मम ते स्थिताः।
नेमास्ते पूर्णतां सत्यं नो नेदृग्वो मनेच्छ्रमः॥६॥
इत्येतदर्थं सम्प्रार्थ्य भवतामादिशेच्छ्रमाः।
मकुण्ठजगणाकृष्टः स्वां वाचमुपसंहरे॥७॥

सुरसरस्वतीसमाराधनैकव्रतोऽहं
सत्यव्रतः शास्त्री

श्री पं० शङ्करमुनिभ्यः,
नाशा-गुजरात

ग्रनुविधेयं च (1.4.5) इत्यनेन द्विकर्मकत्वम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

30.6.1994. दिनाङ्के
मुम्बय्यपुरी स्थान् श्री एस्. वी.
वेलण्कर महोदयान् प्रति
प्रेषितं पत्रम्

मान्या, जाह्नवी सारती।

मदीयं[1] राचितं ग्रन्थं पञ्चाध्यायीसंज्ञकम्।
ज्ञात्वा मत्सत्सखोऽसि कश्चिद्वाचकगोचरः॥१॥
वृत्तिः वृत्तिसमः[2] श्रीमद्ग्रन्थो ह्यदरोचत तत्समम्।
ग्रन्थानमे किमर्थं त्वं विद्वत्सोऽपि हि दुर्मनाः॥२॥
ग्रमाविज्ञमतज्ज्ञीक्षा वेद्विद्वत्ता तद्द्वयं मम।
ग्रन्थरीज्ञमन्तरा कीदृक् हेयज्ञप्रतीतिः न रेजन॥३॥
ग्रन्थोक्तीनां प्रवक्तॄणां संस्कृते ज्ञमपरांशकान्।
पाश्चात्यज्ञविज्ञमतज्ञाज्ञं ज्ञानं शास्त्रविमं ज्ञमम्॥४॥
तत्तद्विद्वद्वृत्तवाक्यं प्रमाणत्वेन रमिच्छति।
ग्रन्थो मतिर्धर्मसभीक्षा स्यात् तदधुनायोचिती॥५॥
मत्वेतां जगमवं ये तत्पात् स्वान् दक्षान् उपकृतान्
मत्वेतोऽहि वादर्थं इवाहं मत्वा यात्रा प्रति ह्यले॥६॥
कर्तुं मेतद्धि यातुं स्मः स्वमर्थं स्वमसेव ये स्म।
कवेधुर्याः स्नेहदया भातः पत्रं वरम्॥७॥

इति निवेदयति
विनयावनत स्म
सत्यव्रतशास्त्रिशर्मा

श्री एस्. वी. वेलण्कर,
प्रम्बई

---

1. रोरि इति प्रथमश्लोके पूर्वस्मात् दीर्घः।
2. रुचयार्थानां प्रीयमाणः (1.4.33) इत्मनेन चतुर्थी

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/5-6, मन्दाकिनी नगर,

दूरभाष: २३६३५

दिल्ली - ११००९२.

डॉ. वा. कृ. दीक्षित, सलेटी (लातूर)

स्थान श्री दुर्गादत्तशास्त्रिणः जलेश्वरे [illegible]

परमप्रिय,

जाग्रत भारती।

मृदायेऽस्मिन्नो यो भवतां काव्यसङ्ग्रहः।
प्रकाशमेति [illegible] ॥१॥

पुष्टकर्ता परमो मम
प्रसन्नां मधुरां वाणिं भवतां काव्यभारतीं।
करोत्येव विशेषज्ञान् प्रमोदमरविन्दमान् ॥२॥

जनतः रणमाधान स्वान् सूक्ष्मान् शैलीविशेषतः।
जरः प्रस्तुवती रम्या [illegible] ॥३॥

[illegible]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

[illegible]

33

भवता भाव्यमार्यैः
स्वार्थस्यं चविशेषतः।
सचेत[illegible] ह्युशन्ना
चेतांस्याचष्टिलो मुनिम्॥ ५॥
समेत भवत्काव्यं
वर्धतां च भवद्यशः।
इत्येव (गुणमुग्धेन
भवत्स्वा श्रीः) प्रयुज्यते॥ ६॥

मया
सत्यव्रत शास्त्रिणा॥

15 भारत INDIA

पोस्ट कार्ड POST CARD

डा० हर्षदेव माधव,
14, REEMA APPT.
VASNA BERRAGE
ROAD,
AHMEDABAD

पिन PIN 3 8 0 0 0 7

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY
PURI, ORISSA

Phone : 230035

Res. 3/54, ROOP NAGAR,
DELHI-110007 (India)

Ref. No.

Dated 5.9.1996

5.9.1996 दिनाङ्के पुरीस्थान् डा० केशवचन्द्र दाशमहोदयान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रिय,

विलम्बेन पूर्वपत्रोत्तरं मया प्रेषितम्।

शिरकेली शशिरेखेति दुहितुर्नाम्नी तुभ्यं
उपन्यासदर्वी प्रायच्छं मानसे मम हृदि॥१॥
उपन्यासस्य मया पूर्वमाकूतं परिशिलितम्।
भवदीया रचना रम्या मिथीतश्चाति गहनः॥२॥
उपन्यासस्य कथामीदृशीमेव शीलयितास्म हम्।
रम्यं तदीयं उत्तरं मधुरं निपातास्मि चमत्कृतः॥३॥
रमणीया भवच्छैली रम्या च प्रतिपादना।
रमणीयं च वस्त्वेतत् चित्तं रम्यमेव हे॥४॥
सोत्प्रेक्षैवोद्भवे पूर्वे नूतना दृश्यते लीलया।
प्रतिनिधिस्ते उपन्यासे विभो दर्शनम् मे ऽद्भुतम्॥५॥
नरेशदासमाख्यातं नवीनं जटिलं हि नाम्।
साहित्ये क्रान्तिमः सत्यं अलंचिता प्रबुद्धात्मनः॥६॥
भवदीयो व्यक्तित्वश्च विभवैः मे सहायकः।
तदर्थं भवते नावत्कस्मै तमनुगमम्॥७॥
शैली वैशिष्ट्यसंचलने व्याप्तिं तस्यां पथे गिलः।
महती मत्पूते तात! प्रयोगितत्व मे ततः॥८॥
शतद्वयाद्यधिका ग्रन्था प्रकरणे मया।
रचिता वाचिता. कृश्नं मुने ऽस्मिन्बधुनातने॥९॥
सामग्री महती चापि मयि समस्ति वर्तते।
परिश्रमेण महता साप्तिते संकलिता मया॥१०॥
भोलेम ग्रन्थरत्नेषा तां प्रस्तोतुं मनो रथः।
मम, केन मनो दत्तेषा जनाना मुख मा मु मा॥११॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

TO OPEN CUT HERE

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

DR. KESHAB CHANDRA DASH,
"SHASHIREKHA",
BHOO DAN NAGAR,
UNIVERSITY ROAD,
PURI-752002
(ORISSA) PIN CODE

THIRD FOLD HERE

FIRST FOLD HERE

SECOND FOLD HERE

SENDER S NAME & ADDRESS :

~~SATYA VRAT SHASTRI,~~
~~3/54, Roop Nagar,~~
~~DELHI-110007.~~

PIN CODE

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY
PURI, ORISSA

Phone : 230035

Res. 3/54, ROOP NAGAR,
DELHI-110007 (India)

Ref. No.

Dated 5.9.1996

श्रीमान्,

विज्ञप्तयन्तु प्रबन्धोऽयं मैत्रो ऽवतरेदयः।

शिरकेलि शशिरेखेति दुर्धर्षा नाम्नी पुत्रिके
उपन्यासदयं प्राप्य हर्षं मान्ति न मे हृदि॥१॥
उपन्यास मया पूर्वमाकूतं चरितश्चिता:।
भवत्कृतौ रचिता रम्या मिषीतश्चापि तद्वदः॥२॥
उपन्यासद्वयीरीतामपि शीलयितास्म हम्।
रसं तदीयं मधुरं मिषालास्मि चनेमेरितु॥३॥
रमणीया मनश्चैली रम्या च प्रतिपादना।
रसज्ञीयं च वस्त्वेतत् चित्तं रम्यमेव हि॥४॥
संस्कृते वाङ्मये मूर्धन्ये नूतना शैलीमर्मज्ञा।
प्रतिनिधत्ते उपन्यासे चिरं दस्तव मे ऽधुना॥५॥
नवरसाना मया लब्धा नवीना: परिलक्षिताइ।
साहित्ये सार्वभौमः सत्यं कलिता प्रबुधानन्दमेः॥६॥
भवद्भ्यो ऽपि तरस्तत्र विषये मे सदाशयः।
तदर्थं मम हार्दं नाम्नः समे तमनुनामम्॥७॥
शैली चैषा कथनेन यापि तस्यो चमे गिता।
मदती मन्तृते नात! प्रबूतेस्तच्च मे ततः॥८॥
शतद्वयादधिका ग्रन्था प्रकरणानि मया।
रचिता वाचिता सूक्ष्मं मुने ऽस्मिन्नधुनातने॥९॥
सामग्री मदती चापि मयि समग्रा नि वर्तते।
फरिश्रमेण महता मास्ति सम्पूर्णि ता मया॥१०॥
भालेमं श्रीफरेमेवा तां प्रस्तोतुं मनोरथः।
मम, फेक मने तसैवा जनानां मुलभा मुद्रा॥११॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

१०.११.१९९५ दिनाङ्के मैलोटी (औरङ्गा) स्थात्
श्री दुर्गादत्तशास्त्रिणः प्रति प्रेषितं पत्रम्

३/३८ रूपनगरं,
दिल्ली - ११००७.
१०.११.१९९५.

मान्यो महाभागः

सप्रश्रयं वन्दे।

दीपावलीपर्वणः अभिनन्दनं मनसां दलम्।
उल्लासः द्वौ उपरि द्वौ हर्षमवाप्नवम् ॥१॥
मत्कृते सर्वथा मैत्रीभावः शुभाशंसाः शुभाशिषः।
एतं अहं अनुभवे नित्यं तथापि अहं उदारतां ॥२॥
यन्मत्कार्यमपूर्णं मे तत्तत्सम्पूर्णतां व्रजेत्।
इत्येवास्त्यभिलाषो मे नान्यदिह चिरं क्वचित्॥३॥
मनसो विदुषां धुर्याः जनानां मुकुटेप्सिताः।
वाक्सिन्धुरत्नेन परमा मनस्यु उल्लेखिताः॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

वाक्यलिङ्गसंख्यादेशा
प्रातिपदिकार्थमात्रे प्रथमा ।
तेनैव चाप्रसिद्धेर्मे
तेनैव च श्रुमं परम् ॥ १ ॥
इति संक्षेपतो मेऽस्य
स्वयम् भावान्वृता अलं:
सर्वगुणगणाकृष्टः
वाचं स्वमुप संहरे ॥ २ ॥

भवदीय स्नेहज:
सत्यव्रत:

पोस्ट कार्ड POST CARD

पं० दुर्गादत्त शास्त्री
~~ग्राम एवं डाकघर नलेटी~~
द्वारा- नैहरनपुरवर
तहसील देहरा, जिला कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)

पिन PIN 1 7 7 1 0 4

---

1. अव्ययसर्वनामनाम्नश्च प्राग्दे:
(5.3.71) इत्यनेन स्वादौ
5 कृत्वे) तयैवेत्यर्थ:।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

14.1.1995 दिनाङ्के दिल्लीस्थान् श्री मदनलाल कुमारि पामटा-
महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

Letter to Prof. M. L. Kumawat on response to his
Nirukta Lectures

14.1.1995.

प्रिया आदरणीयाः,

सस्नेहं प्रणतयः।

नवकर्षश्रमाशंसां मनोभिः केवलां मयि।
स्नेहसंवलितां प्राप्य हर्षो माति न मे हृदि ॥१॥

पद्यमयो गिरो यास्तु मादृक्षेरादृद्धिभिः स्मृताः।
मत्तां, न मवेत्ताश्च किंचिदन्यद्विचिन्तितम् ॥२॥

शब्दो वा ऽप्यपशब्दो वा यो वाक्यो वा मवेन्ननु।
ऽधीमं शब्द एवास्ति न तु शब्दः क धीक्षुन ॥३॥

प्रत्येकं पदतः स्नेहो मत्तां मयनिःसृते।
स्फुट इत्यहमात्मानं धन्यं मन्ये विचक्षणात् ॥४॥

सर्वं लभ्येत संसारे जनेन सुलभैरिकम्।
स्नेत एव समुद्भूतो प्राप्तस्नेहस्तु दुर्लभः ॥५॥

क स्नेहो नूतनो ह्यं वृद्धिं मूलोऽपि गच्छतु।
इति सञ्चार्थ मूलेषां शिरं स्नामुपसंहरे ॥६॥

मे च दक्षिनहृदयो जनः

सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

वाक्यलिङ्गसंख्याकारकादयो
प्रातिपदिकार्थे नियन्तव्याः।
तेनैव च प्रातिपदिकसिद्धिर्भवति
तेनैव च शब्दः प्रयुज्यते ॥ १ ॥
एतेन संस्कृतभाषायां स्वयमेव
स्वयमेव भावान्वितानां अर्थानां
सद्भावनाभावनृणां
वाचं स्वामुप संहरेत् ॥ २ ॥

भवदीय स्नेहाधीनः
सत्यव्रतः

पं० दुर्गादत्त शास्त्री
ग्राम एवं डाकघर नलेटी,
द्वारा- नैहरनपुखर
तहसील देहरा, जिला कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)

पोस्ट कार्ड POST CARD

15 भारत INDIA

पिन PIN 1 7 7 1 0 4

1. अव्ययसर्वनामनामकच् प्राग्दीव्यतीयेषु (5.3.71) इत्यनेन स्वार्थे कप्रत्ययः तयैवेत्यर्थः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

16

14.1.1995 दिनाङ्के दिल्लीस्थान् श्री मदनलाल कुमारि पामहा-
भागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

Late Prof. M.M. Kunjunni Raja Memorial Trust

14.1.1995.

प्रिया भ्रातृवर्याः,

सस्नेहं प्रणतयः।

नवसप्तर्षिशमाशांसां मनोभिः प्रेषितां मयि।
स्नेहसंवलितां प्राप्य हर्षो मां ति न मे हृदि॥१॥

पद्मसद्मो गिरो यास्तु मा वाग्देवाङ्घ्रिनिःसृताः।
भवतां, न भवेत्तासु क्वचिदप्यवधीरितम्॥२॥

शब्दो वाऽप्यर्थशब्दो वा स्रो वाक्यो वा भवेन्ननु।
प्रधानं शब्द एवात्र न तु शब्दः क्वचिद्गौणम्॥३॥

प्रत्येकं पदतः स्नेहो भवतां मयि निःसृतः।
स्फुटं इत्यहमाकलय्य धन्यं मन्ये विचक्षणाः॥४॥

सर्वं लभेत जगति जनो न सुहृन्मैत्रिकम्।
स्वत एव समुद्भूतो भ्रातृस्नेहस्तु दुर्लभः॥५॥

क स्नेहो नूतनो ह्यें तौ क्वेयं मूर्खोक्तिरिति मच्छतु।
इति सम्प्रार्थ्य मूर्खोयं गिरं स्नामुपसंहरे॥६॥

भवदधीनहृदयोऽहं

सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

परिक्रमितदूरभाषसङ्ख्या - २९४००३५

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY
PURI, ORISSA

Phone : 230035

Res. 3/54, ROOP NAGAR,
DELHI-110007 (India)

(14)

Ref. No. १६.१.१९९५ दिनाङ्के पं० अमीरचन्द्रशास्त्रिणः प्रति प्रेषितं पत्रम् — Dated १६.१.१९९५

मान्यैकः प्रणामाञ्जलयः।

प्रवाच्यं पत्रं भवतां हिताय
स्नेहातिसंसर्गनिसर्गरम्यम्।
प्रमोदसिद्धाकरमिवेन्दुपादैः
हर्षप्रकर्षो हृदि मे न माति ॥१॥

यद्यपि नामाशिषमैव साध्वी
भवत्प्रयुक्तां फलमेतदीयम्।
प्रत्यासन्नं पात्रमतो भवेय-
मित्येव सम्प्रार्थनमस्ति मे ऽद्य ॥२॥

श्रीराधिकासेवितमञ्जुकुञ्जे
श्रीकृष्णपादाम्बुजरक्तभृङ्गे।
वृन्दावने, पुरन्ध्रिवासा
धन्यैः भवन्तो भवतीत्यलं च ॥३॥

मार्चमासे कदाचिन्मे दयागमनसम्भवः।
तदा प्रत्यक्षमेवैतन्मे सुखकरं भवेत् ॥४॥

इत्येवोक्त्वा समाप्तेन निधाय भवतां भुजम्।
प्रहृष्टः सत्यव्रतः(शास्त्री) ऽहं नार्यं त्वामुपसंहरे ॥५॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(21)

17.3.1995 दिनाङ्के

पूज्यपादेभ्यः श्री मां. पां
डेंगळेशास्त्रिमहाभागेभ्यः प्रति-
प्रेषितं पत्रम्

माननीय विद्वद्वर्य,

जयतु भारती।

अनेकोदात्तमहत्त्वपूर्णः प्रेषितो ग्रन्थः
पत्रेषादि समास्वाद्य परं हर्षमुपागमम्॥१॥

प्रतिपदं सर्वदेवानां निर्व्याजस्तुतिमालिका।
सर्वेषां भारतीयानां न सन्देहोऽत्र कश्चन॥२॥

संस्कृते वाङ्मये यावान् सन्दर्भोऽस्तीति संयुक्तः।
स सर्वोऽपि वृतान्तस्यां निपुणं परिशीलितः॥३॥
भूयान् श्रमः कृतोऽत्रास्या दुरूहत्वमपनेतुं तद्धये।
नेतारान् ग्रन्थसम्भारस्तद्विना शक्य ईक्षितुम्॥४॥
धन्यमवन्तो विदुषस्तु मूर्धन्या इति मे मतम्।
देवतापीतिपर्यायां सिक्ता एकाग्रचेतसा॥५॥

इति ते प्रणताञ्जलिः
भवदीक्षणाकाङ्क्षितमानसस्य
सत्यव्रतस्य शास्त्रिणः

श्री मां. पां. डेंगळेशास्त्रि
747, गुरुवारपेठ,
पुणे - 411 042

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

॥ संस्कृतमेव हि भारतम् ॥

संस्कृत विभाग

कला संकाय, दिल्ली विश्वविद्यालय, दिल्ली ११०००७

दूरभाष : 7257725/296
कार्यालय :

क्रमांक सं. वि. Skt./1365

दिनांक 18.3.1995.

Dr. S.S. Rana,
Dean of Colleges,
University of Delhi,
Delhi-110007.

My dear Dr. Rana,

The Rajasthan Sanskrit Academy has announced its All India Prize for me, vide a copy of the letter of the Director of the Academy enclosed herewith.

With the warmest of personal regards,

Yours Sincerely,

(Satya Vrat)
Professor of Sanskrit

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

22.7.1994 दिनाङ्के नलोटे (कांगड़ा) स्थानं श्री दुर्गादत्तशास्त्रि-
प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रा. शिवदत्तशास्त्रिमहोदयै
कः श्रेयसि न दृष्यति ? ५
उत्तरानिधाधी - सत्यव्रतः ॥ ६ ॥

A 56, [illegible] नगर
दिल्ली - 110007.
22.7.1994.

मान्या महाभागाः,

'सुरभारती विजयतेतराम्'।

अष्टे दिनेऽस्य मासस्य पत्रं यत्प्रेषितं मुदा।
दिनत्रयात्प्राक् किं वस्तूलब्धमत्र मया कुधाः ! ॥ १ ॥
पुत्रपौत्रौ समाक्रान्तौ भवतां मे तु दीरकम्।
प्रश्नावलिलो चसाहाय्यं यथाशक्ति मया च नौ ॥ २ ॥
दूरस्थितैर्मनस्विनो चिन्ता कार्या ऽत्र याचन।
प्रकृतिश्चेत् समाधातुं तत्समस्यामहं क्षमम् ॥ ३ ॥
विषयान्तरमाग्रेत्य नचोऽहं स्वं ऽवतर्ये।
प्रभुना, यद्भवद्भ्योऽपि रोचेतेन तेसंशयः ॥ ४ ॥
सर्वधर्मः ऽवहिर्भावे स्मृतिर्नित्या यदा नो संस्कृते।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

जवाबी
REPLY

पण्डित दुर्गादत्त शास्त्री
ग्राम एवं डाकघर - नलेटी,
द्वारा - नैहरनपुखर
तहसील - देहरा,
(जिला कांगड़ा)
1	7	7	1	0	4

पिन PIN (हिमाचल प्रदेश)

इति ग्रन्थेष्वती व चिरोषु
भवत्सु दिङ्मात्रमिदमुक्तम्॥५
सन्तीवा तानि किं मान्या!
भवादृक्स्मृति लिखन्तु माम्॥
प्रकाशनेच्छा तवो मे
चित्ते समुदिता यत ॥६॥
शेषं शेष्वादि विद्वत्सु
भवेत् तत्पत्र संग्रहः।
तांस्तान् सम्प्रार्थ्य मेऽवधि-
स्ततः सम्प्राप्ति चान्यथा॥७
एकस्माद्विदुषः प्राप्ता
मया शतचतुष्टयी।
तत्पत्राणां मजनयं-
धामे परमलिप्सया॥८॥
इन्येष्वपि भवेद्वैवं
तदीयः पत्र संग्रहः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

2.8.1994 दिनाङ्के नलेटी (नैनीताल) स्थात्
श्री दुर्गादत्त शास्त्रिणः प्रति प्रेषितं पत्रम्

3/36 E. रूपनगरम्,
दिल्ली-110007.
2.8.1994.

मान्या महाभागाः, जयतु भारती।

प्रकरणेऽस्मिन् मे वक्तव्यमदो वाक्यादितं मया।
लक्ष्यस्यैव तेनं सूत्रार्थो मोदो वाचामगोचरः॥१॥
पद्यानि तात्पर्यदानाय नीत्यासक्तानि सन्तु मे।
तानि सम्प्रेक्ष्य सूत्रार्थं कालहेर्धामिनोऽस्म्यहम्॥२॥
प्रमूक्योऽयं निरीक्ष्यैव तत्र लक्ष्यो मयेदृशम्।
तदर्थं मे दिवारात्रं प्रयासः प्रचलिष्यते॥३॥
नाना पत्राणि विद्वद्भ्यस्तान्मित्रेभ्यो मया श्रुता।
तत्पत्राणां सङ्ग्रहार्थं प्रेषितानि त्रिचत्वारि॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

35

सर्वशिवानन्दमुक्त्वा नि
र्वृत्तेनो दक्षेशाध्वम्।
कार्यगौरवमालोच्य
प्रेषयामीत्युक्तवानि मास्॥४५
इत्यादर्शसंज्ञके -
नैवाऽसद्ग्रन्थेऽभवत्।
न वा दृश्योऽन्यकर्तृको नस्या
प्रसङ्गतो नचो मम॥६॥
तथाऽपि ऽधिकियेऽहं -
गिरात्मजकोविदाग्रगण्यः
पतत्कदृक्षान्मयि निर्घृणः
सन् दाक्ष्यश्रुक्कमीलि॥७॥
मतिस्वामाल्लिखं नन्यो
भवत्वेवं दक्षयज्ञदृश्य
मत्यन्तप्रसरात्रेऽधुना॥

15 भारत INDIA

पोस्ट कार्ड POST CARD

पं॰ दुर्गादत्त शास्त्री,
ग्राम एवं डाकघर – मलेटी,
द्वारा – नैहरन पुखर,
तहसील देहरा
जिला कांगड़ा
पिन PIN 1 7 7 1 0 4
(हिमाचल प्रदेश)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

4.8.1995 दिनाङ्के लेखकस्यान्

डा० रामकिशोर मिश्रमहाभागान् प्रति प्रेषितं 29 पत्रम्

परिवर्तितं
दूरभाष संख्या
2940035

B/S-4, रत्नपनगर,
दिल्ली-110007
4.8.1995

मान्या महाभागाः,
सप्रश्रयं नमस्कारः।

भवत्पत्रं समासाद्य प्रहर्षः परमो मम।
घनाघनाभ्रसम्प्राप्त्या चातकस्येव वासितः ॥1॥
भवद्भिर्यदिनां मन्ये उपयामो मम सत्फलम्।
भवादृशां करेणानां स्पर्शितो दुर्लभो हि सः ॥2॥
सरस्वती सपर्यायां प्रसिद्धैः कृद्भिर्निरन्तरम्।
प्रत्यवेक्षन्ते कार्याणि कालं स्वं नामयाम्यहम् ॥3॥
पञ्चोत्तराणि यातानि वर्षाणि मे सुधीः।
प्रवेशितं च कार्यं मे बहुतानदतैव माम् ॥4॥
बहोः कालान्मया पूर्वं प्रारब्धा प्रतिचिन्तना।
प्रपूर्णा एव तिष्ठन्ती ग्रन्थो नैके श्रुता श्रुतः।
तादृक्षमेव चिन्तासे सान्प्रतं सम्प्रवर्तते।
प्रकिर्णः सर्गपूर्णां नेतुं तान् चालेन कथञ्चन ॥6॥
श्रमाशंसाभरो ऽवश्यं पितृदेवाशिषश्च ताः।
कल्याणं मे विधास्यन्ती सदेवाश्वासनं मम ॥7॥
स्मर्तव्यः स्नेहसावेन कालो कालो कथोन्मैः।
एतद्वृत्तस्य सम्प्रार्थी शिरश्चाभ्युपसेदुषे ॥8॥
भवदीयिन्नहृदयैकदेशं —
सत्यव्रतः

डा० रामकिशोर मिश्राय
लेखकस्थाय

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दूरभाष जनपद संख्या - २९५००३५

3/54, रत्नपनगर,
दिल्ली - 110007.
26.12.1995

मान्या : कविवरेण्या
जयन्त भारती।

प्रत्यक्षं पश्चं मवतां मनोरं
मुदं मरो माति न मे ऽन्तरङ्गे।
इन्दोः करणां प्रसरेण विश्वं
यथा ऽम्बुधेरो ऽम्बुनिधेः प्रबुद्धं ॥१॥
वाचिनार्थं सुतरां स्वकीयं
कृतज्ञमावं सपदामि दिवाः!
सम्प्रार्थये च प्रभुमञ्जसेयं
यशो ऽवदातं मवतां पृथिव्याम् ॥२॥

---

1. इदं मित्रं इत्यनेन मित्रस्याचां मिलां ह्रस्वं (6.4.92) इत्यनेन ह्रस्वः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

31

+कोऽयं कुतोऽयं नित्यं द्रव्यस्ते
रक्तस्तथा शत-प्रविवेचनायाम्।
पार्श्वे मंत्राले वृथा वृथोऽदि
सुरवेन आलंक्यनियापयामि॥१॥
प्रधानशिक्षा क्रम सन्तिमे
ग्रन्था मया ये ब्राह्मणीयिताः
प्रयान्त पूर्णत्वमितीच्छ मद्य
चिन्ता मदीये प्रसृता [illegible]॥
[illegible] तदर्थं भवतः शुभेच्छा
तवैनासि यदि: परमा मयेमो।
इत्येव सर्वं विनिवेद्य इदम्
वाचं स्वकीयामुपसंहरामि॥
भवदुणजाणविजितमानसोऽहं
सत्यव्रतः॥

जल बहुमूल्य है
इसे व्यर्थ न बहाएं
WATER IS PRECIOUS
AVOID ITS WASTAGE
16 अक्तूबर, विश्व खाद्य दिवस
जल संसाधन मंत्रालय

15 भारत INDIA

पोस्ट कार्ड POST CARD

~~प्रो० सत्य व्रत शास्त्री~~
श्री जगदीशप्रसाद से मवास
विश्वेश्वरानन्द वैदिक शोध संस्थान
साधु आश्रम
HOSHIARPUR
पिन PIN
(PUNJAB)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

१.१.१९७६ दिनाङ्के पं० दुर्गादत्तशास्त्रिचटकाग्रामात् प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्या मङ्गलमयः,

सविनयं प्रणमामि।

नववर्षशुभाशंसा पत्रमासाद्य शोभनम्।
मनसा, वचसा ते भूयात् हृदयं याचामहे॥१॥

सहजो मनसां ते हो- यो मध्यस्तिविधां वराः।
ऋषिभूतोऽसि लेनेति नं वाक् प्रसरतीह ते॥२॥
नवे वर्षे मनस्तो ऽपि मोदमानाः स्वधे दमे।[1]
ऋषन्तं सुखमे धन्तामित्येवं प्रार्थना मम॥३॥

भवदर्शनबुभुक्षुः
रुद्रव्रतस्य

---

1. ऋग्वेदिक प्रयोगोच्छ्रायात् – इहैव स्तं मा वियौष्टं ... मोदमानौ स्वे दमे।) दम इति गृहनाम। स्वे दमे = स्वे गृहे।

१.१.१९७८ दिनाङ्के श्रीचन्द्रभूषणशर्मणः सोऽयं प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रिय बन्धुवर्य,

सस्नेहं हार्दिकम्।

नववर्षशुभाशंसा मनसि प्रेरयिता मयि।
ऋषन्दमन्द सन्दोहं व्यतनवन् मम मानसे॥१॥
मम पाथेयभूतासन् जीवनाध्वनि दुर्गमे।
नवोत्साहं मम स्वान्ते जनयिष्यन्त्सलं शयम्॥२॥
मन्मान्, मर्त्यजन्मो यो मे रुद्रव्रतमधास्ति यो मया।
कालेन पूर्णतां नेष्यन्तदर्थं ना ऽऽदेक्षिनाः॥३॥
नास्ति स्वस्थोऽपि कायेन ध्यानं चानुभवन् मनाक्।
ऋषयामि स्वयं कालं कान्यथा स्याच्चचेष्टने॥४॥
दृष्ट्वा शून्यं चेन्तयोद्विग्नाभिति श्वासस्वजनः स्मरन्।
विस्मेरपञ्जनसंसक्तो नन्वस्त् क्वोचिदुचिन्तये॥५॥
विलीनं ह्यादरीशो मेंऽहङ् शुभंयुर्मचलामहम्।
स्नेहसंसिक्तहृदयो कार्यं स्वामुपसंहरे॥६॥

सदाशुभाभिलाषी—

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(28)

॥ संस्कृतमेव हि भारतम् ॥

संस्कृत विभाग

कला संकाय, दिल्ली विश्वविद्यालय, दिल्ली ११०००७

दूरभाष : 7257725/296
कार्यालय :

क्र सं. वि. Skt./1365

दिनांक 2.3.1996

दि. 1. 1996 दिनाङ्के प्रो० जयन्त मिश्र महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्या विद्वद्विशेषणाय:,

सादरं प्रणामा: ।

भवदर्थसमाश्लेष: पत्रेण प्रेषिता मयि ।
हृदि नैवमनर्घनेमे चिरो वाचाम गोचरम् ॥१॥

निरलङ्कृतं शास्त्रकथे मृतमा
विलसन्ति दीप्तिविभूषिता सुधा: ।
दृशमन्तरिक्षान्त मयो विहायसो
भवा दृशा: सन्ति न भूरिभूतले ॥२॥

कृपया कटाक्षेण कृतार्थितं मनो
मया दृशानां किमु धारणा मिमाम् ।
न पूर्वजन्मार्जित पुण्यसंचयै
रवाप्यते कोऽपि नरोऽभि कोविद: ॥३॥

समुदितो मुदितो निजकार्यसि-
द्धिदृतीरवलोक्य दृतीमदन् ।
इतमय समय गमयन् मनोरथै-
र्बृहदहं हृदयेहृतिवर्जित: ॥४॥

इति निवेदयते ।

स्वल्पमतय: रवी-

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

2.9.3.1996 दिनाङ्के अहं देशान्तरराजकुमारी' प्रति- तस्या
द्विचत्वारिंशत्तमजन्मदिवसे फलश्रुत्ये प्रेषिताः शुभाशंसाः

प्रजाजनसाधनबन्धुमाता
देशे विदेशे प्रथिताप्रभावा।
सदा शुभाशंसु हृदानुजाता
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥१॥

प्रभातवेलेव विभासितार्का ~~सन्ता~~ धृतिः
शशीव दीप्तेव विशुद्धवृत्ता।
रुचिः सतेव दृढा स्वभावो
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥२॥

शरत्-प्रावृषी ~~स्पन्दन~~ शिव
निरन्तरं मङ्गलजन्मनक्षत्रा।
वाक्येषु शोभनस्य मुनेः प्रसक्ता
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥३॥

तत्त्वार्थविद्या विज्ञातविश्वसत्ता
बुधाग्रवर्त्मा परिदत्तमाता।
~~स्वधर्मसत्ता~~ आर्यिका अलेर्व चन्द्रस्य विनर्धमाना
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥४॥

दिगन्तदेशान्तरशः प्रथर्वा
देशान्तरा ~~विद्वज्जनलोकनित्यरार्या~~।
विद्वज्जनानुग्रहदानदक्षा
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥५॥

मतीक्षिकाजी प्रणयप्रणाम्या
~~मुनीन्द्रवाग्वैभव~~ कविकुर्यचित्रकलादि नुन्ना।
परिष्कृतव्याकृतिकण्ठनन्ना
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥६॥

~~च~~ चत्वारिंशाब्दे कृष्णे ऽमरपक्षे- ऽत्र हर्षदे। जन्मनो दिने।
सत्यव्रतेन ~~केवलं~~ प्रीतेन ~~प्रीतिरीदृक्~~ सुतेन प्रयुज्यते ॥७॥
प्रेष्यन्ते शुभकामनाः ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

२९. ३. १९९६ दिनाङ्के श्री देशलहरा राजकुमार्याः प्रति- तस्याः
द्विचत्वारिंशत्तम जन्मदिवसे पत्रं दत्ते प्रेषितोऽयं शुभाशंसाऽऽ

प्रज्ञा जीवेत् राघवस्य प्रभावा

देशे विदेशे प्रथिता प्रभावा |
सदा गुणेषु कृतानुभावा
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥१॥

प्रभातवेलेव विभासितार्चा ~~मान्या~~ धी
श्रीरोदवेलेव विशुद्धरत्ना |
उर्वी-सदृक्षेव दृढा क्षमा र्गो
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥२॥

शरत्-शशी रश्मिचरः प्रशस्यः
निरन्तरं मक्ष जनस्य कान्तः |
वाक्यैर्हृ शालीनतरस्य मृदुः प्रसन्ना
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥३॥

तत्त्वान्वितिर्या विद्वत्तामिमाना
बुधैरवश्यं परिदृश्यमाना |
स्वधर्ममाना आर्यिका मलेर्वं बन्धुस्य विनर्धमाना
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥४॥

सिद्धान्त वेदान्त मयाः प्रवर्षा
देशान्तरा विद्वज्जनानुग्रहदान्त नर्षा |
विद्वज्जनानुग्रहदान्त नर्षा
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥५॥

मनीषिणी प्रणयप्रणाम्या
सुनीतिवाक्यैरवनीतकीर्तिः
कविक्रियाचित्रकलादि पुण्या |
परिष्कृतव्याकृतिकण्ठनाम्या
जीव्याः सुखं त्वं शरदां शतानि ॥६॥

चत्वारिंशात्मे कृष्णे अर्धशैके- ऽब्दे हर्षे। जन्मभोदिने।
सत्यव्रतेन ~~स्वेन~~ प्रीतेन ~~प्रीतेन~~ प्रेषितेन युज्यते ॥७॥
प्रेष्यन्ते शुभमाशंसनाऽऽ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

18.6.1996 दिनाङ्के श्रीदेशमहाराजकुमारीं प्रति तात्पितुर्महाराजस्य

काञ्चनाभिषेकाधूक्तम्

(काञ्चनाभिषेकमभिलक्ष्य प्रेषितानि पद्यानि।
Golden Jubilee of Coronation of His Majesty the King of Thailand)

श्रूयतेऽयोध्यानामानि सुप्रसिद्धे
द्वीपे विशाले ऽतिविशालकीर्तिः।
श्रीमान् यदिन्द्रमण्डलमौलिसूनो
देशोऽतिरम्यो भुवि थाइलैण्डः॥ १॥

~~श्रीमोति नामनि पुरम महत्य~~
~~ख्यातं पुराणादिषु यद्विदित्वा।~~
~~भूतेन नाम्ना प्रवदन्ति लोका~~
~~यं थाइलैण्डेति सुनिश्चितेन॥ २॥~~

राजा प्रजारञ्जनमादधानः
सर्वात्मना बुद्धवचः प्रमाणः।
श्रीतुल्यतेजःपदवीं दधानः
प्रख्यातिमेति भूमिबलाभिधानः॥ ३॥

मा भूर्दरिद्रेऽयमुणाकरोऽसौ
नक्तन्दिवं दीनजनार्तिहारी।
लोकार्तिनाशो नवमोऽस्ति रामः
जनेन यस्मै क्रियते प्रणामः॥ ४॥

देशोत्तमं सम्प्रति शासतोऽस्य
वर्षाणि षञ्चाशदहो व्यतीते।
अर्धं शताब्दया अभिवर्धितं तत्
न्यायेन धर्मेण प्रजाः प्रशास्ति॥ ५॥

दिवेव यं पश्यति सर्वलोकः
सर्वात्मना स्निह्यति चापि तस्मै।
बद्धादरस्तं प्रति देवतास्च
यं सदा प्रार्थयते स्म॥ ६॥

पुण्येऽहनि पुण्यस्य हि काञ्चनेऽस्य
राज्ञोऽभिषेके सुखिदेवसन्तात्।
देशे विदेशे जनता समस्ता
हर्षस्य कोटिं परमां गतास्ति॥ ७॥

दीर्घायुरस्य प्रथितस्य राज्ञः
स्वास्थ्यं च सम्प्रार्थयते निकामम्।
चन्द्रस्तदभ्रान्तचलोऽयमस्मै
ददातु दीर्घं विमलं च जीवितम्॥ ८॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(25)

DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT,
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY
PURI, ORISSA

Phone : ~~230035~~
2 94003S
Res. 3/54, ROOP NAGAR,
DELHI-110007 (India)

Ref. No.

17.9.1996 दिनाङ्के श्रीरामनारायण
पाण्डेयमहोदयान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

Dated 17.9.1996.

मान्या विदुषी:

सादरं प्रणतिरास्तु:।

पत्रद्वयीं समासाद्य मनसा इनेह संयुताम्।
प्रमन्दानन्दसन्दोहमन्वविन्दमहं ध्रुवम् ॥१॥
पत्रकाव्यं मयेदृक्षं योग्यरीत्या मितिं।
मन्दधीस्थो दृढचित्तं तत्त्वचेत्थं सन्तोषमाप्नवम् ॥२॥
प्रायो: परीक्षितो ग्रन्थो लेश्चापि समभिधृतो।
प्रमत्तयेव तत्त्वर्तु: स्वता प्रानन्दनिर्भर: ॥३॥
सुभाषितानां मधुरत्वे सुदृढे निरतोऽस्महम्।
सदृक्षं तादृशं निपुणं नोयाचीति मतिर्मम ॥४॥
प्रनूदिताविद्विन्द्या च वाचाऽऽङ्गुलया च तान्यहम्।
प्रकाशयामि तुभ्यामि लोकसङ्ग्रहकाम्यया ॥५॥
~~काव्येनानेन मत्स्वस्थो ऽभवं तत्कार्यरतोऽस्महम्।~~
प्रानन्दानुभवो मे ऽत्र कश्चिदाचिमवो चर: ॥६॥

श्री-वाणी-वाणी-प्रणय-प्रणुन्ना
नित्यं तदाराधन-समुद्युक्ता:।
विद्वद्वरा विप्रकुलावतंसा
धान्या भवन्तो चरयोत्तले ऽत्र ॥७॥

सुदीर्घकाले पाटलिपुत्रनामनि
कार्यद्भुतोऽभूमसनं भवेत्तथेत्।
मम, भूयं दर्शनकाम्यया ऽहं
भवद्भ्यामेत्य सुखं मुदा मुदा: स्थाम् ॥८॥
इत्थेवं सेवधिया ऽत्र वार्यं
प्रयुज्य कालव्यतिपातमर्हं:।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

श्री राम नारायण फतेहपुरिया,
फिल्मालय, २०६, मदन थियेटर,
पटना - ८०० ०१३
PIN CODE □□□□□□

FIRST FOLD HERE

THIRD FOLD HERE

SENDER S NAME & ADDRESS :

सत्य व्रत शास्त्री
३/९८५, राजनगर,
दिल्ली - ११००७८
PIN CODE □□□□□□

NO ENCLOSURES ALLOWED

SECOND FOLD HERE

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(२५)

26.9.1996 दिनाङ्के पं० दुर्गादत्त शास्त्रिणः (रुद्रपुर) स्थानं प्रति
प्रेषितं पत्रम्

मान्या महाभागाः,

सस्नेहं प्रणतयः।

कृपा हार्दपूर्वमेवाहं प्रत्यावृत्तो विदेशतः।
प्रत्नीयदं भवत्पत्रं स्नेहसारेण संयुतम् ॥१॥
प्रास्याद्य पत्परां काष्ठां प्रातः प्रीतेरहेतुधिः।
मातृते भवतां पत्रं सत्यमेवोत्सवायते ॥२॥
यो स्नेहो जगतो लोके भवादृक्षात् प्रजोत्तमात्।
तत्त्व भूतात् सरस्वत्याः वनीनां धुरि कीर्तितात् ॥३॥
कविश्रुतास्तु सन्त्येव भूरेशो बहुत्तमाः।
सारस्यानां बहुत्वेऽपि सत्यं हंसाः सुदुर्लभाः ॥४॥
पत्रं लब्ध्वा- चिरञ्जीवेति- सुतरां विमनायिताः।
वर्षे ऽस्मिन्मे ऽहं निश्चितं प्रयास्यामि कोशितम् ॥५॥
प्रकाशस्या ध्रुवं दिव्यायाः सत्रेऽत्रे निर्जिमन्मने।
निमन्त्रणीयं भवतामनुरोधो भवेन्मम ॥६॥
काले काले जगो ह्येवं मनुष्याणां दरी।
इत्यर्थम् इति सम्प्राप्तं वर्षं स्वानुपसेहते ॥७॥

इदं भवन्महाभागानां लाभिलाषुकोऽहं

सत्यव्रतः शास्त्री-

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ध्यान में रखी जाये ।

(क) तीन अनिवार्य विषय : (समय – प्रत्येक प्रश्नपत्र के लिये तीन घंटे, पूर्णांक – 300)

(1) प्रथम प्रश्नपत्र – सामान्य अध्ययन

(2) द्वितीय प्रश्नपत्र– सामान्य अध्ययन (पूर्णतः निबंधात्मक .

(3) तृतीय प्रश्नपत्र – सामान्य हिन्दी)

(ख) ऐच्छिक विषय : (समय – प्रत्येक प्रश्नपत्र के लिये तीन घंटे, पूर्णांक – 300)

प्रत्येक विषय के दो प्रश्नपत्र होंगे ।

प्रश्नपत्र पूर्णतः निबंधात्मक प्रकार के होंगे ।

परीक्षा–नियंत्रक

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(22)

उ।५५, रत्ननगर,
दिल्ली — ११००७.
२.XII.१९९७. दि.डे.

परीक्षादक्ष डा० बदरीनाथ कल्ला महोदयं प्रति प्रेषितं पत्रम्

श्रद्धेयाः विदुषां वर्याः,
जयतु भारती।

काश्मीर कुन्दने त्याज्यं मलजन्मः उपेक्षितं मयि।
मा=मरत्न महद्दुःखं हृदये मे व्यजीजनत् ॥१॥
प्रेतत्व वार्धि निर्दुःदक्षः पन्थाः समादिष्टो गुरुः
रम्यः कश्मीरदेशो यद्धरालक्ष्म्याः स्मितोऽधुना ॥२॥
इमन्तमेतं पुरुषान् पुरा युवती दूषयन्ति न।
शूद्रे च ददद्धर्मम् परवाक्यं प्रचोदयत् ॥३॥
एनमेव मारां स्वानां[1] ते युवते मूढचेतनाः।
देशस्य वत्स मात्रस्य दुःखायैवोपकल्पते ॥४॥
प्रहो बत महत्कष्टं सोढं कश्मीरवासिभिः।
विलोपयेद्यदश्मानमद्रिं वार्धि विदारयेत् ॥५॥
शान्तिः प्रवर्तां भूयो हिंसा च विनिवर्तताम्।
इत्येवञ्जायते नित्यं हृद्गतो लोकराजतः ॥६॥

भवत्संविभक्तचेतनः
सत्यव्रतः शास्त्री

---

1. द्वितीया श्रितातीतपतितगतात्यस्तप्राप्तापन्नैः (२.१.२४) इत्यनेन तत्पुरुषसमासः।
2. एनप्राप्तिधनाख्यासु (१.१.३५) इत्यनेन ज्ञातिवाचिते ऽर्थे स्वस्य सर्वनामता। अत्र जनपदादिः।
स्वजनाः = बन्धुनाम।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

'A' only Both of Sir BJ-C, or last Survivor

सं. No. RJT 227739 बहुलाभकारी जमा योजना — अहस्तांतरणीय NOT TRANSFERABLE

MULTI BENEFIT DEPOSIT SCHEME

शा. अ. क्रमांक Branch Serial No. 610/96

खाता Account No. 4820

हमारे बैंक की किसी भी शाखा में अधिमूल्य पर वसूली योग्य।
Collectable at par at any Branch of our Bank

अवधि पूरे होने पर देय कुल राशि रु. Total Amount Payable on Maturity Rs. 276231/- w.e.f. 19/7/96

दिनांक Date 25/7/1996

पंजाब नैशनल बैंक
punjab national bank
H.O. 7 BHIKHAIJI CAMA PLACE, NEW DELHI 110066
(154) Kamla Nagar, Delhi 110007

Received from Dr. Satya Vrat & Dr Mrs. Usha Satya Vrat & Indu Vrat Dua
से जमा राशि के रूप में रु. the sum of Rs 241124/- (Rupees Two lacs forty one thousand one hundred ninety four only)
रुपये) की राशि प्राप्त की जो Payable after 15 months including interest as per terms and conditions printed overleaf.
महीने बाद ब्याज सहित इस पृष्ठ के पीछे दी गयी शर्तों के अनुसार देय है।

देय तिथि Due date 19/X/97

लेखाकार Accountant

प्रबंधक Manager

बैंक के ग्रहणाधिकार में BANK'S LIEN MARKED

ग्रहणाधिकार मुक्त LIEN VACATED

	तिथि Date	अधिकारी के हस्ताक्षर Officer's Sig	तिथि Date	अधिकारी के हस्ताक्षर Officer's Sig
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

नवीकरण विवरण/RENEWAL DETAILS

नवीकृत रु./Renewed for Rs _____ के लिए / from _____ से प्रतिवर्ष की दर से।
@ P.A. _____ देय तिथि / Due Date _____
अधिकारी / Officer — प्रबंधक / Manager

नवीकृत रु./Renewed for Rs _____ के लिए / from _____ से प्रतिवर्ष की दर से।
@ P.A. _____ देय तिथि / Due Date _____
अधिकारी / Officer — प्रबंधक / Manager

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

26.12.1996 दिनाङ्के पाटलिपुत्र स्थं श्रीरामना दास्त्रयाः उद्देश्यं प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्याः, सादरं प्रणतयः।

प्रारब्धं मङ्गलं पत्रं मधुरं मधुराक्षरम्।
प्रसन्दानन्दसन्दोहमन्वर्थिनन्दमहं तनोः॥१॥
भवन्तो मां स्मरन्तीति परा मे धृतधृत्यता।
बद्धोऽहं दूरदेशस्थो मनसैः स्नेहतन्तुभिः॥२॥
वाचयन्तु दृढं मूर्ध्नस्ता इमे स्नेहतन्तवः।
पावनीयरतिमित्येका प्रार्थना मम॥३॥
प्रास्तं पद्यमयं पत्रं मन्मया प्रेषितं पुरा।
प्रभुजा हन्त! नास्त्येव तस्य प्रतिलिपिर्मयि॥४॥
नवीनवर्षप्रारम्भो दिनैः कतिपयैर्भवेत्।
प्रेक्षन्ते तत्पथे नैका भवदङ्घ्रिसङ्गमोत्सुकाः॥५॥
निरन्तरं समेधन्तां भवन्तः सुखसम्पदः।
विलसन्तां विलसन्तां वार्धिलासन्तां गतिर्मुहुर्मुहुः॥६॥

इति प्रार्थना

भवदीयाङ्घ्रिजन्मरेणुः
सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

प्रतिवेदन

मैंने श्रीमती अल्पना शर्मा द्वारा वनस्थली विद्यापीठ की पी.एच.डी. उपधि के लिये प्रस्तुत वैदिक साहित्य एवं पौराणिक साहित्य में राजनीति का तुलनात्मक अध्ययन शीर्षक शोध प्रबन्ध का सम्यगवलोकन किया। शोध प्रबन्ध नौ अध्यायों में विभक्त है जिनके प्रारम्भ में आमुख में शोचार्थिनी ने अपने शोधकार्य के क्षेत्र, उसकी दिशा, उसके प्रयोजन तथा महत्व पर प्रकाश डाला है। प्रथम अध्याय में उसने राजनैतिक अबधारणाओं को प्रस्तुत किया है। द्वितीय अध्याय में उसने वैदिक और पौराणिक साहित्यों में राज्य, तृतीय अध्याय में इन दोनों साहित्यों में राजा, चतुर्थ अध्याय में इन्ही दोनों साहित्यों में प्रजा, पंचम अध्याय में इन्ही दोनों साहित्यों में राजनैतिक संगठनों तथा प्रशासनिक अधिकारियों की चर्चा की है। छठे तथा सातवें अध्यायों में इन दोनों साहित्यों के आधार पर शासन के विभाग तथा कर व्यवस्था का विवरण दिया है। अष्टम अध्याय में इन्ही साहित्यों के आधार पर सैन्य तथा चर व्यवस्था का निरूपण है। इसी प्रकार नवम अध्याय में न्याय एवं दण्ड व्यवस्था की चर्चा है। शोध प्रबन्ध के अंत में उपसंहार तथा सन्दर्भ ग्रंथ सूची दिये गये हैं।

उपर्युक्त विवरण से स्पष्ट है कि शोधार्थिनी ने अपने विषय पर हर सम्भव दृष्टीकोण से विचार किया है। वैदिक एवं पौराणीक इन दोनों में से एक वाड़मय का ही विस्तार इतना अधिक है कि उसका पारायण कर पाना अति समय तथा परिश्रम साध्य है। दोनों वाड़मयों को एक साथ लेना बहुत ही साहस का काम है। शोधार्थिनी यह साहस जुटा पाई, इसलिए वह अभिनन्दन की पात्र है।

राष्ट्र के सुचारू संचालन के लिए भारतीय मनीषा ने बहुत प्राचीन काल से ही एक सुदृढ़ व्यवस्था की कल्पना की थी। इसकी नींव इतनी पक्की व गहरी थी कि उसकी चिन्तन धारा की गम्भीरता आज के समाज को भी चकित कर देती है। व्यावहारिक पक्ष के साथ–साथ उसके नैतिक तथा अध्यात्मिक पक्ष पर निरन्तर ध्यान रखा गया है। राजा का प्रमुख कार्य प्रजा पालन माना गया है।

शोधार्थिनी ने अपने शोध कार्य का सम्यक् निर्वाह किया है। उसकी शोध प्रतिभा शोध प्रबन्ध में पदे-पदे पता चलती है। जो भी उसने लिखा है उसके लिए उसने प्रमाण प्रस्तुत कियें हैं। इस प्रकार उसने "नामूलं लिख्यते किञ्चिन्नानपेक्षितमुच्यते" की उक्ति को सार्थक किया है। शोधग्रंथ में इस कारण अपेक्षित संदर्भो की भारमार है।

उसके शोधप्रबन्ध से पता चलता है कि उसने उपयुक्त सामग्री संकलन की क्षमता है ओर है उसके आधार पर सही निर्णयों पर पहुँचने की योग्यता। मेरी सहर्ष संस्तुति है कि शोधार्थिनी श्रीमती अल्पना शर्मा को वनस्थली विद्यापीठ की पी. एच. डी. उपधि प्रदान की जाय।

सत्यव्रत शास्त्री
भूतपूर्व आचार्य तथा अध्यक्ष
संस्कृत विभाग, दिल्ली विश्वविद्यालय तथा
कुलपति,
श्री जगन्नाथ संस्कृत विश्वविद्यालय, पुरी, उड़ीसा

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(19)

20.1.1998 दिनाङ्के नलोटी (औंगढ़) स्थ
पण्डित दुर्गादत्त शास्त्रिणः प्रति प्रेषितं
पत्रम्

मान्यो नत्वो नमो नमः।

नवं वर्षं शुभारंभा मवधिः प्रेषिता मम।
प्राप्ता हृदन्तमन्दायां हृदि धारां मुदो मम ॥१॥
वर्षमेतद्धुवे नूनं नूतनेऽपि भवेत्तां शुभम्।
इत्थे वा प्रार्थना मे ऽस्ति प्रमोदः पादारविन्दयोः ॥२॥
प्रणीयते भवद्भिः यो ग्रन्थः सम्प्रति नूतनः।
इत्थे नज्ञातु मेच्छामि तद्रसा स्वाद लोलुपः ॥३॥
भवादृशो जनः सत्यं नहि तिष्ठेदकर्मकृत्।
इदमप्यीदृशो विश्वासो मम चित्ते व्यवस्थितः ॥४॥
अत एव मम प्रश्नः पूर्वपक्षे कृतो बुधाः!
कृतीनां रचनायां सन्तुष्यधियुताः कृतिनः सदा ॥५॥
अधुना स्तोति वर्षोऽयं तत्तत्कर्मणि ~~संरतो~~ मुदा।
नूतनः सन्नपि कामेन भालं स्वं दर्शयामहम् ॥६॥

भवन्निष्ठः —

सत्यव्रतः

पाटलिपुत्रस्थ
20.1.1998 दिनाङ्के प्राचार्य चण्डीदत्त शास्त्रिणः
प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्या प्राचार्यवर्याः!

नववर्षशुभारंभा मवधिः प्रेषिता मम।
हर्षप्रकर्षवर्षे मे चित्ते ऽवतु निरन्तरम् ॥१॥
नववर्षमिदं भूयात् सुखदं भवतामपि।
इत्येतत्प्रार्थये प्रेम्णा राङ्गं लोकराङ्गम् ॥२॥

सुरसरस्वतीसमाराधनैकव्रताः

सत्यव्रतः शास्त्री-

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(20) सत्य व्रतेति ख्य

20.1.1998 दिनाङ्के (उ10 प्रधानमन्त्रिश्रीअटलबिहारिवाजपेयि-प्रेषितं पत्रम्

प्रियः शास्त्रिवर्यः,

सत्यव्रतः प्रणतयः।

नववर्षशुभाशंसा मनोभिः प्रेषिता मयि।
व्यक्तव्यमम हृद्यो मुदं वाचामगोचराम् ॥१॥
भवन्तोऽपि नवे वर्षे मोदमानाः स्वके दमे। (1)
लभन्तां विमलां कीर्तिमिति त्वेषा कामना मम ॥२॥
मुद्रितं चेदृक्वक्तव्यं प्रेष्यं तत्प्रतिरूपकम्।
इत्येवोक्त्वा समासेन गिरं स्वामुपसंहरे ॥३॥

भवन्मङ्गलाभिलाषुको जनः- (2)
सत्यव्रतशास्त्री

(1) प्रच 'मोदमानो स्वे दमे'। इति श्रुतिवाक्यच्छाया।

(2) न लोकाव्ययनिष्ठा खलर्थतृनामेति षष्ठीनिषेधे-द्वितीया प्रयोगः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(17)

नलेटी (कांगड़ा) हि०प्र०

13.2.1958 दिनाङ्के प्रो० दुर्गादत्त शास्त्रिणः प्रति-
प्रेषितं पत्रम्

मान्या विदुषी मे, सस्नेहं प्रणतयः।

प्रथैव भवतां प्रेम पत्रमानन्दवर्धनम्।
प्रापयामि तदर्थेऽहं परमां स्वकृतज्ञताम् ॥१॥

संस्कृतकाव्यकुञ्जस्य तदीयात्रानुपस्थितौ।
जाता प्रतीरितो हेतो र्नोत्सूचं ततोऽहिताम् ॥२॥

प्रकामूलचूलं परीक्षीलितं तत्
कृत्यं मयाऽऽस्वादितमेव चापि।
मे वत्प्रभूतो रसरागभरो
मुग्धो मनीषां मोदभरे ननोति ॥३॥

न स्मरति मन्ये कविवोऽत्र लोके-
ऽप्यौद्दण्ड्यमेवंविधतृतीयपक्षात्।
दृष्ट्वानवद्यानि भवत्कृतानि-
तद्धानि सत्यं हृदयं स्पृशन्ति ॥४॥

इति समासेनैव स्वं वच उपसंहरन्ति-
मे वत्कृतगवाक्जिते हृदयो भवदाप्ता

सस्नेहप्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ऽ10 ।।जानन् कालकृत्यं ।।श्रीसुब्रह्मण्यागात्

8.3.1998. दिनाङ्कः
उपपत्तनस्थ

प्रेषितं पत्रम्

मान्या मातृवर्या

जयतु भारती।

(मालिनीवृत्तम्)

कतिपयदिनपूर्वं संनिवृत्तो विदेशात्
प्रणम्य चरणाब्जौ पत्रमासीदवं वः।
अमृतरससमानं स्वादिमानं दधानम्
अतुलितपरितोषं मानसे मे ददाति ॥1॥

विरचितमलिखद्यं काव्यरत्नं मनोज्ञं-
विविधरसयुजुष्टं भाति वैनायकाख्यम्।
सुललितपदशय्यं धार्मिकं पाठकं निपाठं
न भवति परितृप्तिः पाण्डितानां जनानाम् ॥2॥
[काव्यविनोदिनानाम्]

प्रथमदिवसमन्ते मासि जुष्टे अस्मिञ्जुष्टे
विविधविबुधजुष्टे पत्तने पुण्यनाम्नि।
सुरचनरामिति यूनां पत्तनो वो विदित्वा
नयनविजयमेतन्नेतमिच्छन्ति तूर्णम् ॥3॥

(उपजातिवृत्तम्)

अर्धे ऽङ्के ततो विरामः प्रहेतुमचिरेणतत्।
प्रारब्धं मानसग्रन्थे मे स्थितिर्दिवसान्यां भवेदत ॥4॥
अत अप्रारब्धमन्यं सर्गं तत्स्थं ज्ञेयं सुधीभिः।
कथारम्भे कथाशेषं काव्यस्य प्रतिरूपकम् तत ॥5॥

इति विज्ञप्तिरेषा
भवदीयन्नहृदयस्य

सत्यव्रतस्य

---

1. अमीष्टुण्ये णमुलन्तं (3.4.22) इति सूत्रम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मुम्बापुरीस्थ

ऽ. प. दक्ष दिनाङ्के ऽऽ० अलं प्रत्याशिसहाभागाः प्रति

तदीय मृतानुरागेण विवाहोत्सवावसरे प्रेषितं पत्रम्

मान्या ऽऽ० प्रत्याशिसहाभागाः,

सस्नेहं प्रणतयः।

प्रत्याशिकुलदीपस्याशुतोषस्य विवाहेतः।
प्रहर्षेण प्रदास्यामि हृदयेशं विवाहस्य निमन्त्रणम् ॥१॥
हर्षनर्षप्रकर्षो हि न याति हृदये मम।
बान्धवानां मृदे मूनो डिंडीग्राम समुद्भवः ॥२॥
माधुर्यं सद्गुणः सोऽयं माधुर्ये जीवने दृशत्।
सहैश्वर्यमैश्वर्यं मोमुदीतु स्वके दृशे ॥३॥
हे: शूषमाणः पितरौ जगेच्छांश्चयान्मान् उटुम्बके।
मूर्धिष्णुं दक्षिणः श्रीमान् स्वके परिजने तथा ॥४॥
उद्युक्तः सततं राष्ट्रहिताय स्वहिताय च।
प्रत्यूषा लोकयत्यैश्वर्यं लक्ष्मीतां जगती तले ॥५॥

इत्याशीः —

सत्यव्रत शास्त्रिणः ॥

---

1. शास्त्रिसत्यव्रतः सत्यः (1.3.57) इत्यनेनात्मनेपदम् शंचातोः सनि।

ऽ. प. दिनाङ्के, प्रहर्षवादुत्तिनगरस्थ ऽऽ० हर्षवर्धनमाधवसहाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रिया माधवसहाभागाः कुशलेनाशिषः।

कतिपयदिनपूर्वं संनिवृत्तो विदेशात्
नयनसुखकरं मे कञ्चमासीक्षणं वः।
उपहृतमतिरस्मं तेन सद्यैव चापि
नवरसपरिपूर्णं काव्यरत्नं मनोज्ञैः ॥१॥
प्रमितनयनपोटया टीप्सया ऽऽप्तिकायां काव्यरत्ने
स्वहृदयजानवुन्दं सा ऽतिमुग्धं करोति।
प्रविलसरसधारं सा सुधास्वादतुल्यां
सृजति मनसि तृप्तिं तस्य सम्यक् प्रजाते ॥२॥
॥निबेडुन्ताः सर्वं इत्याख्यः श्रीमतां काव्यसङ्ग्रहः।
कांस्तृते वाङ्मये सत्यं प्रयोगो ऽमिनवो ननु ॥३॥
नूतनऽयोरा रम्या रीमनोज्ञाभिः नूतनीभिः सदा।
[illegible]

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

इत्याशीः सत्यव्रत

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

नलेटी (झांबाड़ा) स्थ
पण्डित दुर्गादत्त शास्त्रिणः प्रति 6.1.1999 दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

मान्या महाभागाः,
सप्रश्रयं नतिस्तवयः।

नववर्षशुभाशंसा मदर्थं प्रेषिता मयि।
प्रत्युर्वन् निर्वृतिं चित्ते मम वाचामगोचराम् ॥१॥
विदुषां शास्त्रविदुषां
मदर्थे अन्यं विदुषां वाचः प्रस्फुरिताः स्वयम्।
सत्यमर्थानुधावेन्म इति नास्त्यत्र संशयः ॥२॥
सोमेन वयसा चैव प्रकेशाः केशवश्च मे मताः।
विद्वद्बोधौ दारिद्र्यश्च भवन्तो बुधसत्तमाः ॥३॥
भवतां स्मरणेनैव भवेदभ्युदयो महान्।
किं पुनः पत्रलाभेन स्नेहराज्ञा प्रवाहिणा ॥४॥
जानोऽयं हृदि कर्तव्यः सदैवेत्यर्थये बुधाः।
भवत्सादानुरक्तस्य तेन स्यान्मे कृतार्थता ॥५॥
इत्येवोक्त्वा विरम्यते —

भवदाश्रवः —
सत्यव्रत शास्त्री

दिल्ली स्थ डा० तीर्थराज त्रिपाठिनं प्रति 6.1.1999 दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

प्रिया बन्धुवर्याः, सस्नेहं समस्कृतयः।

नववर्षशुभाशंसा मदर्थं प्रेषिताः प्रियाः।
प्रत्युर्वन् निर्वृतिं चित्ते मम वाचामगोचराम् ॥१॥
प्रतीते हायने जून मासान्ते सह भार्यया।
कौशिकनगरादस्मि प्रियां दिल्लीं पुरीमहम् ॥२॥
कौशिकनगरे पत्नी मम कार्यरता सदा।
अतो मया तया सार्धमभूदस्तव्यमेवहि ॥३॥
तस्याः कार्ये गते तत्र समाप्तिं तयका सह।
न्यवृतं निर्वृतस्वान्तः स्वकीयं देशसत्तमम् ॥४॥
[illegible]
कार्यं शास्त्रविनोदेन स्वं कालं गमयाम्यहम् ॥५॥

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मेवस्तो ऽमेरिका देशं गता, ऽधुष्य तं पुनः।
वर्षमेकं समायातः स्वं देशं भारतं प्रियम्॥ ६॥
एतद्वृत्तं विदित्वाऽहं मोमुद्मीमि ततो भवेत्।
पुनरध्यावयोः सौख्यप्रदो दिवसः समागमः॥ ७॥
सर्वेषां कुटुम्बिनो ममाशिषः सत्यव्रतस्य॥

---

1. अतः प्रभृतिभ्यः कप् (5.4.15) इत्यनेन समासान्तः कप्।
2. कुत्सिते डाकुच् (1.3.91) इति सूत्रेण विकल्पेन परस्मैपदे
   ज्ञाश्रुस्मृदृशां सनः (3.1.55) इत्यनेन
   डाकुच् च्लेरङ्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

कमाऊनीय एडमण्टन में डा. ईश्वरी वार्ष्णेय को प्रातृत्व लक्षण

श्री हरिपाल सिंह राघव महोदयान् प्रति 15.1.1999

दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

3/54, रघुनगर,
दिल्ली-110027, भारत
15.1.1999.

टेलिफोन - 2940035
3950095

15.1.1999 दिनाङ्के एडमण्टन (कनाडा) स्थे
श्री हरिपाल सिंह राघव महोदयान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

॥ नूत्या प्रातृत्वार्थं ॥

रुद्रश्रमं प्रणमामि।

पत्रं दिनद्वयात्पूर्वं रुद्रजाप्यं भवतां श्रुतम्।
ऊर्ध्वानन्दरसन्दोहसन्तानं रुद्रमाश्रये ॥1॥
भवतां कुशलोदन्तो दूरादधिगतो मया।
प्रवाहरति पत्रेण रसधारां ममात्मनि ॥2॥
स्नेहेन सुखदेवेन नागराजुलजेन हि।
रुद्रभक्तिः साधितोऽभूत्तो साफल्यं तस्य प्राप्यत ॥3॥
जातोऽभूत्स जनः स्वजनां तत्पत्नीं तद्भक्तः
संलापोऽभूत्तया सार्धं भवतां सत्प्रजाजनः ॥4॥ पत्न्या मम सुरजावदेः
प्रत्यभवत्तं देशमाशिषो वर्षन्ति बन्धवः।
माघे नावाम्बरे वृत्तामिति हर्षं ननोल मे ॥5॥
स्तोत्रपुष्पावचयबलः प्रतीक्षायां रतौ ध्रुवम्।
एष्यास्यावश्यकौ तूर्णितौ ज्ञातकाविव परश्वो ॥6॥
जीवेद्यावो यदीत्येतद्वचनं नस्सु सान्त्वनम्।
भवत्पक्षगतं नूनं निशादेसमजीजनत् ॥7॥
भवतां दीर्घमायुः स्यादित्येतद्ध्रुवमेव मे प्रभुम्।
प्रादुर्भवन्तु भवतो मे प्रातरः पुरुषायुषम् ॥8॥
प्रातृत्वेन समं नैव वार्तालापोऽभवन्मम।
वृत्तेऽपि फलते स्वर्गः स्थितेर्दृष्टेर्दृढी खलु ॥9॥
न दूरध्वनिभन्नाणि ग्रामेषु नगरेषु च।
देवनिष्कर्षणशक्तानि- होन नो दूयते मनः ॥10॥
विमानपत्तनादेत्य दिल्लीप्रान्तेन प्रेयसा।
प्रातृत्वेन श्रुता वार्ता भवतां प्रातृजायया ॥11॥
एष तोलिमोदयते मातरं भूते तत्समानमया हृदा।
वार्तालापोऽभवत्तेन समा सह सुखावहः ॥12॥
निश्चयान्तरमालम्ब्य नत्तुं किञ्चिदवक्रुधे।
[illegible]
गणत्रन्त्रदिने [illegible]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

हवाई पत्र
Aerogramme

Mr. Hari Pal Singh Rao,
House No. 2021-52 St.
Edmonton, Alberta
Canada T6L 2G9

CA NADA

C A N A D A

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

भेजने वाले का नाम और पता:-
Sender's Name and Address:-

Prof. Satya Vrat Shastri,
3/54, Roop Nagar, DELHI-110007, INDIA.

HongkongBank
Member HSBC Group

Bank on us
to make things easier.

इस पत्र के अन्दर कुछ न रखिये
No Enclosures Allowed

पहला मोड़ FIRST FOLD

तत्पश्चान्मार्गशीर्षस्य दिवसे तत्रमे ऽमवास्।
उलाबृतो महामहो पक्षाकेलि-परेन न ॥ १५॥
स्थितेन श्रीकलिङ्गेषे चिन्धायीठेत सादरम्।
उपस्थितो बुधाग्रणां शतशः सुरवाम्बुजाम् ॥ १६॥
प्रशिष्यते सर्वथा सन्ति मनवः सप्तुटुम्बकाः।
इमाः प्रजाः सुप्रजाश्च सुखया सेवितं ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मलोटी (अबोहर) स्थ
पं० ईशदुर्गादत्त शास्त्रिणं प्रति १९.५.१३७१ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

मान्या महाशया:,

सप्रश्रयं प्रणतिलसन:।

पत्रं भावत्कं मासाद्य प्रहर्ष: परमो मम।
वरतुल्या उपसन्देशं मत्कृते भवदादिश:॥१॥
पद्मश्रीरिति सम्मानप्राप्तौ ता एव हेतव:।
नाम्यन्मे वाङ्मनीषं समादृते तासामसंशयम्॥२॥
उपात्मानं कृतिनं मन्ये इति ब्रुवन्ति मामि यज्जना:।
मचादृशा गुणौघस्य निधयो लोकपूजिता:॥३॥
उपयन्ते इदं ध्रुवाशय संस्कृतस्य विद्वानिराम्।
मत्कृतौ दृष्टं तदेवास्ति कर्मोपस्थितमं मतम्॥४॥
उमर्तव्यो उपज्ञान: काले कोऽप इत्येव मे उर्चना।
स्वीकरिष्यन्ति तां सन्त इत्यस्ति प्रत्ययो मम॥५॥
भवतां सत्कृतमवानां मङ्गलं प्रार्थये शङ्करम्।
शं नं: प्रजाभ्य: प्रभवो वाचं स्वाधुपसंहरेत्॥६॥

भवदाश्रवो उहं —

सत्यव्रत: शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

डा० मिथिलेश कुमारी की कृति "चन्द्रचरितम्" शुभाशंसा के रूप में 2.7.1995 को प्रेषित पत्र दिनाङ्क प्रेषितानि

शुभाशंसा पद्यानि

गाथा सुभाषचन्द्रस्य स्फूर्तिदा प्रथिता भुवि।
गीता गीर्वाणभारत्या चन्द्रचरितसंज्ञया ॥1॥
मिथिलेश कुमार्यास्तु कवयित्र्या वरेण्यया।
मनोहरप्रबन्धस्य कल्पेत प्रीतये सताम् ॥2॥
इति नास्त्येव संशीतिर्लवोऽपि मम मानसे।
"नहि कस्तूरिकामोदः शपथेन विभाव्यते" ॥3॥
सुभाषचरितं गीतं कवयित्र्या सुभाषया।
तदर्थं धन्यवादार्हा सेति मे सुदृढा मतिः ॥4॥

सदाशयानां चरितानुकीर्तनात्
सदा सदानन्दभरो विभाति।
ज्ञानं [illegible] प्रथमं सुखं च
दृष्टिः [illegible] ॥5॥

[illegible] देशः स्वकीयं परतन्त्रतायाः
पाशात्कृतं मोचयितुं प्रयत्नम्।
सुभाषचन्द्रेण महाजनेन
न विस्मरिष्यन्ति जनाः कदाचित् ॥6॥

देशं स्वतन्त्रं स्वबलेन कर्तुं
श्चातन्त्र्यसेना घटनं चकार।
यो दीर्घदर्शी तमुपास्महे तं
सुभाषचन्द्रं वयमानताः स्मः ॥7॥

नेतेति लोके स्फुटदेह इष्टो
यो देशनेतृत्वमलञ्चकार।
विचक्षणानां धुरि कीर्तितः स
काव्यस्य नेता ऽस्य विलक्षणस्य ॥8॥

प्रकटीकुर्वानो विविधान् प्रदेशान्
स भारतीयाभिजनान् प्रबोध।
संयोजयामास निजस्य देश-
स्योद्धारकृत्याय महामनस्वी ॥9॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

डा० मिथिलेशकुमारी की कृति चन्द्रचरितम् की शुभाशंसा के रूप में 2.7.1995 को प्रेषित पद्य दिनाङ्क प्रेषितानि

शुभाशंसापद्यानि

माथा सुभाषचन्द्रस्य स्फूर्तिदा प्रथिता भुवि।
गीता गीर्वाणभारत्या चन्द्रचरितसंज्ञया ॥१॥
मिथिलेशकुमार्यास्तत् कवयित्र्या मनोरमम्।
मनोहरप्रदन्यासा कलयेत प्रीतये सताम् ॥२॥
इति नास्त्येव संशीतिर्लवोऽपि मम मानसे।
"नहि कस्तूरिकामोदः शपथेन विभाव्यते" ॥३॥
सुभाषचरितं गीतं कवयित्र्या सुभाषया।
तदर्थं धन्यवादार्हा सेति मे सुदृढा मतिः ॥४॥
सदाशयानां चरितानुकीर्तनात्
सदा सदानन्दभरो विभाति।
ज्ञानं तथा प्रेमभरं सुखं च
तनोति कीर्तिं भुवि चाक्षयन्ताम् ॥५॥
देशं स्वकीयं परतन्त्रतायाः
पाशात् कृतं मोचयितुं प्रयत्नम्।
सुभाषचन्द्रेण महाजनेन
न विस्मरिष्यन्ति जनाः कदाचित् ॥६॥
देशं स्वतन्त्रं स्वबलेन कर्तुं
स्वातन्त्र्यसेना घटनं चकार।
यो दीर्घदर्शी तमुदामविक्रं
सुभाषचन्द्रं नमसानताः स्मः ॥७॥
नेतेति लोके यदपार्थदृष्टो
यो दर्शनेतृत्वमलञ्चकार।
विचक्षणानां धुरि कीर्तनीयः स
काव्यस्य नेता जगदे विलक्षणस्य ॥८॥
प्रत्यक्षयन्नो विविधान् प्रदेशान्
स भारतीयाभिजनान् प्रबोध।
संयोजयामास निजस्य देश-
स्योद्धारकृत्याय महामनस्वी ॥९॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

एकपूर्तिप्रदस्तन्निशामय काचो

देशान्तरे भारतदेशजातः ।
एवमार्पयन् स्वं सकलं स्वदेश-
मरुद्गणानां परमप्रसादात् ॥ १८ ॥

एवात्मसङ्ग्रामनिबद्धबुद्धिं-
वैदेशिकानां कुटिलप्रवृत्त्या ।
स कश्चरस्थो विनतातनूजा
ह्यात्मदेहं विससर्ज हन्त ! ॥ १९ ॥

तं नेतृवर्गं विकसं विधाय
काव्यं निबद्धं मिथिलेश देव्या ।
वैदर्भरीत्या रमयेदवश्यं
मनोऽभिरामं सुमनोमनांसि ॥ १२ ॥

काचोऽदक्षीमा रसभावभिक्षा
ऽप्रलाडतिश्रीः समलङ्कृताश्च ।
ऽप्रहया इति प्रार्थ्य विभुं महेशम्
ऽप्रहं गिरं एनामुपसंहरामि ॥ १३ ॥

एकुटार्थतत्त्वाः सरलाः सुबोधा
मुग्धान् विदग्धुः सकलान् विदग्धान् ॥ १३ ॥
यशोऽतिशुभ्रं तनुतादजस्रं
काव्योत्तमं काव्यमिदं मनोज्ञम् ।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

२१. १.१९९४ दिनाङ्के (कनाडा) उडमण्टनस्थात् श्री हरिपालसेंऽरविन्दाभिधानात्
प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्या भारतवर्षः सादरं वन्दे।

उपरेद्युः समाप्तायां पत्रं वः स्नेहसंयुतम्।
प्राप्तोऽहं चिरकालेन मोदनिर्भरमानसः॥१॥
बन्धूनां कुशलोदन्त इचिरेणाधिगतो ध्रुवम्।
कोऽपि दूनो भवेद् दृष्ट्वा सङ्गमाय दिवं सूरयः॥२॥
युष्मैरेव नभूमिश्चापि क्रीडन्तः परया मुदा।
सन्तो नयान्तु कालं स्वं शान्त्वेति सुरचितोऽक्रमः॥३॥
अहमप्यत्र धर्मेषु कर्मेषु व्यापृतो भृशम्।
कालात्ययमजानानो जीवितं गमये सुखम्॥४॥
नौमे ग्रन्था मया ऽभूवन्नारब्धा इचिरकालतः।
निबन्धुं तत्समाप्त्यै हि बद्धः परिकरो मया॥५॥
वयसा चादि वर्षीयान् शरीरेण कृशस्तथा।
न जाने मे भवेद्वायुः कति वर्षाणि कोविदाः॥६॥
अतः समाप्या स्वो ग्रन्था कालेनैव मयेत्यहम्।
निबन्धनायां सक्तोऽहं तेषां भ्रान्तो दिनानिशम्॥७॥
वीरेन्द्रो जायया स्वानं क्रियः पुत्रः समेष्यति।
दिल्ल्यां नवाब्दे माहि शान्तेर्दं मे परं सुखम्॥८॥
प्राप्ते वयसि मे समाधिं गृहं स्वं व्योमपक्षनात्।
याचाम्यक्षुभ्नस्तेन तस्य सूच्यो यथाविधि॥९॥
प्रारब्धे मे ग्रन्थजाया मे स्वस्था हृष्टा च वर्तते।
तत्रैवं पुण्यमयेऽहं निवेशो मे समाद्रात्॥१०॥
प्रारब्धी वा शरीरस्थाऽपि वर्धिष्णीमाः क्रियाः समाः।
पुत्राः पौत्रास्तथा चान्ये बान्धवा इक्षुहृद्दरस्तथा॥११॥
इत्येनोक्ता समासेन शमदमान्तरः सदा।
मत्तां सक्तुहृन्मनां स्वां वाचमुपसंहरे॥१२॥

विनीतः —

सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

31. 10. 1999, दिनाङ्के प्रातरुत्तरदिशम्
(शर्मण्यदेशं) स्थितं श्रीप्रभोः इस
पाखरमहाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रियाः पाखरमहाभागाः?

स्वस्ति तत्रभवद्भ्यः।

एतीवा वचनो मासा पत्रं प्राहुचतो मम।
मनहिलवदो नया कालउ पुहेतुं व तदुत्तरम् ॥१॥
इति दुःखाकरोत्येव मम चेतो निरन्तरम्।
मनांश्च मागरीटा च मम हृदि सदा स्थितौ ॥२॥
कासके स्वदिचाहं चुनयो मेडुलं शुभम्।
तदा दृष्टौ हृदा दुष्टौ स्यातां तु द्वौ सदा सुखम् ॥३॥
पइसप्पच सन्तु इउ स्वाधीनगिरितो ऽनिशम्।
पाचया पि स्वनं कालं प्रभुधीजपरायणाः ॥४॥
एको मत्रेंशो दिवसे मत्सिंहे सप्ताम्बरे मम।
हृदये सङ्कलितमे प्रेरणाः समजायत ॥५॥
वर्धिष्णुरहमे सञ्जातः इत्येवेश [illegible] तथाप्यहं जगुने स्तुतः।
सन्धिश्च [illegible] स्वस्थचित्तोऽहं कार्यैधे त्वयि प्रेम ऽनिशम् ॥६॥
कुर्वन्नेवेदृ नर्माणि जनो लोके विजीवति।
इति सृष्टिवचो मेऽस्ति प्रमाणं परमं मतम् ॥७॥
इत्येवंधाया मागरीटाया सन्तुलासान हेतवः।
सुखावबोधं संलक्ष्य वर्णीमाङ्गलीं समाश्रये ॥८॥

शुभे चुकुः
सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

net.

31.10.1999.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3/54, रानीबाग
दिल्ली-110034.
9.XII.1999

Tel. 2940035
3945945

मान्यवर,

सप्रश्रयं निवेदनम्।

भवत्पत्रद्वयं समासाद्य सन्तोषदूरेण पूरितम्।
प्रश्नानन्दस्य परां कोटिं गतोऽहं वाराणसीत्तरम्।।1।।
विश्वविद्यालयीकेन कार्येणैकेन सैन्धवेत्
जयपुरे, यात्रिकुसुमदीक्षान्तसंगमने वृथाः।।2।।
तदा दृष्ट्वास्मि भवतः पृच्छश्लोकानसंशयम्।
विदुषां दर्शनं पुण्यं पुण्यैरेव हि लभ्यते।।3।।
शरीरकृद्यं यत्सोढं मया दैवात्मभीतिभिः
मनःकृद्यं, भवे एकस्मिन् कस्यचिद्धि जन्मनि।।4।।

Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan

POST CARD पोस्ट कार्ड

PIN पिन 302003

Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan

(7)

३/५८, रूपनगर,
दिल्ली-११०००७

दि० ५।८।१९८९ दिनांके

नागपुरस्थ पू० श्रीधरभास्करवर्णेकर
महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्या

नमो नमः।

दीपावलि/मन्वंसा मन्त्रिः प्रेषिता मया।
प्रमन्दानन्दसिन्धोर्हि मम चेतस्यजीजनत्॥१॥

शान्तचूडा वयोवृद्धाः कवितोद्दीपिमूर्धजाः।
प्रदर्शमूला लोचे ऽस्मिन् वैदुष्यस्य निदर्शनम्॥२॥

मनसंयुक्तवेधन्तां सत्चुडेत्यवाः शतंसमाः।
रत्नैव प्रार्थये ऽहं वः शान्तैरेलोकशान्तये॥३॥

भवदर्शनलुब्धः

सत्यव्रतः

श्रीधरः वर्णेकर
प्रज्ञाभारती

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

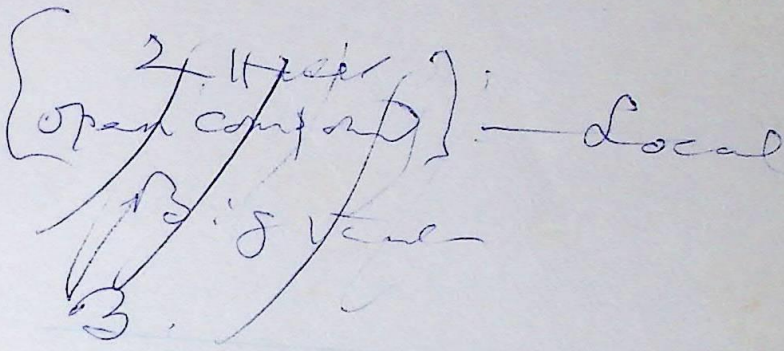

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

2.1.1.2000 दिनाङ्के दरभङ्गा स्थानात्
प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्यः सादरं प्रणतयः।

प्रत्यावृत्तः परश्वोऽहं विदेशात्पश्चिमाञ्चलम्।
मक्तां स्नेहसंयुक्तं ददान्मे मुदं पराम् ॥१॥
एकाहद्वयत्रयके व्यतीते गामिकर्मीकृता मया।
प्रागनेयीदिग्वयमागरक्षा नाना देशा विलक्षणाश्च॥२॥
पुराब्दो नूतनो भूया न्नवः संवत्सरस्तथा।
शुभो हर्षप्रदश्चेति प्रार्थये पार्वतीपतिम् ॥३॥

भवदीयस्नेहदासः —

एकव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(5)

21.1.2000 दिनाङ्के आचार्य चन्द्रदेवपञ्चकं-
माहात्मगान् पाटलिपुत्रस्थान् प्रति प्रेषितं
पत्रम्

मान्याः सादरं प्रणतयः।

प्रेषितं पत्रं भवतां मयाब्द-
प्रारम्भकाले शुभकामनार्थम्।
अविघ्नमानन्दमहं प्रभूयं
गिरामगम्यं भवतश्च प्रसादात्॥१॥

दिशाम्बरे मासि गतो इहमारं
देशान्तरेमान् दिशि दक्षिणस्याम्।
क्लेशो निवृत्तो इहमङ्ग हे एव
स्वमातृभूमिं जननीमिव स्वाम्॥२॥

हेतौ इतो इजायत मे विलम्बः
पत्रोत्तरे, तेन न मे प्रसादिः।
अकस्मकार्थेषु न कोपि एव
नूनं विलम्बो हितकामुकेन॥३॥

सिद्धान्त एषो इस्ति यदा मरीच-
स्तथापि तत्पालनमस्ति नैव।
क्षमामयो यादवति स्वश्रेष्ठः
क्षमापयामि स्वमहं भवद्भ्यः॥४॥

विदुषामाश्रवः —

सत्यव्रतः शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

2940035
3950095
4647404

Res. 3/54, Roop Nagar,
Delhi-110007 (India)

Ref.....

Dated 17.2.2000

17.2.2000 दिनाङ्के लाम्बकूलपुरस्थान्
डा० सदाशिवमहाराजमहाभागान्
प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्या विद्वद्वरेण्याः
सादरं प्रणतयः।

पत्रमासीक्षरं स्निग्धं भवतां प्रतिपरां मुदम्।
प्रदातुं पूर्णयितुं शंभां का शिरा न प्रधञ्चन ॥१॥
प्रतिसंचयो साधि स्नेहो भवतां विदितो मम।
तेजाहं सम्प्रसीदामि धन्यं स्वं कलयामि च ॥२॥
प्रत्यक्षा धारसंकाशे मे सङ्गात्प्रीतिश्च हर्षदः।
भवद्भिः संस्तवो यस्य मधुरास्ति मम स्मृतिः ॥३॥
प्रवक्ष्यं प्रेक्षयिष्यामि प्रसन्नेनान्तरात्मना।
स्वप्नानार्थं भवन्नाम नातः किंचरं हि मे ॥४॥
प्रप्रैलमासस्य प्रारम्भे प्रस्तावा मन्त्रणं भवेत्।
माध्यमेन प्रपत्रस्य तदवश्यं करिष्यते ॥५॥
पुत्राः पुत्र्यश्च भवतां कुशलं कुर्वन्तु इतीं।
शंसामीच्छाम्यहं मन्त्रास्ते हि मे भ्रातृजा इति ॥६॥
इत्थं वार्तिं समासेत विनिवेद्य भवत्स्वहम्।
भवद्गुणगणाकृष्टो वाचं स्वामुपसंहरे ॥७॥

सत्यव्रतः शास्त्री

प्रतिचार्य सदाशिव प्रहराजमहाभागाय

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(4)

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

2940035
3950095
4647404

सतरां गोप्यम्

Res. 3/54, Roop Nagar,
Delhi-110007 (India)

Ref.....

16.2.2000 दिनाङ्के शिमलास्थात्

Dated...16...2...2000.

प्राचार्य श्रीशरशर्मणः प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्या बन्धुवर्याः,

सस्नेहं प्रणतयः।

मदर्पणं समासाद्य स्नेहदूरेण दूरितम्।
प्रकाशानन्दसन्दोहमनविन्दमहं ध्रुवम्॥ १॥
प्रेम्णो मासस्य प्रारम्भे संकल्पामनयं बुधाः!
प्रेक्षेयाः सुपरिणामं लंमानो वार्षिकोत्सवः॥ २॥
तादृशि मदर्पणं नाम प्रेरणा प्रथमा मम।
मदादरो हि विद्वत्सन्तोषो वो व्युत्पत्तेर्हेतवे॥ ३॥
धीरया विदुषां लोके तादृशः सर्वथा खलु।
नानाक्षेत्रप्रवेतारः शास्त्रार्थमनुजन्मनः॥ ४॥
सम्मानानिर्णयस्यार्थे धारिता शरसेनेन या।
समितिः स्वर्णजयन्त्याः प्रमाणं नो तु मादृशाः॥ ५॥
सम्मानस्यो ऽयं न वेतनं नातिदुरीकृतावधिः।
विषमे तत्सदस्यानां याथाचार्यो प्रवर्तते॥ ६॥
नोचितं गणयन्तो ते न वैदुष्यं यथोचितम्।
प्रात्मीयं प्रात्मनीनो वेत्तारं दर्शनमास्थिताः॥ ७॥
तादृक्दर्शनं लेखानामत्यन्तमसुरक्षावहम्।
इत्येवो स्मा समासेन वाचं स्वामुपसंहरे॥ ८॥

मदर्पणमनुहृदयः —

एतत्सुतः

प्राचार्य श्रीशरशर्मणः

श्यामल पुराणकारसूताः

---

1. प्रात्मनेपदेन इति ध्वनितम् अर्थः। प्रात्मन् विश्वजनसंगोत्तर-पदात्वः (5.1.4) इत्यनेन एव प्रत्ययो रूपमेतादृशो रूपम्।

P. S. - Please send me a copy of your reply.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

PADMA SHRI MAHAMAHOPADHYAYA
VIDYAVACHASPATI
DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT (RETD.)
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY, PURI, ORISSA
FELLOW
INTERNATIONAL INSTITUTE OF INDIAN STUDIES, OTTAWA, CANADA

Res. : 3/54, Roop Nagar, Delhi - 110 007 (India)
Phones : 2940035, 3950095, 4647404
E-mail : ssarin@del3.vsnl.net.in

(2)

ता. 9, 2000.

प्रिय डा० भारतीय जी,
सप्रेम नमस्कार।

'अभिनन्दन सप्तपर्णी' शीर्षक से निम्नलिखित पद्य पण्डित शिवनारायण शास्त्री अभिनन्दन ग्रन्थ हेतु भेज रहा हूँ। प्राप्ति सूचना देने का कष्ट कीजियेगा।

ता. 9, 2000 को पं० शिवनारायण शास्त्र अभिनन्दन ग्रन्थोपलक्ष्ये प्रेषिता

भवदीय —
सत्यव्रत शास्त्री

अभिनन्दन सप्तपर्णी

नानाशास्त्रनदीवर्णैः सूक्ष्मेक्षिकया विमर्शितः शास्त्री।
शिवनारायणनामा जीव्यात्समाः शतं हृदं अभिनन्दनेन ॥१॥

विद्योपासन सेन स्वं जीवितं व्यतियापितम्।
ग्रन्था नैके प्रणीताश्च ये विद्वद्भिरभिश्रुताः ॥२॥

यः प्रतीक्षते शिष्यान् स्वान् स्नेहं तेषु न वर्षति।
स्वकस्य तेषु ज्ञानस्य सङ्क्रमं चाभिकाङ्क्षति ॥३॥

निर्वर्तयति कार्याणि कर्मयोगं स आश्रितः।
अनासक्तधिया स्वस्यां भूमीव प्रकृतौ स्थितः ॥४॥

सुहृत्सु यो अनुरक्तोऽस्ति स्वधर्मं योऽभिरक्षते।
सदा स्वाध्यायनिरतस्तपस्वी वर्तते वरः ॥५॥

नित्यं परहिते रक्तः सक्तो ज्ञानार्जने तथा।
मक्तो भूताधिनाथस्य नुरक्तः सज्जनेषु च ॥६॥

इत्थं मनोज्ञस्य महाजनस्य
कुन्दाभदातं चरितं जगत्याम्।
स्वस्थः शरीरेण च चेतसा च
दीर्घं स आयुः सुखमश्नुवीत ॥७॥

इत्याशीः
सत्यव्रत शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

20.9.2000 वेंकटेश्वर

प्रेक्षितं वचम्

मान्या महाध्वर्यः,

जयतु भवती।

प्रसादं भवतां वर्त्म कान्यक्रमविमूर्च्छितम्।
एहितं च निबन्धेन गूढार्थप्रतिपादनम् ॥१॥

अन्तर्गडुं परां कोटिं मुदो वाचामगोचराम्।
परस्परेण सम्बन्धः श्लिष्यतोः प्रीतिदा भवेत् ॥२॥

प्रारब्धा सरस्वत्या यागजगतिं कुतः मया।
तस्य प्रतिक्षणं नाम स्तरि स्नेहो भवादृशाम् ॥३॥

प्रकर्षं स्नेहः समेधेत फलेग्रहीर्दिने दिने।
इत्थे च प्रार्थये पद्मः शतदुर्गं लोकशङ्करम् ॥४॥

भवदभिन्नहृदयः
सत्यव्रतः शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

20. 9. 2000 दिनाङ्के डा० रमाकान्तशास्त्रिमहाभागानां पुरतः

प्रेक्षितं पत्रम्

मान्या महाध्यक्षाः,

जयतु संस्कृतम्।

प्रासादं सचलं पत्रं कान्यकुब्जविमूर्धनि।
स्नेहितं च निबन्धेन गूढार्थप्रतिपादनात्॥१॥

प्रश्नश्लोकं परां कोटिं मुदो वाचामगोचराम्।
परस्परेण सम्बन्धः स्निग्धयोः प्रीतिदो भवेत्॥२॥

प्रारब्धा सा स्नेहवर्त्मा मानसजनीं श्रुतिं मम।
तस्या प्रतिफलं नाम साक्षी स्नेहो मयाङ्कुरम्॥३॥

प्रश्नं स्नेहः समेधेत चलेत्सोऽपूर्वं दिने दिने।
इत्येव प्रार्थये पुनः स्वदूरं लोकशङ्करम्॥४॥

भवदीयस्नेहभरः
सत्यव्रतः शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सांयकुरस्थेभ्यो डा० नारायण शास्त्रिभ्यः (महाभागेभ्यः)
22.9.2000 दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

नारायणेभ्यो विद्याधारिभ्यो
महाकविभ्यः सुरवाक्प्रियेभ्यः।
सदा सदाचारपरायणेभ्यः
सुहृद्वदानन्दविवर्धनेभ्यः॥१॥

सुशुक्लवर्णावृतमूर्धजेभ्यः
सत्यव्रतो दिल्लिपुराधिवासी।
प्रणामपर्यायसमर्पणेन
श्रद्धां स्वकीयां प्रकटीकरोति॥२॥

स्नेहानुबन्धेन सुवर्णमुक्ता-
हारो मयाऽसादि यो विसृष्टः।
स पूर्वजन्मार्जितपुण्यपाक-
जन्यो ममेत्यत्र न संशयोऽस्ति॥३॥

हस्तार्चयेयं मम कीर्तिमस्तो
मयाऽहमां स्नेहमभिप्रपन्नः।
सर्वात्मना स्वं कलयामि धन्यं
कुतोऽन्यथाऽसौ सुलभो भवेन्मे?॥४॥

यथाऽन्तरङ्गे भवतां तथैव
समाप्ति चित्ते भवतां दिदृक्षा।
तां दूरदिक्स्थोच्चरणेन श्रोम्नः
सदा सदानन्दकरो दयालुः॥५॥

इत्येवोक्त्वा समाप्तेन भवद्गुणगणैर्हृतः।
शास्त्री सत्यव्रतोऽहं वाचं स्वामुपरंस्ये॥६॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

1. 10. 2000 दिनाङ्के वृन्दावनस्थान् डा० मुरारीलाल चतुर्वेदि महोदयान् प्रति प्रेषितं पत्रम् —

मान्या डा० चतुर्वेदि महोदया,
जयतु भारती।

प्रार्थयते पत्रं मुदां कोटिं मुदा मङ्गलसंयुतम्।
पत्रं रत्नं समालोक्य स्नेहस्नेहेन संयुक्तम्॥१॥
पत्रे स्वकीये मधुरे निर्दिष्टा मे गुणा मम।
स्नेहप्रवृत्तिरत्नैवं दर्शनीति मतिर्मम॥२॥
सोऽयं स्नेहो गतिमुरुतरो वर्धतां सततं सताम्।
इत्येव प्रार्थये प्रभुः शङ्करं लोकशङ्करम्॥३॥

भवदर्शनहृदयः
सत्यव्रतः शास्त्री

---

1. 10. 2000 दिनाङ्के वृन्दावनस्थान् डा० ब्रजगोपालाचार्यमहाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम् —

मान्या प्राचार्यवर्या, जयतु भारती।

परेद्यवि समालोक्यं स्नेहधारामिवर्षकम्।
पत्रं वरः प्रमोदो मे मधुरं मधुराक्षरम्॥१॥
शारदाम्बा मया मन्त्रा यावज्जीवमुपासिता।
तस्या एव प्रसादोऽयं मयि स्निह्यति बुद्धयः॥२॥
शास्त्रानुशीलनं नाम परमं व्यसनं मम।
प्रसन्नयामनसा तत्रात्मानं व्यापारयाम्यहम्॥३॥
नानाग्रन्थप्रणयने व्यापृतोऽहमहर्दिवम्।
समयं व्यतिगच्छन्तं नावबुध्ये कथञ्चन॥४॥
ते ते ऽपूर्णा मम ग्रन्था पूर्णतां यान्तु सत्वरम्।
तदर्थमेव यत्नो मे सततं सम्प्रवर्तते॥५॥
वक्षीयानस्मि सञ्जातः वृद्धः कायेन साम्प्रतम्।
तथापि सततोत्साहः शास्त्रेषु मम वर्तते॥६॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

महाभागान्

डा० गङ्गाधर मट्ट को 30.10.2000 को पुनर्पत्रमट्ट से [illegible]

[illegible]

मान्याः प्रजापतिसत्यव्रताः।

दीपान्वितेऽस्मिन्मासेऽस्मिन् स्नेहसिक्तेन चेतसा।
मनोभिः प्रेषिता हृद्या मुदं मे जनयन्तु पराम् ॥१॥
भवन्तो भ्रातृजायाभिः सस्मिताः सुरक्षिता मुदाम्।
चिन्दन्तु परमानन्दमित्येषा प्रार्थना मम ॥२॥

मनुष्यगणाचर्चितहृदयस्य
सत्यव्रतस्य शास्त्रिणः

पूर्वविनस्थानेन डा० रामकृपाल त्रिपाठिमहाभागाः प्रति 1.11.2000 दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

प्रिया डा० त्रिपाठिमहाभागा, जयतु श्रीहरिः।

भवत्पत्रं क्षमासाद्य हृद्यकं मनोरमम्।
प्रसन्दानन्दसन्दोहमन्वचिन्दमहं हृदि ॥१॥
प्रचेतसेन मुनिना सत्योक्ता गीः प्रचर्तिता।
प्रतिस्नेहश्चरिष्यन्तु प्रतिरिङ्खीति वि श्रुते ॥२॥
प्रतिस्नेहः सतां सोऽयं ये पश्यन्ति गुणान्मयि।
प्रात्मानं वृत्तिनं मन्ये किं वा ऽस्मत्स्यान्मदीक्षितम् ? ॥३॥
वृन्दावने पुण्यतीर्थे निजसन्तः सदाशयाः।
भवन्तः सुरभयोधन्ता सदानन्दविवर्धनाः ॥४॥
प्रहर्षिवं समस्तु पुण्येभ्यं भवत्स्नेहश्चरेद्दृशं।
सत्यव्रतो ऽहं दिल्लीस्थो वाचं स्वामुपसंहरे ॥५॥

---

1. वदः सुदिनवर्त्म (3.1.106) इत्यनेन कुगद्।

डा० उमाकान्त शुक्लसहोदरान् 1.11.2000 दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

मान्याः सस्नेहप्रणताः।

दीपान्वितेऽस्मिन्मासेऽस्मिन् मनोभिः प्रेषिता मयि।
प्रसन्दानन्दसन्दोहं मम चेतो व्यजीजनन् ॥१॥
प्रजापतौ मुनौ स्थाने कविपत्नी मम प्रभाः।
प्रहो दृष्टो ऽस्य सङ्गेन ऽकरिष्यन्मम्या मुधाः ॥२॥
तत्रावमेयं विद्वद्भिः प्रार्थये तत्र प्रमाणतः।
सत्यव्रतो दृढं दीक्षितो [illegible] ॥३॥

[illegible] प्रणतो [illegible] ॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

जारस्वतसदनात् पाटलिपुत्रस्थात्

श्री चन्द्रदेवशर्मणो महाभागात् जयते

१४।८।२००१ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्।

सङ्केतपरिवर्तनं दिल्लीतः प्रेषितं पुनः।
भवत्पत्रं समासाद्य प्रहर्षः परमो मम ॥ १ ॥

शीतबाधा परीहारकामः सम्प्रत्यहं बुधाः।
मुम्बापुरीं सद्भोगे सपत्नीको ऽधिवसामि सुकृशगाम् ॥ २ ॥

मे भ्रुवोरष्टयहे मासस्य दशमे दिवसे दशमे भवेत्।
प्रस्थानं मे पुनर्दिल्लीं कार्यं तत्राऽस्ति मे महत् ॥ ३ ॥

नूतनवर्षशुभाशंसा भवद्भिः प्रेषिता मयि।
वाचामगोचरां काञ्चिन्निर्वृतिं मे व्यधुर्हृदि ॥
चिराय सङ्गमे नाभूदावयोरित्यसंशयम्।
चेतस्तदर्थमत्यन्तमुत्कण्ठाकुलितं मम ॥ ४ ॥

चित्तत्यागप्रसङ्गः स्याद्यदि केनापि हेतुना
सनाथनीयाः ओमश्रीर्गृहा मे प्रार्थनेति मे ॥ ५ ॥

सदा कुशलिनः सन्तु सदा सन्तु निरामयाः।
भवन्त इति सम्प्रार्थ्य वाचं त्वामुपसंहरे ॥ ६ ॥

भवदाशंसः —
सत्यव्रत शास्त्री

---

१. उपान्वध्याङ्वसः (१.४.४८) इत्यनेन द्वितीया।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Implicate

Camp:
सारस्वतसदनात् पाटलिपुत्रस्थात्
श्री चन्द्रदेवशर्मणः महाभागात् प्रति
18.12.71 दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

सङ्केतपरिवर्तनं दिल्लीतः प्रेषितं पुनः ।
भवत्पत्रं समासाद्य प्रहर्षः परमो मम ॥ १ ॥

शीतबाधापरीहारकामः सम्प्रत्यहं बुधाः ।
मुम्बापुरीं सहैवैको सपत्नीको ऽधिवसामि सुदूरगाम् ॥ २ ॥

फेब्रुवरीपञ्चदशमास्य दशमे दिवसे दशमे भवेत् ।
प्रस्थानं मे पुनर्दिल्लीं कार्यं तत्रास्ति मे महत् ॥ ३ ॥

नूतनवर्षशुभाशंसा भवद्भिः प्रेषिता मयि ।
वाचामगोचरैः काञ्चिन्निर्वृतिं मे व्यधुर्हृदि ॥
चिराय सङ्गमो नाभूदावयोरित्यसंशयम् ।
चेतस्तदर्थमत्यन्तमुत्कण्ठाकुलितं मम ॥ ४ ॥

दिल्लीत्यागप्रसङ्गः स्याद्यदि केनापि हेतुना
सनाथनीयाः श्रीमद्भिर्गृहा मे प्रार्थनेति मे ॥ ५ ॥

सदा कुशलिनः सन्तु सदा सन्तु निरामयाः ।
भवन्त इति सम्प्रार्थ्य वाचं स्वामुपसंहरे ॥ ६ ॥

भवदाशंसः —
सत्यव्रत शास्त्री

---

1. उपान्तध्वाङ्क्षवर्णः (1.4.17) इत्यनेन द्वितीया।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

पाटलिपुत्रस्थात्

26.12.2000 को दिनाङ्के भारतस्य संस्कृत पत्रिका सम्पादकान्

प्रति आचार्य चन्द्रदेव शुक्ल महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

मान्यो मम्मट सत्तमो प्रणतयः ।

नवर्षस्य मङ्गलमनोरथः प्रेषितो शुभाः ।
प्रभा-आनन्द सन्देशः मम चित्ते व्यञ्जीगानन् ॥१॥

मानवर्षनमिदं मूलतः भूते यदि मनसा शुभम् ।
इतोऽपि प्रार्थये प्रेम्णः राङ्गरं लोकराङ्गरम् ॥२॥

प्रधानासो मया नूतनो मनोरिच्छाः प्रकल्पिताः ।
तत्सङ्गतो मया दत्ता उपरिष्टात् सुधीवराः ॥३॥

तां मनतो धारणमहिनि सदृश दृष्टान्तदेतवः ।
उपयोज्यः स एव स्यात् दासताविति मे श्रद्धा ॥४॥

मनसा सङ्कुटुम्बानां शिवतातिः शिवः शिवम् ।
विदधात्वित्यहं प्रार्थ्य वाचं स्वामुपसंहरे ॥५॥

मन्त्रदासो हं
सत्यव्रत शास्त्री

26.1.2001 को दिनाङ्के भारतस्य संस्कृत पत्रिका सम्पादकान् रत्नाकरनन्दन
नन्दन संस्कृत पत्रिका सम्पादकान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्यो प्रणतिसत्तमः ।

नवर्षे नवतत्वस्य सर्वथा प्रतिबोधकम् ।
नवीनां कल्पनां विद्मः नवचित्तैः समुत्थितम् ॥१॥

हृदयस्थं मनोभावं व्यक्तुं सम्यक् प्रकाशय चतुरम् ।
मनस्वच्चं समाकर्ण्य प्रमोदः परमो मम ॥२॥

प्रकाशनिदर्शनं काले इति कुर्वन्ति मनीषिणः ।
कथं नवत्वं तत्स्थाने तदेवोपि मनोहरम् ॥३॥

न प्रत्यक्षं न नूतनत्वं तदेवोपि मनोहरम् ।
नित्यमेव नवीभूते तस्मिन् कथं तत्परीक्षणा ॥४॥

गृहे मया परित्यक्ता ये सदनगारास्थिताः ।
प्रकाशनं लभन्ते तत्र नवदिनं मया स्थिरम् ॥५॥

तत्सङ्गतो मया दत्ता उपरिष्टात् सुधीवरैः ।
पत्रसंव्यवहारे स प्रयत्नो वर्तिष्यते ॥६॥

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems LP., Unique Enterprises Ltd.,Part.
CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

26.1.2001 [illegible] [illegible]

प्रतिकार्यचन्द्रदीक्षु रामायणागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

मान्यो मम: सहिते प्रणामय: ।

नववर्षस्य मां शंसा मनोभि: प्रेषिता: शुभा: ।
प्रमोदानन्दसन्दोहं मम चित्तं व्यजीजनन् ॥१॥

मानवेऽस्मिन्भवे मूलात् मृते सति भवता शुभम् ।
इत्येव प्रार्थये नित्यं शङ्करं लोकशङ्करम् ॥२॥

प्रथमवासो मया नूतनो नवदिल्ल्यां प्रकल्पित: ।
तत्रस्थैर्जनो मया दृष्ट उपरिष्टात् सुधीवर: ॥३॥

तं प्रणतो धन्यमहमिति स्वदृक्दृष्ट्यादिदेशव: ।
उपयोज्य: स एव स्या दृष्टावितेति मे ऽर्थना ॥४॥

भवतां सकुटुम्बानां शिवतातिः शिवः शिवम् ।
विदधात्वित्यति सक्प्रार्थ्य वाचं स्वामुपसंहरे ॥५॥

भवदाज्ञाको ऽहं
सत्यव्रत शास्त्री

26.1.2001 दिनाङ्के [illegible] मोहनलालादिभिः श्रीमद्भागवत् रत्नेश्वर-भवनं संस्कृत पत्रिकासम्पादकान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्याः प्रणतिस्तवः ।

नववर्षनवत्वस्य सर्वेषां प्रतिबोधकम् ।
नवीनां भवनां विद्मो नवचित्तसंसूचकम् ॥१॥

हृदयस्थं भवद्भावं स्फोटयन्ति प्रकाशयद्भिर्मम् ।
नवत्वेन समारब्धाय प्रमोदः परमो मम ॥२॥

प्रकाशनिलयां भाले कुर्वन्ति मनीषिणः ।
कथं नवत्वं सत्यस्य सरस्वत्या वितन्यते ॥३॥

न प्रत्नत्वं न नूतनत्वं तदतीतेऽपि भवेदुचितम् ।
नित्यत्वे स्थितेः सत्यं कथं तत्सृष्टिकल्पना ॥४॥

गृहीता मया तरेत्यस्या भवनमारब्धितः ।
प्रवाहः कविते उत्तत्र नवदिल्ल्यां मया स्थितः ॥५॥

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems LP., Unique Enterprises Ltd.,Part.

तत्रस्थैर्जनो मया दृष्ट उपरिष्टात् सुधीवरैः ।
CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha
पत्रस्वरूपहारेण स प्रत्यक्षो मुनिः प्रसन्नोऽभूत् ॥६॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(58)

उत्तरं दिल्लीसङ्घतनैव

CAMP :

AZADE KHURSHEED
(FIST FLOOR)
ALTAMOUNT ROAD
NEAR PEDDAR,
MUMBAI-40
31. 1. 2000.

C-248, DEFENCE
COLONY,
NEW DELHI-110024.
Tel. 465-2-65; 4647404

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

29.1.2000
31.1.2000 दिनाङ्के पुण्य
पत्तनस्थान् डा० राजानन बालकृष्ण पक्षुके -
महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रिया बन्धुवर्याः
सप्रश्रयं प्रणतयः।

मे तत्पत्रं समासाद्य प्रमोदः परमो मम।
दशमे ऽह्नि प्रयातास्मि दिल्लीमिति सुनिश्चितम् ॥१॥
तामहं प्राप्तमात्रश्च स्थितिं सात्वा यथार्थतः।
भवतः सूचयिष्यामि फलदो ऽयं श्रमो मम ॥२॥
दयाकृपादिशब्दा ये पर्याया इत्युदीरिताः।
सूक्ष्मो ऽर्थभेदस्तत्रास्ती त्येषा बुद्धिर्दृढा मम ॥३॥
यत्नेन महता सो ऽर्थभेद उन्नेयतां व्रजेत्।
शिष्टप्रयोग एवात्र प्रमाणं परमं भवेत् ॥४॥
प्रयोगो ऽन्वेषमन्वेषं विमृष्टव्यो भवेन्नतु।
अन्यथा तु कथं वा स्यादर्थभेदविनिर्णयः ॥५॥
प्रयोगजाते ऽन्विष्टे ऽपि नार्थभेदो मनागपि।
भवेदभिन्न इत्येतन्नासम्भाव्यं कदाचन ॥६॥
द्वित्रेषु वा प्रयोगेषु यदि स स्फुटतां व्रजेत्।
तथा ऽपि स्युर्विमृष्टव्याः प्रयोगाः शतशो ध्रुवम् ॥७॥
सो ऽयं प्रयत्नसम्भारो लाङ्गूलाकर्षणवद्भवेत्।
वंशास्तम्भादसम्भूत इति नास्त्येव संशयः ॥८॥
तथा ऽपि यत्नः कर्तव्य इति बुद्धिं समाश्रितः।
सिद्धयसिद्धयोः समो भूत्वा ऽऽत्मानं व्यापारयाम्यहम् ॥९॥
आलेजे दक्षिणे कोशः सम्पादयते महान्।
सन्दर्भनिचयस्तत्र स्थितः सार्धं समाचरेत् ॥१०॥
इत्येतदर्थमेवाहं कोशसन्दर्भसञ्चयम्।
दयादिशब्दसमञ्जं दृष्टुमिच्छामि तत्ततः ॥११॥

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Royal International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems LP., Unique Enterprises Ltd.,Part.

CC-0. Late Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

ततश्च ग्रन्थसम्भारं यस्मादत्रन्थमिच्छवः।
कदाचित्तद्विमर्शेन बुद्धिर्मे विमला भवेत्॥12॥
विनियोगः स कालस्य सार्थको ऽथवा
चिन्तयन्नपि बहुत्र निर्णये नालमस्म्यहम्॥13॥
शिष्टाः प्रमाणमत्रेति मतिं वर्धयन्तु दृढामहम्।
उपरतीच्छामि भवतो भवन्तः शिष्टसत्तमाः॥14॥
पूर्वापरविमर्शार्थं इदं मतं सूचयन्तु माम्।
भवन्त इति सम्बोध्यं वाचं चात्रोपसंहरे॥15॥

भवदाश्रितः

इत्यपत्रतरङ्गिणी-

प्रत्यर्पितं गजानन बालकृष्ण पेंडसेकेन ग्रामागारः

(पुण्यपत्तन स्थितः)

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems L.P., Unique Enterprises Ltd.Part.

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Duplicate

प्रज्ञादेवी कुशवाह
(पहला तल्ला)
प्रल्टा माउंट रोड,
मुंबई - 400026
31.1.2001

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

31.1.2001

31.1.2001 दिनाङ्के दिल्लीस्थान् डा० कृष्णलाल महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

विद्या डा० कृष्णलाल महाभागाः,

स्वस्ति सकुटुम्बेभ्यो भवद्भ्यः।

प्रतीतमासान्तिमवासरेषु
शीतप्रकोपे प्रबले प्रजाते
हस्तावचेया तुहिनाहतेव
दिगन्तरालेषु समाकुलेषु ॥१॥
दिग्धेषु वातेषु बहुक्षु तीव्रम्
प्रदूयमाने च सदृक्षदक्षौ।
अन्तर्जनेषु प्रथमक्रियान्ध्यं
हृत्सद्मसु क्वथितं परितः स्थितेषु ॥२॥
ऊर्णादिवासांस्यधिकं धारयित्वा
भयं शरीरेऽनुभवत्सु जाड्यम्
जाड्यातिघातान्तकसंकथा-
विलुप्तधैर्येषु एवंसुरक्षस्थितेषु ॥३॥
कष्टं शरीरेऽनुभूतपूर्वं
विभाव्य बोढुं विमनायितस्मा।
उष्णप्रदेशो ममतास्पदः
सज्जोऽभवं स्वं परिहाय वेश्म ॥४॥
मुम्बापुरी स्वस्य निवासहेतोः
शीतोष्णसाम्यानमयका ऽऽश्रिताऽभूत्।
गृहेऽत्र कस्मादपि सुहृद्वरस्य
वसामि तत्स्नेहवशीकृतात्मा ॥५॥
स्वकृत्यजाते ऽमिरतो निकामं
शास्त्राणि सूक्ष्मं वहिशीलयंश्च।
सरस्वती तत्सरोजसेवी
मुदा स्वकीयं समयं नयामि ॥६॥

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems LP., Unique Enterprises Ltd.,Part.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

अतिसन्धत्ते तुधियं प्रपन्नः
प्रभुं प्रपन्नार्तिहरं प्रपन्नः।
वृत्तं प्रवृत्तां रमया ऽविलंमां
न वेद्मि तत्रामिरुचेरभावात्॥ ७॥

अहो सरत्येव जगत् स्वगत्या
स्वभाव एवास्ति हि तादृशो ऽस्य।
जाड्यात्मते ऽतो जगदिद्धुधारा
व्युत्पत्तिरेवार्थमयं व्यनक्ति॥ ८॥
न को ऽपि कर्तुं किमपीह शक्तो
न वा परावर्तयितुं च किञ्चित्।
कालेन बद्धं दृढतन्तुनेदं
व्याधेन पक्षीव विरोरवीति॥ ९॥
कर्तुं न वा कर्तुमथान्यथेव
कर्तुं प्रभुः को ऽपि जनो जगत्याम्।
यद् ईश्वरेच्छामिमन्यते यो
वृथाभिमानी वृषणः स सत्यम्॥ १०॥
वृथाभिमानं परिहाय धात्रेः
कालास्थितत्वं चकितं विभाव्य सम्यक्।
अनन्यभावेन जनेन लोके
प्रवर्तितव्यं निजकृत्यजाते॥ ११॥
एवं कृते नैव भवेत्कदापि
खेदो ऽन्तरङ्गे न च वा विषादः।
कर्तव्यबुद्ध्या जनयन्ति तावत्
कृतानि कृत्यानि निरन्तराणि॥ १२॥

तदन्यथात्वे मनसो महान् स्यात्
क्लेशो मो न वाचामपि गोचरो यः।
सर्वत्र लोके परिदृश्यमानो
वृत्तस्य भङ्गे रुजमाततोलि॥ १३॥

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems LP., Unique Enterprises Ltd.,Part.

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सन्तिष्ठते[1] नो इति गुरोर्न वाचये
इङ्गते तथा इङ्गतज्ञ च तिष्ठते[2] हा!
सर्वत्र लोको विपरीतभावं
समाश्रितो इतीति विचित्रमेतत् ॥१४॥
स्वदेश एवास्ति नृपस्य पूजा
विद्वांस्तु सर्वत्र सदैव पूज्यः।
निःसारतामेव गतस्य मुक्ति-
रहो त्रिसत्या विदुषो जनस्य ॥१५॥
उच्चीरतिनः शतपत्रचर्ये[3] विकाशिचन्द्रे[4]
दुष्प्रेक्ष्ये[5] सदा सानचये निमग्नाः।
जरन्तवीवादयुगाब्जमूढाः
गङ्गाम्बुवत् पूतनिजान्तरङ्गाः ॥१६॥
ज्ञानेन वाधो वयसा च वृद्धा
वृद्धा गुणानां प्रचयेन यादि।
विद्याव्रतस्नानपवित्रिताङ्गा
निराकुलास्ते इह जीवनं लोके ॥१७॥
अज्ञानिनो इत्यल्पधियो जनस्य
सत्कारमाजो भुवि बोधयन्ति ॥१८॥
अधः क्रिया विद्वज्जनस्य तावत्
पुरस्क्रिया चाल्पधियो जनस्य।
सर्वत्र लोके परिदृश्यमाना
चेतोरुजं काञ्चन तन्तनीति ॥१९॥
सैषा स्थितिर्नूनममङ्गलाय
देशस्य नः स्वर्गसमस्य लोके।
अपूजयं पूजाविधिरतश्रितः सन्
श्रेयः प्रतीघातमवातनोति ॥२०॥
जानन्नवीदं परमं रहस्यं
विवेकविश्रान्तधिया प्रभुतः।

यं वै श्लोकमधीयाना ब्रह्महत्यापाकृतो भवति।

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rana Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems Lt., Unique Jewellery Enterprises Ltd.,Part.
CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

नेदृक्परोऽत्र मनो दुरात्मा
स्वार्थैकनिष्ठेन धनापहारः सन् ॥21॥
चारूक्ष्यो दुष्टजनैः प्रयुक्ता
द्राक्षा इवास्मै पुतरां स्वदन्ते।
देशाय यत्स्वं स्थितं हितार्थं वास्ति
क्यादात्मैकप्रेक्षि न तत्र दृष्टिम् ॥22॥
'हितान्न यः संशृणुते स दिंभ्रु-
रिति स्थास्ति श्रुता कविमारनेयी?।
सर्वत्र मोः! किं प्रभुरेव लोके
दुःखाकरा दृष्टिपथं प्रयाति ॥23॥
किं वा नुमेतार्थं कथं कदा वै
नेमेति वा कोऽपि न नेत्र सम्यक्।
अन्धो यथान्धं नयते तथैव
लोकस्य गूनेः परिलक्ष्यते ऽध ॥24॥
एवं प्रचोदनधरेतरेषु
मेलेः प्रभावात्प्रभवस्य इवत + तावत्।
प्रभोः दृष्टैकास्ति परं शरण्यं ॥25॥
यद्भक्तिभिरत्यन्तविनम्रभावात्
तदेकतानेन हृदा ऽलिमन्या।
कारुण्यवारांनिधिरेष नित्यं
प्रभुः प्रजानां समुपास्यनीयः ॥26॥
इत्येवोक्त्वा समाप्येन निधाय कुशलं तथा।
मनतां सहृच्चेतां (स्वां) वाचंमुपसंहरे ॥26॥

सदा मङ्गलानि भवन्तु।

सत्यव्रतः

---

१. क्रम संख्या (१.३.२२) दर्शाने माटेनो पत्रक।
२. प्रतिनिधि रजीस्ट्रेशन फी रूा. (१.३.२३) दर्शाने माटेनो पत्रक।
३. [स्वरचित (निम्न श्लोक) कविताओनुं संस्कृत भाषांतर] (२.३.२६) दर्शाने माटेनो पत्रक।
४. नामः इन्दिरा-नवरात्र-महोत्सवे (२.३.२६) दर्शनार्थे चलध्वम्।
५. (निम्न श्लोक) (२.३.२६) दर्शाने माटेनो पत्रक।

योऽन्ने धनाने कुजने कुसत्सु

ऽ10 कृष्णलाल मङ्गोत्रा,
सरस्वती-विहार, दिल्ली

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems LP., Unique Enterprises Ltd.,Part.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(१)

डा० सत्यव्रत शास्त्री,
प्राध्यापिका संस्कृत,
इन्दिरा गान्धी मुक्त विश्वविद्यालय,
मैदान गढ़ी, नई दिल्ली-११००६८

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

(वेडर रोड के निकट)
मुंबई - ४०० ०२६.
2.2.2001

~~2.2.2000~~
2.2.2001 दिनाङ्के दिल्लीस्थं प्रियं तनूजं
शरच्चन्द्रं प्रति मुम्बापुरीतः प्रेषितं पत्रम्

प्रिय तनय शरच्चन्द्र,

चिरञ्जीव्या नित्यं चाम्बुदिमाः।

(विमोहिनी वृत्तम्)

बहुलः समयो यतो ऽधुना
न्वनुजुष्टं मया दृशतः पृथक् त्वम्।
मनो ऽसे प्रेक्षमते परं तत
स्मृतिरङ्गे मधुरो भुवः मुहुर्मुहुः॥१॥

प्रियमालपितं मनो रमं
श्रवणे मे स्फुरतीव बालयोः।
विविधं च तयोर्विचेष्टितं
नयनं मे व्रजतीव गोचरम्॥२॥

कुशलं मम सर्वथा ऽत्र मे
नहि दुःखमनेन वस्तुने स्पृहा।
निपतं प्रतिपालितः परिस्फुटं
हृदयं स्वं समयं नयाम्यहम्॥३॥

प्रभुपादयुगाब्जसेवकः
स्मरणे तस्य निरन्तरं रतः।
करुणावरुणालयं गतः
शरणं तं मुदमाप्नुवे परम्॥४॥

समुपास्य हृदा सरस्वतीं
कृपया पाणितया ऽवलोकितः।
विविधान्विषयानहं स्फुरान्
रचनाः स्वा रचयन्नमेकदा॥५॥

अवितः पवनात्मजं तदा
हृदयं मे मृदुदुःखितं यदा।
वचनं स्फुरतीह मे मनः पुरः॥६॥
कविं स्फुटितं कल्पविटपं [illegible] तदा॥७॥

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems LP., Unique Enterprises Ltd.,Part.
CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

एवं दि दुःखमरहितं वर्णनं
निजगीतेषु मनेत् वाल्मिकिदा।

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

सप्तसप्तरिणे हि गीतकानि तं
प्रतिसंचयानि सञ्चरन्ति तावि नो।
मन प्रगतिसमाकुलं हि मुत्॥ ७॥

गणतन्त्रदिने ऽमन्त्रयत्
मनप्रगतिं तदजीजानमम।
गहि कव्ये श्रवणं रसं -
मधि दुःखिमरतिर्दितिः परं तत॥ ८॥

मधि कव्यमनन्यमानसं मूलतं
मयका ऽवस्थितिकेन पद्यपि।
नं मयत्वनहा तथापि संस्थे व्यथ
हा! कलया ऽपि मया ऽवलोकनीयम॥ ९।

प्रधिजत्य दूरदर्शनात्
चलनं मुनिरुत्तमाश्रम मे।
पुतरां व्यथया ऽऽकुलं मनो
द्रविवं चापि समन्तहो ऽमवत्॥ १०॥

शतशो ऽथ सहस्रशो मृहा -
ऽस्पतनं मूर्मिचिकेपनादिना।
शतशश्च सहस्रशो जना
स्तदधिस्तात्तदीलयं प्रयाताऽवगतात्॥ ११॥

गहि कालजलावधं कवचना -
[illegible]
फणमात्रापि जगत्सु लक्ष्यते।
स्वगृहे रचितं एव स्वरक्षणात्
पतितोऽमृतमजानतो ऽमवत्॥ १२॥
लोभितं [illegible] मुत लब्धिकृता -
[illegible] पतनं निधौ प्रलयते प्रतते?।
इति लोकधरि व्यथाकुलो
नो जानाश्चिन्तयत्
इति सम्मुखसाधनस्थितो
मन्दि ऽवापरतामुपेक्षिवत्॥ १३॥

जाडतामेव तदोपपेदिवान् [illegible]

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems LP., Unique Enterprises Ltd.,Part.
CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

अनुमूय वालाप्रकम्पनं
लाघवं दोला मरुता हृता यथा।
सहसा वहुमूर्छिनां गृहा
अमवन् मूर्मिगता: सहस्रश:॥ १४॥

जगता क्षतजेक्षता तदा
गृहमध्योत्थितोरुरक्षसै:।
धृतचीत्कृतदारुणध्वनि-
रसहायो व्यरुणद्दशाननं॥ १५॥

"विललाप च वाष्पगद्गदं
सहजामव्यथहास्य धीरताम्"।
हृदि रामनिबद्धवाङ्मनस्तल-
श्चकला धैर्यफलेन जीवता॥ १६॥

नहि वेद चुलो गतोऽमवत्
सहजान्तस्थमवेद्व्यसु: किल।
वहुमारनराद्दयङ्गरात्
फलितात्सेवो यदि कश्चयान्तदा॥ १७॥

अणिमाऽवनिपैरवेदृक्
नहि कृत्रिमितस्ततोऽमवत्।
अवरोधवधाच्च नेत्रयो-
रशकन्नैव च किञ्चिदीक्षितुम्॥ १८॥

मानसेतु नरुणामिमां दशां
विदधिता दूरतरेण मानव:।
सहसा रावतामवाहवान्
अवरोधान्दृसनस्य वाक्षदात्॥ १९॥

यदि दैवकृतक्षयक्षणं
नहि मृत्योरपैक्षते ह्यसून्।
अविरक्षणजन्मदीक्षितस्तदा
मृतवत्सं रक्षमन्यतैव तै॥ २०॥

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems LTD, Unique Enterprise Bangkok

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitized by eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(४)

ऽऽ४ वृत्तमिदं प्रसादितं
समसुहृत्त हरैर्जनो ददौ।
सकलं जगदस्त लक्ष्मिका
लिखितं चर्मणि पत्रलेखकः ॥२१॥

महती क्रियं प्रपन्नवान्
सकलो गुर्जरदेशजो जनः।
घटितं विविधैर्मनोबलैः
ऽघटितं तत्र सुदारुणं स्मृतं ॥२२॥

इति निगदन्तलेखको जनो
ऽमुक कलयः प्रथमो मनोदितं ॥२४॥

निजदेशः परदेशजो ऽथवा।
यदि प्रेक्षक ऽभिलेखवान्
ऽमुमं वृत्तफलं लभेत सः
करणार्थं सकलात्मना तदा ॥२३॥

यदि जीवति कश्चनादितं
वरदा सुभिहं प्रयत्नवान्। सुधामयमाश्रये।
यदि वै हतविक्षतजीवरक्षणं

इति निश्चयमाश्रितो जनः
श्रमसत्यस्त मवाप्तनोदयः।
बहुमा ऽधमूकचयं नदृक्षतो
रमणीयो वनदेवितो ऽदृशी ॥२५॥
शतशो वनिलयार मिलीनतां-
सुखयात्रा इरेलं तत्पृतेऽमवत्।
बहुसङ्ख्यचमत्र सत्वनं
सुलसं चरत्त न तत्तुचिन्तदा ॥२६॥
तदमानवनाद्भुतं ऽऽहतो।
प्रतिदीर्घं समयं न सक्षमः।
बहुकल्पे यदि न जागचारणो ऽ
तकसंमागते ऽनिमे समये ॥२७॥

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd. Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems Lt., Unique Enterprises Ltd. Part.

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitized By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

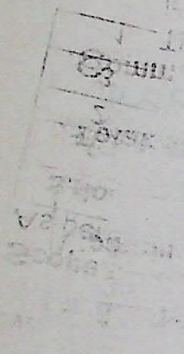

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Gomed Gems, J.P. Unique Enterprises Ltd.,Part.
CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Plaza Hall,
Chembur,
Mumbai
7.2.2001.

The 17th International Ramayana Conference
India Studies Centre, Thammasat University, Bangkok, Thailand.
November 29-December 1, 2000.

१.१२.२००० दिनाङ्के श्रीरामचन्द्रेण प्रेषितं पत्रम् मुम्बापुरीस्थकाले वसे

प्रिय वत्स, प्रयोजनीया नित्यं नामुदिया:।

(मुजङ्गप्रयातवृत्तम्)

मया प्रेषितं पत्रमासीद्दिनानां
त्रयात्पूर्वमासादितं स्यात् त्वयेदम्।
मया तत्र मूलं मम वृत्तान्त एषः
मृषा दुःखदो वर्णितो विस्तरेण॥१॥

प्रपूर्णः स वृत्तान्त इत्याकलय्य
तरे पश्य प्रत्यक्षिष्यामि तं यत्।
मया प्रोक्तमासीत्तदैवेति प्रकृत्या
मनोज्ञेन सत्यप्रवेण समस्या मतिज्ये॥२॥

परित्यज्य नासीन्मदात् गेहनाथो
दृशो गोचरो ग्रामसद्मेऽपि एषः मृषा।
(कुटीरवृत्तिं मायावानिति तत्रागम इत्यत्र प्रत्यक्ष
ज्यकोः। चिरं चित्रयो विलासो विधातुः॥३॥

न मायानिधेर्योगमायाप्रभावात् मृषाणि
भवन्तोऽपि तद्वद्मृषैवेक्ष्यदीनाः।
तिरश्चीनलोलेक्षणा दृश्यमेते
विलोक्याधुना मार्गमेव प्रयान्ताः॥४॥

निशामां निशोवेव शीलादितो स्तो
मुनानश्च वृद्धाश्च बालास्तथा वै।
प्रमांसश्च योषाश्च सर्वेऽपि लोकाः
निराच्छन्न देहं गता मीतभीताः॥५॥

न खाद्यं न पेयं न वा लेह्यसारं
दुकूलाम्बरं जनानां गृहान्निर्गतानाम्।
लुठत्यर्दितेऽस्मिन् कलत्रं च दुःखात्मकं
स्वपुत्रैर्वृतं स्वस्रा च मृषा राहमाणाः॥६॥

Compliments from : Benetone, Birla Group, Diamrusa Ltd., Diwan Chand, G.P.Group, Hindu Samaj, Indorama Group, Jay Gems Co.Ltd., M.R.Amarnath, R.O.P., Natasha Creations, New Surin, President Park Group, Rama Enterprises Ltd.,Part, The Rembrandt Hotel, Roy's International Trading Co.Ltd., S.S.Agencies, S.Grand Gems L.P., Unique Enterprises Ltd.,Part.
CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

12.4.2001. दिनाङ्के कानपुरस्थां

(20)

डा० नवलतीं शुद्धान्तःकरणां प्रति प्रेषितं पत्रम्

सत्यव्रतः प्रणौति।

पत्रं समासाद्य शुभं भवत्या
माधवीकमाधुर्यधरं मनोज्ञम्।
प्रफुल्लितं पद्यवरैः सुपुष्पैः
हर्षप्रकर्षो हृदि मे न मातीव॥१॥

प्रकीर्णकं मां प्रति योऽस्ति भावः
प्रकाशितः स्नेहवशाद् भवत्या।
सोमाभिभूतो बहु वक्तुमीहो
नो चेन्नीतिः स्यन्देवलचो न कश्चित्॥२॥

स्नेहो ह्यमन्दः करणो ज्वलीत्यत्
प्रेतुः स्वसुः स्वागते निरत्ययेऽपि
स्मेरो घनाभिस्मयसे नवेऽध्व
मनोरथं मे प्रकटीकरोमि॥३॥

स्वस्था न हृष्टा न तदा सुपुष्पा
वेदादिशा स्वाग्रहपक्षपेऽसना।
स्नेहाद्रुचुम्बेन नवेऽध्वमाना
चिराय जीव्याद् भवती सुपुत्रेण॥४॥

इत्याशीः —
सत्यव्रत शास्त्रिणः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(6)

ऽ० नरेन्द्रीशुक्लानन्दात्मजां प्रति प्रेषितं पत्रम्

स्नेहेन पूरितमहृ।

पत्रं समासाद्य मुदं मयात्मा
माध्वीकमापीय धृतिं मनोज्ञाम्।
प्रफुल्लितं पद्यवदद्य सञ्जातं -
हर्षद्रुमो हृदि मे न माति॥१॥

प्रतिक्षणं मां प्रति योऽस्ति भावः
प्रकाशितः स्नेहघनाद् मयात्मा।
रोमाञ्चिभूतो बहु वक्तुमीहो
नाऽनीति यन्नेहलवो न कश्चित्॥२॥

स्नेहो ऽयमन्तःकरणे प्रसीदन्
प्रेतुः स्वसुः स्नाविव निश्चलेऽग्ना
स्नेहो घनाभिस्त्वयैव नेऽथ
मनोरथं मे प्रकटीकरोमि॥३॥

स्वस्था च हृष्टा च तदा सुपुष्टा
वेदादिशा स्वाश्रमसेवने ऽसक्ता।
स्नेहो ऽयमुच्चैर्मम नः समाना
चिराय जीव्याद् भवतीं सुपुत्रीम्॥४॥

इत्याशीः —
सत्यव्रत शास्त्रिणः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

डा० कल्पना शंकर महोदया को
23.11.2001 दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

Letter sent to Ms. Kalpana Shankar on 23rd Nov. 2001 for her marriage

श्रीः

वृत्तं मनोमोदकरं भवत्याः शुभं द्वितीयाश्रमसङ्गमस्य।
इदं प्रपत्रं पथपुरा भवत्या मया ऽधाधरङ्गाले सम्वादिहेतवे
मत्तो हि सर्वसुहृदां सुखानि दुःखानि चासदा च सुहृद्।
इत्युक्तिमाना च सुतैः सुखानि सनेत्र लोके च कविः सखाठरा॥
मत्तो सखं देशहृते प्रकल्पा मयाऽव नाद्यः सुतरां सुराजसा।
शलं समानां भवती सुलेख जीवेत्सहस्रः सम्पितन्वती स्वकं॥

स्वस्ति श्रीः -
सत्यव्रता शास्त्रिणे जनुः

---

१. श्री डोडनुसन्दरिमठस्य (१.३.२१
इत्यनेनाभिनवपदम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

जयपुरवास्तव्यान् डा० नारायणशास्त्रिकाङ्गरसहोदरान् प्रति—
२७.११.२००१ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

मान्यवाः,

सप्रणामं प्रणतयः।

(उपजातिवृत्तम्)

स्नेहाप्लुतं पत्रवरं परेद्युः
सम्प्राप्य वो मोदभरोऽन्तरङ्गे।
न माति मे स्निग्धतमस्य बन्धो-
र्दूतप्रधानोः प्रमुदे नकस्म ॥१॥

दीपावलीपालन पर्व हर्ष-
प्रकर्षं च तनुयाद् भवत्सु।
स्वास्थ्यं च वेयाद् विमलं यशश्च
कुन्दत्वदाभं सकलासु दिक्षु ॥२॥

देवोऽस्मदीये परमां समृद्धिं
दारिद्र्यदुर्गे तनुयात् सुखं च।
विश्वस्य विश्वस्य भवेच्चतोऽयं
मूर्धाभिषिक्तो महितश्च कामम् ॥३॥

प्रालङ्घनादादृतिनिन्दनीयाद्
भवेत्करालादसकालशीघ्रमेव।
एतस्य पुण्यैः सुखदा जनस्य
सर्वत्र बाधाः प्रशमं प्रयान्तु ॥४॥

पूतात्मनां चारुसतां प्रतीक्षा
देशे सुरम्ये सुजनैरलं भूयात्।
कक्षश्रिता येन न ते भवेयु-
र्लोकेन हीना इति गण्यमानाः ॥५॥

देशे भवेच्चात्र पुनः प्रचारो
वाचः सुराणां सुरलोकभाषे।
ऐक्येन सम्प्रार्थ्य प्रभुं महेशं
वाचं स्वकीयामुपसंहरामि ॥६॥

भवत्को ऽयं बन्धुः
सत्यव्रतशास्त्री

---

१. 'द्वितीयाश्रितातीतपतितवत्ता-
धस्तताप्तापन्नैः (२.१.३४)
इत्यनेन बहुव्रीहिसमासः।

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रीरसपाल 'राकेश' शास्त्रिभिः इतिहासाचार्य पाटलिपुत्रस्थान्
तेषां पौत्रेण विभारेण विवाहोपलक्षे
२७.१११ २००१ दिनाङ्के प्रेषितं नर्धपत्रम्

मान्ये नरः सप्रणयं प्रणतमः।

प्रियस्य पौत्रस्य विभासिकस्य -
नन्दो ङाङ्सं पूर्वक पत्रमादृत्य।
नर्धापना प्रत्रसवस्तु मैत्राः
सम्प्रेषये मोदमृतार्नरङ्गः ॥१॥

सुखं प्रमूलं भुवि दार लक्ष
इन स्वभोग्ये वीत प्रमत्ता विभासेः।
सुमं द्वितीयाश्रम माश्रितः सन्
स्वकृत्यजाले ऽवदधीत नित्यम् ॥२॥

सुधी जनैः सत्पथ दृशा समस्तैः
सर्वोपचारैरुत प्रकाशो ऽयम्।
एनं समाश्रित्य जनाऽसमस्त
लोकस्य सेवां खलु कर्तुमीहे ॥३॥

सुमेरवं पौत्रैरव मुदा युतो ऽयं
सङ्गीयमानः सवयोऽविमुक्तैः मिलुद्धः।
संसेव्यमानः सुधियो गुरुत्वं
दधात्व एतन्मयकीर्तिमानः ॥४॥

हे दीनबन्धो करुणाकरेश
कृपालो वन्धुत्व विवर्धमानः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

१५ चासमानो ऽपि गतासमानो
जीवादयं पर्वशतं सुखेन ॥ ५ ॥

इत्याशीः
सत्यव्रतशास्त्रिणाम्

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Letter written to Prof. Satya Vrat Shastri on 9.1.2002 (वेलेंटाइन) (श्री सत्यव्रत शास्त्री जी) (29)

भगवान् प्रति देवियं पत्रम्

मान्य:, सप्रश्रयं प्रणतय:।

भवदपत्रं समालोक्य प्रमोद: परमो मम।
कन्धमां कुशलोदन्त: नस्य मो मोदमावहेत्॥१॥
नवत्वर्षस्य मासांता मकरस्थ: प्रेषिता मया।
चित्तद्वंमम मान्यार्ह: सत्यं वाचामगोचरम्॥२॥
बधीधान स्मि संवृत्त: दूरस्थ: भवेन चास्मह्म्।
तथापि मनसा स्वस्थ: दूरमजाति रमाम्यहम्॥३॥
प्रतिराधना दृते वाचो मदीय मित्तरं मम।
व्यधारयामि तत्रैव सुचिरं त्वं दिवानिशम्॥४॥
प्रहरा इव मासा वादेवी प्रसादसुमुखी भवेत्।
मकीर्ति प्रतियन् गाढं तत्रैवाभिरतोऽस्म हम्॥५॥
भवतां सकुटुम्बानां समग्रार्थं कुशलं प्रभुम्।
शास्त्रिन्! सत्यव्रतास्मो ऽहं वाचं स्वामुपसेहरे॥६॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

हैदराबाद दूरभाष
चि. एस् राव
श्री ... महाभागात् 19.2.2002

दिनाङ्के लेखितं पत्रम्

मान्या शाश्वतभारती।

चरणं समासाद्य स्नेहदूरेण दूरितम्।
भवतामनुमानन्दं नागोचरमाप्नवम् ॥१॥
लब्धप्रतिष्ठा विद्वत्सु वाग्विलासनतत्पराः।
मनन्तः सन्तु धौरेया विरला जगतीतले ॥२॥
प्राक्तने पार्वतीजानिं श्रेयसे भवतामहम्।
दीर्घीमुल्लासयं श्लाघां विततायै च कीर्तये ॥३॥
रामकीर्तिर्निबन्धान्यस्तकर्तुं प्रतिभोन्यतम्।
प्रवर्तयितुमेवन्ति विमर्शं सन्त इत्यतः ॥४॥
प्रमोदो मे महांश्चित्ते स्फुटो जोऽपूर्व एव च।
हेतवः संलक्ष्यन्ते सर्वो विशुद्धिः श्लाघिमाऽधिनाथ ॥५॥
तस्मिंल्लब्धे मते विद्वान् प्रसिद्धिं संविदिदुतम्।
तां वाचयितुमिच्छामि नातः प्रियतरं मम ॥६॥
इत्येवोक्त्वा समासेन प्रणामं विदधेच च।
शास्त्री सत्यव्रतारब्धो ऽहं वाचं स्वामुपसंहरे ॥७॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha
MAX MUELLER BHAVAN, 23, Kasturba Gandhi Marg, New Delhi-110001

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

22.2.2002
22.2.2002 वाराणसेयम्

प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रिया प्रीतिभाजः,

स्नेहं प्रयुञ्जाथाः।

मासं विहरो व्यतीतो यावद् देशे
त्वत्ते निभृतेन मया ऽऽप्तं पत्रम्।
स्नेहोल्लसं मधुवदीयमाधा-
त्पत्ते मदीये परमं प्रमोदम् ॥१॥

श्रीवाग्यथा ज्ञरणधो अवारमन्त्रमाताः
स्नेहार्द्रचूर्णिषु मनस्सु सुधां भरेयुः।
त्वा मादिकैः संप्राकलये न तत्र
विघ्नं विमानेति मम त्रिरश्चिरयीति सत्यम् ॥२॥

मर्मार्णि सीव्यति विलक्षण एव तन्तुः
स्नेहस्त्वयेव उमयो रपि मानसं नौ।
दूरस्थयो रपि च रस्परबद्धचित्तयो-
स्त्वय्यो नमामुल किंचिदनन्यचित्ता हृत्तो : ॥३॥

सन्तो निवं सुखन्तां सुचिविमलतमं कीर्तिभुजं मनसो
विद्युद्वोकी भारिक्षाः करविकुलमणयो हस्तयुग्मावचेयम्।
इत्योवाग्यर्थ मात्रा त्रिभुवनमवना धीश्वरं देव देवं
शरच्ची मत्यग्रतो ऽयं विरमति गिरं मञ्जुलेत्तुः

स्नेहाशी यामं ॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

PADMA SHRI MAHAMAHOPADHYAYA
VIDYAVACHASPATI
DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT (RETD.)
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY, PURI, ORISSA
FELLOW
INTERNATIONAL INSTITUTE OF INDIAN STUDIES, OTTAWA, CANADA

C-248, DEFENCE COLONY,
NEW DELHI-110024.
Res. : 3/54, Roop Nagar, Delhi 110 007 (India)
Phones : 2940035, 3950095, 4647404
E-mail : ssarin@del3.vsnl.net.in

18.3.2002 दिनाङ्के मुम्बापुरीस्थान्
श्री चि. एस्. रावमहाभागान् प्रति
प्रेषितं पत्रम्

मान्येभ्यो
नमो नमः।

हृदयेन दिनत्रये मया तस्यान्तं सम्प्रेषितं युष्मम्।
पत्रं मावन्तमासेदं प्रसादः परमो मम ॥१॥
रामकीर्तिं महाकाव्यं भवद्भ्यो ऽरोचतेत्यहम्।
कलावे धन्यमात्मानं भवद्भिस्तोषितैः सतां पुरस्कारैः ॥२॥
अहं देशागता रामकथा मित्रता स्वदेशतः।
नाना प्रसङ्गैरेतस्यां न प्रवृत्तः इहादृताः ॥३॥
सीतायाश्चरितं नादि श्रीरामचरितं तथा।
विहाय तावुभौ दृष्ट्वा हृद्यो रत्नमुच्छ्रितः ॥४॥
देशान्तरागतायां तु कथायां स्वमनोविदम्।
स्वोपरां बहु तद्दृश्यैः स्वमनोज्ञत्व एव हि ॥५॥
तत्रानघे कविरे तत्र कदुक्तीति न संशयः।
तद्दृष्ट्यैव समारम्भः काव्यप्रणयने ऽभवत् ॥६॥
मासाच तृतीये काव्यस्यान्तनादो ऽस्य सम्प्रति
भारतीये ऽस्ति सञ्जातो यो मे ऽत्यन्तं सुखावहः ॥७॥
कार्णाटया कायिके हिन्दीयाच भाषया तामिलाख्यया तथा
ऽऽसामीयया तथा वाचा (Assamese)
ऽऽन्ध्रीतामिळं काव्यं वाचा च तामिलाख्यया ॥८॥
भवन्तः सुखमेधन्तां मायुर्दीर्घं च व्यश्नुतान्।
इति इन्द्राग्नी सूतेरं नाचं स्वामुप संहरे ॥९॥

ऽऽन्ध्रीतामिळं काव्यं वाचा नासमीड्यया ॥८॥ सदा मंगलमङ्गः तामिलाख्यो —

Sri Ch. S. Rao,
Mumbai

सत्यव्रतः शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Padma Shri
Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University,
Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and
President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies,
Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

C-2, 8, DEFENCE COLONY,
NEW DELHI-110024.
~~2940035~~
(C) ~~3950095~~
4647404
~~4652565~~

Res. ~~3/54,~~ Roop Nagar,
~~Delhi-110007~~ (India)

(3)

Dated...2..2....3..2..002 दिनाङ्के

मैनपुरीस्थान् श्री प्रकाशचन्द्र मिश्रा-
महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्येषु दिल्ली-स्थित सत्कृत संघ में विलसन्तु प्रणामा-जलयः।

प्राप्तीकृते अवेदपत्रं लेखनं च करोतु भवान्।
[illegible] शरत्ऋतौ [illegible]
प्रकाशश्चिरञ्जीवतया उज्ज्वलितकालो भूयात्।
दाहेनन्तःस्थं प्रकाशयोधमेवमूढमहं सूचयामि॥२॥
एवं एव विचारात् मे प्रादुर्भवन्ति [illegible]
यान् [illegible] अवतरन् प्रहिणोम्यहम्॥३॥
(तादृक्)
[illegible] अनेकेषां मनोरथानां [illegible]
मनीषा प्रवचनो (Journey) वर्तते
[illegible] [illegible]॥४॥
[illegible] अनेकानां [illegible]
मनोरथपूर्तिः स्यात्तु यथासन्धे यथामति [illegible]॥५॥
[illegible] समाप्तेन अवनम्रोऽलङ्करोम्यहम्।
[illegible] [illegible]॥६॥

---

1. उपसर्ग द्वादुर्भूमास्ति धुच् परः (८.३.८७) इत्यनेन सकारस्य षकारः।

पुनश्च — यन्मया [illegible] तदन्यस्मै [illegible]
[illegible] प्रेषयितुं [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
पठने [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

श्री मत्तातं प्रकाश-चन्द्रमिश्र-महाभागाः
मैनपुरी-स्थाः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Farewell to Dr. P. N. Kaul on the occasion of his Upanayana ceremony by Prof. Gaurinath Prasad Ji on 23.4.2002

दिनाङ्के इन्दौर नगरस्थात् डा० प्रभाकर नारायण कवठेकरमहाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्याः,

श्रीयुज्यमानः प्रसादस्य प्रसादवशतः प्रभोः।
प्रसीदतीत्त संस्कारे जायते न चिरादिति ॥१॥

मदर्थमाहूदिदृक्षा मे प्रसादः परमो हृदि।
पौत्रसंवर्धनां लप्स्यं कस्य नैवमुदं भवेत् ॥२॥

प्रसादसुमुखो बालः प्रसादोऽयं निरन्तरम्।
मेधया यशसा कान्त्या वर्धतामिति तत्कृते ॥३॥

प्रार्थये पार्वतीजानिं प्रह्वः प्राञ्जलिरन्वहम्।
सत्यव्रतोऽहं दिल्लीस्थो वाचं स्वां योपसंहरे ॥४॥

Farewell to Dr. Krishna Kul in reply to his message on Conferment of Upanayana Sanskar by Prof. Vidyanand Nandan Sonkar on 23.4.2002

वर्धतां सुधासिन्धुं पत्रं मात्सल्यसंभृतं।
[स्नेहसाद्रं] [नवं मे मातृकं] वेत्तस्यानन्दनिर्भरः ॥१॥

विद्यानन्दनसंमानः समेषां स्नेहतीर्थभाम्।
संमानं इति बुद्धेक्षं स्वीकुर्वेऽहं समादरात् ॥२॥

मन्दस्मितमुखानां स्नेहस्यसारोयमेव वः।
प्रार्थये ऽहं प्रभुं प्रह्वो वाचं स्वां योपसंहरे ॥३॥

मदर्थमाहूता यूयं —

सत्यव्रतः

23.4.2002 दिनाङ्के दिल्लीस्थान् डा० कृष्णजातान् महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

37. National Seminar on Development of Sanskrit Literature during 20th Century, K.J. Somaiya College of Arts and Commerce, Mumbai, 1999.

38. International Conference on Sanskrit and Related Studies, to Commemorate the Centenary of Stanislaw Schayer, Warsaw, Poland, 1999.

39. International Seminar on Alexander Csoma de Koros and the Exploration of Buddhism, The Hungarian Cultural Centre, New Delhi, 1999.

40. International Conference on the Concept and Practice of Karuṇā (Compassion) in Hindu-Bauddha Philosophy, Lumbini, Nepal, 1999.

Scholarly Interaction:

Met scores of eminent scholars of Sanskrit and Indology the world over and had deep interaction with them.

Languages Known:

Hindi, Punjabi, English, Thai and Russian.

Project in which Engaged at Present:

Women Sanskrit Scholars of Europe.

CC-O. Vidyavrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मैनपुरीस्थाम् श्री प्रकाशचन्द्रनिशान्तं प्रति 6.5.200

दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

पञ्चमासीयदं हृदं भवतां शान्तसंकुलतम् ।
प्रानन्दं चानेदं तेन सत्यं वाचामगोचरम् ॥१॥
यद्वाक्यप्रमाणतो शास्त्राध्ययनचुञ्चवः ।[1]
मेवादृशा विदां वर्यो नासंतिकहृदो भुवि ॥२॥
यशश्चरीति शब्दोऽपि साधुरेवेति मे मतिः ।
हेतावर्थेऽपि भगवान् टसत्र प्रत्ययादमतं ॥३॥
नामिधेता स्तु ते ऽयंहृद्यत्र तत्र पचाद्यच् ।
श्रीप्रश्चरेति स्वयं स्वाभूत्या स्व शब्दः स्मृताऽ॥४॥
तत्पतिस्तापना यैऽपि प्रयुक्तो चतुरेऽक्षैः ।
शिष्टप्रयोगात्साधुत्वं समर्थनेदेव तस्य हि ॥५॥
प्रकाशः किरणो यस्य प्रपरोऽपि मया श्रुतम् ।
दृष्टोऽशे जैन मे प्रीतिः सूत्रात्मिन्यते ॥६॥
'प्रकाशनीयो ग्रन्थो ऽयं' ना चिरादिति मे मतिः ।
प्रचरत्प्रकाशे काशे स्यान्न विलम्बः सुखावहः ॥७॥
इत्थं वो वृद्धसमासेन पुराणं विनिवेद्य वै ।
भवत्सु निरवद्येषु वाचं स्वामुपरंहरे ॥८॥

भवदाज्ञावो दृढं
सत्यव्रतः शास्त्री

---

१. तेन निर्वृत्तम्-चुप्रचणवौ (५.२.२६) इत्यनेन चुञ्-चुप् प्रत्ययः । शास्त्राध्ययनाद्विनाः प्रतिषेधादिति शास्त्राध्ययनचुञ्चवः ।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

PADMA SHRI MAHAMAHOPADHYAYA
VIDYAVACHASPATI
DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT (RETD.)
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY, PURI, ORISSA
FELLOW
INTERNATIONAL INSTITUTE OF INDIAN STUDIES, OTTAWA, CANADA

C-248, DEFENCE COLONY
NEW DELHI-110024.
Res. : ~~3/54, Roop Nagar, Delhi-110 007~~ (India)
Phones : ~~2940035, 2950095~~, 4647404
E-mail : ssarin@del3.vsnl.net.in 4652563

1.7.2002. दे.ना.इ.

पटियास्थान डा० इन्द्रमोहन सिंहहस्तायान प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रिय बन्धुवर्याः,

सस्नेहं प्रणतयः।

मुदं समाक्रन्द शुभं मनोरमैः
सम्प्रेरकैर्नर्मवचोऽभिरम्यम्।
विलासभाग्ये उज्ज्वलमिश्रिको
मनो मधूरो मम मोमुदीति ॥ १॥

पञ्चाम्बुदेशः प्रथितः पृथिव्यां
चिरायं दृष्टे मयका नहीति।
तद्दर्शनेच्छा प्रबला मदीया
यां पूर्तिः कर्तुं प्रभविष्यति ॥ २॥

चिरादहं लब्धः स्वजनेन सङ्गो
मुदं मरं चेतसि तन्तनीति।
नीचे मदीयाः स्वजना लसन्ति
देशेऽयं तद्दर्शनलालसोऽहम् ॥ ३॥

प्रमाद्यमालस्यवशे हि सार्थं
यशार्थनाभिर्न प्रचरे पुराणम्।
पट्टालये क्रान्तिमहं मदीयं
रचम्माचये साम्मनसानिवात्मा ॥ ४॥

दिनद्वयं तत्र सुखेन चारवे
साकं प्रवर्षिर्व्यतिषायत हृद्यः।
दिल्लीपुरी भारतराजधानीं
निवर्तितोऽहं सकलामेलाषः ॥ ५॥

निरन्तरं नर्त्यभरातिभूतो
मूलाधिचिन्ता प्रसितेश्वरं नित्यमूलः शरीरेण यथा पुरास्त।
अंशेन तत्रान्तर विश्रमार्थमुषोऽहं
तन्मे नवत्वं तनुयादहस्यम् ॥ ६॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

15.07.2002 दिनाङ्के प्रो० रमाकान्त शुक्लोद्दिश्य कोलिकाता-महानगरम्
प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्याः

सप्रणयं प्रणामः।

प्रसादपत्रं भवदीक्षमध्ये
हर्षप्रकर्षो हृदि मे न माति।
वचोऽत्र मे केवलमेतदेव
यथा नियुक्तोऽस्मि तथा करोमि ॥१॥

प्रमाणभूता भुवि सज्जनानां
माधुर्यधाम्नि गुणाकरे च।
विधाव्रतस्नानपवित्रितान्तराः
सन्तो भजन्तो विलसन्ति लोके ॥२॥

कालप्रभावाद्ध्वसितप्रभावा
मनीषिणश्चेत्यधुनायुवानः।
तदर्थमत्यर्थमुपस्थितिर्मे
मनाङ्मनाक्त्वं निबन्धनानि ॥३॥

उद्वेतदेवं प्रणतेन मूर्ध्ना
सदाऽभिधास्ये भवदन्तिकोऽहम्।
सत्पात्रतो दिल्लपुराधिवासी
वाचं स्वकीयामुपसंहरामि ॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(1)

18.01.2002 दिनांके प्रिया पद्मलतास्थानात् श्री इन्द्रमोहनसिंहमहोदयं प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रिया बन्धुवर्याः,

सस्नेहं नमस्ते।

पत्रेणानेन सदाहं चिन्तयन्मात्मनः।
प्रेषये विभूतिं स्वस्य यथेष्टं जीवितस्य च॥१॥
प्रशस्ते मासि प्रथमे दिनसे सप्तमे शुभे।
पद्मलतयुपैतास्मि पूर्वाह्णे दशवादने॥२॥
प्रयोजयते हि व्याख्यानं पद्मेनादृश्यवादने।
समीचीनं तदा तत्स्यात्सौविध्यास्मे भवेत्॥३॥
भोजनं तदनु स्यात्वे द्वित्रा अस्तदनन्तरम्।
एवं सर्वा व्यवस्थास्तरविधा सुगुणा सम॥४॥
इत्थं चोक्त्वा समाप्तेन कुशलं नवलानघम्।
प्रभुं समर्थमीशं- वावं स्वामुपसंहरामि॥५॥

भवत्सु स्नेहः—

सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सी - 248, डी डी ए कालोनी,
साई दिल्ली - 110 024
30.7.2001

Tel. 465265
467404

30.7.2001

प्रो. सत्यव्रत शास्त्री
जवाहरलाल नेहरू विश्वविद्यालय
नई दिल्ली - 110 067

प्रति प्रेषितं कृतम्

मान्या महाकवयः, सादरं नमस्ते।

परेद्यवि स्वमास्कन्दं मनोरथं मनोरमम्।
वाचामगोचरं कञ्चिदानन्दं समुपाश्नुवम् ॥1॥
विधाय क्षुद्रालोदन्तं भवतां लोल मे मनः।
चिराधेदीहितं सत्यं पदं लोष्ठमुपागमत् ॥2॥
मुलौक्ष्य-सस्य मारूक्ष्य दृशमे ऽद्रिं मुनिश्चेतः।
पूजयानां पितृपादानां जयन्तमुत्सवं इत्यहम् ॥3॥
विधाय सम्भृत्तो ऽस्मि कृत्याकृत्यविचारणे।
उपलब्धातुं समेच्छामि प्रकाशं ओसके शुभे ॥4॥
शरीरस्यः सुमहान् निरुजारहि पुमां तदः।
दोलाचलास्तमा धृत्ति-मनसो मम धावति ॥5॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मलोगी (कॉंगड़ा) स्थ श्री दुर्गादत्तशास्त्रिणः प्रति का.वि.वि.२००२
९.११.२००२ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

मान्यवर,

जयतु भारती।

प्रह्लाद पत्रं मनसा समीक्ष्य
मे भारति मे उन्नतः करोषे प्रमोदम्।
की चीत्तरङ्गा कुरुषे निरन्तरं
पत्रः पत्रो वै: विरमैरिवेन्दो॥ १॥

मान्यवः सर्वं शास्त्रविचारचर्या-
चेष्टा भवतः कार्यकर्मेष्वपि।
विदुः पुराणां प्रथमे प्रसक्ता
ग्रन्थोच्चयस्य प्रमुखे पुराणम्॥ २॥

सम्प्रेषिता राष्ट्रपतिप्रदत्त-
सम्मानमार्थं शुभकामना मम।
या वा ऽऽशिषस्तत्फुल एव नम्रो
जातो ऽस्ति सत्यं तुतरां कृतज्ञः॥ ३॥

ज्ञानेन बुद्धान् वचसा च बुद्धान्
धर्मेण बुद्धान् तपसा च बुद्धान्।
प्रणम्य श्रद्धा मरिलान्तरात्मा
एतस्मवोऽहं विरमामि वाचः॥ ४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

शरीरेण प्रवेक्ष्यामि
मम चेदमुपस्थितिः।
मनसो वर्त्तते तत्र
स्थानमेवेति न संशयः॥ ६॥

कुटुम्बशास्त्रिवर्गः मान्यः -
शास्त्रशीलनतत्परः।
सौजन्यमूर्तिकः सत्यं
सुहृदो प्रतिक्रिया मम॥ ७॥

मद्भाव्या दुर्धरी वार्त्ता -
रिति सम्प्रार्थ्य सादरम्।
शास्त्री सत्यव्रतोऽस्थो ऽहं
वाचं स्वामुपसंहरे॥ ८॥

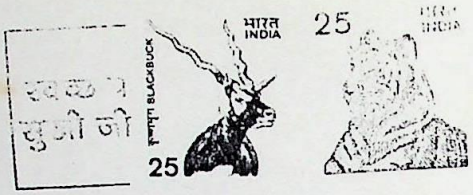

पोस्ट कार्ड POST CARD

म० म० डॉ० नारायण शास्त्री काङ्कर,
विद्या वैभव भवन

सुमेरु कर्ण मार्ग, रामगञ्ज,
धान्यमण्डी,

जयपुर

पिन PIN: 3 0 2 0 0 3

JAIPUR

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

नलोही (कॉंगड़ा) स्थ श्री दुर्गादत्तशास्त्रिणः प्रति ५.११.१९७२ ई.
९.११.८७ - दिसाङ्के प्रेषितं पत्रम्

मान्यवर,

जयतु भारती।

आह्लादं परमं भवतां समीक्षं
मे मानसे जनयत्यनिशं प्रमोदम्।
वीचीतरङ्गकुलितेऽतिशये
पयः पयोधेः किरणैरिवेन्दोः॥ १॥

मान्यवर! सर्वं शास्त्रविचारचर्या-
चेष्टा भवतः सदैवकर्मधुर्याः।
किं पुराणं ग्रथने प्रसक्ता
ग्रन्थोच्चयस्य प्रभवे पुराणम्॥ २॥

अभ्यर्थितेन राष्ट्रपतिप्रदत्त-
सम्मानार्थं शुभकामना मम।
या वा ऽऽशेऽस्तत्कुल एष नम्रो
जानो ऽस्ति सत्यं तुलसी कृतस्य॥ ३॥

ज्ञानेन वृद्धान् वयसा च वृद्धान्
धर्मेण वृद्धान् तपसा च वृद्धान्।
प्रणम्य श्रद्धा मरिलान्तरात्मा
तत्सम्प्रतोऽहं किरमामि वाचः॥ ४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

abhidhānakośa of Rājaśekhara), lexicons; the *itihāsāśrayāḥ kathāḥ*, the historical narratives as recorded in the *Rāmāyaṇa* and the *Mahābhārata* etc.; *lokaḥ*, the understanding of the nature and the situation of men and women as well as schools of philosophy such as Nyāya and Mīmāṁsā, (*Nyāyamīmāṁsādidarśanāni*) and *kalās* which Rājasekhara includes in *Upavidyās*.

29. *Kāvyamīmāṁsā*, p. 49.

(33.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

AHAMAHOPADHYAYA
PATI
YA VRAT SHASTRI
OF SANSKRIT (RETD.)
F DELHI
NCELLOR
ATH SANSKRIT UNIVERSITY, PURI, ORISSA
AL INSTITUTE OF INDIAN STUDIES, OTTAWA, CANADA

NEW DELHI-110024.

Res. : ~~2/54, Roop Nagar, Delhi-110007~~ (India)
Phones : ~~2940035, 3950095~~, 4647404
E-mail : ssarin@del3.vsnl.net.in 4652565

10.X(1.2002.

कालिकाता एकडाक्सीतानाथ
प्राचार्यमहाभागान् प्रति
प्रेषितं पत्रम्

मान्या निदेशिकाः,

सस्नेहं प्रणतयः।

>इक्षाच्च पद्मं भवतां प्रयोऽच
हृद्यासरं स्यात् किशोरशोभम्।
मद्वाग्वधूनां भवतां मनोरं
मनोमयूरो मम मोदतीति॥१॥

सम्मेलने दिल्लिपुरे प्रजाते
खण्डे भवद्भिः सह यो ममाभूत्।
तस्य स्मृतिः स्थास्यति मे ऽन्तरङ्गे
काव्यीकमाधुर्यधरा चिरात्॥२॥
ग्रन्थद्वयी योपहृता भवद्भिः -
महं मयि स्नेहदृशा मया स्वा
>प्रामूलचूलं पठितं ऽभवच्च
मन्मानसे तद्भवतो ऽतिहर्षः॥३॥
वर्णे पटुत्वान् नृषु संक्षणत्वं
वर्णोद्दामाधानविशेषदक्षाः।
रसादिसन्धानविलासवेद्याः
प्रसादमाधुर्यगुणौघधन्याः॥४॥
काव्यार्थना ऽलङ्कृतिरम्रसन्दा
गम्भीरमानाभिनिवेशरम्याः।
विपश्चिदुद्बोधसमीपसन्धा
नसन्तिपद्यं कहनो ऽद्य लोके॥५॥
>इत्थं तु ये सन्ति तव स्वभक्ताः -
त्वामञ्जनं सान्त्वकरस्य लोके।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(1)

श्लोकेऽस्मिन् तेजः प्रमुखा भवन्तः
काव्यादिशास्त्रास्मरणप्रसक्ताः।
मन्त्राः प्रमोदैर्हरिजनानुरक्ताः
सन्तः सतां खनन्तु मङ्गलानि च ॥७॥
प्रशोऽभिमृद्धिं भवदर्थमीशं
सम्प्रार्थये ऽहं न जडीधियायुः।
सनत्स्था भवन्तः कुलिनश्च जनाः
नामन्तु भाले प्रभवि कीर्तिमन्तः ॥८॥
क्षमा हंतोऽहं जिनमिश्रपूरीयं
सत्यव्रते शास्त्रिकुलप्रदीपवासी।
स्नेहात्तिरेचाईमना विनम्रो
वाचं स्वभीमाप्रकटं करामि ॥९॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

पाटलिपुत्रस्थ
श्रीसत्यव्रतशास्त्रिजयकृते 13.XI.2002 दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्.
12.12.2002

श्रद्धास्पदीया विदुषी,

सादरं प्रणतयः।

दीपावलिश्रुभाशंसा मयाभिः प्रेषिता मयि।
प्रेमस्नानन्दसन्दोहं मम चित्तेऽद्यजीजनत् ॥१॥
भवतां स्वजनानां वृत्तेऽपि भवतादिदम्।
प्रकाशपर्व शुभदमित्येषा प्रार्थना मम ॥२॥
पुरातनं गृहं चित्राः! परित्यक्तं मयाऽधुना।
डिजिटलकालोनीत्याख्ये नवीने निवसाम्यहम् ॥३॥
कृत्वा हैशन्मया सत्र वर्तते शमितारिणा तत्।
परित्यज्य गृहं सम्प्रत्यहं नूतनं समाश्रितः ॥४॥
पुरो मे पूर्वमेवात्रागतो ऽभूत् स्वेच्छया पतङ्।
तन्मोहादहमप्यत्र समागच्छं समर्थकः ॥५॥
दिल्लयामागमनं नेत्स्यात् कदाचित् दुष्करं महत्।
स्वनायनीया श्रद्धास्मान्मिलेत्येषा प्रार्थना मम ॥६॥
इत्येवोक्त्वा समाप्तेन भवदभ्युदयाभ्युकः।
प्रणामं विनिवेद्याहं नाथं त्वामुपसंहरे ॥७॥

सत्यव्रत शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मुम्बापुरीस्थ

[श्री कुं० कुबीश्वरस्वामिगान्धुर्ति 14.XII.2002 14.12.2002

दि माङ्ग्ले प्रेषितं पत्रम्

मान्या विद्वद्वर्याः,

सप्रश्रयं प्रणतयः।

दीपावलिश्च मासांता मवद्भिः प्रेषिता मयि।
वाचामगोचरं मोदं मम चित्ते व्यजीजनत्॥१॥

क्रमात्तो राष्ट्रपतिना दो भवद्भ्यो ~~दत्तं दीपवर्त्म~~ सम्मर्दितः
तेनामूदन्तरङ्गे मे हर्षवर्षो निरन्तरः॥२॥

मासेवा सुरभारत्या भवद्भिश्चरिता चिरम्।
मनसा कर्मणा वाचा कस्तां स्तोतुं क्षमोऽधुना!॥३॥

स्वस्तुरवमेरवमिलाक्ष्णुलंस्कृतस्य प्रचारेऽ
प्रतिदिनमजस्रं ममृताः विद्वद्वराः।[2]
दिशि दिशि गमनेन स्वं ग्रामं प्रायतन्तः
प्रथुल जगति सत्वं सत्ति सन्तः कियन्तः॥४॥

इति वचनमुदीर्य स्वं क्रमागतं ~~क्रमं~~ नीतिं चावेदयित्वा।
प्रभुचरणयुगं च प्रार्थयेऽहं दृशो द्वे।
चिरमयति ~~स्वं~~ वत्सु स्नेहसक्तिः
चेतः
मेवदगणिसयुगलुब्धो बन्धुसत्यव्रतोऽकम्॥५॥

---

1. पातः जमास एवेत्यनेन द्वितीयान्तं रूपम्।
2. प्रकाण्डविद्वांसः इत्यर्थः। तथा चामरः - मलरहितं -
मच्चैर्ना प्रकाण्डमुद्धतललजौ (1.3.27)।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

C-248, DEFENCE COLONY
NEW DELHI-110024
1.1.2003.

Tele. 24652565
24652566

मान्यवर्यो नमो नमः।

नवनर्षशुभाशंसा

नवनर्षं शुभं मूयाद् अभृद्धिसिद्धि सुखप्रदम्।
हृद्धिप्रदं वृष्यात्वं देयात् कीर्तिं च निर्मलाम् ॥1॥

इदमिदमन्त्रार्थके प्रवृत्तः शङ्करं लोकशङ्करम्।
प्रवर्तते च मत्तात्र प्रत्युत्तरदृवा वहम् ॥2॥

साक्षान्तरेमधो नौचंद्रमा ऽनूदितानां रविस्तवम्।
मवलेखः परिचयं प्रस्तौतिविस्मयो वहम्

निबन्धने ऽस्य लोकस्य मवदेवः यः श्रमः
तादर्थे भवतो निशम्य शब्दैः समर्थयाम्

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(?)

Tel. 24652565 : C-248, DEFENCE COLONY,
24652566 NEW DELHI-110024.

2.1.2003.

प्रिय बन्धुवर्य:

सस्नेहं प्रणतय: ।

भवत्पत्रमवाप्याहमन्वमोदुः स्नेहसंयुतम् ।
परं हारं प्रहर्षेण गतोऽहं चामरोचरम् ॥१॥
चित्रं प्रतर्केवितं रत्ना वरेणामूत्तो ऽदि मे ।
प्रसन्नः सुमहांस्तन्मे पुरीस्मृतिमकारयत् ॥२॥
स्नेहो ऽयमस्तां मो ऽस्ति मयि नैसर्गिकः स्थिरः ।
ते नामिभूतश्चान्तोऽहं स्नेहस्ता हृद सुतुर्लभः ॥३॥
लोके ऽस्मिन् स्वार्थनेशतः सज्जानन्ति प्रादेशो जनाः ।
प्रेम्नैः सहेति सर्वत्र स्थिरतेयं ऽवलोक्यते ॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

(38)

सी - २४८, डिफेंस कालोनी
नई दिल्ली ११००२४
~~2940035~~
(R) ~~3960095~~
2.4647404
2465225
2465225
Res. ~~3/54, Roop Nagar,~~
~~Delhi-110007~~ (India)

Ref.....

Dated...1.5...3...2003.

१५.३.२००३
१५.३.२००३ दिनाङ्के पटियाला स्थ
डा० इन्द्रमोहन सिंह महाभागान् प्रति
प्रेषितं पत्रम्

प्रिया डा० इन्द्रमोहन सिंह महाभागाः,

सस्नेहाशिषः।

प्रथमे ऽहनि मार्चाख्यमासस्याहं नगवर्तिनि।
पुरात्र पट्टालयात्सायं कोटिं आन्तेः परं गतः॥१॥
कण्ठरोधमहं मध्येमार्गमेकान्न मूलवान्।
स एव कण्ठरोधो ऽमूदलिन्दीक्रे निवर्तने॥२॥
अपरेद्युर्जरन्तीक्रो मासक्रामं ययौ ऽहजस्।
स्निग्धेनैवनिभाजा परीक्षनामकारयम्॥३॥
वादरलाख्यो जवरो ऽस्त्येव इति तेन परीक्षात्।
मूलं निदानमुक्तं च सप्ताहं जवरसंस्थितिः॥४॥
कम्मट्यते ऽतस्तद्धेतोरौषधं सेव्यतामिति।
एष्टीक्षायोटिकाख्यं तद्धन्मे नाम्नाहितेऽवते॥५॥
लुप्तभावं विदंस्तस्य कर्मं तत्र प्रवृत्तिमान्।
भवेन्नास्तिति शङ्कौघो ऽमथनान्मे मानसं तदा॥६॥
सेव्यमेवौषधं हेतुर्न नास्तीति तद्वते गतिः।
एतया मिजजो वाचा प्रणान्तस्तदसेविषि॥७॥
ततस्तेनैव विधिवज्जवरो व्यपगतो ऽधुना।
कायस्तु बलवान्नास्ते कर्मं मेऽबलं प्रचक्षते॥८॥
मासोमि
नो श्रमं श्रवणमोक्षे श्रवणद्वारा विशेषतः।
प्रादुर्भूतः ~~ततो~~ येन शरीरे मेऽसादो ऽधिकं मुहुर्दुःखदः॥९॥
प्रश्नौ कर्मे सेव्यमाने ऽपि वाह्ये शान्तिं न गच्छति।
हेतोरतो महान्मे ऽस्ति संशयोराधिः प्रबोधकः॥१०॥
दिनैः कतिपयैः स्थानं स्वास्थ्यलाभ इति प्रभुः।
प्रार्थये लोकलोकेशं स एव परमा गतिः॥११

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

2940035
3950095
4647404

Res. 3/54, Roop Nagar,
Delhi-110007 (India)

Ref.....

Dated.....

(39)

काव्यशास्त्रीय सिद्धान्तविमर्शनिपरायणा।
या समायोज्यते गोष्ठी तत्कृते मे शुभाशिषः॥१२॥
सफला स्यादियमिति प्रार्थिके पार्वतीपतिम्।
ज्ञानसत्रमिदं, तस्मादस्याः साफल्यमिष्यते॥१३॥
ये वैदुष्यन्ति विबुधाः काव्यशास्त्रविशारदाः।
काव्यशास्त्रीयसिद्धान्तान् चर्चयिष्यन्ति ये क्रमम्॥१४॥
तेभ्यो नमस्कृतिं काव्याः प्रणीयान्तरङ्गसम्।
विदुषां प्रवेकाः शास्त्रबोधचर्चानिर्मलत्वधयः॥१५॥
रीतिर्वक्रोक्तिरौचित्यं ध्वनिरित्येवमादयः।
सिद्धान्ताः काव्यशास्त्रीयैराचार्यैः प्रतिपादिताः॥१६॥
तत्तदाचार्यभेदानां ते व्याख्याताः सविस्तरम्।
परीक्षितास्तत्त्वनिष्ठं
तेषु कैश्चिद्विरोधतः॥१७॥
~~स्वयमेवेदृशं नाम बहुसहस्रैः इत्यप्रयोजनम्॥१७॥~~
सिद्धान्तानां ममीषां तु प्रयोगो ज्ञायतेति न केवलम्।
इत्येतदर्थं मे नैषा चर्चागोष्ठी प्रवर्तते॥१८॥
पूर्वं काव्यप्रणयनं ततस्तस्य विवेचनम्।
समस्तेष्वपि काव्येषु ह्येष स्वाभाविकः क्रमः॥१९॥
न काव्यशास्त्रसिद्धान्तान् हृदि कृत्वा मनस्विनः।
तेषां सम्यक् प्रयोगार्थं वर्तन्ते काव्यकर्मणि॥२०॥
काव्यं स्वतः प्रस्फुरति गिरेर्निर्झरिणी यथा।
न विचित्यं, क्वचित्क्वैतत् काव्यकारः प्रयुञ्जते॥२०क॥
तदेव काव्यं लोचन्ते विरचय्येयतः परम्।
विरम्येतः स्वतः कविर्वृत्ते "किमिदं व्याहृतं मया?"॥२१॥
एतौ हेतोः प्रवर्तेऽहं मुक्तिः सत्सु विवेकिषु।
"कविः करोति काव्यानि स्वादं जानन्ति पण्डिताः॥22॥
चर्चागोष्ठ्यां शरीरेण नोपस्थातुमहं क्षमः।
शुभं [illegible] तैः [illegible] प्रहर्षोऽयं [illegible]॥२३॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

2940035
3950095
4647404

Res. 3/54, Roop Nagar, Delhi-110007 (India)

(५१)

Ref.....

Dated.....3.....

अशक्यं खलु पर्यनुयोक्तुं यदि तदा वयम्।
काव्येषु कालिदासस्य शब्दपाकोज्ज्वलं वचः ॥ २५॥
अधिकृत्य निबन्धं त्वं प्रारब्धव्यं विदुषां जरः।
गाना वर्णानि मे यत्र विमर्शः सम्प्रवर्तते ॥ २६॥
काव्यालङ्कार-सूत्राणां वृत्तौ वाचार्य वामनः।
लक्षणं शब्दपाकस्य। शब्दैर्तेभिरवर्णयत् ॥ २६॥
"कल्पद्रुमानि त्यजन्त्येव परिवृत्तिसहिष्णुताम्।
तं शब्दन्यासनिष्णाताः शब्दपाकं प्रचक्षते" ॥ २७॥
पदान्तरप्रयोगः स्यात्तत्प्रयुक्तस्य पदस्य चेत्।
अभीष्टलक्षितार्थव्यावर्तस्तेन सम्पद्यते ध्रुवम् ॥ २८॥
इदमेव पदानां हि परिवृत्यसहिष्णुता।
शब्दपाकाभिधानेन वामनो यामवर्णयत् ॥ २९॥
समीक्षकेण पाश्चात्त्ये नैकेनैवमभिद्रुता।
तावद्भिः प्रवरैः शब्दैर्ह्रदभूतानि मनो हरेत् ॥ ३०॥
परिवृत्तिः पदानां चेद् रसस्याचरी मचेत्।
यदा तत्रैव वाक्यस्य विन्यासः शुभलक्षणः ॥ ३१॥
अपरस्वपरैः शब्दैरिममेवाशयं व्यनक्ति।
परिवर्तिः पदेष्वन्येषु नीत्कारकारिणी ॥ ३२॥
महाकवीनां कृतिषु प्रायः एतद्धि मार्ग्यते।
सर्वेषामेव, ते सन्ति वाग्देवी तत्त्वदर्शिनः ॥ ३३॥
मया पुनः कृतो यत्नान् श्रम औचित्यसाधकः।
पदौघे कालिदासस्य कवीनां चक्रवर्तिनः ॥ ३४॥
स्थाली जलावकाशेन तत्पदानुद्धरामि हम्।
तत्र शब्दपरीपाको विशेषेण विजृम्भते ॥ ३५॥

इदं शेषभागं काव्येद्वितीयसर्गपञ्चमे भावलोक्यताम्।

कालिदासस्य श्रीमतः ॥ ३६॥
(उपजातिवृत्तम्)

इति
जगद्गुरुकालिदासविद्यालये।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

2940035
3950095
4647404

Res. 3/54, Roop Nagar,
Delhi-110007 (India)

(42)

Ref.....

Dated.....4.....

वनाय पीतप्रतिबद्धवत्सां
यशोधनो धेनुमृषेर्मुमोच ॥ ३६॥

अथेति राजर्षिवदेन महाकविः रघु
सर्गं स्वकं प्रारभते, नृपस्तवेत्।
शब्दो मृषा माद्रलिनोऽपसर्पति-
कण्ठाद्यतो ध्वंसिरव उद्गतोऽकम् ॥ ३८॥
अथैनमेवं तनयस्य लाभो
भवेदलीचस्य वरप्रसादात्।
अनन्यसेनानिरलस्य रक्षो
वसिष्ठधेनोः कुरुमेः सुतायाः ॥ ३९॥
सम्भावितं माद्रलचूतमारा-
दुड्डीनसिंहो मृगराज वीक्ष्य।
अथेति शब्दः कविना प्रयुक्त-
स्तं द्विव्यदृष्टिं प्रकटीकरोति-॥ ४०॥
तेन प्रयुक्तश्च तथा गवार्थे
पदेऽत्र नैवोऽवतरेद्धि धेनुशब्दः।
गावं सवत्सां विबुधा वदन्ति
धेनुं, न सामान्यतयैऽस्ति सा गौः॥ ४१॥
अतो हि पीतप्रतिबद्धवत्सां-
गां नन्दिनीं वर्णयते कवीन्द्रः।
तस्याः हृते धेनुपदप्रयोगं
करोति नौचित्यमिहास्ति मत्स्य ॥ ४२॥
किञ्चात्र पीतप्रतिबद्धवत्सेति
विशेषणेनान्वयतश्च दत्तः।
इमां गतः स्मन् हृदयानि पुंसां
विलक्षणत्वेन चमत्करोति॥ ४३॥
इत्थं सवत्सा सवतीर्थवासिष्टी
[illegible]
[illegible]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitized By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Maha mahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

Res. 3/54, Roop Nagar, Delhi-110007 (India)
2940035
3950095
4647404

43

Ref..... .....

Dated.....5.....

उपरञ्जितेर्वत्सल शब्द एव
वत्सेऽनुरागं जनयत्यपाकृतः ॥ ४४॥

धेनोः सवत्सत्वगुणाद्दुघाया
नृपे मनोदेन हि वत्सहीने।
कारुण्यलुब्धस्य स एव, विधातु-
र्न रञ्जनिश्चितं हृन्मनसो व्यथां तु ॥ ४५॥

जायेति शब्दः कविना प्रयुक्तो
जायाप्रतिग्राहितगन्धमाल्याम्।
इत्यत्र सूत्रं प्रकटीकरोति-
सूक्ष्मेक्षिकां साधुपदक्रमेषु ॥ ४६॥

शब्दोऽयं पत्नीरतिपद्धतेर्यो
नर्तं स शब्दोऽपि मनोरमत्वम्।
प्रायुङ्क्त तेनोऽत्र प्रसङ्गे पत्नीरतः
तुर्यहविष्प्राशनविशेषलाभम् ॥ ४७॥

प्रथम प्रजामन्वधिपः प्रजाते
पत्नी प्रतिग्राहितगन्धमाल्याम्।
वन्यप्रसूतिर्मधुरत्वमस्ति ॥ ४८॥
मित्यत्र पाठे

तथापि पत्नीरतिपद्धतेर्यं
विहाय जायारतमेव मन्ये।
सुनन्दोक्तिगा सत्यवचो प्रयुक्तं
तस्यार्थगाम्भीर्यविशेषकत्वात् ॥ ४९॥

यज्जायते ऽस्यां पुनरित्युदारा
वृत्तप्रतिष्ठिरस्य स्य पदस्य रूढा।
जाया भवेत्स्त्री प्रसवेन यूनो-
स्तदेव जायात्वमुषस्कायाः ॥ ५०॥

धेनोः प्रसादेन नृपस्य पत्नी-
सुदक्षिणाख्या पुत्रवती भवेत्स।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

2940035
3950095
4647404

Res. 3/54, Roop Nagar,
Delhi-110007 (India)

44

Ref.....

Dated.....6.....

"आगामिनी" नां घटनां विभाव्य
जायेति-शब्दः कविना प्रयुक्तः ॥ २१ ॥
"अन्यत्र पत्नीपदसार्थकत्वं
विभाव्य मोऽन्तत्वदमेन तेन।
जायापदं चापि विहत्य मार्या-
पदं च युक्तं कविना प्रयुक्तम् ॥ २२ ॥
तथा हि — —

"तस्य दाक्षिण्यरूढेन नाम्ना मगधवंशजा।
पत्नी सुदक्षिणेत्यासीद ध्वरस्येव दक्षिणा ॥ २३ ॥

सुदक्षिणा नाम बभूव पत्नी
दाक्षिण्यरूढं दधती स्वनाम।
दिलीपनाम्नो नृपतेः स्वपत्ये
दूर्वोक्षते प्राह कविप्रवेकः ॥ २४ ॥

पत्न्यध्वरस्यास्ति यथैव तावत्
नाम्ना प्रसिद्धा भुवि दक्षिणेति।
सुदक्षिणा तस्य बभूव तद्वत्
पत्नी दिलीपस्य नरेश्वरस्य ॥ २५ ॥

यतो ऽध्वरेणाप्यमुतो दिलीपः
सुदक्षिणा दाक्षिण्यता तथा च।
पत्नीति शब्दो ऽत्युचितो ऽत्र भाति।
सुदक्षिणार्थं नहि चान्य शब्दः ॥ २६ ॥

पत्युर्न यज्ञेशविधौ विधत्ते
यज्ञेन संयोगविधौ विधिज्ञः।
(पत्युर्नो यज्ञ संयोगे (४.१.३३) इति पाणिनिसूत्रम्
पाणिन्यभिख्यः किल शब्दवाणि.
बहणीरहस्यानलनं ऽद्वितीयः ॥ २७ ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

2940035
3950095
4647404

Res. 3/54, Roop Nagar,
Delhi-110007 (India)

Ref..... .....

Dated.....7.....

(45)

नृपं 'प्रजानामधिपं' मनीन्द्र
प्रपद्य दीर्घेण पदद्वयेन।
स्वसा त्वमेनान् नृपमूपरूपान्
स्वलाक्षरान् राजनृते ऽन्यशब्दान्॥ ५८॥

अथैनं प्रजनामधिपे ऽपि यत्नवान्
दैवात् स्वयं निघ्नप्रजातां विमर्ति।
ई प्रजा शब्दस्य मनु प्रति च सन्ततिरिति चार्थो-
ऽस्ति। तथा चामरः — प्रजा स्यात् सन्ततौ जने
विदुषकस्तेषं खलु जीविते ऽत्र
स्तं सूचयत्येव पुरीषशब्दः॥ ५९॥

प्रयुज्यमानं पदमन्यदश्व
भावं हि नोद्भावयितुं क्षमं स्यात्।
अर्थं तलस्पर्शि दीर्घलक्ष्यो
मनो ऽदृशात्स्वं कविकालिदासः॥ ६०॥

नृपैक रात्नः प्रतिमाप्रसूता
वाण्यां स्थिता हन्त महाकवीनाम्।
पदेषु लोपं परिपूत्यसस्तु-
भावं समावेशयति प्रसन्नः॥ ६१॥

एषोऽस्ति लोपं गिरि शब्दयानो
विचक्षणौर्वो निपुणं निरीक्ष्यः।
नौके हनुमान् यदि किं नु शब्द-
भावान्ततः पुष्कलतां भवेयुः॥ ६२॥

दिशा नवीनेयमिति प्रबुद्ध
विधाय चारुण्यगतिं सार्थक्यम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

2940035
3950095
4647404

Res. 3/54, Roop Nagar,
Delhi-110007 (India)

Ref.....

Dated.....8.....

वाग्मे गात्रे चित्तं च सदा नवीनां
विभाव्य तद्वृद्धिपुरस्सरे मनो ऽदाम्॥ ६३॥

स्वैरतारूपेण मयोक्तमत्र
दिष्टा दिशो नात्र मया स्वकुक्षया।
दिशाऽनया कर्तुमनन्तकार्यं
शक्यं कुधाग्मैरतिसूक्ष्मबुद्धिभिः॥ ६४॥
(मालिनी वृत्तम्)

इति समुदमुदारं स्वं वचः समप्रकल्प्य
नवनवपथपान्थो नम्रसत्यव्रतोऽहम्।
सकलविबुधलोकान् गोष्पदप्लुतांशमूतान्
प्रणतिलतिभरेणाभ्यर्च्य मौनं भजामि॥ ६५॥

---

१. एधि लघूर्ध्वदिव् (६.४.५६) इत्यनेन णेरयादेशः।

२. वि पूर्वदिव्+ज्ञा धातोर्लृङि प्रथमपुरुषैकवचने रूपम्। स्वयं ज्ञातवानित्यर्थः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati
PROF. SATYA VRAT SHASTRI
Professor of Sanskrit (Retd.), University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor, Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)
Recepient of Sahitya Akademi Award and President of India Certificate of Honour
Fellow, International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada
E-mail : ssarin@del3.vsnl.in

2940035
3950095
4647404

Res. 3/54, Roop Nagar,
Delhi-110007 (India)

Ref.....

Dated.....8.....

वाग्वैभवित्वं च यथा नवीनां
विभाव्य तद्दीक्षणदक्षरे मनो ऽदाम् ॥ ६३ ॥

स्वैरतारूपेण मयोक्तमत्र
दिष्ट्या दिशोनात्र मया स्वकुक्षया ।
दिशाऽनया कर्तुमनन्तकार्यं
शक्यं कुधाऽमैरतिसूक्ष्मदृग्भिः ॥ ६४ ॥

(मालिनी वृत्तम्)

इति समुदमुदारं स्वं वचः सम्प्रकल्प्य
नवनवपथपान्थो नम्रसत्यव्रतो ऽहम् ।
सकलविबुधलोकान् गोष्पदप्लावमूलान्
प्रणतिलतिभरेणाभ्यर्च्य मौनं भजामि ॥ ६५ ॥

---

१. एवमपि लघुपूर्वात् (६.४.७६) इत्यनेन णेरयादेशः ।

२. वि पूर्वाद् दृशेर्णौ धातोर्ल्युडि प्रथमपुरुषैकवचने रूपम् ।
स्पष्टीकृतवानित्यर्थः ।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(14)

23.4.2002 दिनाङ्के इन्दौरनगरस्थान् डा० श्रीकरमाराधक
कवेकरमहाभागांस्तदीयौत्तरकरिणकावसरे प्रेषितानुभाषशंसान्

Remarks of Dr. P. N. Kanekar on the occasion of the Uttarayana issue dated 23.4.2002

मान्याः,

प्रायुक्तमः उच्चादरस्य प्रसादवशतः प्रभोः।
कस्योचीत्त संस्कारे जायते न चिरादिति ॥१॥

मे वत्पत्राद्हृदिस्था मे प्रसादः परमो हृदि।
पौत्र संवर्धनात्सत्यं कस्य नैनं दिमंथेत्॥२॥
प्रसादस्तु मुखो ऽतलः प्रसादो ऽयं निरन्तरम्।
मेधया यशसा कान्त्या वर्धतामिति तत्कृते ॥३॥
प्रार्थये पार्वतीजानि प्रभुः प्राणालिरन्वहम्।
सत्यव्रतो ऽहं दिल्ली स्थो वाचं स्वां चोदसंहरे॥४॥

Remarks of Dr. Krishna Pal in response to the message of Congratulations from Vidya Martand Kanekar dated 23.4.2002

वर्धापनासुधासिक्तं पत्रं मान्यस्य मे।
स्मारं स्मारं नवं मे मारितुं केतस्यानादरोनिर्मलः॥१॥
विद्यामार्तण्ड एमानः सनेयं सारहितीर्धुवम्।
एमान इति उच्चैरुक्तं स्वीकुर्वेऽहं सनादरात्॥२॥
मंदस्मा स्तनुते स्मानां स्मारस्यसारोवयमेव वः।
प्रार्थये ऽहं प्रभुं प्रह्वो वाचं स्वां चोदसंहरे॥३॥

मेव दश्युदयामिला yours —

सत्यव्रतः

23.4.2002 दिनाङ्के दिल्लीस्थान्
डा० कृष्णलाल महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

C-248, DEFENCE COLONY,
NEW DELHI -110024
1.1.2003.

Tel. 24655565
24655566

मान्येभ्यो नमो नमः ।

नवनर्षशुभाशंसा

नवनर्षं शुभं मूयाद् ऋद्धिसिद्धिसुखप्रदम् ।
हर्षप्रकर्षं वृष्यात्वं देयात् कीर्तिं च निर्मलाम् ॥१॥

इति सम्प्रार्थ्य ते प्रभुः राङ्कवं लोकं शाङ्करम्
प्रवर्ते च भवत्तत्र प्रत्युत्तरं वृथा वहम् ॥ २॥
साक्षान्तरेऽपो नैवर्ण्यं ऽनवद्यतानां सविस्तरम्
भवल्लेखः परिचयं प्रस्तौति विस्मयावहम् ॥३॥
निबन्धते ऽस्य लेखस्य भवदेः यः श्रमः कृतः
तत्सर्वं भवतो निष्ठान् नैश्शब्दैः सम्मिमीमहे ॥४॥

१.१.२००३ दिनाङ्के दिल्लीस्थात् डा० सातकडि
मुरवो पा देवाय महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

न सोऽस्ति प्रत्ययो लोके
यो न संक्रीडितं त्वया ।
तदर्थमिति तत्त्वान्ता
नितान्तमभिसौरिभः ॥५॥
एतदृष्ट्वा भवत्कार्क-
मभिनन्दतमं मतम् ।
एतदृष्टान्तभूतं स्यात्
शारदानां विशेषतः ॥६॥
इत्येवोक्ता समालेन
भवगुणगणैर्जितः ।
शारदी सत्कवित्वा स्मै ददं-
वाचं स्वामुखसंस्थिते ॥७॥

भारत INDIA 50
भा.डा.सू. / I.S.P. - 2001 पोस्ट कार्ड POST CARD

PANDIT SATKARI
MUKHOPADHYAYA
पं० सातकड़ि मुखोपाध्याय,
CULTURA INDICA,
S-492/A, GREATER
KAILASH-I,
पिन PIN 1 1 0 0 4 8
NEW DELHI

१. प्रतिपक्षबुद्धीनामिदंकर्थः। शारदेऽनार्तवे (ह.च.टी) इत्यत्र शारदशब्दः शरणीनां प्रयुक्तः।

[ये परिपक्वबुद्धयस्ते विशारदा मनीषिणः।
शारदशब्दोऽयं प्रत्यग्रवाचीत्येवं केचिदाकारेण व्याख्यातः। शारदाः = प्रत्यग्राः (बुद्धयः)।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Tel. 24652565
24652566

C-248, DEFENCE COLONY,
NEW DELHI - 110024.
2.1.2003.

Dr. Satya Vrat
Prof. Prafulla Narayan
Chakravarty

2.1.2003 को नई दिल्ली से प्रस्थान
3.1.2003 को कुरुक्षेत्र पहुँचे
महाभारत की प्रति हेतु कृतज्ञ

प्रिय बन्धुवर्य:

सस्नेहं प्रणतय: ।

भवत्पत्रमवाप्याहमन्वर्थैकु: स्नेहसंयुतम् ।
परं पारे प्रहर्षस्य रावोवाडं चामरोचरम् ॥१॥
यिर्यं मत्प्रेषितं स्वत्रा पत्रेणामूत्तमो ऽपि मे ।
प्रसन्नद: सुमहांस्तन्मे पुरीस्मृतिमकारयत् ॥२॥
स्नेहो ऽयमवतां मे ऽस्ति मयि नैसर्गिक: स्थिर: ।
तेनामिभूतस्चान्तोऽहं स्नेहस्ताहक् सुदुर्लभ: ॥३॥
लोके ऽस्मिन् स्वार्थनिरता: सज्जन्ति प्रायशो जना: ।
प्रेम्ण: सहेति सदृशं स्थिरतेयं ध्वलोच्यते ॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Tel. 24652565
24652566

C-248, DEFENCE COLONY,
NEW DELHI - 110024.
2.1.2003.

Dr. Ellen Gamlin
Prof. Sneh Narayan
Chakravarty

प्रिया बन्धुवर्या,
सस्नेहं प्रणतयः।

भवत्यश्च भवाप्यहमन्यैतुः एके इसंयुतम्।
परं पारे प्रहर्षस्य गवोवाडं चामरोचरम् ॥१॥
चित्रं मत्तेभेकितं रत्रा दरेण मूत्तो ऽपि मे।
प्रत्नन्दः सुमधांस् वन्मे पुरीस्मृतिमकारयत् ॥२॥
स्नेहो ऽयमक्तां मे ऽस्ति मयि मैत्रीनिकः स्थिरः।
ते नामिभूत स्चान्तोऽहं स्नेहस्ता इव सुतुर्मः ॥३॥
लोके ऽस्मिन् स्वार्थनिरतः सज्जन्ति प्रायशो जनाः।
प्रन्मैः सहैति सत्वरं स्थिरतेयं ऽवलोच्यते ॥४॥

2, 11, 2003 को लिखा गया पत्र -
डॉ० एलन गैमलिन को
प्रो० स्नेह नारायण चक्रवर्ती द्वारा

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

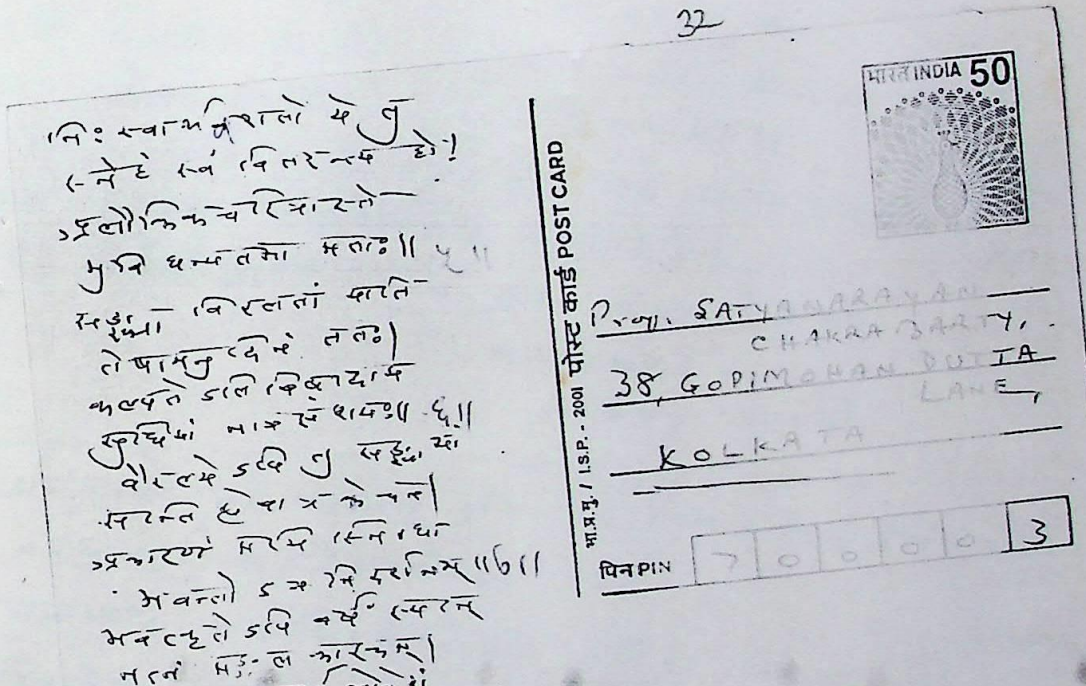

निःस्वार्थप्रेमालो यो
(नेहं सर्वविनाशकं हो!
प्रलोभैकचरित्रतो
भूमौ धन्यतमा मताः ॥ ५ ॥
सङ्घर्षा विरलतां यान्ति
तोषामृतवृष्टिः ततः
कलहतो जलितिक्षायाः
कुक्षिर्हि मातृदेवायाः ॥ ६ ॥
वीरत्वं जयति च सङ्घर्षान्
संस्कृतिर्हि वार्त्रघ्नी
प्रकाशस्य मरुति स्निग्धा
भावनाऽऽत्मरक्षिणी ॥ ७ ॥
भवतूतो जयति कर्मरतम्
भूमौ मङ्गलकारणम्।
तत्रो सप्रेरक लोकेः
नावं स्वतोपसंहरेत्॥ भवत्सनेहसंहारश्री-५
॥ ८ ॥

भा.डा.सु. / I.S.P. - 2001 पोस्ट कार्ड POST CARD
भारत INDIA 50
Prof. SATYANARAYAN CHAKRABARTY,
38, GOPIMOHAN DUTTA LANE,
KOLKATA
PIN PIN 7 0 0 0 0 3

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

पुनर्लिखितम्

श्री [illegible] राजमहाभागान् प्रति २.७.१९७३ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

प्रेषितं पत्रम्

मान्या विदुषी: सादरं प्रणतय: ।

नाना देशान्मणीतारैर्नवं प्राप्नवतो मम ।
मञ्जुलां स्नेहसंयुक्तं मधुरं मधुराक्षरम् ॥१॥
नापधारयितुं दूरं प्रहेतुं मत्तदुत्तरम् ।
प्रश्नवास्थ्यं मे शरीरस्य सत्यं तत्रेति हेतुताम् ॥२॥
अथो मासा व्यतीता मे सहमानस्य नो चिरात् ।
कण्ठोपरोधं प्रबलं प्रशान्तिर्येन मे भूशम् ॥३॥
द्रुतक्षरन्मोपचारेण स्वास्थ्यलाभो मनाङ् मम ।
प्रारात्से दिनसैर्नैरश्चिन्नीरोगो मन्निता स्वयम् ॥४॥
मञ्जुलां जीवनोदन्तो यत्सत्यं प्रेरणाप्रद: ।
बहु कार्यं कृतं साधु मन्निर्भर्मन्मुदे सताम् ॥५॥
प्रशस्या मञ्जुतां कीर्तिर्लोकेषु प्रचरेदिति ।
प्रार्थये पार्वती जातिं तावं स्वां वोपसंहरे ॥६॥

मदाशय: —
सत्यव्रत: शास्त्री

दिल्ली स्थान डा० कृष्णलालमहाभागान् प्रति २.७.१९७३ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

प्रेमा मनुष्वर्या: सस्नेहाशीषश्च ।

मदुद्भवा मज्जाध्याहं मदर्भि: प्रेषितान् मयि ।
स्नेहोपहारस्त्वेन परमानन्दमाप्नुवम् ॥१॥
साचयित्यामि कालेन तान् प्रत्यानीति मे मति: ।
मन्तत्कृतिषु या प्रौढिर्न सा ऽन्यत्रोपलभ्यते ॥२॥
पल्लवग्राहि पाण्डित्यमत्र चत्वे दरीदृश्यते ।
न शास्त्रिन्मर्म जानन्ति जनाश्च पण्डितमानिन: ॥३॥
प्रतिहेणुमानाश्च सलतमितरेतरश्च मूतले ।
नाहि चेतो ददत्यन्ते शास्त्रज्ञा: कर्षितुं हठात् ॥४॥
स्थितेरेतादृशी दशा किंतु तन्मिटाधुना ।
कालचक्रपरीवर्तो हेतुतामत्र[1] यच्छति ॥५॥
नानाग्रन्थप्रणयने व्यापृतोऽहं निरन्तरम् ।
नाप्तिस्नेहस्य ऊर्वे केनेव तावत्ये समयं स्वेच्छम् ॥६॥
मूलाना कालो व्यतीतोऽस्ति न सन्दो ऽमदाशयो: ।
तदर्थं स्नेहसम्बन्धाच्चेत उत्कण्ठते ऽधुना ॥७॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

1. अहं त्वं च (१६.१.१२८) इत्यनेन सदा [illegible] द्वारमेलापी

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

प्रेषितं पत्रम्

श्री [illegible] राम महाभागानां प्रति २.६.१८ उदिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

मान्या विदुषी [illegible]
सादरं प्रणतयः।

नाना देशान्मधीतानि पत्रं प्राप्तवतो मम।
मनसां स्नेहसंयुक्तं मधुरं मधुराक्षरम्॥१॥
नाधधारयमीतः पूर्वं प्रहेतुं मत्तदुत्तरम्।
प्रश्नवास्तथ्यं मे शरीरस्य सत्यं तन्नेति हेतुताम्॥२॥
अयो मासा व्यतीता मे ज्वरमानस्य कोविदा!
कण्ठोपरोधं प्रबलं प्रशान्तिर्मेने मे भूशम्॥३॥
द्राक्षारसोपचारेण स्वास्थ्यलाभो मनाङ् मम।
प्रातरासे दिनैः नैरश्चिन्नीरोगो भविता स्वयम्॥४॥
मनसां जीवनोदन्तो यत्सत्यं प्रेरणाप्रदः।
बहु कार्यं कृतं सद्भिर्मनिभिर्धन्यमुदे सताम्॥५॥
प्रश्नश्चया मनसां कीर्तिर्लोकेषु प्रचरेदिति।
प्रार्थये पार्वती जातिं तावं स्वां वोपसंहरे॥६॥

मदाशयः—
सत्यव्रतः शास्त्री

दिल्ली स्थान डा० गुरुप्रसाद महाभागान् प्रति २.६.१८ उदिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

प्रेम्णा बन्धुवर्याः स्नेहाशीषः।

मद्बन्धा मज्जाध्याहं मद्वद्भिः प्रेषितान् मयि।
स्नेहोपहारस्त्वेन परमानन्दमाप्नुयम्॥१॥
याचयिष्यामि कालेन तान् प्रत्यानीतये मे मतिः।
मत्तत्वृतिषु या प्रौढिर्न सा ऽन्यत्रोपलक्ष्यते॥२॥
पल्लवग्राहि पाण्डित्यमत्वे तरिहृश्यते।
या शास्त्रमर्म जानन्ति जनाः पण्डितमानिनः॥३॥
प्रतिहेणुमानाः स्खलत मितश्चेतश्च मूलतः।
नाहि चेतो ददत्यैते शास्त्रार्थे हृदयं मनाक्॥४॥
स्थितिरेवा हृशी दृष्टा कलिकालमिहाधुना।
कालचक्रपरीवर्तो हेतुतामत्र गच्छति॥५॥
नानाग्रन्थप्रणयने व्याहृतोऽहं निरन्तरम्।
मातिस्नेहस्त्वयि जाते नेत्रेण हृदयेन समयं स्वेच्छम्॥६॥
मूलतान् कालो व्यतीतोऽस्ति न स्नेहोऽमन्दतामितः।
तद्यथा स्नेहसम्बन्धाच्चेत उत्कण्ठते ऽधुना॥७॥

---

1. अत्र त्रयः अक्षराः [illegible] सन्ति [illegible] [illegible] [illegible]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

C-248, DEFENCE COLONY
NEW DELHI-110024

दूरभाषी
24336644
24336631

15.9.2003.

माननीय जी हृदयेभ्यः,

सादरं प्रणतयः।

देशान्तरेषु व्यतीयाय मासं
दिल्ली-निवृत्तो मनसा सवाक्यम्।
प्रत्यक्षदर्शं यां व्यसर्जं निपाठं
निपाठसाक्षी नमस फेन मोदः॥॥॥
प्रकल्पन्तामीदृक्षदृशो मनोरथा
युष्मदा निरीं आर्द्रयुवो ऽहरन्ते।
मनो फतो ऽहं दिवं धारागवाचं
फनया नवदानकान् मनसा वदामि॥२॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

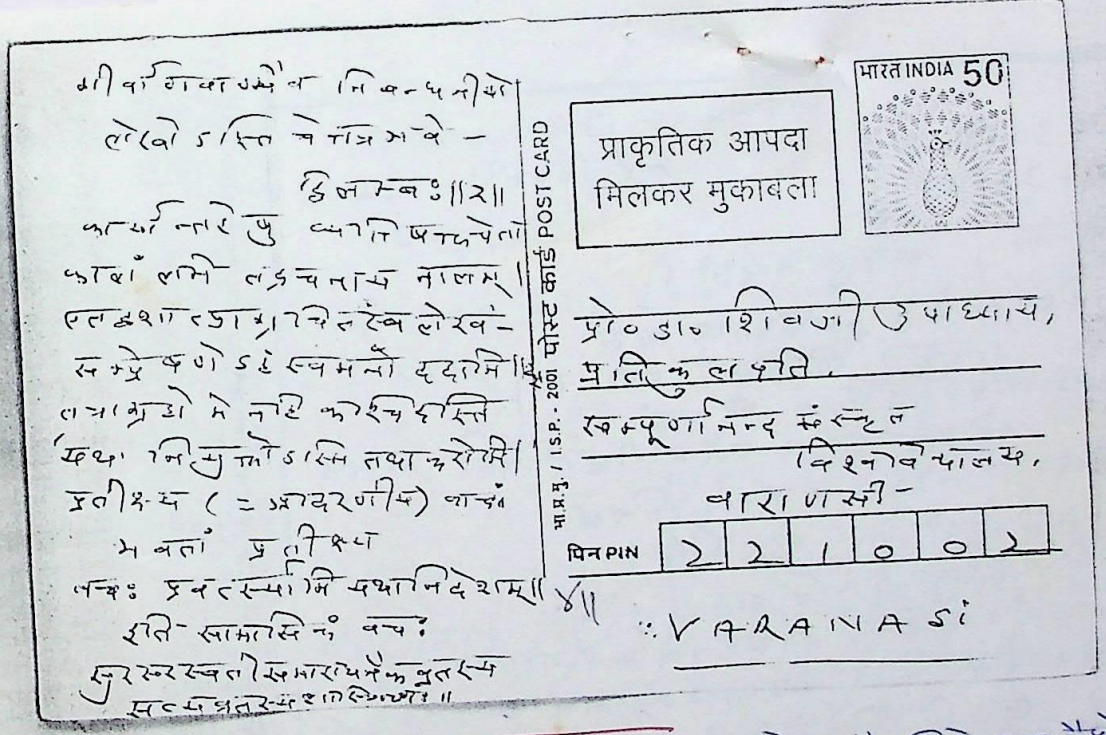

प्राकृतिक आपदा
मिलकर मुकाबला

भारत INDIA 50

M.P.M. / I.S.P. - 2001 पोस्ट कार्ड POST CARD

प्रो० डा० शिवजी उपाध्याय,
प्रतिकुलपति,
सम्पूर्णानन्द संस्कृत
विश्वविद्यालय,
वाराणसी-
पिन PIN 2 2 1 0 0 2
:VARANASI

मीमांसकाश्चैव निबन्धनीयो
लोको ऽस्ति वेत्रिभवे -
ऽनम्बः ॥२॥
आर्यो नरो ज्ञ वाणि जनप्रवेतो
आवां समी लङ्घचनाय नालम्
एतद्धशादजाग्रचेनदेवलोकवो
सम्प्रेक्ष्यो ऽहं स्वमतौ दृढायै
लाभाग्रहो मे नहि कोऽपि कस्मिं
कथं नियुक्तो ऽसि तथाकरोमि
प्रतीक्ष्य (= प्रादरणीय) आर्य
मे वर्तां प्रतीक्ष्या
पक्षः प्रवर्तस्मोमि यथानिदेशम् ॥
इति सामासिनं वचः
पुरस्सरस्वतीसमारब्धैर्नृपतेस्य
सदसद्विवेचनाल्लिख्यते ॥

१. धुद्भ्यो लुङि (१. ३. ९१) इत्यनेन तौवादिके परस्मैपदे परस्मैपदम्
धुवादिधुताद्यूदितश्च परस्मैपदेषु (३. १. ५५) इत्यनेन च लेरङ्।

२. विपरिच्छुद्धाः = प्रचण्डपण्डिताः।

३ CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रीवार्णिकाभ्यां नमः निबन्धनीयं
लेखो ऽस्ति वेत्रमवे —

ऊँ नमः ॥१॥

अत्रैव नरे ग्रामे कोऽपि ब्राह्मणपुत्रो
ऽवसत् तस्मै लक्ष्मणाय नाम्ने
एतद्दशा दयाभावेनैवं लेखो लेखनीयः
स मूर्खो ऽहं स्वमनो दद्यामीति
लक्ष्मणो मे नाहं करिष्यसीति
कथं नेति मोऽसि तथा करोमीति
प्रतीक्ष्य (= आदरणीय) वाक्यं
मे वतां प्रतीक्ष्य
वचः प्रतस्मामि यथानिदेशम् ॥
इति सामासिनं वचः
पुरस्सरन्तीसमारभ्यैकव्रतस्य
सदृशान्तरं इत्यालिख्यते ॥

---

१. मुद्गरो लुठति. (न. ३ टी) इत्यनेन तैलादिके परे मैदादे परत्वेन यत्व से
घृतादि घुतादयो लुठादिवत् परस्मैपदेषु (३. १. ५५) इत्यनेन = लरूप।

२. विधावनुज्ञा = प्रत्याख्यपरत्वेन।

३. तस्मै निर्देशस्य कर्मणि उपसङ्ख्यानम् इति वार्तिकेन सम्प्रदानी।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

भारत INDIA 50
प्राकृतिक आपदा
मिलकर मुकाबला
भा.म.सं. / I.S.P. - 2001 पोस्ट कार्ड POST CARD

प्रो० डा० शिवजी उपाध्याय,
प्रतिकुलपति
सम्पूर्णानन्द संस्कृत
विश्वविद्यालय,
वाराणसी-
PIN PIN 2 2 1 0 0 2
:VARANASI

(1)

दूरभाष - 24336644
24336631

बी - 248, डिफेंस कालोनी,
नई दिल्ली - 110024.
15.7.2003

मान्या, जगतु भारती।

देशान्तरेषु स्फोलिकाध्यं मालं
प्रत्यागतं दिल्लिपुरी प्रगेऽद्य।
प्रीतीवदं हृदयतमं च पत्रं
विद्वद्वरेण्यां भवतां मनीषाम्॥1॥
प्रहस्यद तत्प्रेम-जलाकुलाक्षि निबद्धं
मनो मयूरो मम मोदमीयिवान्।
किंचिच्चु छुं? किं रलाछि ब्रूते -
सदाधीत्रं मे शास्त्रचर्यां मबे पृच्छा:?॥
इत्येव विद्वां शिरसा डडंगलानां
स्वजनो निबद्धो मयि स्नेह एकः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

प्रिया बन्धुवर्या: . सप्रेम नमस्ते ।

अवश्यं समायातं यो हर्षो ऽधिगतो मया ।
न हि वर्णयितुं शक्यते श्रावणेऽपि न मङ्क्षुभ ॥१॥
सं दृष्ट्वा सौम्य सम्भाव: सँभाल्ने मे मतो यथा ।
शान्तजी नं क्षया दिव्या वार्तियं समुपागता ॥२॥
अद्भुत: शेषो ऽयं मित्रका नाम्नो ऽस्याः समुपलब्धे ।
व्योति या परिणाम्य: त्याक्षीत् स्याद्स्य दुर्गतिमेव ॥३॥
दृष्ट्वेदं हृदये दृष्ट्वा क्षणिकाज्ञप्यहं मुहुः ।
मृ शरत्नाद्यत्र कार्येण समुपास्य इमां गिरम् ॥४॥
अवन्तः सुखमेधन्तां परिवारेण संयुताः ।
अन्तर्लग्नमिदं ज्ञात्वा वाचं त्वामुपसंहरे ॥५॥

सदा मनसि संचारिलालसी —
सत्यव्रतः

ता० १०.१.७३ दिनाङ्के [डा० रामजी मनोचार्यस्य हस्ताक्षरान्तं प्रति
प्रेषितं पत्रम्

मान्या विद्वद्वर्या:
सादरं प्रणतयः ।

विजयायाः मृते ते मनसि प्रेषिताः सुमनोमनसः ।
मम अन्तरङ्गे सुतरामानन्दं संभजीजनन् ॥१॥
अवन्तः सत्यव्रतसिंहा वरुणासनाथराः ।
श्रुतं मे यदि वाङ्मात्रं नान्यद् वोऽन्तर्गतं मनोमम ॥२॥

इति मनोद्वारा
मनस्तले तव संचरणशीलः
सत्यव्रत शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

डा० धर्मेन्द्र नारायण शास्त्री महोदयान् प्रति १७ ५० १९७३ दिनाङ्के
प्रेषितं पत्रम्

मान्यवर नमो नमः।

चिरमार्द्रं युष्मदंसल मनसि मे लिखितं खलु
प्रमदानन्द सन्दोहं मम चित्ते जीवनम् ॥१॥

मम जन्मदिनवर्षे च तत: पूर्वं समर्पितम्।
मह्यं युष्मादृशैः सत्यं कृतार्थं मामचीकरत् ॥२॥

प्रार्थयेऽहं मिलित्वा सकलैरेव मानवैः
मयानुष्ठायमानः सकलोऽपि यज्ञात्मा।
तत्रान्तरिक्षस्थैः सर्वान् प्रति दिवं मनसूयतो
निक्षेप्स्ये ऽहं पूर्तिमां वरेण्यम् ॥३॥

तत्रोक्षन्नैर्घृतपयसा मौर्वरैरेव
विधास्यति भूमिं नो नरैरसद्भिः।
"नक्षत्रतारा ग्रहसङ्कुलाऽपि
ज्योतिष्मती चन्द्रमसैव रात्रिः" ॥४॥

एवं मवन्तः सुरसिनो भवन्तु
विन्दन्तु नोऽमिलिं न मारावचेयाम्।
सम्प्रार्थये ऽहं क्रमणैतदेव
देवोधिदेवं प्रणिपातपूर्वम् ॥५॥

नवाम्बरे मासि पुनर्यदेत्य
दिलत्या प्रियाऽसङ्गम रङ्गयेन्न।
प्रामन्दकोटेः परमां मत्वा गतो ऽहं
वाचं स्वकीयामुप संहरामि ॥६॥

भवदुपकारकाङ्क्षुकः
सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

डा० उमेशचन्द्र नारायण शुक्लाय महामात्राय प्रति १०.१०.१९७३ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

श्रीमते नमो नमः।

विजयार्थं शुभाशंसा मनसि: प्रेषिता सखे
प्रमन्दानन्द सन्दोहं मम चित्ते जीवयिष्यति ॥१॥

मम जन्मदिनस्यैव च तत: पूर्वं समर्पिता:।
काव्यं शुभाशीष: सत्यं कृतार्थं मामचीक्लृपन् ॥२॥

प्रशस्तिवचोभिर्मल्लमूषीया।-

मायानुयायिभि: सकलीकृतात्मा।
वज्रादपि क्रूरहृदां प्रगतिं मनसूयतो
निवेदये ऽहं कृतिनां वरेण्यम् ॥३॥

तापो-क्षनैर्गुरुयन्तमैर्मनस्विन्
विभाति भूमि र्न नरैरसद्भि:।
"नक्षत्रतारा ग्रहसङ्कुलापि
ज्योतिष्मती चन्द्रमसैव रात्रि:" ॥४॥

एवं भवन्त: सुरविन्दो भवन्त
विन्दन्तु नित्यं च कल्याणचेतस:।
सन्प्रार्थये ऽहं प्रभुमैतदेव
देवाधिदेवं प्रणिपातपूर्वम् ॥५॥

नवाम्बरे मासि पुनर्भवेन्मे
दिवसोयं प्रियः सङ्गम रत्नयनेन।
आनन्दकोटिं परमां प्रपद्ये ऽहं
वाचं स्वकीयामुपसंहरामि ॥६॥

गां वज्रवणगणमुग्रहः

सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मलेदकोटलास्थात्

19.12.2003 दिनाङ्के प्रो० देवदत्तभट्टमहाभागान्प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रियाः भट्टिमहाभागाः,

सस्नेहाभिवादाः।

पत्रं सम्प्राप्तवान् भवान् सन्तं स्नेहमेधुरम्।
मदीयग्रन्थस्य भूमिकां रचेति मया ॥ १॥
अकर्तुमन्यथा कर्तुं कर्तुं वा प्रभविष्णवः।
इमां जनो भवन्तोऽत्र मम सामान्यिकं वचः ॥ २॥
नातिस्वल्पोऽयमायासो नाप्यतिबहुविस्तरः।
प्रपारं सोढमनया कथं वाचंमगोचरम् ॥ ३॥
वक्षःस्थले समुद्भूतः पिटको ऽतिमहत्तरः।
पिण्डाकृती रक्तवर्णः पीडां यो ऽजनयत् पराम् ॥ ४॥
विनाँ शल्यक्रियां तस्य नोपचारो भवेदिति।
शल्यक्रिया विशेषज्ञसम्मतमासीत् सुनिश्चितम् ॥ ५॥
अनुकृत्य तदेव द्राग् विलम्बं परिहृत्य च।
कृताभिमां सर्वे ऽमेऽस्य रुग्णालयं वयम् ॥ ६॥
शल्यक्रियायां जातायां सफलतायां च तद्गुणैः।
प्रत्यागताः स्वकं वेश्म स्थित्वा तत्र दिनत्रयम् ॥ ७॥
स्वस्थो जातो न कश्चेऽस्ति मदवस्थावलेपनात्।
तथाऽपि पीडितप्रायमात्मानं वेत्ति नित्यशः ॥ ८॥
परश्वो ऽहं पुटेलाख्ये ग्रामे यत्नमयालिरचितं लुठन्।
इत्येवोक्त्वा क्षमासेन वाचं स्वामुपसंहरे ॥ ९॥

भवदीयो देवदत्तः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Tel. 24 33 66 44
24 33 66 31

सी - २५ ए, ग्रीन पार्क कालोनी,
नई दिल्ली - ११० ०१६.
22. XI. 2003.

प्रिया प्रो० मैत्रेयीमहमाया:,

कल्पेऽनाशिष:।

श्रद्धाधरां ह्रीं लम्बाक्षं मक्तां मध्यमुक्तमम्।
चिरो मे चेतसि जातो मोदो वाचामगोचर:॥ १॥
पुरे चण्डीगृहे जातो मेघवासो दिनद्वयम्।
फलत: प्रतिनिवृत्तो ऽहं दिने सप्तदशेऽधुना:॥ २॥
सप्ताहानेतया पूर्वं नेक्षणं मामामवत्।
उपचारो नाम्यथाति हृते वह्निनिषेऽपि यत्॥ ३॥
वामनेत्राऽजलस्रावो ऽनारतं सम्प्रवर्तते।
पक्षनेत्रेक्षके चैव द्वौ विधं येन जायते॥ ४॥

भवदीयनिर्देश: -

सत्यव्रत:

मन: स्वास्थ्यमा ...

उमाकल्पहो! स्मृतिं प्राप्तरोगौ
कथोऽन्यत्तत्त्वं जीवितं यामयाव:।
शरीरस्य खेदेन दु:खस्यामूलौ
प्रपन्नौ कर्मं लोकलोकेशम् ज्ञानम्॥ ५॥

स्थितेऽक्षेत्रमावां स्तौ कर्मणि स्व:
स्वकीये निरतौ मनस्य प्रावयोर्न।
स्वकीयानि कर्माणि कुर्वन्त एव
जना जीवितुं कामयेरन्जगत्याम्॥ ६॥

स्मृतिर्बाढमुक्तो वयत्त्वं तदेव
तदेवाभ्युपेत्य प्रवृत्तौ भवाव:।
पुरं तत्र शान्तिं न कामप्यपूर्वां
तत: प्राप्य यानं स्वकं यापयाव:॥ ७॥

न संसारिणीहवसित तोषो जगत्यां
... कुधारुप्रमाणं स्थितं शास्त्रमत्र।
... निवर्त्य स्वकं चित्तमास्थो ... जैनेन
ततः स्यादनर्थं स्वमस्तार्थसिद्धैः॥ ८॥

तदासीन्मया पूर्वमुक्तं स्वपत्रे
तदेवानुधारूपमाधाय सद्य:।
प्रमेनस्वकीयेन पत्रेण हस्ता
मया प्रेष्यते सांप्रतेभ्योभवद्भ्य:॥ ९॥

निबद्धा मया भूमिकाऽऽङ्ग्लभाषा
[illegible] मैत्रेयीमहमायाभिधाना चिन्तनीयम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(3)

सखाऽहितयैव अप्रमेतदे
व्यैष्कर्ती।
रत्येच मंत्रमाक्षिते नेश्वरोत-
चिकित्सत ठ॥ इता
ग्रौषधं निधतं सैवे
तद्वचः प्रत्यंदधत्।
ग्रहाऽसे लोकशोकेशः
शाऽरुरुः शाऽनरिष्यति॥ ६॥
रत्येचोद्वा समातेन
भवन्मगुंला कामुकः।
सत्यव्रतोऽहं दिल्लीस्थो-
वाचं स्वामुपसंहरे॥ ७॥

भा.प्र.सू. / I.S.P. - 2001 पोस्ट कार्ड POST CARD

प्राकृतिक आपदा
मिलकर मुकाबला

भारत INDIA 50

Prof. Dev Datt Bhati,
Stadium Road,
Delhi Gate,
Malerkotla-148 023
(Punjab)

पिन PIN

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

२६.१२.२००३ दिनाङ्के प्रेतदलदानमाहात्म्यान् प्रति प्रेषितं पत्रम्.

(भुजङ्गप्रयातवृत्तम्)

मया प्रेषितं पूर्वपत्रं मनोज्ञैः
समाचारदानं स्थानादिदानैः पूर्वमेव।
इदानीं समाप्तं ततो मातमेव
ग्रहेनाधुनाऽऽरब्धवृत्तं मनोज्ञैः॥१॥

अम्बरमा कनुष्या अम्बो! प्रत्युवाच -
न हि स्वप्नजातं मृषा दुःखदायि।
विधेर्नैव रीत्याद् प्रहाणां तथाचा -
ऽनिष्टानि कष्टानि प्रादुर्भवन्ति॥२॥
{हे मे या इति समाश्रित्य प्रयोगः}

यथा न भूयं शान्ति धा होदरंश
उमाऽवदन्मूर्ति दुश्चिन्तकेत्यौ मतौ ततः।
कथञ्चित्पुनः सेवने नौषधस्य
शर्मं तौ लभेतां मदाकर्षदौ नौ॥३॥

ममा प्रस्ति कथं महन्मेऽयोर्ध -
प्रशान्तो मनोऽस्वस्थमास्तो नितान्तम्।
शरीरे तजाकुरन्तिमाले कथं स्याज्
मनः स्वास्थ्यमेते उमे सङ्गते स्तः॥४॥

उमाकच्छदो! सम्प्रति प्राप्तरोगौ
कथञ्चित्स्वयं जीवितं कामयावः।
शरीरस्य खेदेन दुःखस्य मूर्तौ
प्रपन्नौ कर्मं लोकलोकेशम् ईशानम्॥५॥

स्थितोऽक्षेत्रभावां स्तौ कर्मणि स्वः
स्वकीये, निरस्तो मनस्यप्रवर्मो।
स्वकीयानि कर्माणि कुर्वन्त एव
जना जीवितुं कामयेरन्जरात्यास्॥६॥

श्रुतिर्बाढमुक्तो वयस्येतदेव
तदेवाभ्युपेत्य श्रुतौ मत्पतावः।
पुरं तत्र शान्तिं न नामप्यपूर्वां
ततः प्राप्य स्थानं स्वकं यापयावः॥७॥

न संसारिणोऽवस्ति तोषो जगत्यां
उपायेषु प्रमाणं स्थितं शास्त्रमत्र।
निवर्त्य स्वकं चित्तमास्थाय जैनेन
ततः स्वादनश्यं स्वमस्तार्थसिद्धैः॥८॥

इदानीन्मया पूर्वमुक्तं स्वपत्रे
तदेवानुचारस्पमाधाय सद्यः।
प्रमेनस्वकीयेन पत्रेण हन्त
मया प्रेष्यते मात्रिमेभ्योभवद्भ्यः॥९॥

निबद्धा मया भूमिकाऽऽडम्बरेण
[illegible] चित्तनीयम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

First nine verses?

25.12.2003

यथा वा कथा वा ... मेवंलोकबन्धो
गिरा तत्र दोषं न मृक्षन्ति सन्तः ॥१०॥
न वाण्यां विवेकः कथायाश्चमैत्री
द्वितीयात् ~~मतीयते दृढः~~ ~~अन्यत्रेऽस्ति~~ कथंचिद्रसज्ञा, हो मे
भजे यत्र मूर्खाः खलुप्रेमवर्यं मे
भवेत्तत्र वासेऽपि वाला अयासि ॥११॥
प्रतः स्मरणार्हत्वमेतावता ऽऽ ह्लादकारी-
देशो निदेशो वालेऽप्यसौ ऽस्तु ।
आसः कोटिशो वाचमेनां भजन्ते
तथोक्तं पचः स्वग्रहं स्वानुनेकाम् ॥१२॥
मया वाचितं ग्रन्थरत्नं भवद्भिः
प्रणीतं सभास्थादितं तल्लक्षेण ।
तदिश्रान्तमत्रास्ति सूत्रों भवद्भिः
हृदि स्वेऽथवैकं दृढं तत्त्वविद्भिः ॥१३॥
महान् ज्ञानराशिर्हि वेदाभिधेयो
विभिर्दैः ज्ञान इत्यर्थको ~~ज्ञ~~ धातुश्च ।
समस्तं जगत्यां बुधैर्मज्ञ्यते सत्
तदेवैव जीजागृतिः क्राक्षते ऽज्ञा ॥१४॥
प्रतो नातिचित्रं किमेतत्सभायां
नृजां मूकसार्थस्य भाषाविधासाम् ।
विधातुं तथा मेऽजजामा मपूर्व-
गुणानां गुणज्ञानुसन्धानमाजाम् ॥१५॥
किमेतत्पया ऽऽ मूलंस्तदानीन्तनानां
श्रयाद्या नृजो ऽधीरनि चित्रं विभाति ।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

यद्यद् ज्ञानमासीत्तदानीन्तनानां
सुधानां सदानां निधौ जन्तूनाम् ॥१६॥

(उपजातिवृत्तम्)

न केवलं वृक्षलतावनस्पतिभ्यो
योगात्तदानीमभवं शिवेभ्यः।
तदा ऽग्निबालाम्बुसदस्त्रराशि-
मृद्भ्यो ऽप्यमीषामभवं शिवेभ्यः ॥१७॥

किं-चाम्बरं-नौषधसेननेन-
न केवलेनैव तु जीवनेन।
मन्त्रादिसम्पत्तिरनेनयोगपूर्वं
निर्लेखनीयं तदभूत्तदानीम् ॥१८॥

मन्त्रेऽवधूर्ता किल शाक्तेरस्ति
नात्रास्ति सन्देहलवानकाशः।
प्रमाणमन्त्रानुभवो ममैव
तदेव तावत्परमं प्रमाणम् ॥१९॥

प्रबोधितिनः शास्त्रचक्षुषे विपश्चिते-
दुच्छाः प्रमाणेषु कुतश्चरीदृक्।
प्रत्यक्षमेवाकलयन्ति मुख्यं
न तत्प्रमाणान्तरलक्ष्यमेक्षम् ॥२०॥

वर्षाण्यतीतानि भवेयुरेव
षट्त्रिंशतो वा ऽप्यधिकानि मन्ये।
भारतवासीमध्यवसं सुरेन
तत्र स्वकीये ऽधिवसने प्रवृत्तः ॥२१॥

इच्छोदिता चेत्तव सिन्धुमे तदानीं
द्रष्टुं स्थलं पुण्यतमं जगत्याम्।
श्रीबुद्धदेवाध्युषितं पुराणं
स्थलं पुराणादिषु सारनाथम् ॥२२॥

प्रचोदितोऽहं सन् कलत्रसाम ऽहं
यानेन रिक्शोरिति सम्प्रहृष्टेन।
समभ्यधिलो दृष्टमना ऽभवं
नेत्रद्वयालेचनकं स्थलं तत् ॥२३॥

पुरस्वरूपं न तदा ऽऽसीत्तस्य
[illegible]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

इत्थं स वैद्यानुकृतं तु तस्य मौर्ध्यं
विज्ञापयिष्यन् प्रकृतं शशंस ॥ २४ ॥

अथ मातलिर्नाम कटंधटस्थो -
पलाशयष्टेरुत पुष्पवृक्षात् ।
तौ क्वेति वस्तुक्रममप्रबुद्धवानी-
मधोपविष्टं मुनिमित्युवाच ॥
अद्रोणकाननं मुनिं मुक्तलिङ्गं
स्तनंधयं राजकुचिह्नलक्षणं दधानम् ॥ २५ ॥

धर्मप्रचाराय समस्तदिग्भ्यः
प्रवर्तितां धर्मधुरन्धरेण ।
सम्राड्वरेण्यां सरकीर्तिमाजां -
... ऽशोकेन पुण्यं मुनिं धर्मचक्रम् ॥ २६ ॥

दिङ्मध्यसन्मुकुटायमानं
सिन्द्रुमस्सिद्धजुतुष्टचक्षुः ।
तत्पृष्ठमालोक्य कृताञ्जलिभ्यां
नामेत्तरं नयनस्थमर्हं स्वपाणिम् ॥ २७ ॥

स्वप्नेऽपि जोषो मम नामवक्त्रं
तस्मादितः कोपकटाक्षलक्ष्याम् ।
भूयो भृतीनां निकषूर्णदंशा -
मयाजहानां मृगदुःखदानाम् ॥ २८ ॥

सांकस्यमाप्स्यन्तु करे ममाऽऽशीर्
दृष्टो हहा! हन्तु रिपोर्यतामिः ।
करस्थतामिर्दरहारिभारा
करालकालायसलाञ्छनाभिः ॥ २९ ॥

तद्वैशजामार्तिमशङ्कवाचः
सोढुं कुमारे वयसि स्थितोऽहम् ।
नीत्वा रमध्वं व्यसृजं तदानीं
शाम्रांघ्रिपं नाटनचालयो मे ॥ ३० ॥

श्रुत्वा लघुत्वुत्थ तदोपयन्तः
कक्षाश्रितं मामचलोक्य खिन्नः ।
प्रार्थ्यैव मां द्राक् कृतयोपपन्न
न चिन्तितो भूरिति मां प्रपन्नः ॥ ३१ ॥

प्रादाय मार्गादखिलं रेणुमुष्टिं -
मयाकिरद्वै मुमहो करे मे ।
उच्चस्तनं मन्त्रानकेलानुदचारयच्च
तन्मे मुमोचाशु गतोऽजमक्षन् ॥ ३२ ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अथैतत् ज्ञानतः कर्तुरेव
सर्वज्ञतेः पीडोपशमं गता मे।
दंशानुमानः स्वयमुच्च जातो
ऽभासीद्विलोपं परिदृश्यतो मे॥ ३३॥

दृष्टान्तदानं बहु विस्मितोऽहं
पुरा न दृष्टं मयका तदीदृक्।
तदा ऽमनन्मे मनसो विचारो
विलक्षणोयं खलु मन्त्रशक्तेः॥ ३४॥

प्रदर्शितेऽस्मिन्नपि कर्तृभावाद्
विस्मोपजीमे च जनः समस्तात्।
उक्तो मृतो मामनयद्धतोऽहं
पुनः स्वकीयां प्रकृतिं गतोऽस्मि॥ ३५॥

कथारतं पूर्वं शतशोऽतितीक्ष्ण-
सत्यग्रहेणेन समानरूपा।
पीडा, न सा ऽलस्मत लेशतोऽपि
क्वेदृक्च दृश्यानन्तरमेव तत्र॥ ३६॥

ततो पुनः केवलमास्त चिह्न-
करस्य दंशानुगता तदानीम्।
प्रत्यक्षिताभावगतिं विकर्तुं
का ऽक्षमा स्यन्मां विजने प्रदेशे॥ ३७॥

(प्रनुष्टुवृत्तम्)

मन्त्रशक्तेः प्रभावस्य प्रस्तौम्यन्यामुदाहृतिम्।
विद्युज्जान विनोदाय या हि साक्षात्कृता मया॥ ३८॥

बालस्य काले नवद्यचिन्मां पीतरोगो ऽतिदुःखदः।
प्रक्रान्तवान् यतः कार्यः सुतरां क्षीणतां गतः॥ ३९॥

नाथा कार्सीदयं रोगः सेविलेष्वौकथेत्व वदि।
तदृष्ट्वा तातपादा मे ऽभवन् चिन्तातचेतसः॥ ४०॥
{तातचरणा श्चिन्तां मे मटतीं गताः}

उपेक्षितुं तं तदानीं तान् नाशक्नोत् परिचिन्तोजनः।
चिन्तातांस्तानवोचच्च नैव सान्त्वकरं वचः॥ ४१॥

प्रहं मन्त्रप्रयोगेण चिकित्सिष्यामि रोगकम्।
{कुत्सितं रोगम्, कुत्सायां कन्}

कुशलं न्तथा सुधाचूर्ण° मवन्तः स्वापयन्त्वह॥ ४२॥

प्रब्रुवेत्म वचस्तस्य समस्तं संविधानकम्।
सम्पादितं तातपादैरथैतुं ... च॥ ४३॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अनौरस्य मानस कलिंगदेश
सर्वाङ्गिके पीडोपशमं गता मे।
दंशानुमात: स्वयमुच्च जाता
ऽभासीद्विलोपं परिश्रमतो मे॥ ३३॥

दृष्टान्तदानं वदु विस्मितोऽहं
पुरा न दृष्टं मयका लदाचीत्।
तदा ऽमन्तमे मनसो विचारो
विलक्षणेयं खलु मन्त्रशक्ति:॥ ३४॥

प्रदर्शितेऽतः कलयेऽपि कल्पमाचाद्
रिक्षोपजीवे च जनः समस्तात्।
उलाघ्यतां मामनयद्धतो ऽहं
पुनः स्वकीयां प्रकृतिं गतोऽस्मि॥ ३५॥

प्रकारान्त दूर्वं शतशोऽतितीक्ष्ण-
सच्चग्रवेधेन समानरूपा।
पीडा, न सा ऽलस्यलवेशतोऽपि
क्वोच्चैरभूत्तानन्तरमेव तस्य॥ ३६॥

ततो पुनः केवलमास्य चिह्न-
करस्य दंशकृता तदानीम्।
प्रलम्बितामावलिं विकर्षि
का ऽस्मा रयन्मां विजने प्रदेशे॥ ३७॥

(प्रनुष्टुवृत्तम्)

मन्त्रशक्तेः प्रभावस्य प्रस्तौम्यन्यामुदाहृतिम्।
विदुज्जन विनोदाय या दृष्टा साक्षात्कृता मया॥ ३८॥

बालस्य कस्य चिन्मां पीतरोगो ऽतिदुःखदः।
प्रक्रान्तवान् यदा काय: सुतरां क्षीणतां गतः॥ ३९॥

नाना कालीदमं रोगः केचिलेष्वौकधेष्व पि।
दृष्ट्वा तातस्तदा मे ऽभवेत् चिन्तितचेतसः॥ ४०॥
{तातचरणा दृश्चिन्तां मे मटतीं गलाः}
ऽकेकिदंशं प्रतदानीं तात् कश्चित् परिचिनोजनः।
चिन्तितांस्तानवोचच्च तैव सान्त्वकरं वचः॥ ४१॥

प्रहं मन्त्रप्रयोगेण चिरोत्थितव्याधिं रोगवत्म्।
{चिरोत्थितं रोगम्, चुत्साधां कन्}
चुरतांस्तन्थारसु धोचूर्ण° मक्तन्तः स्थापयाम्यत्व हं॥ ४२॥

प्रभ्युपेत्य वचस्तस्य समस्तं संविधानकम्।
लब्धवद्भिः तातवैद्यैरिदमुक्तं च॥ ४३॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

वेदराज मुकुंद व्यरचद्यानिकषा मां जानो ऽपराम्।
मां चाप्यतिक्षिप्तवत्य भर्तुः किञ्चिदिलाधनम्॥ ४४॥
जालमुद्धारमुद्धारं कुण्डात्कुर्वतनादृथम्।
दरथतां सर्वलोकानामसौ क्लेशं हरेदिति॥ ४५॥
मन्त्रोच्चारणपूर्वं चासौ जी दूर्मैरनेकशः।
मां विधाय जले ऽपक्षत् पीलिमा ~~सकलो ऽपि लो~~ ~~ऽपक्ष~~ ऽहरान्नमम॥ ४६॥
अग्निं शिखिं जालं कुण्डे पीतं पीतमजायत।
अस्मिन्कुण्डे क्षिप्तो ऽभूवं पीलं तत्सम दृश्यत॥ ४७॥
ओषधीधनां गतो ऽभूवं तेऽहं नरिपालनात्।
यावज्जीवं स रोगोऽहं मां क्रमीदृशदुःखदः॥ ४८॥
इत्थं मन्त्रप्रभावो ऽयं स्वयं साक्षात्कृतो मया।
ये जनाः सन्दिहन्तत्र ते सत्यद्दर्शिनो नहि॥ ४९॥

इति वेदा ऽधमन्ति मन्त्र पाठसमन्वितम्।
रक्तद्रोगविनाशाय समधौषधसेवनम्॥ ५०॥
प्रादुःष्यान्नैव यक्ष्मा ऽयं मनस्विं प्रतिभावताम्

भारते प्रसाधाकालतयं वर्षं भारतवासिनः॥ ५१॥
वेदानन्वेषमन्वेषं सामग्री ऽस्तुता शुभा।
रोगोपचारसक्षत्रा देवदत्तेन महता॥ ५२॥
मूलोर्विश्वेऽ रारन्योऽयं ब्रह्मण्यश्च मतो मम।
~~मैत्रेयं~~ ब्रह्मण्यधी-तानि।
एतद्दृष्टान्तं यत्नतो ऽस्य प्रथमो मन्यते ~~॥ ५३॥~~ मया।
प्रन्थो मैत्रादुहाः पूर्वं दृष्टेमैं विषयं गतः॥ ५४॥
प्रदोष भाक्षसेवेऽयं लब्धकीर्तिर्निबन्धनः।
गतोऽ प्रसिद्धिमेतस्य नौके सत्काव्यसङ्ग्रहः॥ ५५॥
नूतनां शैलीं समाश्रित्य रचिता खानिभिः।
ऽशंसिताः सहृदयैः सत्काव्यालोचकैस्तैः॥ ५६॥

ग्रन्थेन प्रस्तुतेनाऽयं तस्य ग्रन्थैश्च शोभनैः।
विमृष्टा लिपिका नाना सूक्ष्मलेखिन्यका मुखम्॥ ५७॥
कविः सहृदयत्वमित्येषा ऽस्य विशेषता।
स्वर्णस्य च सुगन्धस्य योगो ऽस्मिन् दृश्यते शुभः॥ ५८॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

व्युत्पत्तिर्द्वितये जनैर्नुमे यदि तर्ह्यते।
प्रेक्षत्रं मा दत्तदिव्यदृष्टि एतं समुपाश्रितैः ॥ ५८ ॥
सत्काव्यनिर्मितौ मूढतत्त्वविश्लेषणे तथा।
समं लीलायते दिव्या देवदत्तस्य वाग्मुखी ॥ ६० ॥

(शार्दूलविक्रीडितवृत्तम्)

काव्यादे रचनाविधावनितरं नैपुण्यमासेदिवान्
तत्तद्ग्रन्थसमीक्षणेन च वरः शुभ्रं शुभं लब्धवान्।
रम्याभिः कृतिभिः कृती सुकृतिनां मूर्धाभिषिक्तो भुवि
जीव्याद्धर्षितं जनेन मनीषी श्रीदेवदत्तः सुधीः ॥ ६१

इत्याशीः

तद्गुणगानगर्जितहृदयस्य
सत्पात्रतस्य शास्त्रशर्मणः

नवदिल्ली
२५.१२.२००२
क्रिस्तुभगवत्पादजन्मदिवसः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(9)

26.10.2006 दिनाङ्के डा० चन्द्रभूषणमहाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रिय डा० चन्द्रभूषणमहाभागाः,

स्वस्ति भवद्भ्यः।

पत्रं मया यद् प्रहितं पुरा ऽभूत्
प्राप्तं भवद्भिस्तदितेऽप्रयत्नः।
पत्रान्तरं प्रेषयितुं भवद्भ्यो
व्यापारणायात्मन उद्यतोऽस्मि॥१॥

स्वमानसधर्मणि मय्य इहात्मनीन[1]-
जानेभ्य एव प्रकटीकुरुध्वे।
भावाः स्वभीक्ष्णं हृदयान्तरस्था
नैवात्र सन्देहलवो ऽपि कश्चित्॥२॥

दुःखं जगत्यामिह सहृदीडं
यथा भवेद्दृष्टजने विमर्शम्।
तथा विचाराः सहधर्मिषु द्राग्
विभज्यमानाः सुखमाव हन्ति॥३॥

तदर्थमेवात्र मम प्रवृत्तिः
स्वकं विचारं प्रविभक्तुमिच्छोः।
नैवात्र मय्यत्रभवत्सु पत्र-
सम्प्रेषणादोद्यममाददाति॥४॥

भाषाक्रमो द्राविडनामधेयो
यत्रत्यले संस्कृत शब्दपूरः।
यः संस्कृतस्य प्रचुरं प्रभावं
तद्भाक्समूहे प्रकटीकरोति॥५॥

यथा गुडीलो विपुलोऽस्ति शब्द-
राशिर्विरिः संस्कृतनामधेयान्।
एवंभावन्मीयं हि तथैव वाङ्मयो
जीराधिपुराणो द्राविडाख्यवाङ्मयः॥६॥

स्थाम्नस्तलोऽयं क्वचिहार[2]युक्त
भाषासु दृष्टोर्विषयं प्रयाति।
शब्दान् ददात्येव न भाऽपि भावा
नादत्त एवेति न संशयोऽस्ति स्यात्॥७॥

---

1. आत्मने हितेच्छत्यर्थे प्रकाशनविश्वजनभोगोत्तरपदात्क(
इत्यनेन खः।
2. व्यतिहारः क्रीनमयः। कृतेऽपि क्रीव्यतिहारे( )
इत्यत्रापि एव शब्दः इसक प्राचार्येण।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

विद्वद्वरेण्यैर्विषयेऽत्र लाघव -
चर्चाभिरार्यैः द्रविडाभिजातैः।
मैक्षोऽपि लेखं विषये ऽस्य किञ्चिद्
वक्तुं श्रमो ऽभूद् बहु चोदितो ऽपि ॥ ८ ॥

मीमांसितो ऽयं विषयो ऽधुनाव -
नास्माभिरस्मान्न वयं श्रमाः स्मः।
ग्रन्थेति वाचं समुदीर्य सर्वे
तूष्णीं स्थिताः चिन्तयितुं च वृत्ताः ॥ ९ ॥

ग्रन्थोदन्त शब्दात्मा हि संस्कृतं वाङ्[1]
ग्रन्थाभिधा द्राविडवाक्समूहात्।
सम्भाव्यते नैतदयं क्रमो न
विभिन्नवाक्सङ्गमने कदाचित् ॥ १० ॥

वाग्योगविच्भिर्मन एतदर्थं
व्याख्यातं वेद ~~त्रयमेव विस्पष्टं~~ त्रिविदेवतानाम्।
शब्दा ग्रन्थेनेह द्रविडाभिजाता
सूचीभिरुन्नेऽमलं भवेयुः ॥ ११ ॥

गीर्वाणवाग्व्याप्तशब्दपूगा
एतद्दृशा सूक्ष्मतया ऽवलोक्याः।
गीर्वाणवाण्यां मलयादिशब्दा
यथार्थभावाद् द्राविडाभिजाताः ॥ १२ ॥

भूज्योतिशब्दौ द्रविडोद्भवेऽस्ति
न मूलतः संस्कृतशब्द एकः।
भाषाविदां केचिदिह प्रपन्ना
इदं मतं यत्नत एवमाहुः ॥ १३ ॥

शब्दे ऽत्र शब्दद्वयमास्ति युक्तः
भूशब्द एकश्च चेयं वाक्यात्मः।
भूर्नस्तु पुरुषार्थमभिव्यनक्ति
परश्च कर्मार्थकं दधाति ॥ १४ ॥

ग्रन्थस्तु भूचेयं युमभोक्तृदात्वे
स्यादुपपदकर्मेति मतं बुधानाम्[2]।

---

१. भाषावाची संस्कृत शब्दो नित्यनपुंसकलिङ्गः।
तथा ह्यमरः - संस्कृतं नाम दैवी वाक् ( )

२ [illegible] एतन्मतं प्रतिपन्नाः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

उच्चर्वति तस्माल् परिवर्तितोऽर्थ
व्यनक्ति पुष्पद्रुमुन्नत्वमत्र ॥ १५ ॥

बभूव मूकः खलु वेदकाले
प्राधान्यमाज्यस्य वृते मखस्य।
पुराणकाले समवाप्य तार्च्यं
पुष्पार्पणे रिक्त सुरद्रुजस्य ॥ १६ ॥

तादृक्प्रभृत्येव बभूव पूजा-
शब्दप्रचारः सरवाचि नूनम्।
पूजेति शब्दो द्रविडोद्भवत्व
मीक्षणिवागङ्गगतो विरेजे ॥ १७ ॥

उद्भवस्य भेदो अलमेतिशब्दे -
ऽपि हृश्यते संस्कृतवाङ्मयेषु।
उद्भेः समानार्थक एव शब्दः
सामान्यमद्रेर्द्रविडेषु नक्तम् ॥ १८ ॥

सुरवाच्यर्थं त्वद्रिविशेषनाम
तत्र प्रयोगो मलयाचलेति।
माणिक्यलब्धुद्भृत शब्दवृत्ते
भवेदुरर्थान्तरसङ्क्रमात्तु ॥ १९ ॥

विचार्य एतद्विषये चिरीक्ष्यो
मनीषिभिर्मे दीधितिरं प्रशस्यः।
गीर्वाणवागङ्गगता तदास्या-
ऽरातात् ध्रुवं द्रविडशब्दसङ्ग्रहात् ॥ २० ॥

(अनुष्टुब्वृत्तम्)

कार्यं जटिलमत्यन्तं श्रमसाध्यमथापि च।
अनलसेनैव कालेन सम्पाद्येत कथञ्चन ॥ २१ ॥
नह्येकेन हि सम्पादमेतत्कार्यं बृहत्तरम्।
सूक्ष्मदृशा विविच्येदं ज्ञातव्यं भविष्यति ॥ २२ ॥

आर्या चतुष्टयं लोकः प्रकृतो द्रविडोद्भवः।
न संस्कृतेन तस्यास्ति साम्यं वाग्दोच्चयादृते ॥ २३ ॥
समृद्धं वाङ्मयं तत्र समृद्धा च पदावली
समृद्धिश्चापि भावानां समृद्धिर्विदुषां तथा ॥ २४ ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ते ह्याकृ चतुर्छ्यतरमिश्राः सावारः संस्कृतास्त्र च।
संस्कृतो ऽन्वेऽमन्वेवं शब्दान् प्राचिऽमूलाकान् ॥२५॥
ऽक्रमिशातं प्रथस्सैसुरसंकेदि सदनं समाश्रिताः।
ऽक्रन्दयमेव ते शब्दा लभेरन् बहुसंस्कृतान् ॥२६॥
संस्कृतादेन शब्दौघो गृहीतो प्राचिऽरिति।
नोत्तरसम्मात्यते जातु सम्बन्ध-उभयोरपि ॥२७॥
ऽप्रदानं च प्रदानं च मिथः सम्बन्धमोमदेत्।
तदेतत्सहजं नाम लोकस्यैवाहि पक्षतिः ॥२८॥
एकमेव दिशा जातु प्रतीचीमैक्षमवेत्।
विपरीतदिशा ऽपि इमा सेति स्वाभाविकी गतिः ॥२९॥
इदं मे दक्षिणं पात्र! जन्मया प्रकृतीकृतम्।
पत्रे ऽन्यत्रमचत्सद्य मदाम् प्रियतरो मम ॥३०॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ते ह्याकृ चतुर्छ्यादिसंख्याः सप्तार्चः संस्कृता इव च।

संस्कृतो ऽन्वेषमन्वेषं शब्दान् ऋषिरमूलयम् ॥२५॥

ऋमोयातं प्रथमेसुरन्वेदि पत्नं समारिषितम्।

ऋनरयमेव ते शब्दा लभेरन् बहुसंस्कृतान् ॥२६॥

संस्कृतादेव शब्दाद्धो गृहीतो ऽर्थो हरिष्यति।

"नातत्समाख्यते जातु सम्बन्धः उमयोरपि ॥२७॥

ऋदानं च प्रदानं च मिथः सम्बन्धमीमदेत्।

तदेतत्सहजं नाम लोकस्यैवाहि पक्षतिः ॥२८॥

एकमेव दिशा जातु प्रवृत्तिर्मैकसम्भवेत्।

विपरीतदिशा ऽपि स्या सेति स्वाभाविकी गतिः ॥२९॥

इदं मे दर्शनं तात! जन्मना प्रकटीकृतम्।

पत्रे ऽत्रात्मनत्मद्य मकाम् क्रियतरो मम ॥३०॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(मालिनी वृत्तम्)

इति विविधविचारोच्चान्तचेतःप्रवृत्तिः
चरमवयसि वीतद्वन्द्वमायत्कथैरभिहृद्यैः।
जगति किमपि कार्यं तादृशं नर्तुमीदृ-
न्नहि हतमभवत्पूर्वविद्वज्जनाद्यैः॥ ३१॥

किमिति कुकविजन्मा सोऽतिदूरे अमन्दं-
मदमदहसितश्चैद्यो प्रेटनतीति चित्रम्।
किमिति नवमकांस्ते प्राप्य विस्मारिनाम्ना-
विविधविकत्थनैः [illegible] विस्मारं नेदन्ति-
[illegible] गान
नहि किमपि हितं वः स्यादहं विक्षसन्ये वृथेन
बहुतिक्तसमर्थेऽस्मिन्कथितो व्यर्थमेव।
यदि किमपि नवीनं नैव विख्यातपूर्वं
भवतो कुकविजन्मा भूः स्थापितं तद्धरेत् स्यात्॥ ३३॥
मतमिदमवधार्यं मत्कृतिं मा क्षमाद्धि
मयि विनिमनुजेवामि श्रोतुमन्यैक एव।
यदुचितमनुचितं वा तत्कृतौ नौ प्रवृत्तः
प्रचुरसुरसमुद्रो मादृशामि स्वभावात्॥ ३४॥

इत्येवं विविधविधाद्भारविद्वत्समन्त्र्यवचः।
भवतु [illegible] मध्यस्थेषु वाक्यं स्वाभ्युपसंहरे॥ ३५॥

सदा भवदनुभावाकाङ्क्षी —

सत्यव्रतः शास्त्री

नवदिल्ली
26.10.2006.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

saptāmyāṁ copapiḍarudhakarṣaḥ (3.4.49) to √*pīḍ* with *upa* only; *cikurila* (p.122) where *ilac* is not possible, *cikura* not being included in the *picchādigaṇa*; *siñcana* (p. 130) which is irregular, *num* being enjoined to *mucādis* when followed by *śa* only by Pāṇiṇi: *śe mucādīnāṁ* (7.1.59); *santiṣṭhatam* (p. 192) where Ātmanepada by Pāṇini *samavapravibhyaḥ sthaḥ* (1.3.22) should have been used; *amāya* (p.193) where substitution of *ktvā* by *lyap* is not possible, Pāṇini *samāse'nañpūrve ktvo lyap* (7.1.37) specifically prohibiting it: *yuvāṁsam* (p.264) which should have been *yuvānam*.

The juxtaposition of *ullola* and *kallola* is in *duṣprasahān ullolakallolān* (p.97) should have been avoided they having been listed as synonyms, vide Amara.: *ūrmiṣu...mahatsūllolakallolau* (1.9.56).

These are certainly minor blemishes and that too very few in an otherwise well-written work. Through the medium of the narrative of absorbing interest the poet has been able to carve out a work of infinite beauty which definitely is a joy forever.

VIII

वैदेशिकविदुषां संस्कृतरचनाः

विदेशेषु सन्ति नैके संस्कृतविद्वांसः। तत्र संस्कृताध्ययनपरम्पराऽतिपुरातनी। संस्कृतवाङ्मयं तत्रत्या विपश्चिदपश्चिमाः सम्यक् परिशीलयन्ति, गूढं च तद्रहस्यमुद्भिन्दन्ति, सूक्ष्मेक्षिकां च स्वकीयाममन्दमभियोगं च स्वकमभिव्यञ्जन्ति। एवं सत्यपि विरला एव तत्रत्याः संस्कृतेन वक्तुं प्रभवन्ति तल्लेखने वा। न तेन तेषां संस्कृतपाण्डित्यं पल्लवग्राहीति कदाचिदपि शङ्कनीयम्। संस्कृतव्यवहारपरम्पराया अभाव एव तत्र हेतुः। न हि संस्कृतं तदीया भाषा। संस्कृतव्यवहारस्यावसरोऽपि तत्र नास्ति। तेन यदि तत्रत्याः संस्कृतव्यवहारेऽक्षमास्तर्हि न तत्र किमपि चित्रम्। इदमेव तावच्चित्रं यदेवं स्थितेऽपि, तत्र संस्कृतव्यवहारपरम्पराऽभावेऽपि, सन्ति केचन तादृशा विद्वांसो ये संस्कृतेन पद्यानि रचयन्ति, निबन्धान् निबध्नन्ति, पत्रादिकमपि सुहृज्जनेभ्यः संस्कृतेनैव प्रेषयन्ति। असाधरणस्तेषामस्यां वाचि समधिकारः। प्रसन्नमधुरश्च तेषां वाग्गुम्फः। निदर्शनार्थं तेषु कतिपयेषां मधुकर्या वृत्त्या सञ्चिताः संस्कृतकृतीरत्र भारतीयानां संस्कृतविदुषां मनोविनोदार्थं प्रस्तुमः।

आसीच्छर्मण्यदेशे वल्द्श्मिद्त् नामा सुप्रथितो विद्वान्। सीगित्याख्य आसीत्तस्य गुरुर्यतोऽनेन संस्कृतमधीतम्। गुरोरशीतिवर्षपूर्तिमभिलक्ष्य विदुषाऽनेन स्वकीयाः शुभाशंसाः मन्दाक्रान्ताछन्दसोपनिबद्धैः संस्कृतपद्यैः प्रेषिताः। शर्मण्यदेशीयगातिंगन्विश्वविद्यालयतः समुपलब्धा तत्पाण्डुलिपिः। मेघदूतपद्यानुकारीणि तानि पद्यानि कं सरसहृदयं सहृदयं नानुरञ्जयेयुः—

पृच्छामि त्वां कुसुमरचने गन्धसौरभ्यमाले
किं कर्तुं स्मरणघटितं धन्यवादं भरन्मे।

गन्तव्यस्ते नगरविदितो धीमतामुत्तमाङ्क
आग्नेयोक्तेर्विवरणकरो गस्तकौचेयभासः।

जातो वंशे विजयवचनात्प्राप्तकल्याणनाम्नि
विद्वान् यो मे सुखमपि सखा विद्धि सोऽशीतवर्षः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

२८.७.२००७ दिनाङ्के शर्मण्यदेशस्थात्-श्रीपायरमहाभागान्
प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रियाः श्रीमन्तः पायर महाभागाः,

स्वस्ति भवद्भ्यः।

(वसन्ततिलका वृत्तम्)

प्राप्तो मया महति मतो भवता मुदन्त-
तेनाथचिन्तितमया मम मानगर्हं मन्।
सम्प्रेषयामि भवतः प्रति पत्रमेतद्
यस्मोत्तरं सुखकरं त्वरितं लभामि ॥१॥

मार्गे रिताः सहचरा मुदिताः स्वकालं
शारद्यतीं सुखु मिदुनं परिशीलयन्तः।
श्रेष्ठेषु कर्मसु रता विघ्नविवर्जिताः
शान्तात्मना रसमयं समयं नयन्ते ॥२॥

दूरेऽस्मदे सकलमेव शुभावहं स्यान्
मित्राणि मे न सकलानि सुखं भवेयुः।
प्रत्येमि तावदिदमत्र भवद्भ्य एव
सर्वः स्वबन्धुजनमङ्गलकामुकोऽस्ति ॥३॥

कश्चेत् प्रिया मम विलक्षणरोमुकीका[1]?
इत्तीतन[2]नेति शुभनाम धराः सखायः।
कार्येन वाङ्मनसयोश्च[3] सुखं वहन्ति
कश्चित्स्मरन्ति मम[4] चापि कथाप्रसङ्गे ॥४॥

दूरेऽङ्गनस्य मधुरा स्मृतिरस्ति मेऽन्त-
स्तत्राधिवासविषये बहु चर्चयामि।
मित्रैः स्वकैरिह, तदीयविचेष्टितानां
तान् वर्णयामि च चिरं प्रविमुग्धभावात् ॥५॥

कारण्डवाकुलजलां शिथिलं वहन्तीं
मेकारनामकनदीं मनितो निविष्टम्।

---

१. ऊमितः करितः स्वस्य रोमकश इति योगेऽपि ङीषो दर्शनेन स्त्रियामेव ऊमिती योर्मे द्वितीया।

२. ऊरः ऊमूलिकः कप् (५.४.१२१) इत्यनेन बहुव्रीहौ ऊ। विलक्षणा रोमुकी (=बुद्धिः) येकामित्यर्थः।

३. अचतुरविचतुरे (५.४.७७) इत्यादिना निपातितस्य वाङ्मनस-शब्दस्य जश्त्वाद्विवचनरूपम्।

४. अधीगर्थदयेशां कर्मणि (२.३.५२) इत्यनेनाधीगर्थानां (=स्मृत्यर्थानां) ज्ञातृणां योगे षष्ठीविधानम्।

CC-O. Prof Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

उद्यत्सालैः हरितशाद्वलभूमिभागैः
संवीजितं सुखकरैः शरदृतुरैश्च वातैः ॥ ५ ॥

उद्वेल्लितं मुहुः मरुच्छ्रमवारिनम्र-
शारूढविरुतजितफलौघतरुव्रततैः।
भीराजितं च निकटस्थगिरिव्रजेना-
वलम्ब्य ध्रुवं कुरमिदं सुषमां बिभर्ति ॥ ६ ॥

उद्वेल्लयेत्मम मनः स्मृतिरस्य चेद्वोः!
स्वाभाविकं हितदिदं, नहि चित्रमत्र।
दूरे ओऽपि नाम नगरे स्थितिमानवोऽलि
तस्य ध्रुवं स्मृतिरमुष्य मनो धुनोति ॥ ७ ॥

वर्षाणि मे व्यतिगतानि बहूनि तावद्
दूरे प्रयाति मनसः स्मृतिरस्य नो मे।
दिल्ल्यां स्थितोऽपि मनसा स्थितिमन्तमत्र
विद्धरा! प्रनुभवामि निरन्तरेण ॥ ८ ॥

संस्थानमत्र लसति प्रतिमानभूतं
ज्ञानस्य भारतपुरातनवाङ्मयस्य।
ग्रन्थालयोऽत्र सुतरां गमितः समृद्धिं
रॉथादिभिर्बुधवरैश्च विराजतीह ॥ १० ॥

संस्थाऽत्र वर्षमहमाचमचारदृर्ष-
मध्यापिवं च निपुणान् सुबहून् स्वशिष्यान्।
ते सम्प्रतं विविधदेशगतेषु विश्व-
विद्यालयेषु पठनान्[1] विदधा पठन्ति ॥ ११ ॥

प्राचार्यकीडमधिरूढवतो निरीक्ष्य
तान् मे [मदेन] प्रनृत्यति मनो मयूरः।
दिव्यश्चमर्षनवात
वीतिगुरोर्लसति दिक्षु विदिक्षु चापि ॥ १२ ॥

प्रग्राहमस्मि सुविदुषः सहधर्मचारिण्याः
कालं नयामि बहुशोऽध्ययनादिकेन।
ग्रन्था मया विरचिता महता श्रमेण
मेके बुधेष्वजानन् परमां मुदं मे ॥ १३ ॥

---

१. ह्यत्रार्थे तत्पदं। ये पठन्ति ते पठकाः।
२.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

विद्वज्जनौ वक्तृलोभफलं प्रयत्नः

सर्वं मयान कथनीयमिहास्ति भूरि।
शुद्धेः परीक्षणविधौ क्षमकस्य तावद्
प्रश्नैः समर्थ इति को नहि वेद लोके ॥ १५॥

(वैतालीयवृत्तम्)

ग्रन्थ सूचनया ऽनुगृह्यतां
चुरालं स्वस्य सुहृज्जनस्य च।
शिवता शिवौ ऽर्थिता मया
पुनरेवाशु च सङ्गमः शुभः॥ १६॥

इति किम्प्रार्थ्य देवेशं कक्षा-जरिपुटः प्रभुः।
एतैरेव पदैः स्वीयं चुर्वे ऽहं भाव-यसङ्ग्रहम्॥ १६॥

सदा भवन्मङ्गलाभिलाषी
सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

परकीयाणि पत्राणि

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

परिशिष्टम्

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

यू० पी० सी
16.7.77

भारते भातु भारती

विद्यालङ्कार,
किशोरी लाल भारद्वाज;
शास्त्री; ऐम० ए० (पंब०)

पता! —
ऐस-२/२०३,
सुन्दर नगर कालोनी,
.....जि० भण्डी (हि० प्र०)
२६/९/७५

मध्ये दिल्ली-विश्व-विद्यालयं संस्कृत विभाग-
प्रधानानाम्, विद्वत्प्रितानां द्वाक्तर सत्य व्रत महोदयानाम्,
सेवायाम्: —

शार्दूल विक्रीडितेन —

१— सत्य-स्वाः! रस-सिद्ध-राध्य-कवयः श्रद्धेय-सेव्य-व्रताः !!!
नौम्यावद्ध कराः, कृतज्ञ मतयः येषाम्पुरस्तान् नताः
इच्छत्येष प्रहातुमभ्य भवताम् पार्श्वे च पद्य-कृतिम्
संक्षिप्तां, यदि भूष्यता मिय महो दत्त्वा निजां सम्मतिम् ॥

२— लेख्यं, किम्प्रहिणोत्वयं स्वयमिमां म्प्रोत्साहनप्राप्तये ?
चेदोमेष प्रतीक्षितं क्षिति सुराः भाग्योदयं मंस्यते
लुप्ताः संस्कृत मार्मिकाः, कतिपये वृद्धाश्च प्रार्थ्याः कथम् ?
आधारं सबलं विधाय कमियम् गीर्वाण वाग् रंस्यते ॥

पूत-पाद-पांसुः —

अवधेयम्: — उत्तरायोत्काचेत्तो ऽन्तर्देशीयपत्रं निक्षिपन्तु साम्यताम्.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

यु०वे०सी
16.7.77

भारते भातु भारती

विद्यालङ्कार,

किशोरी लाल भारद्वाज;

शास्त्री; ऐम० ए० (पंब०)

पता:—
ऐस-२/२०३,
सुन्दर नगर कालोनी,
....जि० मण्डी (हि०प्र०)
२६/९/७५

मध्ये दिल्ली-विश्व-विद्यालयं संस्कृत विभाग-
प्रधानानाम्, विद्वत्प्रवितानां डाक्तर सत्य व्रत महोदयानाम्,
सेवायाम्:—

शार्दूल विक्रीडितेन—

१— सत्य-स्वा:! रस-सिद्ध-राध्य-कवय: श्रद्धेय-सेव्य-व्रता: !!!
नौम्यावद्ध कर:, कृतज्ञ मतय: येषा म्पुरस्तान् नता:
इच्छत्येष प्रहातुभय भवताम् पार्श्वे च पद्य-कृतिम्
संक्षिप्तां, यदि भूष्यता मिय महो दत्त्वा निजां सम्मतिम् ॥

२— लेख्यं, किम्प्राहिणोत्वयं स्वयमिमां म्प्रोत्साहन प्राप्तये ?
चेदोमेष प्रतीक्षितं क्षिति सुरा: भाग्योदयं मंस्यते
लुप्ता:संस्कृत मार्मिका:, कतिपये वृद्धाश्च प्रार्थ्या:कथम् ?
आधारं सबलं विधाय कमियम् गीर्वाण वाग् रंस्यते?॥

पूत-पाद-पांसु:—

किशोरी लाल भारद्वाज:

अवधेयम्:— उत्तरायोत्काचेन्नो ऽन्तर्देशीयपत्रं निक्षिपन्न्याय्यताम्.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

विश्वनाथ, ई ६२८,
सरस्वती विहार,
दिल्ली ११००३४
३०.११.८८

प्रद्धेया गुरुवर्याः,

सौक्रियन्तं प्रणतयः।

मान्या दिल्लीं समायाता आगत्य च गताः पुनः।
मम नासीत्तथा भाग्यं गुरुदर्शनमाप्नुयात्॥ १॥
सकुटुम्बोऽटनार्थं हि राजस्थानं तदागमत्।
यातो जयपुरं पूर्वम् अथोदयपुरं ततः॥ २॥
अक्तूबरस्य मासस्य दिवसे दशमे पुनः।
दिल्लीं प्रतिनिवृत्तेन पत्रं प्राप्तं प्रतीक्षितम्॥ ३॥
त्वरितं दूरभाषेण भवदूतं च पृष्टवान्।
नैराश्यात्प्लावितोऽभूवं श्रीमद्दर्शनवञ्चितः॥ ४॥
सूचितोऽहं तदा सम्यक् पूज्यया प्रवृज्यया।
सर्वं समाप्य यात्रां तु पश्चिमस्यां यशस्विनीम्॥ ५॥
नवम्बरान्ते श्रीमन्तः वेंकाकनगरीं पुनः।
नियोगायागमिष्यन्ति कार्यं हि महतां धनम्॥ ६॥
इदृक्तं श्रुतं मन्येऽस्मत्पक्षाणां गुरुनिर्मितम्।
संस्थानाध्यक्षतार्थं यत् तेऽभिधिक्ता महोदयाः॥ ७॥
प्रस्थास्यन्ते कदा किन्तु परित्यज्येह शासनम्।
नैतच्छक्यं मयावक्तुं नूराज्ञ वेति वा न वा॥ ८॥
सर्वे मामनुपृच्छन्ति भवदागमनं प्रति।
गते द्वयहोऽत्मके काले इत्येवं सूच्यते मया॥ ९॥
हृदये पुनरिच्छामि भवदागमनं श्रुतम्।
क्षिप्रमेव कथयित्वा स्थानं मानावहं मुदं दत्त॥ १०॥
पाश्चात्यभूमिदेशेषु यात्रावृत्तं ~~सम्~~ यशस्करम्।
निवेदयन्तु श्रीमन्तः क्रमेण कृपया च मे॥ ११॥
किं किमुद्भासितं स्थानं प्रज्ञायाः प्रणया प्रभो।
के वासन् विषयास्तत्र श्रोतुमिच्छामि तत्वतः॥ १२॥
कुशलं चापि मान्यानां कीर्तिं चापि सुखावहाम्।
काव्यप्रवृत्तिमेवापि श्रोतुमुत्कं मनो मम॥ १३॥
प्रतीक्षिष्ये भवत्पत्रं हृदयाह्लादिकारकम्।
दर्शनोत्कस्य यत्किंचिद् दर्शनाभावपूरकम्॥ १४॥

इति भवतां शिष्यत्वपुत्वमनुभवतः
सुब्रह्मण्यशास्त्री।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

भारत
20 INDIA 20

डॉ. सत्यव्रत शास्त्री,
भारतीय दूतावास, 139, पान रोड,
बैंकाक, (थाई लैंड)
द्वारा विदेश मन्त्रालय, भारत सरकार,
पिन PIN नई दिल्ली

पहला मोड़ FIRST FOLD

तीसरा मोड़ THIRD FOLD

इस पत्र के भीतर कुछ न रखिए NO ENCLOSURES ALLOWED

प्रेषक का नाम और पता :— SENDER'S NAME AND ADDRESS :—

1978

कृष्ण लाल,
विश्वनीड, सरस्वती विहार,
पिन PIN दिल्ली 110 034

SINCERELY YOURS
NESA
SUITINGS·SHIRTINGS

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दुर्गादत्त शास्त्री, विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न,

प्राप्तिकर्ता :—
1. राष्ट्रीय पुरस्कार
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-
   हि०क०-सं०-भाषा अकादमी
3. महाकवि श्री बाणभट्ट पुरस्कार-
   उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी
4. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :— राष्ट्रीय पाठ्य पुस्तक बोर्ड (निवृत्त)
यूनिवर्सिटी कोर्ट, हि० प्रदेश यूनिवर्सिटी (निवृत्त)
हि० कला सस्कृति एवं भाषा अकादमी (निवृत्त)।

ग्राम तथा डाकघर नलेटी,
द्वारा—नेहरनपुरख,
तहसील देहरा, जिला कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104

दिनांक 10.1.92

प्रिय डा० सत्यव्रत शास्त्रिणः,

नमो नमः।

आगतो नववर्षोऽयं क्रमेणा प्रचलन् भुवि।
तनोतु मङ्गलं गेहे भवतां पुण्यशालिनाम्॥
बृहत्सप्तपदीपत्रं प्रायः प्रेषिता मया।
उत्तरं तत्र भविष्यन्ति प्रातर्मे हितेच्छवैः॥
प्रयोगं कर्तुमर्हन्ति भवन्तो यत्र कुत्रचित्।
अस्तिदं भवतामेव साफल्यं भवदाश्रितम्॥
अद्भुतोऽसि मयि स्नेहो भवतां सुहृदां सताम्।
मानसं मे विजानाति लोरवनी वर्षायेत्कथम्॥
पत्रोरा स्नेहपूरेण सारसं मम वर्धते।
स्नेहपूरो यथा दीपः प्रकाशं लभते वरम्॥

भवदीयः - दुर्गादत्तः शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

GLORY TAJ 129

SENDER'S NAME AND ADDRESS

inland letter card

भारत INDIA 30

भारत INDIA 30

भारत INDIA 15

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

पत्रीकृतपत्रम्

दुर्गादत्त शास्त्री, विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न,

ग्राम तथा डाकघर नलेटी,
द्वारा—नेहरनपुरखर
तहसील देहरा, जिला कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104

दिनांक 24-4-92

प्राप्तिकर्ता :—
1. राष्ट्रीय पुरस्कार
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-
   हि०क०-सं०-भाषा अकादमी
3. महाकवि श्री वाणभट्ट पुरस्कार-
   उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी
4. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :— राष्ट्रीय पाठ्य पुस्तक बोर्ड (निवृत्त)
यूनिवर्सिटी कोर्ट, हि० प्रदेश यूनिवर्सिटी (निवृत्त)
हि० कला सस्कृति एवं भाषा अकादमी (निवृत्त)।

प्रियवर आतर: डॉ० सत्यव्रत शास्त्रिण:,

नमो नम:।

श्रीरामकाव्यं रचितं भवद्भिर् विज्ञाय चेत: परमं प्रसादम्।
समाधयम्चक्षुलचाविहीनं दृष्ट्वेव नेत्रे विकसे मदीये॥
सम्प्रेक्षणीयं द्रुतमेव सत्यं विलोक्य सन्तुष्टिमहं लभेय।
अधीत्य सर्वं मम बोधवृद्धिर्दिनं दिनं स्याद् भवतां प्रतापात्॥
स्वर्गस्थिता मे गुरवो हि धन्या यदात्मज: कीर्तिमिमामवाप।
शस्या: सुतास्ते यशसोऽभिवृद्धिं कुर्वन्ति सत्यं निजपूर्वजानाम्॥
द्रव्यं मया स्वल्पमिदं भवद्भ्य: श्रीरामकाव्यस्य कृतेकृतज्ञ।
स्वीकार्यमेतद् विनिवेदयामि न रत्नमूल्यं तरितुं क्षमोऽहम्॥४॥
अकिञ्चनोऽहं सुधियां समाजे तथापि ते स्नेहपरा भवन्ति।
आतृण्यमेकं सुलभं जयं स्यादुत्तानमेतद् शतशो विचिन्त्य॥५॥

भवदीय: - दुर्गादत्त: शास्त्री

संलग्नम्-
ड्राफ्ट संख्या "242816"
दिनाङ्क 21-4-92

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

यहां काट कर खोलिए

inland letter card

SENDER'S NAME AND ADDRESS

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दुर्गादत्त शास्त्री, विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न,

ग्राम तथा डाकघर नलेटी,
द्वारा—नेहरनपुरख,
तहसील देहरा, जिला कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104

दिनांक...11-5-92

प्राप्तिकर्ता :—

1. राष्ट्रीय पुरस्कार
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-
   हि०क०-सं०-भाषा अकादमी
3. महाकवि श्री बाणभट्ट पुरस्कार-
   उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी
4. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :— राष्ट्रीय पाठ्य पुस्तक बोर्ड (निवृत्त)
यूनिवर्सिटी कोर्ट, हि० प्रदेश यूनिवर्सिटी (निवृत्त)
हि० कला संस्कृति एवं भाषा अकादमी (निवृत्त)।

प्रियवर्या: मान्यभ्रातर:,

नमो नम: ।

एभ्यर्तविज्ञं न विभाज्यमत्र
सङ्गेच स्वं नहि धारणीय: ।
स्वोऽपरस्यास्ति सदाधिकारी
गृह्णन्तु सम्मानमम तुच्छमेतत् ॥१॥
न मूल्यरूपेण निबोधनीयं
परं विजानन्त्वुपहारमेव ।
श्रद्धा गुरूणां मम मानसे या
तदादरार्थं गृहणीयमेतत् ॥२॥
विद्वद्वरेण्या भुवने भवन्तो
मम प्रसादं त्वहमेव बोधे ।
श्रीराम काव्यं त्वरया पुनं स्याद्
यदा भवन्त: समयं लभेरन् ॥३॥

सादरम्,

भवदीय: - दुर्गादत्त शास्त्री

डा० सत्यव्रत जी शास्त्री
(पूर्व कुलपति सं. वि. वि. पुरी)
3/56 रमेशनगर दिल्ली

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

inland letter card

डा० सत्यव्रत जी शास्त्री
(पूर्व कुलपति सं.वि.वि. पुरी)
3/54 रूपनगर
दिल्ली 110007
3/54 ROOP NAGAR
DELHI 110007

SENDER'S NAME AND ADDRESS

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दुर्गादत्त शास्त्री, विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न

ग्राम एवं डाकघर नलेटी
द्वारा—नैहरनपुखर
तहसील देहरा, जिला कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104

दिनाङ्क 1-1-1993.

प्राप्तिकर्ता :—

1. राष्ट्रीय पुरस्कार (भारत सरकार)
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-
   हि०क०-सं०-भाषा अकादमी
3. महाकवि श्री वाणभट्ट पुरस्कार-
   उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी
4. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :— राष्ट्रीय पाठ्य पुस्तक बोर्ड .....
यूनीवर्सिटी कोर्ट हि० प्रदेश यूनीवर्सिटी } निवृत्त
हि०कला-संस्कृति एवं भाषा अकादमी

विद्वद्वरेण्याः डॉ० सत्यव्रतशास्त्रिणः,
सस्नेहं नमस्कृत्यः।

वर्षो नवीनः समुपस्थितोऽयं
मासैः समस्तैः समलङ्कृतः सन्।
धारां धारां मोदपूतो भवद्भ्य
आस्तां ममैताः शुभकामनाश्च॥

मङ्गलाकाङ्क्षी—
दुर्गादत्तः शास्त्री

प्रो० डॉ० सत्यव्रत जी शास्त्री
3/54 सुपनगर
नई दिल्ली

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र
INLAND LETTER

सेवा में
डॉ. सत्यव्रत जी शास्त्री
3/54 रूपनगर
नई दिल्ली

← पहला मोड़ First Fold →

← तीसरा मोड़ Third Fold →

भेजने वाले का नाम और पता :- Sender's name and address :-

[illegible]

← दूसरा मोड़ Second Fold →

इस पत्र के अन्दर कुछ न रखिये NO ENCLOSURES ALLOWED

Open Here To Cut

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ओ ३म्

विश्वनीड - ई ६३७,
सरस्वती विहार,
दिल्ली ११००३४
४.३.९३

परमश्रद्धेया: गुरुवर्या:,

सप्रश्रयं मे प्रणामाञ्जलि:।

इत: प्रस्थानवेलायामुक्तं पूज्यैर्यदावयो:।
पूर्ववत् पत्रसम्बन्ध: प्रवासे स्थास्यति ध्रुवम् ॥१॥
इत्यनुस्मृत्य पत्रं च प्रतीक्षमाण एव तु।
व्यचिन्तयं भवन्त: स्युर्नैदुष्टा मे मनागपि ॥२॥
अथवा कर्मणि व्यग्रा: कस्मिंश्चिन्महति व्रते।
लब्धस्ततो न काल: स्याद् वाचं स्निग्धां तु लब्धवान् ॥३॥
ह्य: प्रत्यागत्य रात्रौ च पत्रं प्रसन्नचेतसाम्।
दृष्ट्वासं हृदये तुष्टो नापरार्द्धं मया गुरौ ॥४॥
अस्मन्मानसिकं तन्तुर्बध्नात्यावां हि निश्चितम्।
स्मरणस्मरकार्तं हि पत्रं लब्धं यथा गुरो: ॥५॥
परोह्य एव दृष्टासीत् प्रकृति: श्रीमतं गृहात्।
ह्य एव च मयोलब्धा भवत्कं सुखमाप्तवान् ॥६॥
मानसिकमिमं बन्धं दृष्ट्वोक्तं भवभूतिना।
स हि स्नेहात्मकस्तन्तुरन्तर्मर्माणि सीव्यति ॥७॥
प्रथमे दिवसे मार्चे ज्ञानपीठाय चौकित:।
रामकीर्तिमहाकाव्यप्रस्तावो मनसा मुदा ॥८॥
बिड़लाव्यासपीठाने प्रस्तावोऽपर एव तु।
तत्रैव हृद्यकाव्यस्य प्रहित: शुभयाशया ॥९॥
परं निर्णयकास्तत्र गुणज्ञा नेत्यरुन्तुदम्।
मत्सरग्रस्तभावास्ते ऽतिसङ्कुचितमानसा: ॥१०॥

चन्द्रशेखरराजादाधारीकृत्य रूपके।
सम्भवद्भै: पुरस्कारा घोषिता: पूर्वमेव तु ॥११॥
इति श्रुतं भवद्भि: स्यात् तत्र यद्यपि रूपकम्।
निवेदितमिति ज्ञातं मन्येऽहं भवतां ध्रुवम् ॥१२॥
पुरस्काराय तस्मै मे नाम स्यात् प्रस्तुतं प्रभो।
आशिष: सप्रयासा: स्युर्भवतामिति कामये ॥१३॥
सर्वका सर्वदोन्नीतो भवद्भिरेव केवलम्।
ऋते भवद्भ्य एवान्: प्रार्थये कं पुनर्जनम् ॥१४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

विश्वविधातयोऽग्रेऽयं मनोरथोक्रियते कदा।
कृपया सूचनीयोऽयं जनः शिष्यस्तु धीमताम् ॥१५॥
प्रणामान् आदृजायायै विनतेऽहं समर्पये।
कामये सर्वथा स्वास्थ्यसुखयोरेव सर्वदा ॥१६॥

विनयावनतः शिष्यः,
धर्मवीरः

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

डॉ० सत्यव्रत (Dr. SATYA VRAT)
द्वारा थाईलैंड स्थित भारतीय राजदूतावास
C/O Embassy of India in Thailand
बैंकाक (Bangkok) थाईलैंड (Thailand)
द्वारा विदेश मंत्रालय, पिन PIN ११००११
नई दिल्ली

यहाँ से काटें या खोलें TO OPEN CUT HERE

इस पत्र के भीतर कुछ न रखिए NO ENCLOSURE ALLOWED
पत्ते में पिन कोड लिखें WRITE PIN CODE IN ADDRESS
प्रेषक का नाम और पता :— SENDER'S NAME AND ADDRESS :—

कृष्णलता,
ई ४३०, सरोजनी विहार, दिल्ली
पिन PIN ११००२४

तीसरा मोड़ THIRD FOLD

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

पहला मोड़ FIRST FOLD

CSP

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

म॰ मा॰ डिग्री कॉलिज
खेकड़ा-२५१२०१ (मेरठ) उ॰ प्र॰
२०।४।९३

सम्मान्या महाकवय:!
जयतु भारती सदा।
रामकिशोरमिश्रो वो
नमस्करोति सादरम् ।१।
आङ्ग्लयोपनिबद्धे ते
प्राप्ते चरित्रपत्रके।
एते द्वे अपि पर्याप्ते
हिन्द्या आवश्यके न ते।२।
प्रेषयामि भवद्भ्यो हि
छन्दस्कलावतीं कृतिम्।
सानन्दा: सपरिवारा:
श्रीमन्त: स्युरितीष्यते।३।
भावत्क:—
रामकिशोरमिश्रा:।

सेवायाम्—
डॉ॰ श्रीमन्नारायणशास्त्रिसराभागानाम्
रूपनगरे दिल्ल्याम्।

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan K

पोस्ट कार्ड POST CARD

से व्यताम्—

डॉ. श्री सत्यव्रत: शास्त्री

३/५४, रघुनगरम्

दिल्ली

पिन PIN

११	०	०	०	७	

Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitized By Siddhanta eGangotri Gyaan

ई 4/25, माडल टाउन, दिल्ली-9
दूरभाष:—712-7661,

श्री:

सः

2.6.1993

श्रीमत्सु गुरुवर्येषु प्रणामाञ्जलय: शुभा:।
शिवनारायणोत्पन्न शिष्यस्यार्येषु सन्ति मे ॥ १॥
यथाऽऽदेशमवालोकि पत्रकाव्यं मया शुभम्।
भवदीयं तथा तत्र यथामति च संस्कृतम् ॥ २॥
छन्दोभङ्ग: विसाम्येवो छन्दोनाम्नां निवेशना।
अपाणिनीयरूपं वा यथामति परिष्कृतम् ॥ ३॥
नाहमुत्तोऽस्य कार्यस्य गुरोर्गेहस्य मार्जना।
भवतोव तु पुण्याय मत्वेति तत् कृतं मया ॥ ४॥
आस्ति वक्तव्यमत्रैकं प्रयुक्तिं प्रतीयते।
ग्रहीतव्यं यथाक्रमं न मेऽत्र कश्चनाग्रह: ॥ ५॥
१. सम्बोध्यनाम्ने स्वस्त्यादि तत्पड:क्तावेव दीयताम्।
२. छन्दोनिर्देशन मध्ये क्रियताम् आदितो नाहि ॥ ६॥
३. काणिचिदिह पद्यानि संस्तुतिं व्यञ्जयन्ति हि ॥ 'सिध्यादेश' इति
स्वार्थपूर्त्यभिलाषं वा महतोऽल्पस्य वा जनात् ॥ ७॥
तानि काव्यादपास्यानि न वंश्यानि गौरवम् ॥
४. रूप (Format) दृष्ट्वाऽपि किंचिद् यं काव्ये ~~निर्दिष्टमपेक्ष्यते~~ ॥ ८॥
यस्मिन्
षड:क्तयन्त: समान: स्याद् पद्धकानां निवेशनम्।
क्रियते यदि काव्येन काव्यं स्यादधिकाद्दृढं तत् ॥ ९॥
अहमेतत् समीक्षिष्ये हिमालोऽत्र दिश्यताम्।
सामुपैतु स एतेन काव्यं रम्यं ~~प्रकाश~~ प्रभास्यति ॥ १०॥
५. मुखाग् भागोऽत्र पृष्ठस्य रिक्तो ~~भवेत्~~ यदि तु वर्तते।
पद्यान्तरसमारम्भ: कर्तव्यत्र तु शोभन: ॥ ११॥
६. पत्रिकानुक्रमे देय आद्यो ग्रन्थस्य विस्तरात्।
अत्र पत्रगतो भाव: सूच्या ग्रन्थक्रमेण हि ॥ १२॥
स्थाप्यादिवर्णानां कुर्वन् समन्वागतं च वा।
ग्रन्थस्तत्र विशेषेण सूचनीयो ह्यनुक्रमे ॥ १३॥
७. भूमिका-चापे पद्यैर्हि पद्यकाव्येऽत्र शोभताम्।
८. अनुक्रमणिस्तत्र वा कार्यिचद् ॥ १४॥

[illegible]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitized By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Motilal Banarsidass, Delhi, 1978.

2. Tarkavagisa, Phanibhusana; Nyaya - Paricaya, Chowkhamba Vidyabhanan, Varanasi, 1968.

3. Dasgupta, S.N., Yoga as Philoscphy and Religion, Motilal Banarsidass, Delhi, 1987.

4. Sampurnanand, Yogadarsana, Hindi Grantha Samiti, Luckmow.

5. Ingalls, Daniel i.H., Materials for the study of Navya-Nyaya Logic, Motilal Banarsidass, Delhi, 1988.

Gurudutta, K., Kashmir Saivism, Bangalore, 1949.

(ख)

(क) पद्यानुक्रमणी देखो। नामानुक्रमणी तथा।

(ग) स्थानानां च जनानां च शोध्यानेषोपपत्तये।।१।।

(घ) चन्दसी सूचिका चापि ग्रन्थादेः सूचयत्यमिह।

क्षम्यतामेष नः शिष्यः कुर्वंश्चापलमग्रतः।।१।।
गुरुषु विनयो नित्यं गुणलेशेन वर्जितः।।२।।
स्वस्त्यः श्रीमच्चुभ्रशंसाबलेन भूयासं पुनः।।३।।
स्वाधीनसर्वसिद्धीर्गौमारशासनः शिवम्।
क्रीडन्तीं मानसे नित्यं विनीतस्य शिवस्य मे।।४।।
अलं वाचां प्रसारेण गुरूणां पुरतः शिवः।
अनुक्रमस्य हृषाणानां मौनमेव समाश्रये।।५।।

सपदि भवतु भवतां, मानसे सत्प्रकाशः,
कृतिकवितेम कविता, भासतां तत्र नूतना।
सुरगिरि निहितमतिः, शिष्यलोकः प्रियोऽस्तु,
निजपरजनगणना-दृष्टिरस्मे तु चित्तात्।।६।।

मम च भवतु हृषे नित्यमेव प्रकाशः,
सुतनुचरणयुगली भावना मानसेऽस्तु।।७।।
बलमिदमथ मनसा नित्यमेवाद्रियं श्च
परमपुरुषकीनिताभावनां नो क्रियासम्।।८।।
सरसि सरसिजभूते हंसवाहे स्थिता सा
कुसुमसदृशा सुतनुर्गौरवर्णा भृशार्हा।
मम हृदयसरसि जे नृत्यतान्नित्यमेव
मम मतिरतिविमला भूयसा तेन भूयात्।।९।।

इति बुधजनचरणकमलचञ्चरीकस्य
शिवनारायणस्य कृतौ गणेशाञ्जलिः।
२.घ.ई.२ निर्वाणि १२.१२ वलभाम्

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

॥ सरस्वती श्रुति महती न हीयताम् ॥

श्री चन्द्रदीपशुक्लः (विद्यारत्नम्)

व्याकरणाचार्य, साहित्याचार्य (स्वर्णपदक प्राप्त) साहित्यालङ्कार
सम्मानित प्राध्यापक रा० नि०दा० मुरारका संस्कृत महाविद्यालय
सम्पादक :— संस्कृतसम्मेलनम्
महासचिव : — वि० रा० सं० साहित्यसम्मेलनम्
चौक, पटना सिटी - ८ (बिहार)

निवास स्थानः
श्री महावीर स्थान
बाहरी बेगमपुर, पटना सिटी-६

पत्राङ्क..... दिनाङ्क.....

१९९३ नववर्षम्

कामः कल्पान्तकारी कलयति जगती-जीवनस्यायुरेतद्-
वर्षं तस्यैकखर्वं भवति सुविदितं कर्मभिस्स्वैर्न मुक्तैः ।
दुर्बुद्धेरुग्रकर्म-प्रशमनकरणे सौमनस्य-प्रसारे
आलिङ्गेत् श्रीवधूं तत् खलु वत्सरं स्यात् ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

T.

DR. Satya Vrat Shastri
3/54 Roop Nagar
Delhi — 110007

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दुर्गादत्त शास्त्री, विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न

ग्राम एवं डाकघर-नं
द्वारा—नैहरनपुखर
तहसील देहरा, जिला कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104

दिनाङ्क 25-12-93

प्राप्तिकर्ता :—
1. राष्ट्रिय पुरस्कार (भारत सरकार)
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-
   हि०क०-सं०-भाषा अकादमी
3. महाकवि श्री वाणभट्ट पुरस्कार-
   उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी
4. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :— राष्ट्रिय पाठ्य पुस्तक बोर्ड .....]
यूनीवर्सिटी कोर्ट हि० प्रदेश यूनीवर्सिटी } निवृत्त
हि०कला-संस्कृति एवं भाषा अकादमी]

प्रिय डॉ. सत्यव्रत शास्त्रिणः
सस्नेहं नमस्कृत्य ।

भावी वर्षोऽयं सुखदो ऽलङ्कृतो भानुमासैः
श्रुत्वा वाचं मधुरसभरां मानसं मोदमेतु ।
लक्ष्मीर्नित्यं वसतु सदने शुभ्रयानैरवाप्ता
सर्वेषां वः भवतु भवतां प्रत्यहं मानवाब्दिः ॥

भवदीयः
दुर्गादत्तः शास्त्री

डा. सत्यव्रत जी शास्त्रिणः
3/54 रूपनगर
नई दिल्ली

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

सेवा में

डॉ० सत्यव्रत शास्त्रीजी
3/54 रूप नगर
नई दिल्ली

SENDER'S NAME & ADDRESS

दुर्गा दत्त शास्त्री, विद्यालंकार
राष्ट्रीय पुरस्कार प्राप्त
बाँध डाकघर नलेटी
ग्रा० [illegible] गोपीपुर (कांगड़ा) हि० प्र०

NO ENCLOSURES ALLOWED

दूसरा मोड़ Second Fold

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

TAJ MAHAL 503

(राज्यनिबन्धित संख्या-२०) दूरभाष ६४२३२४

बिहार-राज्य-संस्कृत-साहित्य-सम्मेलम्

प्रधानकार्यालय :—मुरारका संस्कृत महाविद्यालयः

चौक, पटना सिटी

क्रमांक 162 दिनांक 25/12/83

सृष्टब्दं १९९४ नव वर्षम् ॥

कालः कल्पान्तकारी कलयति जगती-जीवनस्याभुरेतत्।
वर्षं तस्यैक खण्डं भवति श्रुविहितं कर्मभिस्स्वेनयुक्तैः॥
दुर्वृत्तैरुग्र कर्म- प्रशमनकरणे- शौभनस्य- प्रसारे।
आनन्दस्य प्रदाने कव च हरमिदं नूतनं वत्सरं स्यात्॥

—चन्द्र दीप शुक्लः

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

To.

DR. SATYA VRAT SHASTRI

Res: 3/54 ROOP NAGAR

DELHI – 110007 (INDIA)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Dr. Sitanath Acharya, Sastri M.A. Ph. D.
Kavya-vyakarana-nyaya-tarka-tirtha vidyatirtha
(GOLD MEDALIST)
(Winner of Gopinath Gold Medal,
M. M. Premchand Tarkavagis Gold Medal,
Presidency Medal, University Medal,
Haridas Siddhantavagis and Nanilal Saha Prize
and National Scholarship etc.)
Reader ~~Lecturer~~ in Sanskrit, University of Calcutta.
Calcutta-700073

Residential Address :
A. F. 177
Rabindrapalli
P.O. Prafullakanan
CAL - 59
PIN - 743511

Date..... 18-3.94

प्रेषितसत्यव्रतशास्त्रिमहाभागानां सविधे विनम्रभावेदनम्

श्रीपादपद्मयुगलं भवतां हि सिद्धिदं
चिन्ताधकारहरणोचितभानुमन्तम् ।
नक्तन्दिवं विबुधवृन्दविवन्द्यमानं
श्रद्धाञ्चितेन मनसा प्रथमं नमामि ॥

भवतां पत्रो समासादितः ।
प्रार्थ्यार्थविषये तूर्णमनुसन्धास्यते तव ।
यथा स्यात् त्वरिता प्राप्तिस्तथा चेष्टिष्यते मया ॥

चित्तौदार्य्यं मया ज्ञातं भवतां संस्कृतात्मनाम् ।
अतः संप्रार्थ्यते किञ्चित् समयोचित वस्तु भोः ॥

यस्या वनोयं शतसंख्यया न्विता
तस्याः समृद्धिर्न यथा विबाधिता ।
भवेत् तथा प्रोज्यपयोऽभिवर्षणां
विधोयतामङ्ग पयोद वर्षुक ॥

इति

श्रीसीतानाथ शास्त्रिणः ।

Department of Sanskrit
Calcutta University

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दुर्गादत्त शास्त्री, विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न

प्राप्तिकर्ता :—
1. राष्ट्रिय पुरस्कार (भारत सरकार)
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-
   हि०क०-सं०-भाषा अकादमी
3. महाकवि श्री वाणभट्ट पुरस्कार-
   उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी
4. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :— राष्ट्रिय पाठ्य पुस्तक बोर्ड .....
यूनीवर्सिटी कोर्ट हि० प्रदेश यूनीवर्सिटी } निवृत्त
हि०कला-संस्कृति एवं भाषा अकादमी

ग्राम एवं डाकघर-नलेटी
द्वारा—नैहरनपुखर
तहसील देहरा, जिला कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104

दिनाङ्क 6-7-94

प्रिय भ्रातरः डॉ० सत्यव्रत शास्त्रिणः,

नमस्कृत्य ।

तनयो मे शाश्वती शर्मा, मिलितुमागमिष्यति ।
विश्वविद्यालये दिल्ल्याः प्रवेशेच्छुः सुतस्मृतः ॥
साहाय्यं तस्य कर्तव्यमेतास्मिन् शुभकर्मणि ।
भ्रातरो यत्र मे सन्ति कार्यसिद्धिः सुनिश्चिता ॥
दूरभाषस्य संख्येयमध स्तात्लिख्यते मया ।
तद्गेहस्य महाभागः कक्षमेतत्प्रदीयते ॥

S. K. SHARMA - 6447904

भवदीयः - दुर्गादत्तः शास्त्री

डॉ० सत्यव्रत शास्त्रीजी को: दिल्ली विश्वविद्यालय
एवं अध्यक्ष
सं० विभाग
"भूतपूर्व कुलपति श्री जगन्नाथ संस्कृत विश्वविद्यालय
पुरी" लय
3/56 रघुनगर, दिल्ली

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड

INLAND LETTER CARD

सेवायाम्

डॉ० सत्यव्रत शास्त्री जी
3/54 रणजीत नगर नई दिल्ली
3/54 Ranjit Nagar
NEW DELHI-110007

SENDER'S NAME & ADDRESS

NO ENCLOSURES ALLOWED

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

S. B. Volankar

M.A.,LL.B,I.P.S.(Retd).

Retired Senior Member P & T Board
and Addl. Secretary, Ministry of
Communications Govt. of India New Delhi
Ex-Member, Council of Management
Deccan College Post Graduate &
Research Institute Pune.
Ex-Member Sanskrit Dictionary Project
Deccan College, Pune.
Member Board of Studies for Sanskrit-Prakrit.
S. N. D. T. University, Bombay.
Ex-Member Sanskrit Advisory Board Sahitya
Akademi New Dehli.
Ex-Member Sanskrit Standing Committee
Govt. of Maharashtra
Ex-Member Marathi Mahashabdakosha Samiti.
Vice President M. M. Sahitya Sangh, Bombay.
Founder President Devavanee Mandiram.
Ex-Trustee. Maharashtra Bhavan, Bhopal.
Sanskrit Playwright. Poet Composer and Producer.
Founder Akhil Bharatiya Sanskrit Lekhak Sammelan.
Ex-Vice President Akhil Bharatiya Marathi Natya Parishad.
Chairman Adarsha Sanskrit Mahavidyalaya.
B. V. Bhavan, Bombay.
Life Member Bharatiya Viday Bhavan Bombay.
Chief Editor, Geervana Sudha (Sanskrit)
Ex-Member, Governing Council B. O. R. Institute Pune
Hon. Member O. S. Institute Thane.
Winner Raseshwar Award S. S. Sansad Bombay.
Dharare Bhasha Bhushana - A·B·B·S Sammelan.

INDIRA NIVAS
A. G. STREET.
BOMBAY 400 004.
INDIA
TEL. 382 19 19
386 26 85

Dated 16-8-94

डॉ. सत्यव्रत शास्त्रिभ्यो नमो नमः।

प्रेषयित्वाऽधुना सार्धं 'पत्रकाव्य'परीक्षणम्।
समाप्तिमोऽस्मि परमं भवादृक्ष प्रमाणतः॥१॥

प्राप्तमासीद् भवत्पत्रं तत्पूर्वं ज्ञातमेव यत्।
देहलीं हि भवान् याते नागतो नगरीमिमाम्॥२॥

आनायितं 'पत्रकाव्यं' कवीश्वरसहायतः।
प्रकृतेरस्वास्थ्यभरात् विलम्बः प्रेषणान्वितः॥३॥

द्वे प्रेषिते हस्तलिखिते द्वे इदानीं यथा भवान्।
मुद्रणार्थं प्रेषयति चैकं रक्षेदेकं स्वसंनिधौ॥४॥

कार्यबाहुल्यमपि मां रुणद्धि भृशमीदृशम्।
तथापि यदि रोचेत भवते कृतलेखनम्॥५॥

तत्सर्वमेव संपन्नं शुभान्वितमिति धारये
पुनः प्रणम्य सुहृदं विरमामि वचोभरात्॥६॥

स्नेहाङ्कितः
- श्रीरामः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

॥ श्रीः ॥

सुहृदे नमो नमः ॥

भवता लिखितं पत्रं पठितुं सुकरं न मे ।
तथापि सारमेवास्ति न संतुष्टो विमर्शनात् ॥

अस्वास्थ्यदृष्टेः प्रकृतेः कार्यजाड्यात्तोऽपि च ।
न पुनरस्तदयं दीर्घं विधातुं हि क्षमो जनः ॥

क्षम्यतां मे तु दौर्बल्यं क्षम्यतां मम लेखनम् ।
अन्यः क्षमतरः कोऽपि भवदाज्ञां प्रपालयेत् ॥

क्षमायाचकः

श्रीराम वेलणकरः

मुम्बापुरी 4

12 Sept 91

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

15 भारत INDIA

पोस्ट कार्ड POST CARD

Dr Satya Vrata Shastri

Roop Nagar

Delhi 7

पिन PIN 1 1 0 0 0 7

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

पुरी
13·9·94·

पूज्याः श्रीशास्त्रिपादा विबुधजनमनोहारिहारायमाना,
निर्विघ्नं सर्वशास्त्राम्बुधितटगमनेऽपश्चिमाश्चारुपुत्राः ।
देशे देशे च दक्षा निरलसमनसा देववाणी-प्रचारे,
प्रोद्यन्नक्षत्रतुल्याः सुरभितचरिताः काव्यवारांगनेशाः । 1 ।

पवित्रिते पादसरोजयुग्मके
नमोऽस्तु ते सूर्यमणेरपांशुलम् ।
गुरौ सदाज्ञानतमोविनाशने
किमस्ति वा देयमतः समुन्नतम् ।2।

व्यलेखि तावद् भवता मनोरमं, यदत्र पत्राभिधकाव्यमार्जवम् ।
रसेन चालंकरणेन भूषितं सुयोगतस्तन्मम दृष्टिमागतम् ।3।

तस्यावलोकनमहं स्वधिया विधाय
यच्चिन्तितं तदिहलेखगतौ निवेश्य
संप्रेषयामि भवदन्तिकमद्य तावत्
तीर्थाज्-जनाभिलषिताद् पुरुषोत्तमाख्यात् ।4।

कुत्रापि वैमत्यमथास्ति ते चेत्
हे पूजनीय । प्रतिभाविलासिन्
सारस्वते कर्मणि लिप्तचित्त!
पत्रेण तत् सूचयितव्यमेव ।5।

इति भवतामाशिषकामी सूर्यमणिः

सूर्यमणिः
डॉ· सूर्यमणिरथः
प्राध्यापकः,
श्रीजगन्नाथवेदकर्मकाण्डमहाविद्यालयः । पुरी ।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

रजिस्टर्ड पत्रम्

दुर्गादत्त शास्त्री,
विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न

दूरभाष—01970-45094
ग्राम एवं डाकघर—नलेटी
द्वारा—नैहरनपुखर
तहसील—देहरा
जिला—कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104

दिनाङ्क 8.9.17

प्राप्तिकर्ता :—

1. राष्ट्रिय पुरस्कार (भारत सरकार)
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-(हि० क०-सं०-भाषा अकादमी)
3. महाकवि श्री बाणभट्ट पुरस्कार-(उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी)
4. 1994, राष्ट्रिय एकता पुरस्कार-(अ०भा०रा० एकता सम्मेलन)
5. विशिष्ट विद्वान् पुरस्कार-(उत्तर प्रदेश संस्कृत संस्थान)
6. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :—राष्ट्रिय पाठ्य पुस्तक बोर्ड-(भारत सरकार)
यूनीवर्सिटी कोर्ट हि० प्रदेश यूनीवर्सिटी
हि० कला-संस्कृति एवं भाषा अकादमी
} निवृत्त

प्रियवर्य गुरुभ्रातरः डॉ० सत्यव्रतशास्त्रिणः,

नमस्कृतयः।

स्मरामि गुरुवर्यान्मे श्री चारुदत्तशास्त्रिणः।
केवलं हृदयाम्भोजे वाग्देवी समुपासिता ॥१॥
"संस्कृतकाव्यकुञ्जम्" भवद्भ्यः प्रेष्यते मया।
अवलोक्य लिखन्तु मे भवतां मतमुत्तमम् ॥२॥
सप्ततिः साम्प्रतं वर्षाण्यशीतिवर्षीयसम्मितः।
न जानामि कदा लोकात् प्रयाणं सम्भविष्यति ॥३॥
फलिता विदुषां सर्वा जीवने शुभकामना:।
तत्रापि भवतां नाम सर्वोपरि विराजते ॥४॥
उत्तरस्य प्रतीक्षायां स्थास्यामि सदनेऽनिशम्।
आयास्यति ध्रुवं पत्रं भवतां मङ्गलप्रदम् ॥५॥

सस्नेहम्,

भवदीयः- दुर्गादत्तः शास्त्री

डा० श्री सत्यव्रत शास्त्री जी,
पूर्वकुलपति श्रीजगन्नाथ संस्कृत विश्वविद्यालय पुरी
3/54 रूपनगर दिल्ली

संलग्नम्- "संस्कृतकाव्यकुञ्जम्"

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दुर्गादत्त शास्त्री, विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न

ग्राम एवं डाकघर-नलेटी
द्वारा-नैहरनपुखर
तहसील-देहरा
जिला-कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104
फोन :-01970/45094
दिनाङ्क 22.12.98

प्राप्तिकर्त्ता :—

1. राष्ट्रिय पुरस्कार (भारत सरकार)
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-(हि०क०-सं०-भाषा अकादमी)
3. महाकवि श्री वाणभट्ट पुरस्कार-(उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी)
4. 1994, राष्ट्रिय एकता पुरस्कार-(अ०भा०रा० एकता सम्मेलन)
5. विशिष्ट विद्वान् पुरस्कार-(उत्तर प्रदेश संस्कृत संस्थान)
6. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :—राष्ट्रिय पाठ्य पुस्तक बोर्ड-(भारत सरकार)
यूनीवर्सिटी कोर्ट हि० प्र देश यूनीवर्सिटी
हि० कला-संस्कृति एवं भाषा अकादमी
] निवृत्त

डॉ० श्री सत्यव्रत शास्त्रिणः
3/54 रूपनगर
दिल्ली

नवर्षं मङ्गलाकाङ्क्षी :

गतिं स्वकीयां निधनां दधानो
वर्षो नवीनः समुपागतोऽयम् ।
तनोतु भद्रं भवतां गृहस्थे
मनोरथाः सन्तु सदा फलाढ्याः ॥

मङ्गलाकाङ्क्षी -
दुर्गादत्तः शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

सेवामें

डॉ. सत्यव्रत शास्त्रीजी

3/54 रूपनगर

दिल्ली 110007

First Fold →

Third Fold →

SENDER'S NAME & ADDRESS.

डॉ सत्य व्रत शास्त्री, विद्यावाचस्पति
राष्ट्रीय पुरस्कार प्राप्त
चीफ डाकघर क्लर्क
पो० ऑफिस मोतीनगर (नई दिल्ली) पि० को०

NO ENCLOSURES ALLOWED

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

पुरी.
10-11-94

परमपूजनीयाः! शास्त्रिपादाः!

नमामि हे ज्ञाननिधे! पदाब्जे तवामले पूततमे निकामम्
आश्रित्य निर्भीकतया विभान्ति परःसहस्रं विबुधाश्च यत्र। (१)

अवाप्य हे पूज्य! भवद्करांकितं
इसान्वितं लेखमहं चिरात् परम्।
प्रमोद-कोटिं सहसैव लब्धवान्—
नमीषु-लाभे सुखितो भवेन्नकः। (२)

"दलं" शब्दः पत्रार्थकोऽभियुक्तैर्[I] बहु युज्यते,
इत्याशयो भवतां य स्तत्र मे संशयो महान्। (३)
हैमामर-धरण्यादि-कोषेषु वृक्षपत्रार्थे
"दल" शब्दः प्रयुक्तोऽस्ति, नतु लेखेऽर्थे दृश्यते। (४)

तथाप्यत्र भवादृशा विद्वांसो यत् प्रभाषन्ते
स्वीकार्यं तदेवास्माभि र्विबुधान् को न मानयेत्। (५)

नानोचितं राजति तत्र पूज्या! भागान्तरं यत् भवदीयकाव्ये
विभिन्नकार्ये व्ययितक्षणोऽहं क्रमानुसारं परिशीलयामि। (६)

इति विनीतः
सूर्यमणिः
पुरी

I- लेखोऽर्थः (for Letter)

To
Prof Dr Satyavrat Shastri
3-S-4 Roop Nagar
Delhi

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

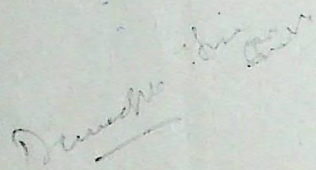

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

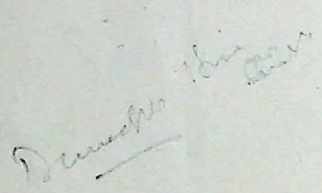

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

DEPARTMENT OF SANSKRIT
UNIVERSITY OF CALCUTTA
CALCUTTA-700073

Dr. Sitanath Acharya Sastri, *M A., Ph.D.*
Kavya-vyakarana-nyaya-tarkatirtha, vidyatirtha.
Head of the Department

Residence
RABINDRA PALLI
AF 177
P.O. PRAFULLA KANAN
CALCUTTA - 59
PIN - 743511

Ref : .....

Date : शुभविजयातिथिः, १४०१

विश्वविश्रुतकीर्तिभाजां
परमाराध्यचरणानां
श्रीयुत सत्यव्रतशास्त्रिमहाभागानां
पादपद्मेषु विजयाप्रणतिः

श्रीशारदीयविजया तिथिरेव धन्या
सर्वैः सुमान्यविबुधैर्जननीव मान्या।
दुर्गाप्रसादसफलीकृतजन्मलग्ना
वर्षान्तरे पुनरहो सुखमागतेयम्॥

मोदेदं भुवनं विभात्यभिनवं दिव्यप्रमोदभासितं
वस्त्रान्नादिगता गतेव नियता या भावना पार्थिवी।
सर्वे जीवगणा हसन्ति सदृशा लीनो विभेदोऽधुना
दूरादेत्य मिथो मिलन्ति मनुजाः प्रेमद्रवन्मानसाः॥

अस्मिन पुण्यतमे क्षणे शरणमये नित्यप्रमोदावहे
श्रद्धाचन्दनचर्चितः सुरभितो भक्त्याचचिन्तोत्थया।
आचार्य्यैः सुरभारतीप्रणयिनो ज्ञानप्रदीप्ता भवत्
पादाब्जे ~~ष~~ अभिवादनाञ्जलिरयं संगृह्यतां मामकः॥

प्रणामनम्रः

श्रीसीतानाथदेवशर्मा।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Ch. & Ra.

दुर्गादत्त शास्त्री, विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न

ग्राम एवं डाकघर-नलेटी
द्वारा—नैहरनपुखर
तहसील-देहरा
जिला-कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104

दिनाङ्क: 6-9-96

प्राप्तिकर्ता :—

1. राष्ट्रिय पुरस्कार (भारत सरकार)
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-(हि०क०-सं०-भाषा अकादमी)
3. महाकवि श्री वाणभट्ट पुरस्कार-(उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी)
4. 1994, राष्ट्रिय एकता पुरस्कार-(अ०भा०रा० एकता सम्मेलन)
5. विशिष्ट विद्वान् पुरस्कार-(उत्तर प्रदेश संस्कृत संस्थान)
6. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :—राष्ट्रिय पाठ्य पुस्तक बोर्ड-(भारत सरकार)
यूनीवर्सिटी कोर्ट हि० प्रदेश यूनीवर्सिटी
हि०कला-संस्कृति एवं भाषा अकादमी
} निवृत्त

प्रिय भ्रातः डॉ. सत्यव्रत शास्त्रिणः,

सस्नेहं प्रणामः।

चिरान्न लिखितं पत्रं भवद्भिस्तु मनस्विनः।
अस्मिन्नवसरे तेनुस्त्रिचत्वारिंशद्वर्षाणि यावते ऽनिशम् ॥१॥
आसीदेकं कुलं नवं सजेत भवतां गृहे।
श्रीमतां पाञ्चमः पुत्रो देवव्रत्या विशेषिणः ॥२॥
स्मरामि जन्मघट्टिके प्रातः सायं दिनं दिनम्।
आशिषः देवलं तेषां लेखनीं प्रेरयन्ति मे ॥३॥
संस्कृताकादमी दिल्ल्यां देवभाषाप्रचारिणी।
संस्कृतदिवसस्येयं कल्पेत्यामोजनं सदा ॥४॥
अपरह्णान्निमन्त्रिताः आमन्त्रयते सुतं मया।
भवति चेदिदं सत्यं संयोगं साधयन्तु मे ॥५॥
सतीर्थ्यं मिलेत्सौख्यं याक्षन्तोरो भविष्यति।
दूरध्वनिद्वयोक्तं तत् दिल्लीपुर्यां निवासिनाम् ॥६॥
उत्तरन्तु प्रतीक्षिष्ये शुभाकुलस्तु मे गृहे।
शासते भवतां पत्रं "निधिः मधित्समागतः" ॥७॥

आदरं अभिवादनं च डॉ. सत्यव्रत शास्त्रिणे दुर्गादत्तः

3/24 रूपनगर, दिल्ली

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दुर्गादत्त शास्त्री, विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न

ग्राम एवं डाकघर-नलेटी
द्वारा—नैहरनपुखर
तहसील देहरा, जिला कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104

दिनाङ्क 1-11-94

प्राप्तिकर्ता :—

1. राष्ट्रिय पुरस्कार (भारत सरकार)
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-
   हि०क०-सं०-भाषा अकादमी
3. महाकवि श्री वाणभट्ट पुरस्कार-
   उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी
4. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :— राष्ट्रिय पाठ्य पुस्तक बोर्ड .....
यूनीवर्सिटी कोर्ट हि० प्रदेश यूनीवर्सिटी } निवृत्त
हि०कला-संस्कृति एवं भाषा अकादमी

प्रिय डॉ० सत्यव्रत शास्त्रिणः,

दीपावल्याः परमसुखदं वासरं स्याद् भवद्भ्यो
लक्ष्मीरायद्दिनमनुदिनं मङ्गलार्घैश्चयः स्यात् ।
एतज्ज्योतिर्जलतु भवतामाश्रमे ऽनन्तकालं
गेहे स्नेहो जलधिजलवद्वर्धतां नित्यमेव ॥
परिवारस्य सर्वस्य भवतु मङ्गलं सदा ।
दीपावली समायातु प्रतिवर्षं सुखान्विता ॥

शुभचिन्तकः — दुर्गादत्तः

डॉ० सत्यव्रत शास्त्रीजी
पूर्वकुलपति संस्कृत विश्वविद्यालय पुरी
3/54 रूपनगर दिल्ली

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड

INLAND LETTER CARD

सेवा में

डॉ० सत्यव्रत शास्त्रीजी
3/54 रूपनगर
नई दिल्ली – 7

SENDER'S NAME & ADDRESS

श्री अज शास्त्री, विजयनगर
राष्ट्रीय पुरस्कार प्राप्त
मॉडल डाकघर नलेटी
पो० देहरा गोपीपुर (...) हि० प्र०

NO ENCL...

TAJ MAHAL 506

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सत्यमित्र शास्त्री
31.12.97
बी. २६, आनन्द नगर (जेल रोड) रायबरेली

काहविभवविवर्द्धं
औरव्य सोमाग्य वर्षम्,
धम-नियम-निधिष्ठं
देहदीप्ति प्रकर्षम् ।
अभिमत हित सिद्धिं
सर्वथा वः सहर्षम्
अविरत मिह देयाद्
भूरिशो नव्यवर्षम् ॥

Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan

सेवामें,—

डॉ० सत्यव्रत शास्त्री

३।१५५ रूप नगर

दिल्ली—७

पोस्ट कार्ड POST CARD

पिन PIN 1 1 0 0 0 7

DELHI-७

110007

Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan

CSP

दुर्गादत्त शास्त्री, विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न

ग्राम एवं डाकघर-नलेटी
द्वारा-नैहरनपुखर
तहसील-देहरा
जिला-कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104
फोन :-01970/45094
दिनाङ्क..9-2-98.

प्राप्तिकर्त्ता :—

1. राष्ट्रिय पुरस्कार (भारत सरकार)
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-(हि०क०-सं०-भाषा अकादमी)
3. महाकवि श्री वाणभट्ट पुरस्कार-(उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी)
4. 1994, राष्ट्रिय एकता पुरस्कार-(अ०भा०रा० एकता सम्मेलन)
5. विशिष्ट विद्वान् पुरस्कार-(उत्तर प्रदेश संस्कृत संस्थान)
6. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :—राष्ट्रिय पाठ्य पुस्तक बोर्ड-(भारत सरकार)
यूनीवर्सिटी कोर्ट हि० प्रदेश यूनीवर्सिटी
हि० कला-संस्कृति एवं भाषा अकादमी
] निवृत्त

प्रिय डॉ० सत्यव्रत भ्रातरः,

सस्नेहं नमामि।

प्रगन्तु भवतां प्राप्तं परमानन्ददायकम्।
परन्तु मम काव्यस्य विषये नात्र वर्णनम् ॥१॥
सैप्टम्बरार्धे एवेत्र पुस्तकं प्रेषितं मया।
"संस्कृतकाव्यकुसुन्तु" पार्सलाभ्यन्तरे कृतम् ॥२॥
चिरादहं प्रतीक्षायां स्थितिष्ठेऽत्र दिनं दिनम्।
भ्रातरो मे वदिष्यन्ति किञ्चित्तत्र शुभाशुभम् ॥३॥
नावार्ता चेद् मयाप्तास्तद् विस्मयो जायते महान्।
संसूचयन्तु मां शीघ्रं प्रेषयाम्यपरं द्रुतम् ॥४॥

सादरम्,

भवदीयः — दुर्गादत्तः शास्त्री

डॉ० सत्यव्रत शास्त्रीजी
पूर्वकुलपति — श्रीजगन्नाथ संस्कृत विश्वविद्यालय
पुरी

CC-O/Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

First Fold →

प्रेषक की

डॉ० सत्यव्रत शास्त्री
3/54 मुखर्जी नगर
दिल्ली - 110007

भारत INDIA

100

Third Fold →

SENDER'S NAME & ADDRESS.

NO ENCLOSURES ALLOWED

Second Fold →

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्री.

जयपुर
26/10/2000

फ्र दीपावली- शुभाशंसनम् फ्र

"सुखायाऽस्तु दिताायाऽस्तु
ऋद्धये सिद्धये तथा
प्रेयसे श्रेयसे चाऽस्तु
दीपलक्ष्मीः सदैव वः ॥"

शुभम्-

डा० प्रभाकर शास्त्री

शास्त्री सदन
254, खूटा मोड़
जयपुर-१ (302001)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

सेवा में

डॉ० सत्यव्रत शास्त्रीजी
3/54 रूपनगर
दिल्ली - 110007

First Fold →

Second Fold →

Third Fold →

SENDER'S NAME & ADDRESS.

NO ENCLOSURES ALLOWED

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्री.

जयपुर
26/10.2000

फू दीपावली- शुभकामनाएँ फू

"सुखायाऽस्तु दिताथाऽस्तु
ऋद्धये सिद्धये तथा।
प्रेयसे श्रेयसे चाऽस्तु
दीपलक्ष्मीः सदैव वः॥"

शुभम्-

डा० प्रभाकर शास्त्री

शास्त्री सदन
254 नन्दा मार्ग
जयपुर-१ (302001)

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

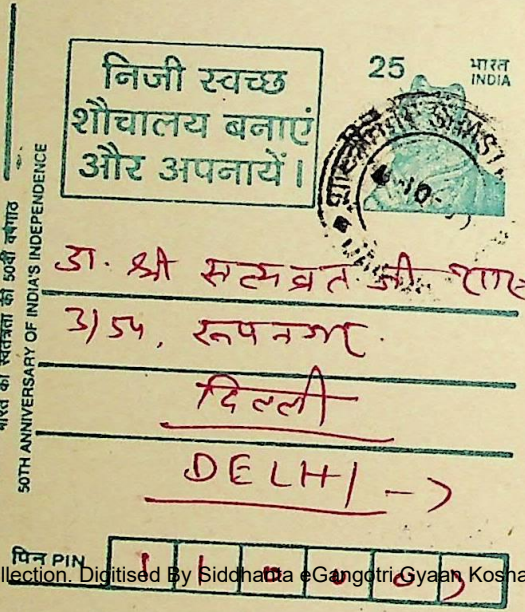

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

॥ नव खीष्टयब्दीये (२०००) शुभ कामना ॥

कालः कल्पान्तकारी कलयति जगती जीवनत्यायुरेतत्
वर्षं तस्यैकखण्डं भवति सुविदितं कर्मभिस्त्वेन भूमेः
दुर्वृत्तैरुग्रकर्मि प्रशमनकरणे सौनत्यप्रसारं ।
आतङ्कात् त्राणदाने कक्यहरमिदं नूतनं वत्सरं स्यात् ॥

आचार्य [illegible] शास्त्री कुल
राष्ट्रपति पुरस्कार सम्मानित
[illegible] पटना सिटी-8

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

युगाब्दः-5101 ॥श्रीः॥ "श्रीविद्या"
उपविद्यापीठ
दीपावली शुभाशीर्वचनम् राणा प्रतापनगर
नागपूर-440022

हितायाऽस्तु सुखायाऽस्तु
यशसे सिद्धये तथा।
प्रेयसे श्रेयसे चाऽस्तु
दीपलक्ष्मीः सदा तव॥
क्षपयन्ती तमःस्तोमं तेजःस्तोमं वितन्वती॥
विद्रवन्ती चिदानन्दं दीपलक्ष्मीः प्रसीदतु॥

"प्रज्ञाभारती"

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

नारु रोग उन्मूलन
में सहयोग दें,
नारु रोगी बताएं,
इनाम पाएं।

पोस्ट कार्ड POST CARD

डॉ-सत्यव्रत शास्त्री
3/54 रूपनगर
नई दिल्ली-7

पिन PIN 1 1 0 0 0 7

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Telephone: 2024[illegible]

ॐ विघ्नानां दुःखनाशं ये कुर्वन्ति नित्यमङ्गलम् ।
तौ भुवनेश्वरौ वन्दे देवान् देवीश्च सादरम् ॥

अयि पूज्य ॐ वर्णानामर्थसंघानां रसानां छन्दसामपि
मङ्गलानां च कर्तारौ वन्दे वाणी-विनायकौ ॥

सम्बलपुरम्, उत्कलम्
प्रफेसर कलोनि.

अयि पूज्याः सदाशयाः !

भक्तिपूर्णं प्रणामं मे स्वीकुर्वन्तु महाशयाः ।
निवेदयन्तु मात्रे च कृपया विघ्न-वन्दिताः ॥ १ ॥

आनन्दिकं सदा भव्य- माशीर्वादं शुभावहम् ।
संसूचयन्तु कृपया परिवारे विराजितान् ॥ २ ॥

पूर्व-वर्षद्वये विघ्न-वन्दितानां कृते खलु ।
संप्रेषितं विलम्बेन सत्वरं च तथा मया ॥ ३ ॥

भवदीयं कृपापत्रं पूर्वं चाधिगतं मया ।
आसीन् मे सुदृढो भव्यो विश्वासो मानसे तदा ॥ ४ ॥

पुरस्कारं च प्राप्स्यामि महनीयं त्वनुग्रहात् ।
राष्ट्रस्य माननीयानां पतीनां सर्वथा खलु ॥ ५ ॥

नाधिगतः पुरस्कारो भवत्प्रस्तावनादपि ।
सन्देहो मे महान् सत्यं न जाने कारणं पुनः ॥ ६ ॥

सत्यं मे योग्यता नास्ति पुरस्काराधिमेव वै ।
परं सा मे दृढं जाता भवत्-संसूचनेन हि ॥ ७ ॥

काचः काञ्चन-संसर्गाद् धत्ते मारकतीं द्युतिम् ।
अश्मापि याति देवत्वं महद्भिः सुप्रतिष्ठितः ॥ ८ ॥

विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः
प्रारब्धमुत्तमजना न परित्यजन्ति ।
स्मृत्वा त्वां सुसकरीं कीर्तिवन्द्य-सूक्तिं
संप्रेषयामि भवतां पुनरन्तिकं वै ॥ ९ ॥

प्रेरणयैव पज्यानां प्राच्यविद्या-सुमेलने ।
पण्डितानां संभायां वै योगदानं कृतं मया ॥ १० ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

नारु रोग उन्मूलन
में सहयोग दें,
नारु रोगी बताएं,
इनाम पाएं।

25 भारत INDIA

NAGPUR RMS

पोस्ट कार्ड POST CARD

डॉ-सत्यव्रत शास्त्री
3/54 रूपनगर
नई दिल्ली-7

पिन PIN 1 1 0 0 0 7

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ॐ विघ्नानां दुःखनाशं ये कुर्वन्ति नित्यमङ्गलम् ।
तौ भुवनेश्वरौ वन्दे देवान् देवीश्च सादरम् ॥

ॐ वर्णानामर्थसंघानां रसानां छन्दसामपि
अस्ति पूर्ण मङ्गलानां च कर्तारौ वन्दे वाणी-विनायकौ ॥

सम्बलपुरम्, उत्कलः
प्रफेसर कलौनि.

अयि पूज्याः सदाशयाः !

भक्तिपूर्णं प्रणामं मे स्वीकुर्वन्तु महाशयाः ।
निवेदयन्तु मातरे च कृपया विश्व-वन्दिताः ॥ १ ॥

आन्तरिकं सदा भव्य- माशीर्वादं शुभावहम् ।
संसूचयन्तु कृपया परिवारे विराजिताः ॥ २ ॥

पूर्व-वर्षद्वये विघ्न-वन्दितानां कृते खलु ।
संप्रेषितं विलम्बेन सत्वरं च तथा मया ॥ ३ ॥

भवदीयं कृपापत्रं पूर्वं चाधिगतं मया ।
आसीन् मे सुहृदो भव्यो विश्वासो मानसे तदा ॥ ४ ॥

पुरस्कारं च प्राप्स्यामि महनीयं त्वनुग्रहात् ।
राष्ट्रस्य माननीयानां पतीनां सवितः खलु ॥ ५ ॥

नाधिगतः पुरस्कारो भवत्प्रस्तावनादपि ।
सन्देहो मे महान् सत्यं न जाने कारणं पुनः ॥ ६ ॥

सत्यं मे योग्यता नास्ति पुरस्कारार्थमेव वै ।
परं सा मे दृढं जाता भवत्-संसूचनेन हि ॥ ७ ॥

काचः काञ्चन-संसर्गाद् धत्ते मारकतीं द्युतिम् ।
अश्मापि याति देवत्वं महद्भिः सुप्रतिष्ठितः ॥ ८ ॥

विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः
प्रारब्धमुत्तमजना न परित्यजन्ति ।
स्मृत्वा त्वां सुसकरीं कविवन्द्य-सूक्तिं
संप्रेषयामि भवतां पुनरन्तिकं वै ॥ ९ ॥

प्रेरणयैव पूज्यानां प्राच्यविद्या-सुमेलने ।
पत्रिकायां संस्मरणं वै शोधपरं कृतं मया ॥ १० ॥

CC0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ॐ विघ्नानां दुःखनाशं ये कुर्वन्ति नित्य मङ्गलम्,
तौ भुवनेश्वरौ वन्दे देवान् देवीम् साश्रम्"

ॐ वर्णानामर्थसंघानां रसानां छन्दसामपि,
मङ्गलानां च कर्तारौ वन्दे वाणी-विनायकौ"

सिध्यन्ति कार्येषु महत्स्वपि यन्नियोज्याः,
संभावना-गुणमवेहि तमीश्वराणाम्,
किंवा भविष्यदरुण-स्तमसां विभेत्ता,
तं चेत् सहस्र-किरणो धुरि नाकरिष्यत"
— शाकुन्तले - ७.

दृष्यन्तं-वचनं चेदं स्मारयामि पुनः पुनः,
प्राप्स्यामि तु पुरस्कारं भवदनुग्रहेण वै"

संसूचनेन पूज्यानां समये प्रेषणेन वै,
प्राप्स्यामयेव पुरस्कारं विश्वासो मे दृढोऽस्ति हि"

कुशलं सूचयित्वैव पत्रस्य प्रेषणेन वै,
अनुग्रहं करिष्यन्ति कृपया विश्व-वन्दिताः"

श्रीजगन्नाथ-देवस्य पुण्यक्षेत्रे निवासिनाम्,
संप्रत्यपि स्मरामयेव पूर्वप्राप्तां सुसङ्गतिम्"

श्रीजगन्नाथ-देवस्य (संस्कृत)-विश्वविद्यालये खलु,
पूर्व-कुलपतीनां वै (भवतां) शरण्यः श्रीसदाशिवः"

सूचना- बाढ्यानीरै तु संजाते विश्व-संस्कृत-मेलने,
पठितौ प्रेषयामयेव प्रबन्धौ भवतां कृते"
नवीनं भवनं चात्र देवीक्षेत्रे सुनिर्मितम्,
परमासे गमिष्यामो दीयते सूचना त्वयः"

इकुर सदाशिव महाराजः
पूर्व संस्कृताध्यापकः
स्थान — देहरापालिः
पत्रालयः (P.O) - कुंदारजा, समबलपुरम्, ओड़िशा।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ॐ विघ्नानां दुःसनाशं ये कुर्वन्ति नित्यमङ्गलम्,
तौ भुवनेश्वरौ वन्दे देवान् देवीश्च सादरम्"

वर्णानामर्थसंघानां रसानां छन्दसामपि।
मङ्गलानां च कर्त्रीशौ वन्दे वाणी-विनायकौ॥

8. 12. 2000
देहरिपाटनः
सम्बलपुरम्

श्रीयुत महानुभावाः,

सत्यव्रतं सत्यपरं त्रिसत्यं सत्यस्य योनिं निहितं च सत्ये।
सत्यस्य सत्यमृत-सत्यनेत्रं सत्यात्मकं त्वां शरणं प्रपन्नाः॥
- श्रीमद्भागवते, १०.२.२६.

भक्तिपूर्णं प्रणामं मे स्वीकुर्वन्तु महाशयाः।
निवेदयन्तु मात्रे च कृपया विश्वविश्रुताः॥

परिवारे च ये सन्ति पुत्रपौत्रादयः किल,
आशीर्वादं सदा भव्यं कृपया सूचयन्तु तान्॥

भवदीयं कृपापत्रं (22.3.2000) संप्राप्तं समयेन वै।
बलेन यस्य समान-प्राप्ते में निश्चिता मतिः॥

नवगृह-प्रवेशार्थं भृशं कर्मीव व्यापृतः,
पुनर्वैशाख-कार्येण श्रीभुवनेश्वरं गतः॥

इच्छतापि मया तस्मात् प्रेषणीयापि सर्वथा,
कृतज्ञता दृढौ नैव तत्कालं विधिवेदिता॥

श्रीभुवनेश्वरादेव स्वगृहं ह्यः समागतः,
निवेदयामि चाद्यैव हृदयस्य कृतज्ञताम्॥

क्षमाशीलाः सदा सन्तः परोपकार-तत्पराः,
अतएव चाग्रजैस्तु क्षमणीयोऽनुजो मुदा॥ (मुदा)

शिक्ष्यन्ति कर्मसु महत्स्वपि यन्नियोज्याः
संभावना-गुण-मवेहि तमीश्वराणाम्,
किं वाभविष्यदरुणस्तमसां विभेत्ता
तं चेत् सहस्रकिरणो पुरि नाकरिष्यत्॥ - शाकुन्तले मातलिं प्रति दुष्यन्तः,

दुःखवार्ता:- आचार्यो लङ्केश्वरः
बहुपूर्वं दिवं यात आचार्यो लङ्केश्वरः,
भगवत्-प्रियार्थं च साहित्यस्य दिवं गतः॥
आचार्यः कुम्भचन्द्रस्तु गते मासे दिवं श्रितः,
उत्कल-संस्कृताकाशे अवतां बहुविश्रुताः॥

श्रीजगन्नाथदेवस्य (पुरी) निवासिनश्च पुरः,
पूर्वकुलपतीनां वै श्रद्धेयः श्रीसदाशिवः॥

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

विद्या – वैभव – भवन
सूबेरुक.र्ण - मार्ग, राममन्ज
जयपुर–302003 (राज.)

विजयदशमी, वि.सं.२०५८

श्रीरामचन्द्रं नौमि, दशरथ-तनयं जनकात्मजा-वरम् ।
स्व-शरणागत-रक्षकं, रघुकुल-तिलकं सुख-शान्ति-दम् ॥१॥

मा-शारदायाः प्रिय-पुत्रकेभ्यः, सद्भक्तकेभ्यः शुचि-मानसेभ्यः ।
नमो भवद्भ्यः सकुटुम्बकेभ्यः, सत्यव्रतेभ्यः सुधियं वरेभ्यः ॥२॥
विजय-दशम्या सार्धं, दीपावलि-पर्व समागतेभ्यः ।
तत्र भवद्भ्यो भवद्भ्य, आर्या ! अभीष्टदो कोभोतु ॥३॥

स्नेहो-निकटुं मधुरं मनोज्ञं, सानुग्रहं स्नेह-परिप्लुतं च ।
श्रेमत्क-पत्रं समवाप्य मन्याः ! मनोमयूरो मम मोमुदीति ॥४॥

धन्योऽस्म्यहं यस्य सुवर्ण-हारो, भातो भवद्भ्यः कवि-पुङ्गवेभ्यः ।
कार्त्तिक्य मस्मै च सदा वहामि, विजोत-नो[illegible]क्कोऽहम् ॥५॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सेवामें-

श्रीयुक्त परमादरणीय
पद्मश्री-विभूषित, म. म. राष्ट्रपति-सम्मानित
डॉ० सत्यव्रत जी शास्त्री
शचस्पति
महामहोपाध्याय
3/54, रूप नगर
दिल्ली.

पी.आर.यू./I.S.P.-200 पोस्ट कार्ड POST CARD

पिन PIN 1 1 0 0 0 7

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Ch. S. Rao
C/o Sri Ch. Ramnath
Telephone: 2024136

1-B Madhuban,
Gen J Bhosale Marg.
Mumbai-21
PIN 400021

PAGE NO.:
DATE: / /

13.1.2002

आर्य महाशय,

नूतनसंवत्सरारंभसंदर्भे मया प्रेषितलेखायाः भवत्प्रत्युत्तरं द्वितीयदिनपूर्वमेव मम हस्तगतमासीत्, महानमानंदं च प्राकल्पयत्। अथ,

वयोवृद्धो भवानस्ति तथावृद्धोऽहमप्यिच।
ततः किं? पाटवं सत्याः भवेत्प्रभुदयागुणात्॥ 1
जरठत्वं च रुग्णत्वं नरभारकरेऽप्युभे।
निलीयमानसाराऽपि वरारोग्यवती जया॥ 2
द्विष्ट्या प्रवृत्तिः शक्तेरिहेदृक्ष्यसादृशं किल।
तत्प्रेरिता स्तदेवाऽयं दुर्दुः कर्मोपिनं च नः॥ 3
संसारविषवृक्षस्य द्वे फले ह्यमृतोपमे।
काव्यामृतरसास्वादः सत्संगः सज्जनैः सह॥ 4
सा लोकस्यसिद्धिः संपाद्या द्वयेनानेन, नान्यथा।
स्वाध्याय इति या पूर्वं पद्धतिः भवता स्मृता॥ 5
सा पद्धतिः प्रकृष्टा स्यात् द्वयेनानेन नित्यशः।
इति मन्ये, रोचते मे कालक्षेपस्तदाश्रितः॥ 6

वामलूरतनयामृतं गिरं
कालिदासकविताससौरभम्।
श्रीहर्षमृदुतरार्द्रतादृढं
काव्यशोरणिकलाधिलेकिनीम्।
योननादिविदुषां सभासदं-
पादिताम्रप्रोज्वलांघ्रिवा-।
गैभवं समभिकांक्षभावभृत्
संस्मरामि सप्रश्रयं सदा॥ 8

इत्थं द्रांजलिसंप्राप्तगीतालीनः प्रकल्पितम्।
गीर्गणभाषाविन्यासन्संपन्नो रुचिरं मुदा॥
मज्जिह्वाग्रतो वेद्यां भारतीमिन्दुशीतलाम्।
गानामृताभिधानां कन्यारत्नं संभावयाम्यहम्॥ 10

(P.T.O.)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

कैमर्थं शंकराचार्यवाणी परशिवात्मिका।
मत्प्राप्तुचात् ज्ञानरथारूढा मत्स्युपट्टिका ॥ ॥

नंदुनंदनसौंदर्यमंदिराननविस्सृता।
व्यासवाग्वासस्क पुना गीतार्चिद्वाहिनी ॥
मद्धव पावनी कुर्यान्मेऽनिशं मङ्गलं भृशम्।
इति चिन्तयतस्क पुस्तकैरन्यैरलमन्न मे ॥ 13
धीराद्धिवद्धिच्छामि प्राप्तुं ~~प्रतिनिधानतस्क~~
पदभ्रंशो नान्यत्रोपदेशो योऽन्न ~~कुत्रापि~~ सहेनतम। 14
~~अत्र~~ परमपदांभवानिति कर्तृशब्दस्क ग्रहणीयस्क भवति।
अद्य सूर्यो भगवान् मकरराशिसंक्रांतिं करोति। अद्य पुनराचरण-
पुण्यवेलायां 'आरोग्यं भास्कराद्धिच्छेत्' इति, 'नमस्कार-
प्रियस्क सूर्यस्क' इति च वाक्ये संस्मृत्य ~~अ~~ भगवंतं वयं
सर्वे प्रपद्यामहे।

बहु लिखितं सांप्रतं मयेति वेद्मि। एवं
भवद्विधेयस्क
चिंतगुंटसूर्यनारायणस्क

*अंध्रिकायस्क नागविद्येति। तिभाषाप्राज्ञैक विद्वांभूषाधिमानसस्क।
विज्ञाभिज्ञानाभिक्षाय केनचिद्विमत्करस्क ॥
चिंतगुंट सूर्यनारायणस्क
Ch. S. Rao.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Ch.S Rao

1- B Madhuban
Gen J Bhosale Marg.
Mumbai - 400021
16/11/01

हाऽच,

मामकनमाँस्येनकानि।
पावनिरुआकाँक्षासहितं मत्प्रहितं हितं।
स्वान् गृह्णानिदं पत्रं कांतं विनतिकांक्षितम्॥ 1

दुःसकलसंपदुमपारकरुणापगावक्रभः
कटुंबनरुमूलसंक्रीनःक्षितसगोपगोपीजनः।
मदुसदुडदारगोजणाट्टिपटुः सर्वेशीकरः
सदुडवनु हरिः सनस्सुधांशुकदुनोयशोदासतः॥ 2

श्यामाऽयनधवनः सत्य-भामामणि धवो, धवः।
माया, मायाविहारज्ञः पान्तुनो नरकांतकः॥ 3

चैद्यध्वंसी वासुदेवो युधिष्ठिरसमर्हितां-।
प्रिद्वयो नृहरिः कृष्णः नतमोघ्नो द्युतिमन्नमः॥ 4

नमोवाकं ब्रूमो नयनरमणीयाननवते
नमस्कारं कुर्मो भयनिकरविद्रावणकृते।
हरे त्वत्पादाब्जप्रकटयुगकायाऽद्भुतयशो-
विशाकायस्यैसंनतिविनिमयोसाहसभृते॥ 5

-इति प्रार्थनोपेतं वचः-

एवम्
बुधजनविधेयः
Ch.S Rao

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

केनचिं शंकराचार्यवाणी परशिवात्मिका।
मत्प्राप्तुचात् ज्ञानरथारूढा मत्स्युपदेशिका ॥ 11

नंदुनंदनसौंदर्यमंदिराननविस्सृता।
व्यासनाऽवासस्थ पूता गीताचिद्वाहिनी ॥
मद्धृदय पावनी कुर्यांमेऽनिशं मद्गुरुं भृशम्।
इति चिन्तयतः पुस्तकेऽन्यैरलमन्त्र मे ॥ 13
दुरादुधिवदुच्छामि प्राप्तुं ~~प्रणम्य~~ निधानतः।
पदभ्रंशो नान्यत्रोपदेशो योऽत्र ~~दुर्लभ~~ सैहनतम्। 13अ
~~अत्र~~ परमपदुंथां भवानिति कर्तृशब्दः ग्रहणीयः भवति।
अद्य सूर्यभगवान मकरराशिसंक्रांतिं करोति। अद्य पुनराचरण-
पुण्यवेलायां 'आरोग्यं भास्कराद्विच्छेत्' इति, 'नमस्कार-
प्रियः सूर्यः' इतिच वाक्ये संस्मृत्य ~~अत्र~~ भगवंतं नंवयं
सर्वे प्रपद्यामहे।

बहु लिखितं सांप्रतं मयेति वेद्मि। एवं
भवद्विधेयः
चिंतगुंटसूर्यनारायणः

*अंबिकायाः नाथविद्येति।

तिमावाप्रातर्वैक विद्वांभूजाधिमानसः।
विज्ञाभिज्ञानाभिक्षाया केनचिन्नमिलकरः॥
चिंतगुंट सूर्यनारायणः
Ch. S. Rao.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Ch. S Rao

1- B Madhuban
Gen J Bhosale Marg.
Mumbai - 400021
16/11/01

महाशय,

मामकजनमांस्यनेकानि।

दीपावलिशुभाकांक्षासहितं मत्प्रहितं हितं।
श्रवान् गृह्णानिदं पत्रं कांतं विनतिकांक्षितम्॥ 1

दुदुः सकलसंपदुमपारकरुणापगावल्लभः
कंदुलतरुमूलसंक्रीनः क्षीतसगोपगोपीजनः।
मुदुसदुडुदारगोगणाद्दृतिपटुः सर्वंसी करः
सदुपवनु हरिः सनस्सुधांशुवदुनोयशोदासुतः॥ 2

श्यामाऽयनधवः सत्य-भामामणि धवो, धवः।
माया, मायाविहारज्ञः पातुनो नरकांतकः॥ 3

चैद्यध्वंसी वासुदेवो युधिष्ठिरसमर्हितां-।
प्रीद्वयो नृहरिः कृष्णः नतमोघ्नो द्युनिमन्नगः॥ 4

नमोवाकं ब्रूमो नयनरमणीयाननवते
नमस्कारं कुर्मो भयनिकरविद्रावणकृते।
हरे त्वत्पादाब्जप्रकटयुगकायाद्भुतयशो-
विशाकायस्यैवं नतिविनिमयोत्साहसभृते॥ 5

- इति प्रार्थनोपेतं वचः -

एवम्
बुधजनविधेयः
Ch. S Rao

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

यहाँ काट कर खोलिए TO OPEN CUT HERE

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

Prof Satyavrat Shastri
Prof. of Sanskrit (Retd), University of Delhi
C 248, Defence Colony
New Delhi पिन PIN 1 1 0 0 2 4

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

इस पत्र के भीतर कुछ न रखिए NO ENCLOSURE ALLOWED
पते में पिन कोड लिखें WRITE PIN CODE IN ADDRESS
प्रेषक का नाम और पता :– SENDER'S NAME AND ADDRESS :–

Ch. S Rao
1-B Madhuban
Gen J Bhosle Road, Mumbai.

पिन PIN 4 0 0 0 2 1

पहला मोड़ FIRST FOLD CSP

यहाँ काट कर खोलिए TO OPEN CUT HERE

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

आर्य महोदय,

1-B, Madhuban,
Lyu. J Bhosale Marg.
Mumbai-PIN 400026.

इतः पूर्वं प्रेषितं मम देवपत्रं भवद्हस्तमुपगतोऽहमिति 12/3/02.
मन्ये। तयोः द्वितीयं भवतः काव्यपुरस्कारविषयकं
हर्षप्रदमासीत्। आंग्लभाषिकं च।

अद्य महाशिवरात्रिपर्वदिने रामकीर्तिं पठनं च
आमूलाग्रपरिशोधनसमर्पणमेकवादं कृत्वा परमात्मोदुमहमासम्
पुनः पुनरास्वादार्हमस्ति काव्यवस्त्विति असंशयम्।

वाल्मीकिगिरिसंभूता रामाम्भोधिमहानगा।
श्रीमद्रामायणी गङ्गा पुनाति भुवनत्रयम्॥ 1

किंतु वाल्मीकिना प्रोक्तं सीतायाश्चरितं महत्-।
द्विति रामायणकथा मधिकृत्य, न वा भवेत्॥ 2

किमनर्थं वाऽपि नर्थं किमित्यस्मिन् तु संशयः।
स विद्वांसावशिष्टः स्याद्रामकथासूने-॥ 3

ईने यस्यां सती सीता धृष्टतासहिता स्थिता॥
सद्वंशिवरस्य निर्धारिश्चाहतस्तृप्तया तया॥ 4

कल्याणकृद्दुष्टः स भवत्काव्यांतर्हितस्थितः।
सीताकल्याणकक्षोभं दृष्ट्वा लोकाय निस्तुलम्॥ 5

इति शम्।

भवद्धोमकथातत्परः
चिन्तकुण्ट सूर्यनारायण (सूरिः)

Ps.

यतः 'सूरि' संबोधनं मम कृते रूढमस्ति।
सोऽहं तथा सर्वजनप्रेमपात्रं नामाऽभवन्नृणाम्॥
न देवाद्य प्रगृह्णामि मुद्रांऽयं प्रथमोवसरः॥

CRSRao

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

Mahamahopadhyaya
Dr. Prof Satya Vrat Shastri
C-248 Defence Colony
New Delhi
पिन PIN 1 1 0 0 2 4

यहाँ काट कर खोलिए TO OPEN CUT HERE

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

इस पत्र के भीतर कुछ न रखिए NO ENCLOSURE ALLOWED
पते में पिन कोड लिखें WRITE PIN CODE IN ADDRESS
प्रेषक का नाम और पता :– SENDER'S NAME AND ADDRESS :–

Ch S Rao, I-B Madhuban
Gen J. Bhosale Marg, Mumbai
पिन PIN 4 0 0 0 2 1

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

स्वास्थ्यं शरीरे मनसि प्रसादो
यत्रे सदृष्टिः सुख-शान्ति-मुक्ता ।
भक्तिः परेशे विपुलं यशश्च
भूयाद् भवद्भ्योऽत्र भवद्भ्य आशो: ॥

इति स्वाशयं निवेद्य
तत्रभवत्सु भवत्सु सम्मान्येषु ।
कृपाकाङ्क्षी विनीतो

विरमति ना(म्ना) कञ्जर: ॥

विद्या – वैभव – भवन

सुमेरुकर्ण - मार्ग, रामगञ्ज
जयपुर-302003 **(राज.)**

भारत INDIA
25

सेवामें -
परमादरणीय
पद्मश्रीविभूषित
म०म०राष्ट्रपति-सम्मानित श्रीयुत
डॉ० सत्यव्रतजी शास्त्री
3/54
रूपनगर
P.O. - नई दिल्ली

पिन PIN 1 1 0 0 0 7

भा.प्र.सु./I.S.P.-2000 पोस्ट कार्ड POST CARD

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रीमकाशय

॥श्री:॥

मान्या महान्तो महनीय-भागा, दीपावली-पर्वणि मे नमांसि ।
स्वीकर्तुमार्या: कृपया भवन्तो, कुर्या: प्रसीदन्त्विति प्रार्थयेऽहम् ॥
सम्पूज्य लक्ष्मीं धनधान्य-दात्रीम्, आर्या:! भवद्भ्य: सकुटुम्बकेभ्य: ।
याचेऽद्य दीपावलि-पर्वणीह, स्वास्थ्यं समृद्धिं च सुदीर्घमायु: ॥
महार्घतायामपि जीवनार्थं, यथाकथञ्चित् सुखदे घमस्तु ।
पर्वान्यथाऽनन्दकरं सदैव, कोऽपीति तेभ्यो धनिको अलेभे ॥
गृहं न वस्त्रं वसनं न धूर्तं, रवाद्यं च पेयं सुलभं न येषाम् ।
न रोचते पर्व कदापि तेभ्यो, दीपावले: स्यादुत होलिकाया: ॥
प्रशासका हन्त! समाज राष्ट्रे, सदृक्षमुल्लङ्घ्य दुराचरन्ति ।
तदेव दुर्यन्ति च चिन्तयन्ति, सिध्येद् यथेष्टं न तदीयमेव ॥
नलोक-कल्याणमभीष्टमेषां, स्वस्यैव कल्याण-चुलीं रलालाम् ।
आपूरयेयु: स्वमतं यदाद्य, पश्चात्तापस्त्री जवलाऽद्य तन्न ॥
निर्वान्त्वये: सर्वजि दीपका: परम्, आशा-प्रदीपो ज्वलितोऽस्तु सर्वदा ।
दर्भं हि यस्मादवलाऽद्य लिप्सुक:, रजोऽपि लोकाग्रसरत्व दीपकि ॥

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

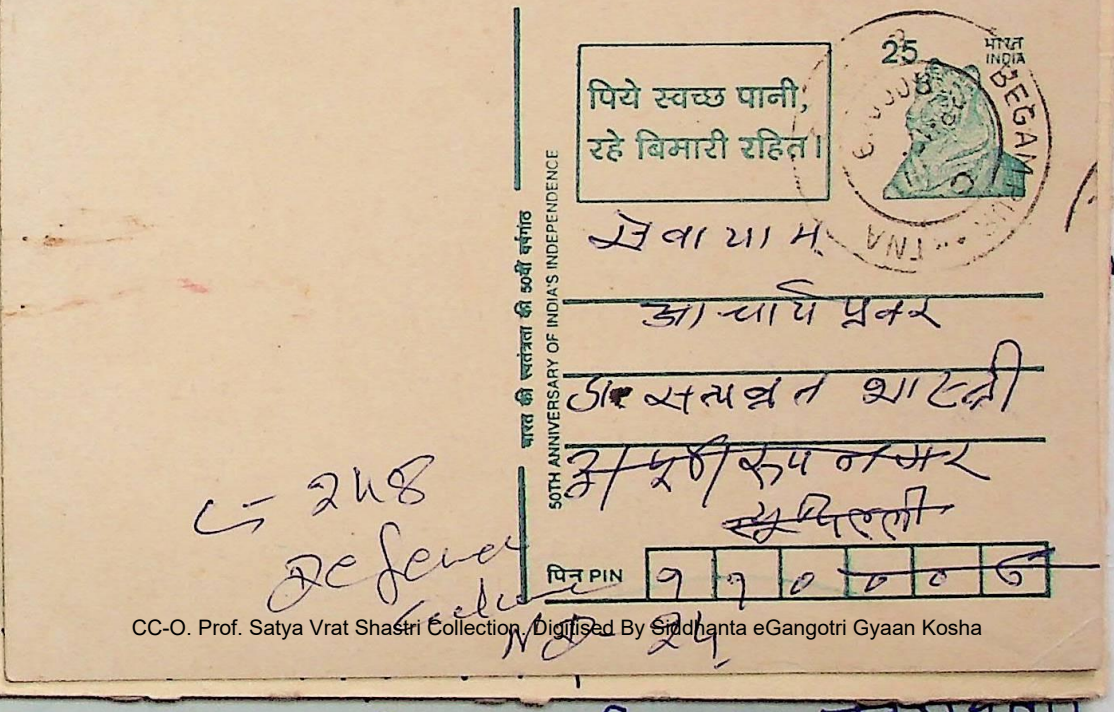

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

39

श्री:

आचार्य च[illegible] २००१ नव स्त्रीष्टवर्षीये शुभकामना

राष्ट्रपति पु[illegible] सम्मानित
बाबुरी बेगमपुर, पटना सिटी

कालः कल्पान्तकारी कलयति जगती जीवन श्रयुरेतत्,
वर्षंत स्यैक खण्ड भवति सुविदितं कर्मभिस्स्वेव युक्तैः।
युक्तु द्धे रुग्र कर्म प्रशमन करणे सौमनस्य प्रसारे,
आतङ्कात् त्राणदाने कव त्वहरमिदं नूतनं वत्सरं स्यात्॥

भवदीय।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सप्रणामं श्रीचरणानां मई-
मासान्तेऽपि सुदर्शनाभिलाषो
नैव सिद्ध्यति इच्छा तु महती
चिन्ता करीवर्ति। तदुत्तरं
पत्रमपि आवश्यं नैव किञ्चिद्
अधिगमम्- अस्माच्च चिन्ता-
तिशयो वेजिघ्यते एव। कृपया
स्वकीय-कुशलतां सेसूच्य
निश्चिन्तो विधातव्योऽस्मान्
अवकीय; सर्वथा विधेय'
कृपाकाङ्क्षः

श्रीमाद्चरणाङ्गेषु सप्रेमाणाम
मे सविनय-नमस्तत्यो जिजेज्ञेच्चाच्चो

Philately: King Of Hobbies
COLLECT INDIA POSTAGE STAMPS
CONTACT Nearest Philatelic Bureau

M/S.P.P.HYD.- 2006 पोस्ट कार्ड POST CARD

प्रतिष्ठाम् परमादरणीय
प्रो॰डॉ॰सत्यव्रतजी शास्त्री
सी-२५८ डिफैंस
कालोनी
नई दिल्ली
पिन PIN 1 1 0 0 2 4
(इस लाइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line)

नई दिल्ली

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दूरभाष: ०१५१-२६००/२२ ॥ श्री: ॥ जयपुरत: 18-7-2007 दिने

श्रीमन्त: परमादरणीया विद्वन्मण्डलाय: ! सर्वहृदयं वन्दे।
आशासे, सपरिवारा: सकुटुम्बाश्च तत्रभवन्तो भगवत: सर्वथा
सकुशला एव भवेयु: ।

16.8.2006 दिनाङ्के अहं स्पीड पोस्ट द्वारा स्वकीयं 'राष्ट्रस्मृति' पुस्तिकां श्रीमतां सेवायां सम्प्रेष्य तद्विषये स्वामि-प्रायान् मत्सविधे सत्वरमेव प्रहेतुं निवेदितवान् आसम् । पुनस्तदर्थं 15-9-2006 दिनाङ्केऽपि एतद्विषये श्रीमतस्तत्र-भवत: संस्मारयितुं धृष्टतामाचरम् ।

परन्तु सुचिरं प्रतीक्ष्यापि अद्य यावद् भवदीय-स्वामि-प्राय-प्राप्ति: सर्वथा वञ्चित: सन् साम्प्रतमेतेन पत्रेण पुनरपि सविनयं सभक्ति संस्मारयामि । पि.।

आशासे, वृद्धाया मम पत्न्या: [illegible] एव सेत्स्यति ।

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitized by Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

नमः स्वस्त्यस्तु कुबेरेह-
मधि मान्याः! सभाजिन्यो भवद्भ्यः।
औपत्क-पत्र-दृष्ट्या
शुष्क-जीवने हरिताय्यते ॥

सर्वविध-कुशलाकाङ्क्षी
औपत्को विनयावनतः

[illegible]

१६-५-२००७

Philately: King Of Hobbies
COLLECT INDIA POSTAGE STAMPS
CONTACT Nearest Philatelic Bureau

50

परमसम्मानपूर्वं प्रणतिः

प्रो० डॉ० सत्यव्रतजी शास्त्री
सी-२५४, डिफैंसकालोनी
नई दिल्ली

पिन PIN 1 1 0 0 2 5

(इस लाइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line)

प्रमु./S.P.P.,HYD.-2006 पोस्ट काई POST CARD

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रीः जयपुरतः

श्रीशारदायाः सुतरत्नभूताः, सत्यव्रतारव्याः सुधियां वरेण्याः।
सभ्रातृकेभ्योऽत्र भवद्भ्यः, स्वीया नतीः सादरमर्पयामि ॥

चिरात् कृपापत्रमनाप्य चारु, भृशं प्रसादोऽजनि मे कुटुम्बे।
आसन्न-काले भवतः स्वमध्ये, दृष्ट्वैव भूयाद् द्विगुणः प्रसादः॥

श्रीभ्रातृपादानपि सार्धमेव, दुर्द्रुः सुखं द्रष्टुमितुं भवन्तः।
तासो दिदृक्षाऽपि यतोऽत्र सर्वान्, विबाधते नः सततं हि मान्याः! ॥

नूतनं खिन्निदियासि सूच्ये, राष्ट्रस्य चेर्मे विजये स्वकीयान्।
विचार-राशींस्तु प्रदातुमाशु, सेत्स्यामि यत्पश्चथ पुनः पुनर्वः॥

मासैक-पूर्वं भवतां समीपे, 'राष्ट्र-स्मृतिः' सेयमितो मया हि।
सन्प्रेषितास्ति, विमृशन्तु तत्रेदं, भवद्विचारानिह सम्प्रतीक्षे॥

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitized By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

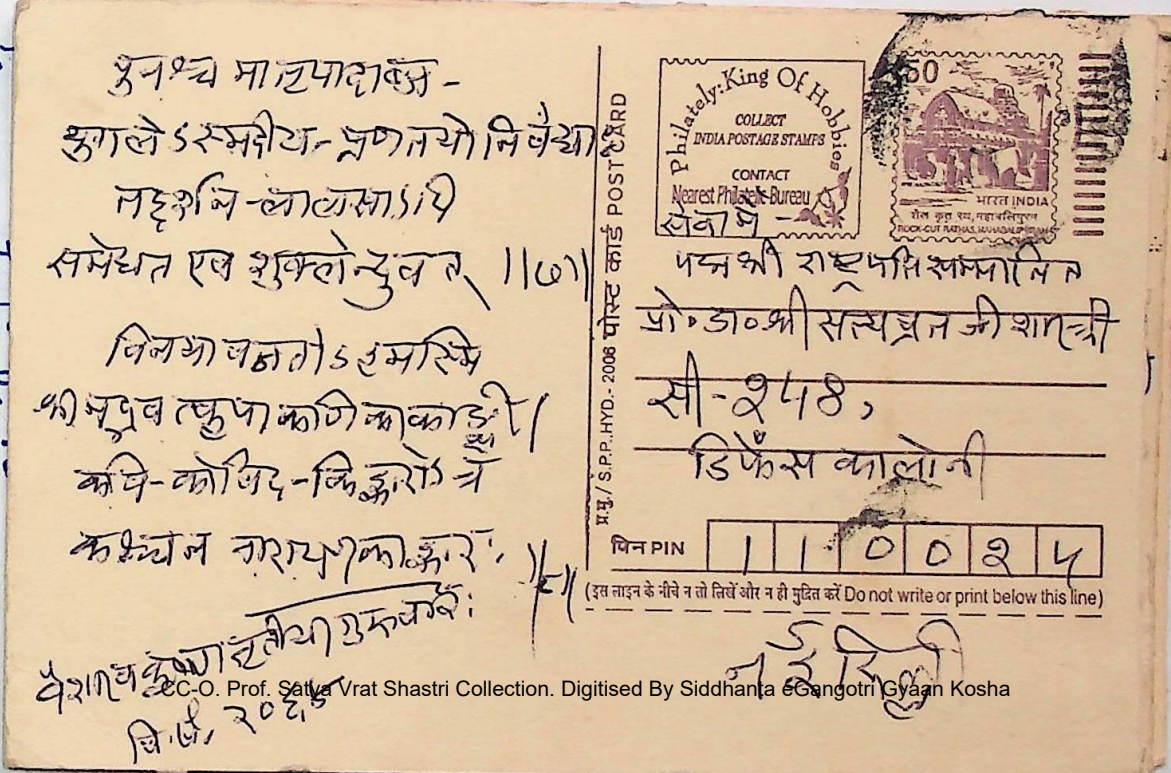

प्रणम्य मातृपादाब्ज-
युगलेऽस्मदीय-प्रणतयो निवेद्या
लङ्कानि-वासप्राप्ति
समेधत एव शुक्लेन्दुवत् ॥०॥
निजाग्रजोऽस्मिन्
श्रीध्रुव त्युपाख्यानिकाकारी।
कवि-कोविद-चिकीर्षोश्चे
कश्चन नारायणाकारः ॥१॥

वैशाख कृष्णाष्टमीया गुरुवासरे:
वि.सं. २०६७

Philately: King Of Hobbies
COLLECT INDIA POSTAGE STAMPS
CONTACT Nearest Philatelic Bureau

50

भारत INDIA
शैल कृत रथ, महाबलिपुरम
ROCK-CUT RATHAS, MAHABALIPURAM

सेवा में -
पद्मश्री राष्ट्रपतिसम्मानित
प्रो० डा० श्री सत्यव्रत जी शास्त्री
सी-२५८,
डिफेंस कालोनी

मप्र/S.P.P.-HYD.-2006 पोस्ट कार्ड POST CARD

पिन PIN 1 1 0 0 2 4

(इस लाइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line)

दिल्ली

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्री:

चतु:षष्टयधिकोविंश, एष नूत्न-वैक्रम-वर्षो भवते ।
मङ्गलमयोऽस्तु नित्यं, सुखकारी हर्ष-वर्धुकश्च ॥ १ ॥

दु:खं भवतु नकदापि, साफल्यं लभतां प्रतिपदं भवान् ।
सकुटुम्बोऽस्तु स्वस्थो, दीर्घायुर्यशस्वी सदैव ॥ २ ॥

आर्ये श्रीमद्दर्शन, - लालसा मनस्येव मनसि स्थिता ।
अपूर्णमिमां अीक्षा:, विपत्तौ इति तं याचेऽहम् ॥ ३ ॥

श्रीमद्भिर्ज्ञाते मान्या:! स्मारकं वचसोऽस्य मे -।
ऋषीणां पुनराधानं, वाचमर्थोऽनु धावति ॥ ४ ॥

स्वीकृतिं सूचकं पत्रं प्राप्तं, तत्प्राप्ति-सूचकम् ।
चापि पत्रं प्रदत्तं हि, प्रेषकायाधुनाऽमुया ॥ ५ ॥

इत्येव तत्र-पूर्त्तेऽस्ति, नान्यद् विद्यते किञ्चिद् लक्ष्यम् ॥
अत: सम्प्रति विरमामि, प्रणमन् बहुकृतज्ञो श्रीमान्यो:! ॥ ६ ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

यथा: शरीरेण सुजीवकार्थं, क्रियेद् विशिष्टं तु विधेयमेव।
स्वनाशयन्त्या: जलयो: पुराणा, नाल्पीकृते-तुल्या रहे सनेति इत्थं:

मनीषितं मे सकलं समस्तं, मनुस्मृतेर्यद् विदुषेदमेव: ।
अनुग्रहस्तस्य महामहीयान्, आरम्भो विघ्नविधुप्रणाशी-
-आर्या: ।। स्वत्वं विनिवेद्य चेति;
श्रीजगदम्बिकायै च वन्दनम: ।
विनम्र-अभिनन्दन

विद्या - वैभव - भवन
पूर्णिकम - मार्ग, रामगञ्ज
जयपुर-302003 (राज.)

(13)

P.S. / S.P.P. - 2004 पोस्ट कार्ड POST CARD

PHILATELY: KING OF HOBBIES
Collect Postage Stamps
CONTACT :
Nearest Philatelic Bureau

सेवामें
परमश्रद्धेय -
पद्मश्री-म.म. राष्ट्रपति-सम्मानित
प्रो० डॉ० श्री सत्यव्रत जी शास्त्री
सी-248, डिफैंस कालोनी
नई दिल्ली

पिन PIN | 1 | 1 | 0 | 0 | 2 | 4 |

(इस लाइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line)

Phone: 24336644,
24336631

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

५५१९
24-3-2005

श्रीशः पाथात्

दूरभाषः (०141) 2600122

भो सात्त्विकाहार-विहार-शीला, मिथ्या-प्रपञ्चच्छला-शून्य-शून्याः।
मा-शारदायाः सुतरत्न भूता, नमो भवद्भ्यः सततं नमोऽस्तु ॥१॥

पत्र-प्रसादं भवदीयमिष्टं, सुस्वाद्य मास्वाद्य परं प्रसन्नः।
मन्ये स्वमात्मानमतीव धन्यं, स्निह्यन्ति यस्मिन् सुधियो भवन्तः ॥२॥

विशेषणैर्वै जिनमेतकं भो, संशोजयन्ते प्रतिवारमेव।
तथाव्रतां नैव कदापि यत्ते, पिपीलिका चुम्बति किं सुधांशुम्? ॥३॥

बहूक्तिकार्यं न तथास्ति जीवनं, स्व-पत्रके यास्लिखितं सनातनम्।
तथैव तन्नूनमिहात्र वर्त्तते, मान्या! विरुद्धं प्रकृतेः क आचरेत्? ॥४॥

स्वास्थ्यं स्वकीयं च सुरक्षतैव, कार्यं कथाशक्ति विधेयमत्र।
सर्वोऽभिलाषो न कदापि पूर्णः, सञ्जायते कस्यचनापि पुंसः! ॥५॥

एवं विचार्यैव प्रवर्त्तयमत्र, स्वात्मा किमर्थं परितापनीयः?।
येभ्यः श्रमो भूरि विधीयते हा!, पृच्छन्ति नं तेऽपि दिवङ्गतं नम् ॥६॥

एवैव रीतिर्जगतीह मान्याः! चिराच्चलन्ती इशमेति मनु।
मन्ये भवन्तोऽपि समर्थयेरन्, मन्तव्यमेतद् कतु नानकीनम् ॥७॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

* आगमशास्त्रस्य अधित्यकायाम्नाय तुङ्ग।

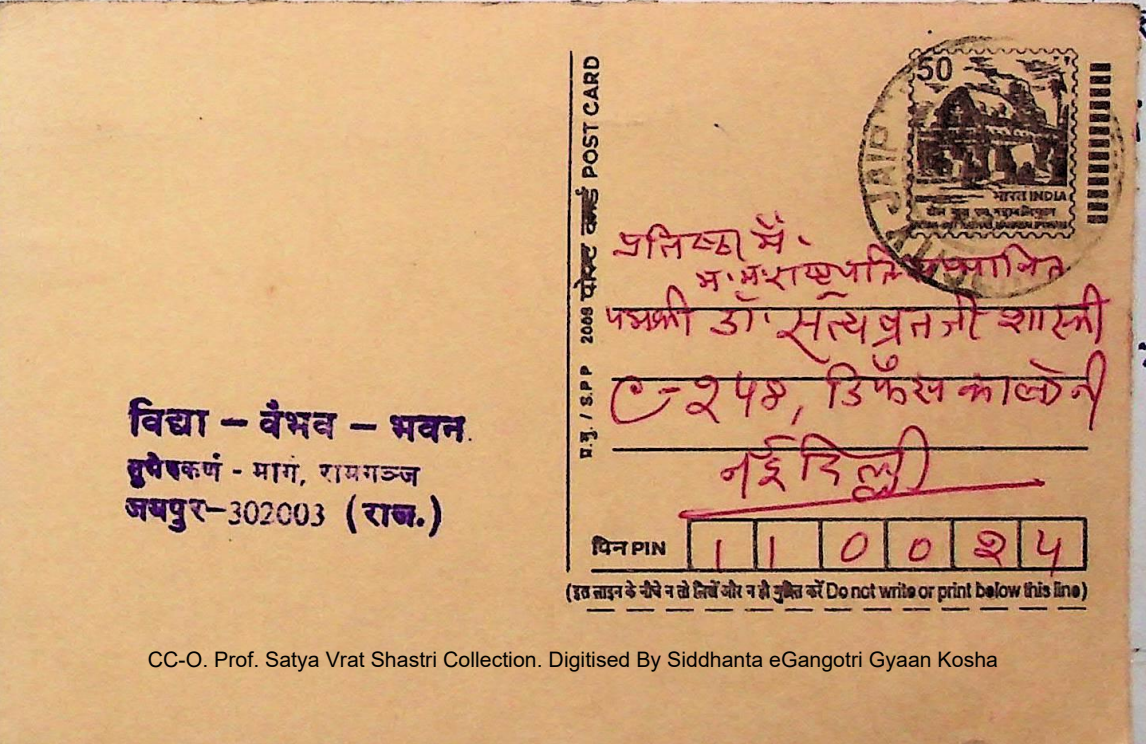

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

॥ श्रीः ॥ दीपमालिका सं० १९

दीपावलीयं भवतां कुटुम्बे, वृध्यात् सुखं शान्तिमथो समृद्धिम्।
लक्ष्मी-प्रसादाच्च सुदीर्घमायुः, सस्वास्थ्यमास्तां भवतां समेषाम्॥१॥
अनीतिवादोऽथ, महार्घताऽपि, सन्तापयेत्तां भवतः क्वचिन्न।
भक्तिः स्वदेशेऽथ रतिः स्ववाण्यां, प्रवर्धतां भो! भवतां सदैव॥२॥
ईशः स्थितिस्तिष्ठतु सर्वदैव, परोपकारात् विरतिर् भवेन्न।
दीनेषु कारुण्य-परं मनोऽस्तु, सद्बुद्धिरास्तां रचनात्मिका चा॥३॥
ईदोत्सवो दीपमहोत्सवेन, सहागतो विश्व-शिवाय भूत्यै।
ददातु प्रत्येक-जनाय सद्यः, स्वाभीप्सितं कामप एवमार्याः!॥४॥
दीपावली-पावन-पर्वणीत्थं, लक्ष्मीं भवद्भ्यो हृदयेन याचे।
कृपाविशेषं चापि भवद्भ्य इच्छन्, ईहेव मान्याः! विरमाम्यहं भोः!॥५॥

सादरं सप्रेम वन्दनाः—

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

विद्या - वैभव - भवन
सुमेरुकर्ण - मार्ग, रामगञ्ज
जयपुर-302003 (राज.)

नमांसि भूयांसि भवद्भ्य आर्याः!
दीपावली-पावन-पर्व-काले ।
प्राप्नोमि प्रत्यब्दमहं भवद्भ्यः
शुभाशीर्षं मङ्गल-कामनां च ॥१॥

अहो मदीयं महदस्ति भाग्यं
स्निह्यन्ति नित्यं मयि यद् भवन्तः ।
कार्तव्यमस्मै गदितुं तु मान्याः!
ब्रूवे दरिद्रोऽस्मि, कृपा न वाच्मि ॥२॥

स्पर्धे न यावन्मनसो न शान्तिर्
दीपावली-पर्व कथं हि मान्यम् ?
दरिद्रता चापि पुनः सहर्षं
सम्पादने ऽवास्त्यनि काधिकैका ॥३॥

अनङ्कनादेन विनद्ध एष
देशोऽस्मदीयोऽद्यति पीडितोऽस्ति ।
अज्ञान-गाढान्धतमोऽसतां हि
दीपावलीयं कुरुतात् विनष्टम् ॥४॥

लक्ष्मीर्यथा स्याद् चलदा समेषां
बुद्धिं च संशोध्यथतात् यथैव ।
लक्ष्मीं तथा मातरमेव मान्याः!
सम्प्रार्थये सत्य-हृदा स-नाम्नम् ॥५॥

. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan K

प्रतिष्ठा में,
प्रमुख संस्था अधिकारी
पक्का की विधायिका सं. सं. राष्ट्रपति मंत्रालय

डा. श्री सत्यव्रत जी शास्त्री

सी-24-8,

विवेक विहार

नई दिल्ली

पिन PIN 110 082 4

भा.डा.वि. / I.S.P. - 2000 पोस्ट कार्ड POST CARD

स्वास्थ्यं शरीरे मनसि प्रसादः
आत्मिन्यमीशे ऽतुलितं सदृष्टिम् ।
आयुः सुदीर्घं विपुलं यशश्च
लक्ष्मीः प्रदद्यात् सततं भवद्भ्यः ॥८॥
सार्धं कुटुम्बेन मनीषि-वर्याः !
दीपावली-माङ्गलिकोत्सवे ऽस्मिन् ।
लक्ष्मीः सदैवं प्रसकृद् भवद्भ्यो
याचामि ॥ ॥ शुभ-कामनाः ॥८॥

दीपावलि पर्व संवत् वि. सं.

Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan

Prof. Sitanath Acharya Sastri, M.A.,Ph.D.
Gold Medalist
Kāvya-vyākaraṇa-nyāya-tarkatīrtha, vidyātīrtha.
MM. Gopinath Kaviraj Professor (Former Head)
Convener of M.Phil . Committee
Department of Sanskrit, University of Calcutta,
Calcutta-700 073

Residence :
A F 177, Rabindra Pally
P.O. Prafullakanan,
Pin-~~743511~~, 700101
Kolkata ~~Calcutta-59~~ W. B.
✆ :(033) 5710074

Date.....16/10/02.....

To
Proj. Satyavrat Shastri

श्रीशारदीयविजयातिथिरद्य धन्या
सर्वैः सुमान्यविबुधैर्जननीव मान्या
दुर्गाप्रसादफलीकृतजन्मलग्ना
वर्षान्तरे पुनरहो सुखमागतास्ति ॥

अस्मेदं भुवनं विभात्यभिनवं दिव्यप्रमोदभावितं
वस्त्रान्नादिगता गतेव नियता या भावना पार्थिवी ,
सर्वे जीवगणाः प्रफुल्लमनसो लीनो विभेदोऽधुना
दूरादेत्य मिथो मिलन्ति मनुजाः स्निग्धैरघोरं जनैः ॥

अस्मिन् पुण्यतमे लग्ने विजयानामके शुभे ,
श्रद्धासौरभसंयुक्तप्रणामकुसुमाञ्जलिः ॥
सारस्वततपःसिद्धे ! सौजन्याम्बुपयोनिधे !
समर्प्यते पदाम्भोजे भवतो नम्रचेतसा ॥
आशीः कराङ्किता कापि भवतः स्नेहसंयुता ,
प्रेष्यतां कृपया येन कृतार्थः स्यादयं जनः ॥

इति
प्रणामनम्रहृदय
श्रीसीतानाथआचार्यशास्त्रिणः

देहल्यां विश्वसंस्कृत-
सम्मेलनावसरे भवतः
सान्निध्यलाभेन जनोऽयं
कृतकृत्यो जातः , अर्पितवान्च
भवतः करकमलयोः स्वरचितं
ज्योतिष्काव्यद्वयं भावविलक्षितमिति
सिन्धुवर्तुरैवविलक्षितमितिच ।

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

VEDIC RESEARCH HOUSE

Maharshi Sandipani Muni श्रीः

Prof. Dr. Dhyanesh Narayan Chakrabarti
Shastri, Vachaspati, Bhaktiratna, Prajnabharati, M.A. Ph, D.Litt
RETD. HEAD, DEPARTMENT OF SANSKRIT, RABINDRA BHARATI UNIVERSITY
Member-MS. Veda-Vidya Pratisthan, Ujiain, Sanskrit year Committee, Govt. of India,
WORKING PRESIDENT—Sri Sri Sitaramdas Omkarnath Samskrita Siksha Samsad.
PRESIDENT—Bharat Sanskrita Parishad, Bharatiya Sanskriti Sangha,
Vivekananda Krishti Parishad, Bharatiya Puran Patishad.
FELLOW—United Writers' Association, Chennai.
FORMER NATIONAL FELLOW—Vedic Studies, Govt. of India.
EMERITUS FELLOW IN CULTURE, GOVERNMENT OF INDIA.
RECIPIENT OF PRESIDENTIAL & BHARAT GAURAV AWARD.

Residence :
"RISHI-DHAM"
P.O. Dattapukur, Dist. 24 Pgs. (N)
Pin—743248 West Bengal, India
Phone : [STD-033]-536-4440

परम श्रद्धेय-महामहोपाध्याय-पद्मश्री पुरस्कृतेभ्य: 29.9.2003

भ्य: सत्यव्रतशास्त्रि-महोदयानां शुभजन्मवृद्धिदिवसे

शुभाभिनन्दनम्

द्यौर्मे मूर्धा नक्षत्रि निण्यं रथन्तरं पृथिवी दासये
सिन्धवे च प्रसवन्ति यस्यो सर्वमास्त्वभिरामम्।
स वं श्रीमन् भगवति विलस त्वात्मनाद्वान्यपूर्णै-
र्नीथाभैव सुख-सुमुदित: श्रेयसा वर्धितायु:॥

दिगन्त-विश्रान्त यशोधनाय
प्रेमावदाताय बहुश्रुताय
निवेदयामो बहुमानपूर्वं
श्रद्धार्घ्यकं ते परिगृह्यतां मे॥

कुमि

प्रेमधन्येन गुणमुग्धेन

श्री श्यामेश नागपुर चक्रवर्तिना

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ओं : ॐ

मा - शारदायाः प्रिय - वत्स - वर्य्यां, विडम्बकेभ्यः कवि - वृन्द - वन्द्यः ।
सत्य व्रताः सार्थक - नाम धन्यो, नमो नमस्तत्र वकुलवक्त्र्य ॥१॥

त्रिंशे हि नाद्रे गत - प्राय एव, शुभाक्षरैरङ्कित पत्रमेष च ।
चिराय भावज्ञ मनोज्ञ मान्यः! मोदं लभेऽतीव लिखामि सत्यम् ॥२॥

चिन्ताऽतिशां या भवतः कलीन्द्रान्, तोतोत्थ हं चापि तयैव तुन्नः ।
मा शारदा केवलमावयोः, शं कर्त्तेति नावाति विचिन्त्यतोयम् ॥३॥

सत्यं हि काव्यः कृश एव नूनम्, आलम्बार्थं तत्र तथास्ति नैव ।
बलिष्ठ आलम्ब समस्तशिष्टं, सोऽस्तिद्विजापादयितेति वेद्यम् ॥४॥

बलिष्ठ व्यते तस्य प्रकाशनार्थं, व्यधीकृतेऽपि निज - चित्त - राजौ ।
क्रेताऽन काश्चिन्निलते तदीयः, प्रकाशनं नश्यति हा! तदित्थम् ॥५॥

पाठच क्रमे यस्य नियोग आसते, क्रीणन्ति छात्रा कलि तत्तदेव ।
क्रीत्वा परं तत् पठितुं प्रभुर्नेद्, हा हन्त! विडम्बस्यापि नेक्ष्यतेऽच ॥६॥

लेखव्यं प्रकाश्यं विपुलं धनं स्वं, व्यर्थं व्यधीकृत्य निजार्थ मेव ।
अयं विचारश्च पुनः पुनर्मे, मान्यः! शिरो घूर्णयते निताम्ताम् ॥७॥

प्रकाशकाश्चापि कृपाकरा न, सन्तेऽपि ते लेखक - शोषका हा!
प्रकाशकाः सम्यङ् मजीवयन्ति, विनिन्द्यलं किन्तु न लेखकान्हि ॥८॥

इत्थं विचाराकुलितो न वक्ति, कर्त्तव्य - मार्गं सुधेयः स्वकीयम् ।
ब्रूवन्नु मां किं करवाणि मान्यः! यतो भवन्तोऽनुभवे महान्तः ॥९॥

सद्भि र्मनीषिः सह सङ्गतिर्मे, रोचते शब्द - चयैरवर्ण्यैः ।
[illegible] याचेऽहं [illegible] प्रणम्य ॥१०॥

[illegible] मे, परात्परस्यानु गृहीतिरेषा ।
मा - शारदाऽच्यच न मुञ्चतु स्वां, कारुण्य - दृष्टिं शिव मादधानाम् ॥११॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

स्वस्था भवेन्मेजननीव पूज्या, माता भवच्छक्ति-प्रदायिजीहू ।
तत्पाद-पद्म-द्वयके प्रदीयाम्, अर्पंरव्य-साक्षाद्- नती र्भुवन्तु ॥१२

स्वस्था भवन्तोऽपि दीर्घमायुर्, यशः सवृद्धिं परिलभ्य मान्याः ।
सरस्वती-कोष-समेधनेरचं, यच्छन्तु योगं सतत प्रशंस्यम् ॥१३

पुत्रैः प्रपौत्रैः सह कन्यकाभिः, प्रमोदमानाः परिवार-मध्ये ।
समान्यमानाश्च सुधी-समाजे, जीवन्तु सौख्येन सहस्र-वर्षान् ॥१४

इति स्व-हार्दं विनिवेद्य मान्याः ! श्रीभट्ट-कृष्णेप्सुः सुधियां धुरीणाः !
गणेशः कञ्जर एष नित्यं, नमामि हैवाति विराभमध्य ॥१५॥

२९-५-२००४

विद्या – वैभव – भवन
पुष्पेश्वरणं - मार्गं, रामनगर
जयपुर–302003 (राज.)
दूरभाष :
0141-2600122

डॉ० सत्यव्रत जी शास्त्री
सी-२४०, डिफेंस कालोनी
नई दिल्ली - 110024
दूरभाष :
24336644,
24336631

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

PROF. DEV DATT BHATI
SHASTRI, P.E.S. (I) Rtd.
Hon. Director

Phone : ( )
VEDIC RESEARCH HOUSE
Delhi Gate,
MALERKOTLA - 148023 (Pb.)

RCPNT. of :
- 'PRESIDENTIAL CERT. OF HONOUR' National Award Govt. of India.
- 'Shiromani Sahityakar' Punjab State Award Rs. One Lac & Gold Medal Etc.
- International Awards I.B.C. Cambridge U.K. & A.B.I. Releigh U.S.A.
- & Many Awards Gold Medals from States, Universities & Academies in Social Work & Literature
- Director J.C.W. Malerkotla.
- Former Principal G.C. & J.C.W. Malerkotla.
- Ex. Senator Kuruksetra University
- *Patron :* Hindi Sahitya Sammelan
- *President :* Pb. Sahitya Sangam Pbi. Univ. Skt. Teachers Association
- Pioneer of New Style in Sanskrit Poetry
- *Author of :* 16 Books & about 300 Papers in Skt., Hindi, Eng. & Pbi.

Ref. No. : _____ *Dated :* 6/12/2003

श्रीभृतो भगवत्पादाः !

नमांसि भूयांसि चरणनलिनेषु ।

अवाप्तं भवतां पत्रं चक्षुषोः व्याधि-सूचकम् ।
पठित्वा तद्गिरां रत्नं परं खेदं गतं मनः ॥
दुःखप्रदा पुरैवासीद् रुजा मातुरनुन्तुदा ।
तत्रापि भवतां कष्टं ज्ञातं चेतः-प्रमाथि हि ॥
गुरोः गुरुतरं कष्टमसह्यं सुतरां मया ।
कथमपाक्रियेतेदं चिन्ता मां बाधते भृशम् ॥
दूरस्थो भवतां शिष्यः सदा सेवा-समुत्सुकः ।
प्रतीक्षते भवद्दिष्टिम्, आदिशन्तु यथेच्छितम् ॥
नात्र कश्चन संकोचः करणीयः कथंविधः ।
समर्थः सेवितुं ताताः ! यत्र कुत्रापि प्रेरितः ॥
द्विसप्ताहमतिक्रम्य प्राप्तं पत्रं चिरान्ननु ।
पत्रोत्तरे विलम्बोऽयमुपेक्ष्यो गुरुभिर्मम ॥

पद्मश्री-महामहोपाध्यायाः
डा० सत्यव्रत शास्त्रिणः
सी-२५४, डिफेन्स कालोनी
नवदिल्ली - २४

पुनीत प्रत्यग्र पादपङ्कजान्
साम्रेडमापीडयन् देवदत्तः
[signature]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

राष्ट्रिय संगोष्ठी

वैदिक साहित्य में विज्ञानविषयक तत्त्व

(महर्षि सांदीपनि राष्ट्रिय वेदविद्या प्रतिष्ठान, उज्जैन द्वारा प्रायोजित)

15-16 अक्तूबर 2003

संस्कृत एवं प्राच्यविद्या संस्थान

कुरुक्षेत्र विश्वविद्यालय, कुरुक्षेत्र-136119 (हरियाणा)

डॉ कृष्ण लाल
बिश्वबनीड - ई ९३७,
सरस्वती विहार, दिल्ली-११००३४

२१.९.२००४

परमश्रद्धेया गुरुवर्याः,

स्वीक्रियतां मे विनम्रः प्रणामाञ्जलिः।

शार्दूलविक्रीडितपद्यबद्धं पत्रं गुरूणां सुमनोज्ञमस्ति।
स्मेराननांस्तेन पुरःस्थितान् मे पूर्वं यथाभूत् सपदि स्मरामि ॥१॥
अहोभाग्यमेतन्मदीयं नदासीत् नटे ज्ञानसिन्धोरविन्दं सुयुक्ताः।
अपृच्छं गृहं चैव गत्वा स्वशङ्काः अभूवं न तृप्तः कुतो ज्ञानतृप्तिः ॥२॥

महाब्धेः सकाशं पिपासास्ति वृद्धा विचित्रः सुपुष्यात्तु भावो मदीयः।
न वाल्येव किंचिद्विचित्रं महान्तः पिपासुर्जनः स्यात् पुरातोयराशेः ॥३॥

स्वानि वित्त्वान्यजनास्यास्ति तुष्टिः श्रेयश्च लब्ध्वा जयमस्तु हृष्टिः।
पार्श्वे गुरूणां स्थित एव शिष्यः शिक्षेत तत्त्वं न त्वन्यतिक्वचन्म ॥४॥

जीवने धन्यतां लब्धं सर्वं गुर्वनुकम्पया।
गुरुर्निदर्शितः पन्थाः कस्य न हितसाधकः ॥५॥
गुरुस्वमी र्वदिव्यो धोरनमोविनायकः।
निर्झरोऽविरतो गच्छन् बुद्धिप्रक्षालनक्षमः ॥६॥
वेदज्ञानस्य सन्मार्गो यैरद्य मे प्रदर्शितः।
ज्ञानसागरभूतांस्तान् तथ्यद्यं प्रणमाम्यहम् ॥७॥

विनीतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

राष्ट्रिय संगोष्ठी

वैदिक साहित्य में विज्ञानविषयक तत्त्व

(महर्षि सांदीपनि राष्ट्रिय वेदविद्या प्रतिष्ठान, उज्जैन द्वारा प्रायोजित)

15-16 अक्तूबर 2003

संस्कृत एवं प्राच्यविद्या संस्थान

कुरुक्षेत्र विश्वविद्यालय, कुरुक्षेत्र-136119 (हरियाणा)

डॉ कृष्ण लाल
विश्वनीड - ई ६३७.
सरस्वती विहार, दिल्ली-११००३४
कार्तिककृष्णा द्वितीया सं. २०६१
३०.१०.०४

परमश्रद्धेया गुरुवर्याः,

प्रणतिपुरस्सरं निवेदयामि

गुरुकृपा न हि तुल्यत एव भोः
किमपि तत्समभेव न दृश्यते।
फलमिहापि तदाशिषि गुह्यते
समयपक्वमिहाधिगतं मया ॥१॥

श्रीमताशिषा लब्धो वेदवेदाङ्गसंज्ञितः।
आर्यसमाजमुम्बय्यां सान्ताक्रुजे प्रतिष्ठितः ॥२॥
पुरस्कारो महान्ज्ञानो वेदविद्भिश्च कांक्षितः।
चतुर्विंशे दिने तत्र प्राप्तुमालं गतो ऽञ्जसा ॥३॥
सदाशीर्गुरुणां ~~च पूर्णं~~ समूवाद्य पूर्णा
मनश्च प्रसन्नं महातोषलाभः।
भवत्वाशिषो मे सदैवाद्य शीर्षे
समुत्कर्षपुण्याः सदा शोभनास्ताः ॥४॥

संस्मृत्य संस्मृत्य कृपां गुरूणां
आनन्दरत्नाकरमग्नदेहः।
भूयश्च भूयोऽयमनन्य शीर्षं
सद्यः प्रणामान् समर्पयामि ॥५॥

विनीतः
कृष्णलालः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

राष्ट्रिय संगोष्ठी

वैदिक साहित्य में विज्ञानविषयक तत्त्व

(महर्षि सांदीपनि राष्ट्रिय वेदविद्या प्रतिष्ठान, उज्जैन द्वारा प्रायोजित)

15-16 अक्तूबर 2003

संस्कृत एवं प्राच्यविद्या संस्थान

कुरुक्षेत्र विश्वविद्यालय, कुरुक्षेत्र-136119 (हरियाणा)

डॉ कृष्ण लाल
विश्वनीड - ई ९३७,
सरस्वती विहार, दिल्ली-११००३४
कार्तिककृष्णा द्वितीया सं. २०६१
३०.१०.०४

परमश्रद्धेया गुरुवर्याः,

प्रणतिपुरस्सरं निवेदयामि

गुरुकृपा न हि तुल्यत एव भोः
किमपि तत्समभेव न दृश्यते।
फलमिहापि तदाशिषि गुह्यते
समयपक्वमिहाधिगतं मया ॥१॥

श्रीमताशिषा लब्धो वेदवेदाङ्गसंज्ञितः।
आर्यसमाजमुख्यायं सान्ताक्रुजे प्रतिष्ठितः ॥२॥
पुरस्कारो महान्प्राप्तो वेदविद्धिश्च कांक्षितः।
चतुर्विंशे दिने तत्र प्राप्तुमालं गतो ऽञ्जसा ॥३॥
सदाशीर्गुरुणां ~~सदा पूर्णा~~ बभूवाद्य पूर्णा
मनश्च प्रसन्नं महातोषलाभः।
मनस्वाशिषो मे सदैवाद्य शीर्षे
समुत्कर्षमुख्याः सदा शोभनास्ताः ॥४॥

संस्मृत्य संस्मृत्य कृपां गुरूणां
आनन्दरत्नाकरमग्नदेहः।
मुहुश्च मुह्यो ऽयमनन्य शीर्षं
नयः प्रणामान् समर्पयामि ॥५॥

विनीतः
कृष्णलालः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

२००५ ई० नववर्ष-कामनाः

सत्यव्रतारव्यं सुधियां वरिष्ठं, मा-शारदायाः प्रिय-पुत्ररत्नम् ।
दिल्ल्यां वसन्तं सह धर्मपत्न्या, मोघुद्यमानं प्रणमाम्यनल्पम् ॥१॥

शुभाशिषं नूतन-वर्षकादौ, सम्प्राप्य मोदेऽत्र भवद्-भवत्तः ।
चित्रं द्विगीर्यं प्रहितं तु यत् स्वं, तन्ने प्रहर्षं द्विगुणं तनोति ॥२॥

वागभ्रपूर्णाक्षि-मितोऽचिरं हि, खेस्तः समेष्यन्नववर्ष एषः ।
भव्याय यूथाद् भवतः कुटुम्बे, सद्दृष्टिदाता सुखशान्ति-वर्षी ॥३॥

स्वास्थ्यं नवाब्दे लसतां क्वचिन्न, शक्तिः परेशोऽविरतं समिन्धाम् ।
दीनेषु कारुण्यमयोपकारो, न्यूनो क्वचिन्मा भवतां कदापि ॥४॥

यथाः प्रतिष्ठा प्रचुरं च वित्तं, मिलेद् यथेच्छं सकलार्थ-सिद्धये ।
मा-शारदा-कोष-समेधनार्थं, सुचिन्तनं चेतसि नित्यमास्ताम् ॥५॥

आतङ्कतः स्वं परिरक्षितुं च, बलं प्रभूतं भवतीह भूयात् ।
महार्चनायोऽपि च शोधनार्थं, करोतु साहाय्यमलं सुलक्ष्मीः ॥६॥

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ॐ सत्यं तत्त्वी तत्त्वी सत्यमुच्चरे वयिद्यानसर्वविधं मदीय।
न सूनसंऽगच्छतु किञ्चन मार्ग-शक्ति, तिष्ठेत्तु सोत्साहजयं समेतो॥

— ८ —

नमस्ते! कालेकर परिवार, प्रमोद-कोमल्लिनी नेय हर्ष।
आशीर्वाद लेकर आशीर्वाद, नियम-नेत्राणि मुज्जयं॥

प्रेम - भवन
प्रेम कुटीर - मार्ग, रामगंज
जयपुर - 302003 (राज.)

मार्च २०१२

प्रतिलिपि -
श्रीयुत परमादरणीय
भ०भ० राष्ट्रपति - सम्मानित
पद्मश्री - डॉ० सत्यव्रत शास्त्री जी
C-248, डिफैंस कालोनी
नई दिल्ली - 110024

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

॥ श्री: ॥

आर्ये परम-अद्वैया , ज्ञान-वैभव-समृद्धा बुध-मण्य: ।
अत्रभवतो भवतोऽद्य , नन्दे ऽभिनन्दामि नवाब्दे ॥
एक-षष्ट्युत्तर-विंश , एष वैक्रम-नूतन-वर्षो मान्या: ।
वितरतु सुधीधनियु: , सारोग्यं भवदभ्य: स्वेष्टम् ॥
नित्यं नव-नव-कृतिभि: , सारस्वत-कोषं वर्धयन्तश्च ।
विन्दन्तुतरां भवन्त , आर्या रह यश: सम्पदमपि ॥
आस्तिक्यं न लुप्येत , चित्ते प्रसाद: सदा विद्यतां च ।
सततं स्वजनेऽप्यास्थैर् , मुषाद्दृष्टिं निदधतु मान्या: ॥
इत्येव साशीहसात , आर्या! भवत्कृपा-कणिका-काङ्क्षी ।
विरमाम्यसद्वत् प्रणमन् , विदेन्द्रनारायणकुक्षे:

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

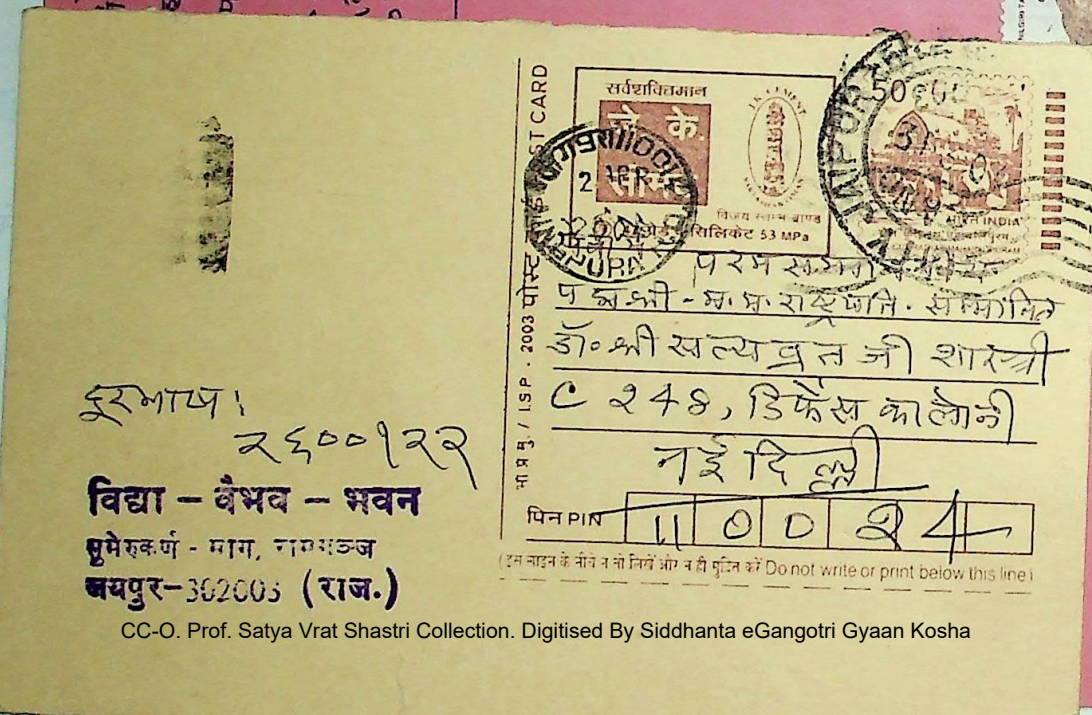

दूरभाष :
२६००१२२

विद्या – वैभव – भवन

सुमेरुकर्ण - मार्ग, रामगञ्ज

जयपुर-302003 (राज.)

परम सम्मान्य
पद्मश्री - सम्मानित
डॉ० श्री सत्यव्रत जी शास्त्री
C २४८, डिफेंस कालोनी
नई दिल्ली
पिन PIN 110024

(इस लाइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दीपावली: वि. सं. २०८२

दीपावली-पर्वणि पूज्यपादाः! शुभाशिषां लिप्सुरहं भवद्भ्यः।
अलं नमः स्वस्ति च सादरं भोः! ब्रवीमि भद्रं भवतीयमिच्छन् ॥१॥
हरिः स्थितं घोर-तमो जनानां, पृच्छेच्च लक्ष्मीं विनतेन् स्वकीयम्।
ज्ञान-प्रकाशं सुख-शान्ति-मूलं, सम्प्रार्थये तामिति सर्वदैव ॥२॥

स्वागतिरस्तु आगमी हे!, मिथस्तु दृष्टोऽपि निजेषु मत्र।
नैवाभिवादनाः समयानुपूर्वं, त्यजन्ति सेवारमिमं वराकाः ॥३॥
न जीवनस्य नाट्यस्य च जीवनस्य, विजानते मूल्यमभी विमूढाः।
स्वयं प्रियत्वेऽथ च मारयन्ति, लक्ष्मीः सुबुद्धिं विनतेदभीप्सुः ॥४॥
येऽत्रासि भारो जगतां सुकार्यैः, नित्यं नियोक्तुं बहुधा यतन्ते।
प्रशासकास्तेऽपि कुमार्गजाः स्वयं, वहन्ति दायित्वमरे! न किञ्चित् ॥५॥
निरङ्कुशं प्रस्तुतं जगत्यां, स्वातन्त्र्यमेजात्र विराजतेऽद्य।
नैवेह सेवारमणं समेषां, सम्भातमेतत् अथवापि सत्यम् ॥६॥
सत्यस्य लाभः परमस्ति नाद्य, सत्यं विलुप्तं बहु-पूर्वमेव।
सत्याश्रयीनः सुखमेधते न, जानाति जगत् इह-आस्थेयम् ॥७॥
सत्यव्रतः शान्तिवरो भजेद्यः, सौम्यः सुशीलो नहि दृश्यतेऽद्य।
असत्य-राज्ये कथमद्य जीव्यं? चिन्तेति चिन्तं परमं तुदन्ति ॥८॥
किं चिन्तया सेत्स्यति नेऽथवाऽद्य? सत्यव्रतः कोऽपि भजेदमेव।
वशीयं रक्षेत् सबलो जनश्चेद्, यथाकथं जीवितुमत्र शक्यम् ॥९॥
लक्ष्मीर्विरुद्धात् स्वदधातियं चेच्छुभं समेषामिह सम्भवेद्धि।
तामेव तस्मात् बहुशः प्रणम्य, सम्प्रार्थये ऽहं स्वतनं विनम्रः ॥१०॥
भवत्कुटुम्बेऽपि सदा हिरास्तां, स्वास्थ्यं च मूयाच्च सुदीर्घमायुः।
यच्चाप्यभीष्टं कृपया ऽच लक्ष्म्याः, सद्योऽखिलं तद् मिलतां भवद्भ्यः ॥११॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

भक्तिः स्वधर्मे भरतेश्वरेऽथ, प्रसादकारे रतिरस्तु नित्यम् ।
चित्ते प्रसादश्च गुरौ स्थितत्वं, लोकस्य लोकोऽपि सदैव मुह्यात् ॥
सर्वत्र प्रेम-व्यवहार-भाव, आत्मीयता सर्वजनेषु मुह्यात् ।
वञ्च्यते नाप स्वयमेव किन्तु, स्वल्पेऽपि वञ्च्येत कदापि नात्र: ॥
ऐक्यादि-दुर्भाव-लुते कदापि, स्थानं न चित्तेऽस्त्विह किञ्चनापि ।
सुस्निग्ध-दृष्टेः करुणार्द्र-चित्तं, सर्वत्र चित्ते सुरभ-शान्तये ॥
श्री राम-राम-प्रभविष्णु-भाव, जिह्वाग्र-चर्च्यस्तु प्रतिक्षणं मे ।
मुक्तेश्च लक्ष्येण सतदेव, सर्वोत्तमं साधनमस्ति नित्यम् ॥
दत्तेन याचन् भवदर्थमत्र, लक्ष्मीं परामेव सकलोद्य-दात्रीम् ।
भूयोऽपि मुद्रया: ! भवत: स्वभार्याम्, अलारं नौमि सम्मानमेव ॥
सुमेरुकर्णाध्वनि रामगन्धे, निलासकारी अधिवासनेऽस्तु ।
नारायण: कल्पितु एतमेव, शुभाशीर्वं वर्षिमे सदा भवन्त: ॥

प्रेषक:-
श्रीकृष्ण शरण मुद्गल
पद्मश्री - राष्ट्रपति - सम्मानित
प्रो० डॉ० सत्यव्रत जी शास्त्री
C-248 डीफेंस कॉलोनी
नई दिल्ली-110024

(5)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रीरामः पातु सदैव हि

१

पद्मश्री-सम्मलङ्कृत-राष्ट्रपति-सम्मानित-मनीषिभ्यः।
नमः स्वस्त्यलं सभार्येभ्यः सत्यव्रतशारिद्र-पादेभ्यः॥

२

अयि भवदीयमसीमं, सौजन्यमौदार्यं किं वदामि?
यद् भवन्तः सभार्याः, स्त्यात्र मां प्रप्रुतवन्तः॥

३

तद्-दिनं तु कदापि नहि, विस्मरिष्यते मान्याः! जीवने।
यदा भवद्भिः स्वीकृतं, 'उणादिपदानुक्रम-कोषः॥

४

सदैव श्रीमातरं, चाप्यभिवन्दितुमभिनन्दितुं चात्र।
मिलितो योहि सुसमयः, स्मर्तव्य एव जातः सोऽपि॥

५

तदा गृहीत-चित्राणि, प्रादेशं प्रहिणोमि भवद्भ्यः स्मृत्यै।
प्राप्तिरेषा तु सूच्या, पत्रेण दूरभाषेण वा नेऽत्र॥

६

एकोमध्ये पत्रं, प्राप्तमासीदेकं मया भवताम्।
परन्तु नैतानि तदा, सम्मान्याः! सज्जितान्यासन्॥

७

चित्र-निर्मितौ विलम्बः, इहाजनि यो मान्याः! अनपेक्षितः।
क्षमां याचे तु तस्मै, क्षीणः स्वयमेव भूरि भूरि॥

८

समादृभ्यो भवद्भ्यो, नमो मे सकुटुम्बस्य पुनः पुनः।
अग्रेऽप्येवं भवतां, कृपा-कणिकां लिप्से सततम्॥

९

सकृद् घटित-सम्बन्धं, न कदापि विच्छेदन्ति मनीषिणः।
श्रुतमिदं मयकाऽसकृत्, कर्त्तारो न मृषा भवन्तः॥

१०

पुनश्च मम कुटुम्बोऽत्र, स्मारं स्मारं भवन्तौ दम्पती।
जयपुरागमनेऽग्रोऽपि, दिदृक्षते सोत्सुकयं नमन्॥

११

चतुश्चत्वारिंशत्-वैक्रम-वर्षो नूतन आ
क्षोभोतु भवद्भ्य आर्याः, वर्यो:!

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

आतङ्क-दशकण्ठमपि, काश्चिद् दाशरथिरवतीर्य निहन्तु।
येन विचरन्तु निर्भयः, सर्वोऽप्याबाल-वृद्ध-जनः ॥

१४

भ्रष्टाचारं तु नन्दन्तु, तुल्यं निहन्तु कश्चन चाणक्यः।
येन विशुद्धे पर्यावरणे सुजीवितुं शक्येत ॥

१५

मन-इच्छास्तु ममेताः, सन्ति मान्याः! प्रकाशयितुमिमा अहम्।
निवेदये जगदीशं, दयालुं शरण्यं सर्वदा ॥

१६

प्रार्थनैवैकमात्रं, वित्तं मेऽस्ति मान्या! महतो महत्।
तदेव साम्प्रतमस्मै, जगदीशायाहमर्पयामि ॥

१७

तुष्ट एतेनैष मे, जगदीशः पिपर्तु मनःकामनाम्।
श्रेयमेव मे वाञ्छा, नान्येति जानन्तु भवन्तः ॥

१८

प्रार्थनामात्रमेकं, कर्म कृष्णः कथितवानस्माकम्।
तत्-फलं तु न्यषेधीद्, अतः परमहं करवाणि किम्?

१९

प्रार्थनातिरिक्तमहं, किं कर्तुं शक्नोमि, दन्तु बुध्याः!
प्रार्थनां स्वीकुरुतेस, नवेत्यत्रे द्रष्टव्यमस्ति ॥

२०

आशा तु करणीयैव, यतो हि सैव जीवितुं परमं बलम्।
कृच्छ्र-गतोऽप्याशावान्, सन्तरति महाकृच्छ्र-सेमयम्।

२१

किमहं बहु निवेदये, विदित-वेदितव्येषु भवत्स्वधुना!
अतो विरमामीहैव, प्रणमन् नीरजाक्षरः ॥

२१-२-२००७

दूरभाष:
०१२१-2600122

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ओ३म्

विश्वनीड - ६६३०,
सरस्वती विहार
दिल्ली ११००३४
१८.६.०८

परमश्रद्धेया आचार्यवर्या:

प्रणतिपुरस्सरं निवेदयामि

सप्तसप्ततिवर्षेषु
पूर्णेषु भवदायुष:।
एकस्तु नाम सर्वत्र
विरिवलभुवि मानिनम् ॥१॥

प्रेरयन्तु सदा शिष्यान्
उत्कृष्टकर्मणे मुदा
शतायुषश्च भूयासु:
स्वस्था: सुमनस: सदा ॥२॥

आसन् दिनानि पूर्वाणि
समधुराणि तानि वै।
यामूवं भवच्छिष्यौ
महाविद्यालये तदा ॥३॥

नत्वरितगति: काल:
रोद्धुं केनापि शक्यते।
गच्छत्यसौ स्वयं गत्या
वयं सर्वे तु दर्शका: ॥४॥

एक: कालस्य नेतास्ति
स पूर्वजन्मन: फलम्।
व्यवस्यति स्वयं दातुं
मानवत्तेन बध्यते ॥५॥

विनीत,
[illegible] (वृत्तान्त:)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र काई
INLAND LETTER CARD

आचार्य डॉ. सत्यव्रत शास्त्री,
सी-३५४, डिफेंस कालोनी,
नई दिल्ली
पिन PIN 1 1 0 0 2 4

तीसरा मोड़ THIRD FOLD — प्र.नु. / S.P.P. - 2002

इस पत्र के अन्दर कुछ न रखें NO ENCLOSURES ALLOWED
पते में पिन कोड लिखें WRITE PIN CODE IN ADDRESS
प्रेषक का नाम और पता :— SENDER'S NAME AND ADDRESS :—

डॉ. कृष्ण कान्त
ई-६३८, सरस्वती विहार, दिल्ली
पिन PIN 1 1 0 0 3 4

जीवन बीमा के दो हाथ, बचत-सुरक्षा दोनों साथ
भारतीय जीवन बीमा निगम
हम जानें भारत को बेहतर
बीमा आज की विशेष-वस्तु है.
Please visit us at:www.licindia.com
NZO-013-99

पहला मोड़ FIRST FOLD

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

22.1.07.

श्रीः॥ बालवरतः

परमादरणीयेषु शास्त्रिवर्येषु
सादरं सप्रश्रयञ्च प्रणम्यते;
सुलालितभावैः भरितं
पत्रं मनोऽभिरामं समासाद्य।
परमानन्द-द्रवितं
भ्रमरीभूतञ्च मे चित्तम्॥
समाचारं प्राप्तं समुदितयशोभिर्विलसितम्,
समग्रं वृत्तान्तं झटिति पठितं स्नेहिलहृदा।
शुभं वै तन्वाना निखिलगरिमा या विकिरिता,
महान्तः धन्याः वै जगति विरलाः त्वञ्च सहृदाः॥

यदा भवन्तोऽत्र समागतोऽसि
तदा व्यवस्था सुविहिता यदि स्यात्।
सर्वेऽपि पूर्णाः हृदि कामनाः स्युः
समीप्सितं स्यात् सफलञ्च सर्वम्॥

सम्प्रति पठन-पाठनविषयिकी तत्रभवतश्चिन्ता स्वाभाविकी खलु। अहन्तु मन्ये -
अवाहशाश्चेद्विदुषोषु सम्यक्
शास्त्रस्य चर्चां विनियोजयेयुः।
प्रलेखनं स्यात् बहुविस्तरेण
शास्त्रस्य रक्षा भविता तदा वै॥

कालस्तु धावत्यतितीव्रगत्या
लोकोऽस्ति कालानुगतिर्बलीयः।
धनं पदार्थं बहुमन्यमानः
ज्ञाने च ध्यानं नहि दीयते वै॥
अवशिष्टञ्च सर्वकीयं जीवनतमे जीवने यत्-विहित-
-मस्ति, अविष्यति तावच्च कर्तुं न कोऽपि लक्षमः दृश्यते।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रीमद्भिस्तु -

ज्ञानार्जनं प्रौढतमं विधाय
ज्ञानप्रदानेन यशश्च लब्धम्।
साहित्य-सौन्दर्य विकीर्तिं यैः
सवाह शास्त्रे विरलाश्च सन्ति॥

8

अहन्तु दीनः युगलोपशून्यः
~~अस्वास्तु~~ भवांस्तु दिव्योऽतितरः सुकीर्तिः।
किं वर्णयं तत्त्वतविषयेऽकिंचनः
गातुं प्रभातुं नहि शक्तिरस्ति॥

अस्तु, भवतः पत्रन्तु बहुपूर्वमेवाधिगतमासीत्, परं पारिवारिककारणादेव बहिर्गतोऽतमन्यवतः। अतश्च नहि प्रत्युत्तरितम्।

अन्यत् सर्वं सामान्यमेतत्। भवतां वदान्यता-निर्झरम् आशुतोषकल्पां कृपां कामयमानोऽहम्—

Jagannath Shastri
अलवर

44, गंगागिरि, कॉलोनी
अलवर (राज०)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

22.11.2006

श्रीहरिः॥

तत्रभवतां सभादर्शीयानां
अधिकरणानां
विद्वद्वरेण्यानां
श्रीशास्त्रिवर्याणां करकमलयोः
सादरं सविनयञ्च
समर्प्यते—

" साहित्यामृतधिमन्थने सुनिपुणाः
काव्यप्रभाभासिताः ।
व्याख्याने सुविचक्षणाः सुकृतिनः
शीर्षण्यवाग्वैभवाः ।
विद्वन्मान्याः सुधियः सुगौरवयुताः
नाम्ना च सत्यव्रताः ।
शोभन्ते सुकृतैकशास्त्ररसिकाः
श्रीशास्त्रिवर्याः सताम् ॥.

भवन्निष्ठः
वेदान्तशास्त्रिवाग्विशिष्टः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दीपावली-पर्व-निमित्तमद्य, नमांसि मूर्ध्नांसि मनस्य आर्या: !
स्वस्मिन् मुखेऽथापि च वः समीहे, देहेन सार्धं मनसे सहोऽलम् ॥
स्वास्थ्यं विनाऽन्यत् किमपि क्रियाद्, निःसीम-लक्ष्मी-विभवं यशश्च ।
तेन अन्वन्तरि रार्थकर्था !, दद्याद् मनस्योऽत्र मनस्य दृष्ट्वा ॥
प्रज्ञापराधात् प्रभवन्ति रोगाः, शारीरिका मानसिकाश्च सर्वे ।
प्रज्ञापराधात् न यथा विघ्नो, दद्यात् तथा नः सुमतिं गणेशः ॥
कामादिका आन्तर-शत्रवोऽपि, यथाऽत्र नाश्याद् परि पीडयन्तु ।
तथा बलिष्ठाञ्जिन-कामदेवः, कुर्यात् सदा नः कृपया मदेशः ॥
इदौल-दीपोत्सव सन्दराज्ञो, वर्षे सकृद् मोदयतात् क्रियात् नः ।
ज्ञान-प्रदीपं तु भवः सदैव, वाञ्छापि मान्या ! जगतोऽखिलस्य ॥
अयि परम-श्रद्धेया, डॉक्टर-श्रीसत्यव्रत शास्त्रिण्या: !
भवतां कुशलं वाञ्छन्, सुतरामि प्रणौम्यकुद् भवनः ॥
आलस्ये सुमेरुकल्प; मार्ग-शाघगत्र-जयशंकर-निलाक्षी ।
अवदीयाश्रीर्लिच्छुः, कण्यन (illegible) कविकुरः ॥

दूरभाष: 014/-26401[illegible]

दीपावलिः, वि.सं. २०६८

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दीपावली-पर्व-निमित्तमद्य, नमांसि मूर्योसि भवद्भ्य आर्याः।
स्वस्ति ब्रुवेऽथापि च वः समीहे, देहेन सार्धं मनसे सहोऽलम् ॥
स्वास्थ्यं विनाऽन्यन्न विभाति किञ्चिद्, निःसीम-लक्ष्मी-विभवं यशश्च।
तदेव अन्वन्तरि रार्थकर्थां!, दद्याद् भवद्भ्यो ऽभवतस्य दृष्ट्या ॥
प्रज्ञापराधात् प्रभवन्ति रोगाः, शारीरिका मानसिकाश्च सर्वे।
प्रज्ञापराधान्न यथा विपद्भ्यो, दद्यात् तथा नः सुमतिं गणेशः ॥
कामादिका आन्तर-शत्रवोऽपि, यद्भ्यस्त्रासाद् धरि छोडयन्तु।
तथा बलिष्ठाञ्जिन-कामदेवः, कुर्यात् सदा नः कृपया मङ्गलानि ॥
दीपोत्सव सुन्दरात्रौ, वर्षे सकृद् भोदयतात् क्रियात् नः।
ज्ञान-प्रदीपं तु भवः सदैव, वाञ्छापि मान्या! जगतोऽखिलस्य ॥
अथि परम-श्रद्धेयो, डॉक्टर-श्रीसत्यव्रत शास्त्रिप्रवर्याः!
भवतां कुशलं वाञ्छन्, पुनरपि प्रणौम्यहं भवतः ॥
आलस्ये सुमेरुकल्पः, मार्ग-राघवज्ञ-जयकुर-निवासी।
भवदीयाश्रीर्विजिष्णुः, कृष्णमाचार्यकविरहम्॥

दूरभाष: 0141-2600[illegible]

दीपावलिः, वि.सं. २०६२

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

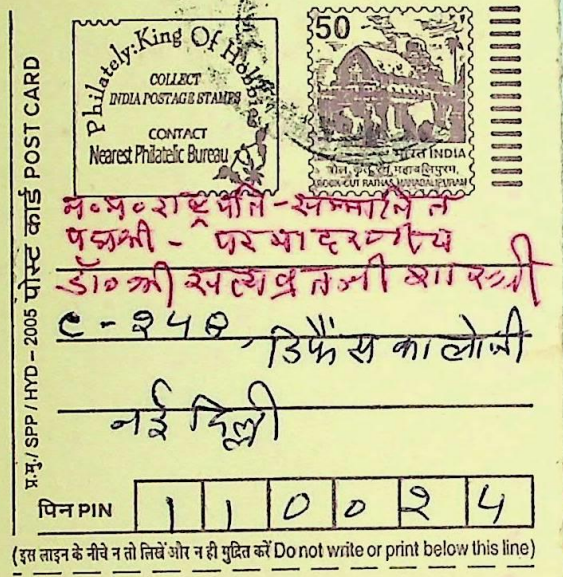

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

...चार्य साहित्यरत्न

ग्राम
डारा-नै

ओ३म्

विश्वनीड - ई ६३७,
सरस्वती विहार, दिल्ली-११००३४
१५.१०.०७

परमश्रद्धेया गुरुवर्या:,

प्रणतिपुरस्सरं निवेदयामि

अधिगम्य शुभं पत्रं चिरप्रतीक्षितं तथा।
उदन्तं भवतां ज्ञात्वा सन्तोषमगमन्महम् ॥१॥
चलति पूर्णसप्ताहं ज्वरोऽनिव लघुःखदः।
कार्यं जीवातवः कुर्युः तमज्ञाताः प्रहारिताः ॥२॥

कासस्तस्योपसर्गोऽस्ति प्रतिश्यायो भयङ्करः।
भवतः साम्प्रतं मन्ये ज्वरस्थान कालं गते बुधान् ॥३॥
वार्धक्यं क्षणितं याति स्वल्पकार्यक्षमः पुनः।
इच्छन्नपि न शक्तोऽयं देहो दुर्बलतां गतः ॥४॥
येन पादयुगेनैव पुरा गिरिलङ्घिनः।
तेन साम्प्रतं शक्तोऽहं न सम्यक् चलितुं क्षमः ॥५॥

न खलु बहिरुपाधीन् प्रीतयः संश्रयन्ते
व्यतिषजति पदार्थानान्तरः कोऽपि हेतुः।
मम खलु भवतां च स्नेहबन्धोऽस्ति तादृग्
विगतजननमध्येऽप्यावयोः सङ्ग आसीत् ॥६॥

गुरुवरकृपयाहं प्रोन्नतः सर्वदासं
स्थित इव जलनीरे ज्ञानलुब्धो जनः स्यात्।
जलनिधिमहिमानं येन दृष्ट्वेतटस्थान्
जनपथति जनवृन्दान् लीकरैरात्मगत्या ॥७॥

क. पृ. उ.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

यतिम उद्धृ

अपि च बहुप्रणीत शुक्ती: पुरस्यांश्च श्रद्धान

कि किरति नटभूमौ मादृशानां हि तृप्त्यै।
कविगुरुकृतयो मां शिक्षयामासुरत्र
विविधसमयमध्ये या गुरुस्नेहदत्ता: ॥८॥

श्रद्धावनत:,
[illegible]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दुर्गादत्त शास्त्री, विद्यालङ्कार, साहित्यरत्न

ग्राम एवं डाकघर-नलेटी
द्वारा-नैहरनपुखर
तहसील-देहरा
जिला-कांगड़ा
(हिमाचल प्रदेश)
पिन 177104
फोन :-01970/45094
दिनाङ्क ../../....98

प्राप्तिकर्त्ता :—

1. राष्ट्रिय पुरस्कार (भारत सरकार)
2. संस्कृत साहित्य प्रथम पुरस्कार-(हि०क०-सं०-भाषा अकादमी)
3. महाकवि श्री वाणभट्ट पुरस्कार-(उत्तर प्रदेश संस्कृत अकादमी)
4. 1994, राष्ट्रिय एकता पुरस्कार-(अ०भा०रा० एकता सम्मेलन)
5. विशिष्ट विद्वान् पुरस्कार-(उत्तर प्रदेश संस्कृत संस्थान)
6. सम्मान प्रमाणपत्र-(महामहिम राष्ट्रपति भारतवर्ष)

सदस्य :—राष्ट्रिय पाठ्य पुस्तक बोर्ड-(भारत सरकार)
यूनीवर्सिटी कोर्ट हि० प्रदेश यूनीवर्सिटी
हि० कला-संस्कृति एवं भाषा अकादमी
] निवृत्त

प्रिय डॉ० सत्यव्रत शास्त्रिणः,

नमस्कृतयः,

वर्षो नवीनः समुपागतोऽयं
मासैः समस्तैः समलङ्कृतः सन्,
भवद्गृहे मङ्गलमातनोतु
प्रभोः प्रसादादिति कामयेऽहम्॥

सस्नेहम्,

भवदीयः- दुर्गादत्तः शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

सेवा में
डा० श्री सत्यव्रत शास्त्रीजी
3/54 रूपनगर
दिल्ली - 110007

First Fold →

Third Fold →
SENDER'S NAME & ADDRESS.

NO ENCLOSURES ALLOWED

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ॐ

(17)

आर्षि विद्वद्गौरेयाः पक्षपक्षी-सत्यव्रतशास्त्रिवराः !
नमोऽभवद्-भवद्भ्यः, सादरमस्मत् पुण्यवद्भ्यः ॥१॥

अत्र सूचना केन्द्रे, द्वित्र-क्षणमात्रमावयोर्मिलितिः ।
स्वल्पोऽपि मधुर-स्मृतौ, संस्थास्यत एव सन्ततौ ॥२॥

किन्तु ततो दिनद्वयेऽस्मन्मात्र-सहितान् भवतोऽर्घ्य-चरणान् ।
सकुटुम्बः सौत्सुक्यं, द्रष्टुं प्रतीक्ष्याधि विह्वलोऽस्मि ॥३॥

किं मात्रस्वास्थ्येन, तूर्णमितः प्रस्थान-कारणमभूत् ?
अथवाऽन्यः कोऽपि हेतु-रिति जिज्ञासेऽत्याकुलोऽहम् ॥४॥

साम्प्रतमत्र कदाऽग्रे, समागमो भविता श्रीपादानाम् ?
येन चिर-साञ्चितो मे, सिध्यतु मनोरथोऽचिरमेव ॥५॥

प्रत्यक्षमेव भवतां, पाणि-पद्मयोः सबहुमानमार्याः !
चाकाङ्क्षेऽपीयेनुभहम्, 'उणादि-पदानुक्रम-कोषम्' ॥६॥

कुटुम्बोऽपि मम मान्याः ! समर्घणेऽस्मिन् सम्मेलितुकामः ।
केनाप्यन्य-कार्येण, प्रतीक्षते ऽत्र भवदागमनम् ॥७॥

अग्रे श्रीमन्त एव प्रमाणं, यथाऽऽदेक्ष्यन्ति भवन्तः ।
तथैव शिरसि सन्धार्यं, विधास्यते मयका सहर्षम् ॥८॥

श्रीमात्रङ्क्ष्यनुयोज्य, वाच्याः प्रणतयोऽस्मदीयाः कृपया ।
तदीय-स्वास्थ्य-वृत्तं, सूच्यं भवद्भिरार्याः ! मुहुः ॥९॥

सत्यावेद्य सादरं, जामं नाममत्र भवतो भवतः ।
श्रीमत्-क्षेम-समीप्सुः, विरमति नीलेश्वर काकेरः

७-३-२००५

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

विद्या - वैभव - भवन
पुष्पेरुकर्ण - मार्ग, रामगञ्ज
जयपुर-302003 (राज.)

दूरभाष :
0141-2600122

सेवा में -
श्रीयुत परमादरणीय
म० म० राष्ट्रपति-सम्मानित
पद्मश्री डॉ० सत्यव्रत जी शास्त्री
सी-248
डिफैंस कालोनी
नई दिल्ली -110024

फोन 24336644,
24336631.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ओ ३म्

निकट नीड - ई ६३८,
लाजपत विहार, दिल्ली ३४
३६.१०.२००।

परमश्रद्धेया गुरुवर्या:

प्रणतिपुरस्सरं निवेद्यते।

पठित्वा वृत्तपत्रेषु विदेशे भवतां श्रुतिम्।
सम्मानाढ्यां परामोदं प्राप्नवानस्म्यहं शुभम्॥
कीर्तिश्चकास्ति सर्वत्र वैदुष्येण शुभा सदा।
वर्धापयामि हृदयं: शब्दैरेतैः प्रमितात्मकैः॥
धुसम्मानितमात्मानं भवत्कीर्त्या मुदा हृदा।
भवद्गौरवमस्माकं मन्येऽहं गौरवं शुभम्॥

भवदीयं शिष्यद्वयं
कृष्णलाल हंस

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

पोस्ट कार्ड POST CARD

प्रो० सत्यव्रत शास्त्री,
सी - २५८,
डिफेंस कालोनी,
नई दिल्ली

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

म. मा. डिग्री कॉलिज
खेकड़ा-२०११०१ (मेरठ) उ. प्र.
२५/१/१९९४

हे महाकवयो मान्याः!
जयतु भारती सदा।
प्रेषिता भवतां पार्श्वे
मयैकाङ्कचमत्कृतिः।
दिनाङ्के द्वादशे तद्धि
पुस्तकं प्रेषितं मया।
प्राप्तं न वा भवद्भिस्तत्,
कृपापत्रेण सूच्यताम्।
रामकीर्तिमहाकाव्य-
रचयितॄन्महाकवीन्,
सादरं वन्दमानोऽयं
पत्रोत्तरं प्रतीक्षते।
—रामकिशोर मिश्र।

Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan

पोस्ट कार्ड POST CARD

सेव्यताम्—

डॉ॰श्रीसत्यव्रतः शास्त्री

3/54, रूपनगरम्,

दिल्ली-7

1	1	0	0	0	7

पिन PIN

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सेव्यताम् —

डॉ॰श्रीसत्यव्रतः शास्त्री

3/54, रूपनगरम्,

दिल्ली-7

1	1	0	0	0	7

पिन PIN

पोस्ट कार्ड POST CARD

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ए/१२५० विजयपार्क
मौजपुरम्, दिल्ली ११००५३
दि. २४/३/२००४ ई०

माननीयेषु डाक्टरवर्येषु

सादरं विलसन्तु सप्रणतयस्तव।

राष्ट्रियवार्तासेवाप्रकोष्ठाध्यक्षमेनङ्विद्यायप्रभूतं प्रसीदतु मे मनः यत् कनाडासंस्थितेभ्यः आन्तरराष्ट्रियं भारतीयोद्याध्यक्षपदसोच्यानं कालिदासपुरस्कारेण भवन्तं पुरस्कृत्यात्मानं गौरवान्वितं मन्ये।

वस्तुतः सरस्वतीसमाराधनात् तस्याः सामयिकसक्रियलोकप्रियाभ्यां इदं कित्यन्तया च ज्ञानधनेन निर्देष्टुं असमर्थोऽयं सदाशयः स्वीकृत्यानुरूपमेवायं सम्मानपुरस्कारः।

आम्भे, प्रसीदतु चिरं भवदभ्यर्थनाम् ओलिकसंस्कृतलोकेन संस्कृतपाठ्यक्रमं प्रस्तुतं कुर्वीतेति —

विद्याव्रताय विद्याय विद्याविदमौक्तिकाय च,
व्याडमोदाय विद्वांसं श्रीसत्यव्रतशास्त्रिणे।
कालिदासपुरस्कारः उपस्कारो महौजसे,
कनाडाराष्ट्रियैः शिष्टैः प्रदत्तो महते मुदा।
कनाडासंस्थितं भव्यं संस्कृतं सार्वभौमिकम्,
भारतमूलविद्यानां सम्मानयति सादरम्।
व्याडेवात्मजं विद्वांसं श्रीसत्यव्रतशास्त्रियम्,
पितुः पदानुवर्तं पुत्रं सम्प्राप्तुस्ते पुरस्कृतिः।
नवीनपाणिनेः पुत्रः कालिदासो नवोऽधुना,
रामकीर्तिमहाकाव्यं कृतेऽसौ सर्वं रक्षुरः।
वर्द्धिष्णुं भुवि दीप्यन्तं श्रीसत्यव्रतशास्त्रिणं
नरदेवः शुभाशंसी सर्वदा सुतिसम्बलः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र काई
INLAND LETTER CARD

सेवा में :—

डा. सत्यव्रत शास्त्री
3/54 रूपनगर
दिल्ली

पिन PIN 1 1 0 0 0 7

पहला मोड़ FIRST FOLD

तीसरा मोड़ THIRD FOLD

इस पत्र के भीतर कुछ न रखिए NO ENCLOSURES ALLOWED
पते में पिन कोड लिखें WRITE PIN CODE IN ADDRESS
प्रेषक का नाम और पता :— SENDER'S NAME AND ADDRESS :—

नवेद शास्त्री
दिल्ली विश्वविद्यालय

पिन PIN

खोलने के लिए संकेत TO OPEN CUT HERE

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ओ३म्

डॉ कृष्ण लाल
निवनीड - ई ६१७,
सरस्वती विहार दि. पी. - ११००३४

१. १०. २००३

परमश्रद्धेया गुरुवर्याः,

सादरं प्रणम्य ब्रवीमि।

प्रमोदावहोऽयं प्रकर्षं ननोति
मनो मे प्रकामं प्रफुल्लं करोति।
पुरस्कारमाचस्तु जैनीयलब्धः
सदा सन्हि सम्मानयोग्या महान्तः॥

भवदीयः

(कृष्णलालः)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

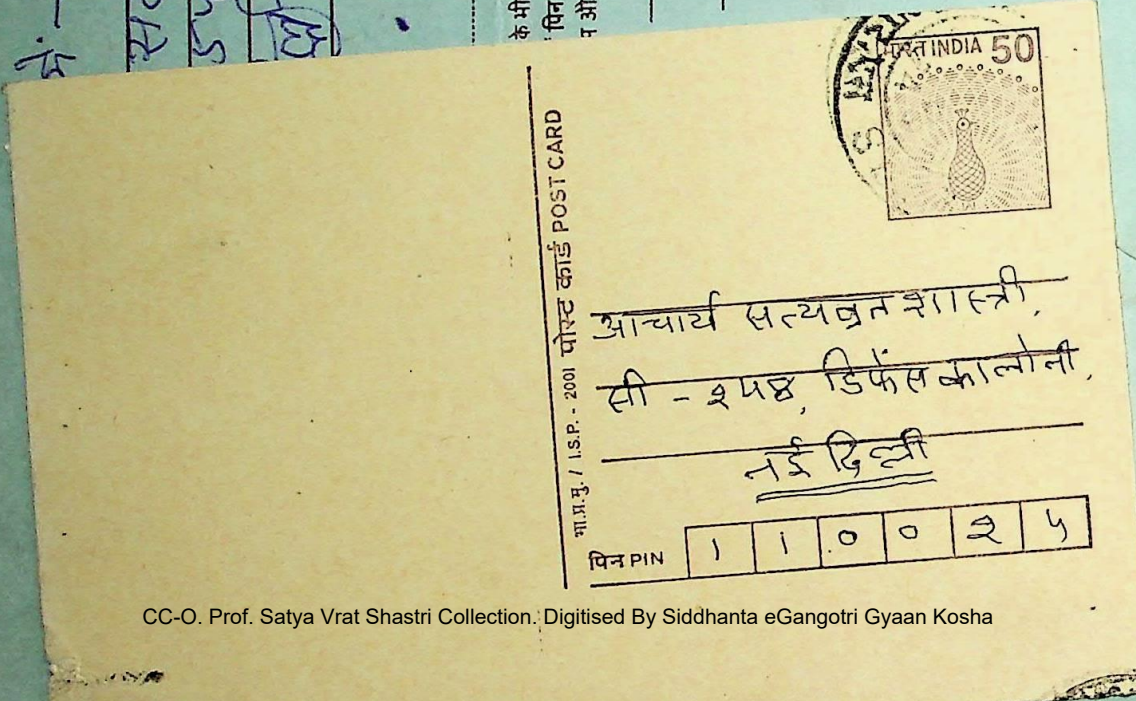

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

॥ श्रीः ॥

२३७६

१३.७.२००४

सुधीवर-श्रीयुत-चारुदेव,-प्रियात्मजान् पण्डित-प्रद्युम्नान् हि ।
सत्यव्रतान् दिल्लि-निवासिनोऽहं, सभानमानम्य निवेदयामि ॥ १॥
पितुर्जयन्त्यां भवदीय-भव्यं, सन्देशमासाद्य दिनेऽद्य मान्याः!
आनन्द-सन्दोहमसीममत्र, पार्श्वत्-सदस्यैरनुवो भजीमि ॥ २॥
गङ्गाधरान् पण्डित-प्रद्युम्नांश्च, सौमत्क-सन्देशामितो दिशामि ।
स्वीया मतीस्तेऽपि च मन्मुखेन, सम्प्रेषयन्तेऽत्र भवद्-भवद्भ्यः ॥ ३॥
अपात्रता-धृग् लभते प्रतिष्ठां, सुपात्रता-धृग् लभते च ताँ न ।
सदानुभूतिर्मम चात्र पूर्णा, विवेचिते मान्यवरा! भवद्भिः ॥ ४॥
प्रवाञ्छितानां! कतिशो भवद्भिः, प्रकाशकैर्दुष्प्रजलैस्तदेतत् ।
ज्ञात्वाऽति खिद्ये प्रतिकार्यमत्र, कथं तदेतन्नु विचिन्तनीयम् ॥ ५॥
प्रकाशकानां विषयेऽस्ति या मे, सन्धारणा, सा भवतामपीह ।
अस्यां स्थितौ लेखक-काशि-सम्यग्, सुरक्षिता हा! कथमत्र तिष्ठेत्? ॥ ६॥
एतत्-समाधानमहन्तु मान्याः!, शोचं हि शोचं नहि लोकधामि ।
गवेषयित्वा कृपया क्रमेण, लिखन्तु मान्यार्य-वरा भवन्तः ॥ ७॥
श्रीमन्त आर्या बहु-विघ्न-विद्या-लयीय-पाठ्यक्रम-सञ्चलाश्च ।
अतोऽस्मदीया अपि तत्र काश्चित्, सम्मेलयन्त्यद्य कृतीः समीक्ष्य ॥ ८॥
सर्वा अनुस्ताः कृतयो भवद्भ्यः, सभर्पिताः सन्ति समीक्षणार्थम् ।
लेख्याः समीक्षाः क्रमशश्च तासु, पाठ्यक्रमे ताश्च पुनर्निवेश्याः ॥ ९॥
पादाब्जयोर्मे प्रिय-पूज्य-मातुः, प्रस्तौतु भार्याः! प्रणतीः प्रभूताः ।
बद्धाञ्जलिर्भोः! विनयेन सार्धं, निवेदयेऽहं प्रणमन्तु भवत्सु ॥ १०॥
अतो भवन्तः कृपया समेताः, निवेदयन्तां प्रणतीस्तु तस्यै ।
शुभाशिषं राशिमिरत्र मातुर्, मोमोत्ति तुच्छोऽधिजनो न कः कः? ॥ ११॥
विशेषवेषेऽत्र मयि स्थितेऽपि, प्रवर्तते यत्ते सत्यं न मोहि ।
तेषां न पात्रत्वमहं वदामि, बिभर्मि तुच्छो, न मृषा वदामि ॥ १२॥

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

तथापि शब्दैर्निहितं वर्णनीयो
यः स्नेह-राशिर्भवतां मयीह ।
स्व-पूर्व-जन्मार्जित-पुण्य-राशि-
निमित्तमस्मै कथयामि मान्याः ! ॥१२॥

आर्याः सभार्याः सुचिरं भवन्तः
सन्तुष्टिमन्तो यशसा श्रिया च ।
स्वस्थाः शरीरे च तथैव चित्ते
जीव्यासुरित्येतदहं सदेहे ॥१३॥

एतावदेवाद्य निवेद्य मान्याः !
स्वकीय-हार्दं विशदं भवत्सु ।
भवत्-कृपेप्सु विरिभामि तावद्
विनीत-[illegible] ॥

१३-७-२००४

महामहिम-राष्ट्रपति-सम्मानित
आचार्य व०म० पण्डित श्रीनवल किशोर काबरा
संस्कृत-सेवा परिषद्,
जयपुर (राज.)
कार्यालय
विद्या-वैभव-भवन
[illegible]-मार्ग, [illegible]
जयपुर-302[illegible] (राजस्थान)

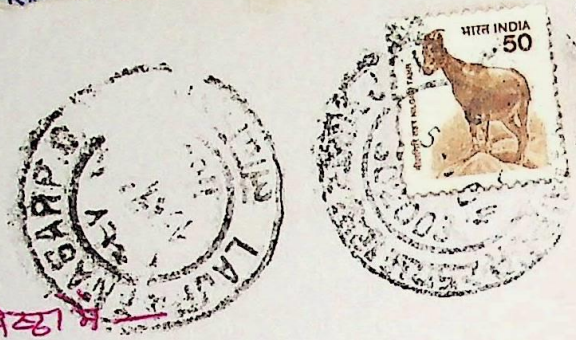

प्रतिष्ठा में,

महामहिम-राष्ट्रपति-सम्मानित
पद्मश्री-विभूषित महामहोपाध्याय
परम-श्रद्धेय पण्डित-प्रवर
डॉ० श्री सत्यव्रत शास्त्री जी
सी-248, डिफैंस कालोनी
नई दिल्ली-110024

फोन: 24336644,
24336631

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Hyderabad. 16
15/1/04

श्रीचक्रधरपण्डितकविरत्नसत्यव्रतशास्त्रिभ्यो नमांसि

अथ -

अथ दिनाङ्कसहितं पत्रं प्रारभ्यते

भवत्कं प्राप्य अत्यन्तं सम्मुदितोऽस्मि।

कार्यानुषङ्गो गुरुभारयुक्तः
अथेत्सदा लोकविलोकनानाम्।
अवाङ्मुखानामिति दुःखभाजनं
किमत्र? सञ्जोदृङ्मेव मन्ये ॥ 1

यदा कदाऽपि स्वजनं स्मृतेरितः
तदात्मनिन्दा प्रकटप्रकारो।
माऽभूत् भवद्दृश्यः गवदृश्यः सजसोपकृद्दृश्यो,
न वा ममाऽसीत् तदृषेतभावः ॥ 2

अमैव कालस्य तु रावणोद्यमं
जिवेदृयिष्यद्कपतिं हृतानहृग्।
गतस्य पत्रस्य विलेखनार्थम्
यदात्मसंतुष्टिकरं तदासीत् ॥ 3

संप्राप्य लेखं समुदारबुद्धेः
संप्रेषितां मद्, मुदा समन्वितः।
अवामि, किं वा लिखेयुं ममाऽस्ति?
रिक्तो न मैत्री भवतान्विरोऽौ ॥ 4

कालः प्रकामं लिखनाद्रजत्यहो,
संप्रेषणार्हं लिखतो हि पत्रम्।
एतावती मे भवतीह चिन्ता
तदा तदा, माऽस्तु निराकृतिस्तथा ॥ 5

अद्भूतं निर्मितमस्ति काव्यं
नन्दितबुद्ध्यवणप्रमोदः।
योऽयं ममाऽऽशा मिति नित्यवाञ्छितम्
भवत्यतीतं, भवितव्यतीतम् ॥ 6

PTO

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

प्रो. शिवजी-उपाध्यायः
PROF. SHIVJI UPADHYAY
प्रति-कुलपतिः
Pro-Vice-Chancellor
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयस्य
Sampurnanand Sanskrit University
वाराणसी - २२१००२
Varanasi - 221002

दूरलेखः : 'श्रुतम्'
Grams : "SHRUTAM"
दूरभाषः : (०५४२) २०४५५७ निवास
Phone : (0542) 204557 Resi.

पत्राङ्कः .....
No.....
दिनाङ्कः २५-२-०३
Date.....

॥ श्रीः पातु ॥

आदिसेवम् -
प्रो॰ सत्यव्रतशास्त्रिणः
दिल्ली,

श्रीमन्तः शास्त्रिणो मान्याः! सप्रणामं निवेद्यते।
चिरमम्बादौत्रं पत्रं दीयते क्षम्यतां ननु॥

यथालब्धं भवदभिरक्षात्यूहितं पत्रकं मम।
कालात्ययतया हन्त! तथन तदभवतो मया॥

किन्तु कालो बलीयानप्यविज्ञिकरश्च सः।
भवादृक्सुयशोभृति विबुधवरविभूतिषु॥

अवश्यं स्वानुकूलत्वादभीष्टं विषयोचितम्।
निबन्धं विरचय्याञ्च प्रेषयन्तु विपश्चितः॥

श्रीमद्विद्यानिवासस्य काशिकेयमनीषिणः।
नाभिनन्दनसम्मूर्तिर्भवादृग्लेखमनारा॥

एकदैवद्विधैवासौ भवत्साक्षात्कृतिर्मम।
सौहार्दहार्दसंवादसंस्मृतिं पर्यकल्पयत्॥

मूर्योऽप्यभ्यर्चये चानो स्वानो न प्राणिवेदयन्।
मूनं गद्यात्मपद्यात्मलेखबन्धः प्रहीयताम्॥

स्वास्थ्यमारोग्यमायुष्यं माङ्गल्यं कीर्तिसौरभम्।
सर्वतो भवतो भावान् भवतो भावयत्वलम्॥

वि॰ सं॰ २०५०
माघकृष्णत्रयोदशी

शिवजी उपाध्यायः

E-mail : vcssvv_vns@satyam.net.in ❖ Website : www.sanskrituniversityvaranasi.com

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(30)

Ch. S. RAO
Advocate & Senior Counsel

C/o Sri Ch. Ramnath
G.M - SBH

Flat No. 102, Lotus Flora Apts
Prakasam nagar.
Begumpet.
Hyderabad (AP)
Pin 500016.

HIG 41. BALAJI NAGAR COLONY (APHB)
KUKATPALLY
HYDERABAD - 500072
TEL.: 3053359 / 3732315

11- 11- 2004.

Telephone: 27766623

Dear friend,

यन्मया लिखितं पूर्वं अनुरोधविधायुतम्।
तद्विस्मर्यतां भवता, भवेद्धि०यं यतस्ततः॥ 1

अधुनोपस्थिता दीपावल्युत्साहमहोत्सवः।
समग्रप्रभेदी-यानन्दुदीपकान्तियैभवः॥ 2

यो नरकासुरारातिसंज्ञा[illegible]
श्रीकृष्णः सत्यभामासमेतो हि नकरोऽवतु॥ 3

वैदर्भ्यः सपत्नी सा सत्यभामाऽऽन्ध्रभामिनी।
विद्वेषेति स्थितस्तस्याः प्रेमोद्धारकथे हृदि॥ 4

तदुद्धारकथा वाक्ये मम प्रीतिकरी भृशम्।
मातृभाषागृहीता च रम्यनाटकरूपिणी॥ 5

आनन्दुवर्धनी साऽभूत्, किन्तु सत्यैकसंभृता।
सन्मतिः केशवस्यासीत् नरकासुरवधानुगा॥ 6

साफल्यं दिशतादुस्माकं दांपत्यं नयो भुवि।
प्रसन्नं प्रार्थनायायि भूयो भूयः सरोद्वहम्॥ 7.

आद्येते लिखिताः श्लोकाः छन्दोबद्धाः बुधोत्तम।
दिशन्ति मच्चेतसे ते शुभवेलोन्मीलितं शमम्॥ 8.

With best wishes and kind regards,

Yours sincerely,
Ch. S. Rao.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मम स्वाध्यायप्रवृत्तिविवरणपत्रम्

वामलूरुतनयामृतं शिरा-
कालिदासपदसारसौरभम्।
शाङ्करार्यभुवि भूयसी प्रभा
संभवेतु मम जन्मजन्मनि॥ 1

पोतनार्यकृतिपूजनेच्छिनी-
वैरमरी विनतमातृभक्तिता।
श्रीपदाङ्कितसुभक्तिरञ्जिता
धन्यताऽस्तु मम जन्मजन्मनि॥ 2

"पेक्षियं" मृदुतरार्द्रता हृदः
मानवत्वधनमान्यता मम।
स्फूर्तिदा मतिमतां मतिर्मता
साऽध्व मे द्विशतु जन्मजन्मनि॥ 3

सानेडुक्रमितमानसांतरे
बंभ्रमीति मम चञ्चरीकवत्।
भूषणं "पेक्षियं" विदुनतोरणम्
चाद्विती[illegible] पद्यकविद्रुपणम्॥ 4

एतदद्यतनकर्मचोदनं
काव्यशिल्पमरतजीविनो मम।
प्राग्यथाऽभवदुदारभक्तिभ-
द्वङ्गभारतिरवीन्द्रघोरणी॥ 5

वासुदेवचरितासवामृत-
प्रोद्यदुज्ज्वलघटायितं च मे।
काव्यमर्घघटितं च सांप्रतम्
सक्मिणीपरिणयामिशोभितम्॥ 6

वैनतेयकृतवेगसंवृतो
यानि कातरयचक्रनेमिर-।
प्यत्र नित्य विचरिष्णुरस्म्यहं;
मादृशां केवलं नमः॥ 7

श्रीपदार्चने योग्यतावहं
श्लोकनिर्मितं नाममाश्रितम्।
काव्यमस्त्ययुतरूपधायिकं
मातुरस्तु तत् प्रीतिदायकम्॥ 8

सूर्यसन्निभः कोमलाशत-
श्लोकवर्षिणी भक्तिवर्धिनी।
मामकीनगलसंभृता भवेत्
[illegible] 9

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मम स्वाध्यायप्रवृत्तिविवरणपत्रम्

वामतूरुतनयामृतं शिरम्
कालिदासपदसारसौरभम्।
शाङ्कराद्यभृतवाङ्मयप्रभा
संभवंतु मम जन्मजन्मनि ॥ 1

पोतनार्यकृतिपूतलेखिनी-
वैरमरीविनतमातृभाषित-।
श्रीपदाङ्कितनस्भक्तिरञ्जिता
धन्यताऽस्तु मम जन्मजन्मनि ॥ 2

"पेक्षियर"मृदुतरार्द्रहृद्
मानवत्वघनमान्यता मम।
स्फूर्तिदा तरसि मूर्तिमन्तया
साऽस्तु मे द्विशतजन्मजन्मनि ॥ 3

सानेदुक्तमितमानसांतरे
बंभ्रमीति मम चञ्चरीकवत्।
भूषणं "पेक्षियर"वंदुनोरणम्
चाद्विनीयमतिदुर्पणम् ॥ 4

एतदुद्यतनकर्मचोदुनं
काव्यशिल्परतजीविनो मम।
प्राग्यथाऽभवदुदारभक्तिम-
द्वङ्गभारतिरवीन्द्रघोरणी ॥ 5

वासुदेवचरितासवामृत-
प्रोद्यदुज्ज्वलघटायितं च मे।
काव्यमर्घघटितं च सांप्रतम्
रुक्मिणीपरिणयाभिशोभितम् ॥ 6

वैनतेयकृतवेगसंवृतो
यानि कालरथचक्रनेमिर-।
प्यत्र विचरिष्णुरस्त्यहं;
मादृशां केवलं नमः ॥ 7

श्रीपदार्चने योग्यतावहं
श्लोकनिर्मितं नाममाधितम्।
काव्यमस्त्यकृतरूपधायिकं
मातरस्कृतनरीतिदायकम् ॥ 8

सूर्यसन्निभकोमलाशत-
श्लोकवर्षिणी भक्तिवर्धिनी।
मामकीनगलसंभृता भवेत्
चेयमंतनतेऽस्तु साधुसाधनम् ॥ 9

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

एतद्द्वयी नम्रकविनवधारा-
कृतीणतेऽद्या धरते समर्पिता।
अपेक्षते मुद्रणतामभेव
क्रमेण सेयं मम तीर्थयात्रा॥ 10

यावद्भवेन्मे जगतोऽनुषङ्गः
तावद्भवेन्मे भगवान् सहायः।
यावद्भवेन्मे भगवान् सहायः
तावद्भवेन्मे कविर्तोऽनुषङ्गः॥ 11

विवरणम: ① वामनकृतनयः = वाल्मीकिः।
② कृती = पुण्यवान्।
③ नैवेत्यत्र हंसादुरमुच्यताम्।
④ ललितासहस्रनामस्तोत्रं पुरातनमस्ति। तथैव मयूरमङ्कवेः सूर्यशतकम्। मम स्त्रीमानसहस्रेण च सूर्यस्तोत्रमप्रत्यग्रकाव्यद्वयं भवतः। एते द्वे काव्ये मम स्वीयरचने, न तु नवकवेः इति विज्ञप्तिः।

चिं॥ सू॥ रा॥
(Ch. S. Rao)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(30)

डॉ. रामकृष्ण सराफ
एम.ए.;एल.एल.बी.;शास्त्री पी-एच.डी.
पूर्व प्राचार्य (उच्च शिक्षा, मध्यप्रदेश शासन)

आवास : ई-7/562 अरेरा कॉलोनी,
भोपाल (म.प्र.) - 462 016
दूरभाष : 2424624

दिनांक 12.12.2006

आदरणीया: डॉ महाभाग:

सस्नेह सप्रेम नमो नम:।

पत्रं प्राप्य कृतज्ञोऽस्मि विद्यते मम कामना।
शतायुषो भक्ता: स्यु: स्वास्थ्यं भवतु सौख्यदम् ॥1॥
वाग्देवार्चा व्यापृता: सन्तु सदा मृदंयान्तु यशस्विताम्।
सुकृतिनो भक्तो हि कीर्तिर्दा कृतिसम्पदा ॥2॥
मत्कृतेर्विषये भावा भवद्व्यक्ता: समीक्षणे।
नो सन्ति केवलं भाव: शुभाशीर्लाञ्छनं हि व: ॥3॥
भवभूतिं समभ्यर्च्य सकरिष्ये येन भाटके।
प्राक्तानि यानि वाक्यानि भजन्ते तानि मित्रताम् ॥4॥
लौकिकानां हि साधूनामर्थं वागनुवर्तते।
ऋषीणां पुनराद्यानां वाचमर्थोऽनुधावति ॥5॥

नववर्षकृते मङ्गलकामनाभि: सकम्पम्।
सप्रश्रयम्।

भवदीय:
Cहो

डॉ० सत्यव्रत शास्त्रिण:
सी-248 डिफेंस कॉलोनी
न्यू दिल्ली (110024)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Ch. S. RAO
Advocate & Senior Counsel

% Ch. Rammath,
L-B, Madhuban,
Gen. J. Bhosale Marg.
Mumbai-Pin 400021

HIG 41, BALAJI NAGAR COLONY (APHB)
KUKATPALLY,
HYDERABAD - 500072
TEL.. 3053359 / 3732315

श्रीमत्सत्यव्रतेशास्त्रिमहोदयानामभिवादयेशनम् ।

चिरकालनिरस्तोऽप्यदा संतोषो जायते बहु ।
अनादृशस्य हंसस्य प्रच्युतौ मे गतिर्विशिष्यते ॥

मनोदृमाख्यानां निर्भाषाणां संस्कृतस्य वै ।
प्राधान्यगता नद्धायाः पट्टिकायाः इदं स्फुटम् ॥
तावद्वानामृतं भाति मणिवत्क्षण्यमेव हि ।
भवत्स्वन्येषु काव्येषु मत्कृतेषूदितं दृशम् ॥
यथं संप्राप्तमेतावत्, पठितं भवताऽपि यत् ।
नदृस्ति प्रथमं कर्णरसायनमिवोचितम् ॥
जनकस्तनयप्राप्त्या ~~मम~~ तन्मेतानन्दुमेव तत् ।
तत्प्रशस्तिश्रवणात् किन्तु न प्रसूत्या तथाविधम् ॥

अत एव भवादृशपण्डितलक्ष-
द्वितयान्यमुरुमण्डनोचितप्रभाव ।
कलितानां सुहृदमपेक्षमाणः सन्
विहराम्यहमेतत्सहायतासाधनः ॥

निधयो बहवोऽप्येवमस्तोकं न्यासतस्तु च ।
पुरस्कारप्रदानार्थपात्रनिर्णेतृताभृतः ॥
अनादृशा भवन्त्येव न्यासपात्रसहायकाः ।
प्रतिपादनसमुत्साहा वा तिष्ठन्ति सभाग्यके ॥
तस्माद्बुद्धं न तिस्मार्चः; विस्पष्टिः व्याहृता मया ।
नर्षीयान् दूरसंस्थोऽहं; इयता चैव तृप्तिभाक् ॥

भगवत्याः कृपा मेऽस्ति जागर्त्येषा च मानुषीं ।
तनुमाश्रित्य वर्तेत तत्कृपाऽपीति मे मतिः ॥
यथा तथा भवत्तेव, प्रत्यक्षो मेऽसि, मामकं ।
आलम्ब्य कटमेवानुक्षणं नश्यति मक्षिका ॥
या कुर्यात् भवतामेव कटार्थं जननी ध्रुवं ।
अनिमेषस्वभावं च साहार्द्यं सर्वमङ्गला ॥

— एवं बुधजनविधेयः

चिन्तनीयः सदा सर्वैराशीर्वादः शुभेच्छुकः ।
(Ch. S. Rao)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(30)

Ch. S. RAO
Advocate & Senior Counsel

C/o Sri Ch Ramnath
Gth-589

Flat No. 102, Lotus Flora Apts
Prakasam nagar.
Begumpet.
Hyderabad (AP)
Pin 500016.

HIG 41. BALAJI NAGAR COLONY (AP)
KUKATPALLY
HYDERABAD - 500072
TEL.: 3053359 / 8732315

11-11-2004

Telephone: 27766623

Dear friend.

यन्मया लिखितं पूर्वं अनुरोधविधायुतम्।
तद्विस्मर्यतां भवता, भवेद्धन्यं यतस्ततः॥ 1

अधुनोपस्थिता दीपावल्युत्साहमहोत्सवः।
तमःप्रभेदी जानन्दुदीपकान्तिरवैभवः॥ 2

यो नरकासुरारातिसंज्ञा[illegible]।
श्रीकृष्णः सत्यभामासमेतो हिनकरोऽवतु॥ 3

वैदर्भ्यः सपत्नी सा सत्यभामाऽऽन्ध्रभामिनी।
विद्वेषेति स्थितस्तस्याः प्रेमोद्धारकथे हरिः॥ 4

तद्दुद्धारकथा वाक्ये मम प्रीतिकरी भृशम्।
मातृभाषागृहीता च रम्यनाटकरूपिणी॥ 5

आनन्दुवर्धनी साऽभूत्, किन्तु सत्यैकसंभृता।
सन्मतिः केशवस्यासीत् नरकासुरवधानुगा॥ 6

साफल्यं दिशतादुस्माकं दांपत्यं नयोर्भुवि।
प्रसन्नं प्रार्थनादायि भूयो भूयः सरोजदृहम्॥ 7.

आदेवेते लिखिताः श्लोकाः छन्दोबद्धाः सुधोत्तमम्।
दिशन्ति मच्चेतसे ते श्रेयभवेत्तोन्मीलितं शमम्॥ 8.

With best wishes and kind regards,

Yours sincerely,
Ch. S. Rao.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(30)

Ch. S. RAO
Advocate & Senior Counsel

C/o Sri Ch. Ramnath
Q.M. - SB9

Flat No. 102, Lotus Flora Apts
Prakasam nagar.
Begumpet.
Hyderabad (AP)
Pin 500016.

HIG 41. BALAJI NAGAR COLONY (AP HB)
KUKATPALLY
HYDERABAD - 500072
TEL.: 3053359 / 8732315

11-11-2004.

Telephone: 27766623

Dear friend,

यन्मया लिखितं पूर्वं अनुरोधविधायुतम्।
तद्विस्मर्यतां भवता, भवेद्धास्यं यतस्ततः॥ 1

अधुनोपस्थिता दीपावल्युत्साहमहोत्सवः।
तमःप्रभेदी-आनन्ददीपकान्तिरयैभवः॥ 2

यो नरकासुरारातिसंज्ञा[illegible]
श्रीकृष्णः सत्यभामासमेतो हि नरकेऽवतु॥ 3

वैदर्भ्यः सपत्नी सा सत्यभामाऽऽन्ध्रभामिनी।
विद्वेषतिस्थितस्तस्याः प्रेमोद्धारकथे हरिः॥ 4

तदुद्धारकथा वाच्ये मम प्रीतिकरी भृशम्।
मातृभाषागृहीता च रम्यनाटकरूपिणी॥ 5

आनन्दवर्धनी साऽभूत्, किन्तु सत्यैकसंभृता।
सन्मतिः केशवस्यासीत् नरकासुरवधानुगा॥ 6

सा फलत्यं दिशात्तस्माकं दंपत्यं नवो भुवि।
प्रसन्नं प्रार्थनाद्वाये भूयो भूयः सदेवहम्॥ 7.

आदेवेन लिखिताः श्लोकाः छन्दोबद्धाः बुधोत्तम।
दिशन्ति मच्चेतसे ते शुभवेलोन्मीलितं शमम्॥ 8.

With best wishes and kind regards,

Yours sincerely,
Ch. S. Rao.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-0. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan

Digitization and

वि.सं. २०६८

दीपावलि-मङ्गलकामना

अयि सुधी-शिरोमण्यो, नमः सभाभ्यो भवद्भ्यो नमः।
लक्ष्मी-मातुः कृपया, स्वप्सितं सर्वं सुलभमस्तु॥
दीपमालिका भूयात्, सकुटुम्बाय भवते मङ्गलमयी।
वितरतु लक्ष्मी-माता, मुक्तहस्तं स्वप्सितमखिलम्॥
धर्मार्थ-काम-मोक्षा, यद् विना न सिद्ध्येयुरिह कदापि।
तदेव वितरतु लक्ष्मीः, स्वस्थं सुदीर्घायु भवते॥
पुनः स्व-हार्दमपीदं, प्रस्तोतुमुद्यतः सहृदयवरे भवति।
लोभ-संवरणेऽक्षमः, क्षमां याचेऽहमार्य सुधवर!॥
बाह्य-तम औषधिकमेव, मृत्-तैल-विद्युद्-दीपा निघ्नन्ति।
परं ज्ञान-दीप एव, सबाह्यमान्तर-तमो निहन्ति॥
ज्ञान-दीपोपलब्धौ, द्रव्य-व्ययोऽपि न करणीयो भवेत्।
परमन्य-दीपा द्रव्य-व्ययं विना नोपलब्धाः स्युः॥
अन्य-दीपाः प्रकाशं, सदा वितरन्ति न जनेभ्यः कदापि।
परन्तु ज्ञान-दीपो, वितरति प्रकाशं नित्यमेव॥
निर्वान्त्यन्ये दीपा, ज्ञान-दीपो न च निर्याति कदापि।
ज्ञान-दीपो यस्यैक, तमो-दोषः पीडयति तं न॥
ज्ञान-दीपमिमं सर्वे, आप्नोतु मातृ-लक्ष्मी-प्रसादतः।
येन मिथोऽज्ञान-तमो, बाधतां नैव कदापि कमपि॥
अज्ञान-तम-आवृताः, एव मिथो युध्यन्ते स्वार्थ-कृते।
स्वार्थ एवास्ति सर्वानर्थानां जनकः सर्वदा॥
भिन्न-देश-दिङ्मोहिता, स्वसंस्कृत्याचार-विचार-हानिः।
स्वदेश-भूषा-भाषा-त्यागः सर्वः स्वार्थ-जातः॥
स्त्रीणामप्रहतिस्तासु, बलात्कृतिः पुनस्तासां हत्याऽपि।
गर्भ एव कन्या-वध, इत्यादि-दोषाः स्वार्थजा हि॥
आतङ्कवाद-प्रसार, पर्यावरण-प्रदूषणयोर्जनकः।
सैष स्वार्थ एवास्ति, निखिल-विश्व-मानितो हेतुः॥
समाज-देश-राष्ट्र, विश्वेषु प्रशास्ति स्वार्थ सदाद्य।
अत एव मानासुरको, भ्रष्टाचारो व्यथयति कं न?॥
संस्कृताद्यत-शिक्षैव, स्वार्थ-नाशक-ज्ञानमुत्पादयेत्।
शिक्षेत-संस्कृत-जनो, निःस्वार्थो भ्रष्टमाचरति न॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

यहाँ से मोड़ें HERE TO OPEN CUT HERE

सेवा में,
श्रीयुत परमादरणीय डा० सत्यव्रत शास्त्रीजी
डी-2748, डिफेन्स कॉलोनी
नई दिल्ली
पिन PIN 1 1 0 0 2 4

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

P.B. / S.P.P. - 2002

तीसरा मोड़ THIRD FOLD

इस पत्र के अन्दर कुछ न रखें NO ENCLOSURES ALLOWED
पते में पिन कोड लिखें WRITE PIN CODE IN ADDRESS
प्रेषक का नाम और पता :— SENDER'S NAME AND ADDRESS :—

नारायण कृष्ण कांकर

विद्या - भवन - भवन
सुमेरकॉलेज, राम मार्ग
जयपुर-302003 (राज.)
पिन PIN

पहला मोड़ FIRST FOLD

निःस्वार्थे जने पुनः, भवन्ति न कदापि प्रवॉक्त-दोषाः।
ततः स्वयमसौ हि सुरभी, परेषामधि न क्षिपति सुरभम्॥
अतो हि ज्ञान-दीपं, प्रज्वाल्याज्ञान-तमो-विनाशने।
प्रवर्तितां कृतामेषा, माता लक्ष्मीः कृपया जागर्ति॥
ज्ञान-दीपेन विविच्य, कार्याकार्यं स्वं कर्म मनुष्यः।
कार्यं हि कर्म कृत्वा, भवतु सुरभी सुरक्षयतु चापरान्॥
यस्माद् मनुष्य-योनौ, जन्मोपलब्धिः भवितु सार्थिकाऽत्र।
अन्यथा पशुरिव कर्म, शीलेऽत्र पशौ च भेदः कः?॥
इदमेव चिन्तायित्वा, विश्व-कल्याण-कामनया सदैव।
अधि श्रद्धेयवर्यैः, श्रीसत्यव्रतशास्त्रि-महाभागैः॥
इदानीमिमां लक्ष्मीं, मातरं प्रयुज्य प्रथम्य चेत्यैव।
पुनः पुनर्याचेऽहं, विनीत-नारायण कांकरः॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

२१.४.२००५ दिनाङ्के कुरुक्षेत्रस्थान् डा० रणवीरसिंहमहाभागान् प्रति प्रेरितं पत्रम्

दूरभाष-
२४३३६६४४
२४३३६६३१

ई - २४४, ग्रेटर कैलाश कालोनी,
नई दिल्ली - ११००४८.
२१.४.२००५.

प्रियाः प्रो० रणवीरसिंहमहाभागाः

सस्नेहाशिषः।

इला राजो रामो मन्थविनाहार्यं निमन्त्रणम्।
एकमासार्धं प्रभो देहि काश्चिद्धत्वामरोवर ॥१॥
दिक्षा मंक्षलो नर्धन्ते कन्यादानसुरोत्सवात्।
पुण्यानामुत्तमं पुण्यं शास्त्रेष्वेतन्निगद्यते ॥२॥
कन्यादिशोभाऽ कुतरामरहो
मतरस्तथापि प्रतिमालतत्वाऽ।
यां चिन्तयेत्वा परकीकमर्थं

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

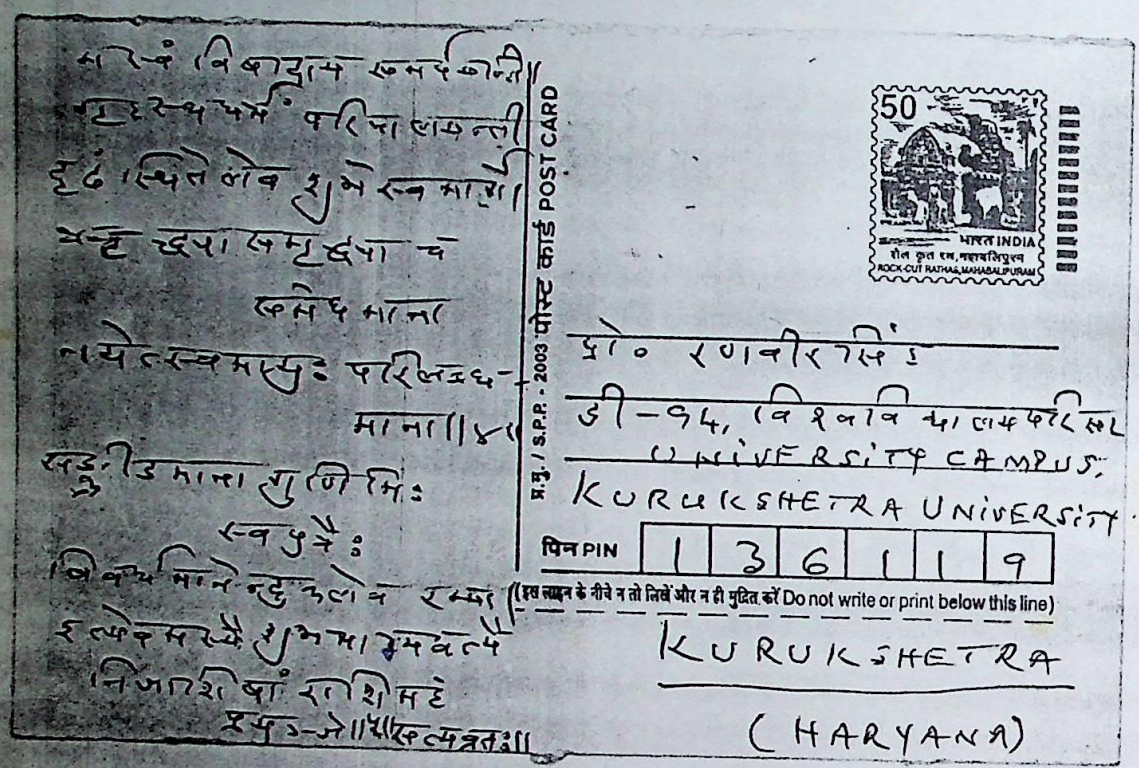

मरुद्भिर्विकासाय कल्पद्रुमोऽसौ
मुहुस्तस्य धर्मं परिव्याप्नुवन्ती
दृढं स्थितेर्लोक शुभैरन्नमाद्यै
र्मुहुर्द्धा समृद्धया च
क्लेधमानां
नयेतत्त्वमस्तुः परिस्तब्ध-
मानां॥४॥
सदुद्दीप्तमानां गुणैर्निः
स्वपुत्रैः
विकस्यन्मनेनुत्सवं रम्यां
श्लोकसत्रैः शुभमाश्रमवर्त्म
निजाशिषां राशिमटे
इमु ३-मे॥५॥कृत्यव्रतः॥

POST CARD पोस्ट कार्ड R.N. / S.P.P. - 2003

50

भारत INDIA
रौन कृत रथ, महाबलिपुरम
ROCK-CUT RATHAS, MAHABALIPURAM

प्रो० रणवीर सिंह
डी-94, विश्वविद्यालय फार्मेसी
UNIVERSITY CAMPUS,
KURUKSHETRA UNIVERSITY

पिन PIN 1 3 6 1 1 9

(इस स्थान के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line)

KURUKSHETRA

(HARYANA)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

३०.४.२००६ दिनाङ्के जयपुरनगरस्थितव्यात् डा० नारायणशास्त्रि-
काङ्कर महाभागात् प्रति प्रेषितं पत्रम्

दूरभाष-२४३३६६४४
२४३३६६३१

सी - २४८, गोविन्द कालोनी,
कोई दिल्ली - ११००२४.
३०.४.२००६.

माननीय डा० नारायणशास्त्रिन्!

चिरात् पत्रं मयेदमाक्षमाप्तीन्मया नोत्तरितं
तेनाति खेदो मम मानसेऽस्ति स्वस्थो न स्वस्थं हृदयमेवमेवेति
क्वापेक्षु नैवेक्षु मूर्खाऽसक्तिः स्वर्गं ददातीति स्वर्गाऽसक्तो न ।
विद्यते चेत्तामेतेऽसक्तिं नाधो नृक्षन्ने खलु निःसरन्तीति ।
ग्रन्था ग्रन्थेर्ग्रन्थिका ग्रन्थिजा ग्रन्थिजातं च निर्ग्रन्थनीयम् ।
तेरा ग्रन्थेर्ग्रन्थिकर्मेतां न नेता स्रष्टा व्याकुलितो ऽस्मि सत्यम् ।
नैवान्यत्रारिष्ट न चेत्सा ऽहं व्यापारान्मे न न मे ऽस्तिमुक्तिः ।
ग्रन्थस्य कार्यान्तिमे न कार्यिष्यतो ऽस्ति ते तत्र दृढो ऽभियोगः ॥
तथापि कार्यस्वतन्त्रमहो

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

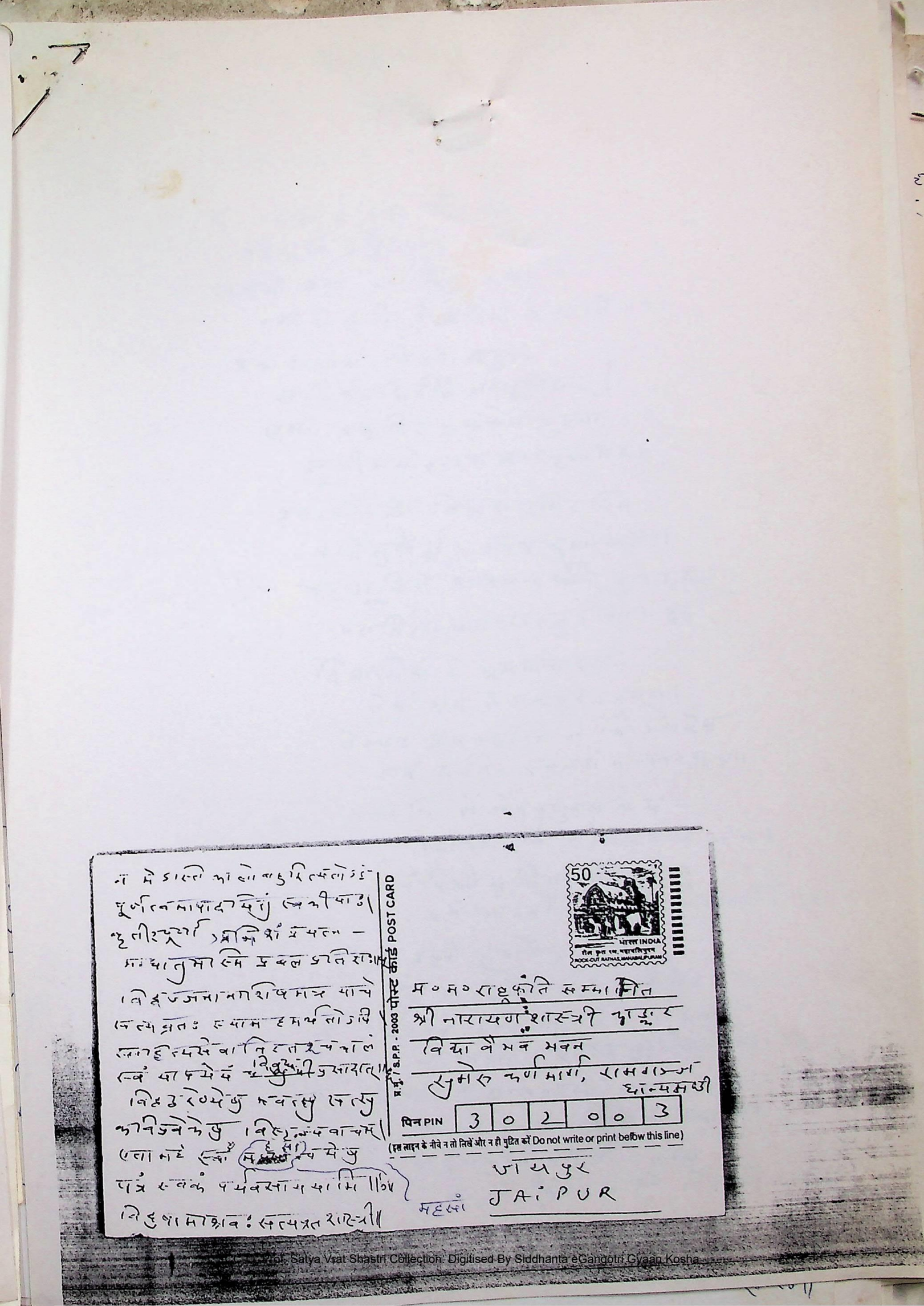

म० म० राष्ट्रपति सम्मानित
श्री नारायण शास्त्री काङ्कर
विद्या वैभव भवन
सुमेरु कर्णमार्ग, रामबाग्ज
धानमण्डी
जयपुर
JAIPUR

पिन PIN 3 0 2 0 0 3

(इस लाइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line)

50 भारत INDIA

P.M.G./S.P.R. - 2003 पोस्ट कार्ड POST CARD

Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

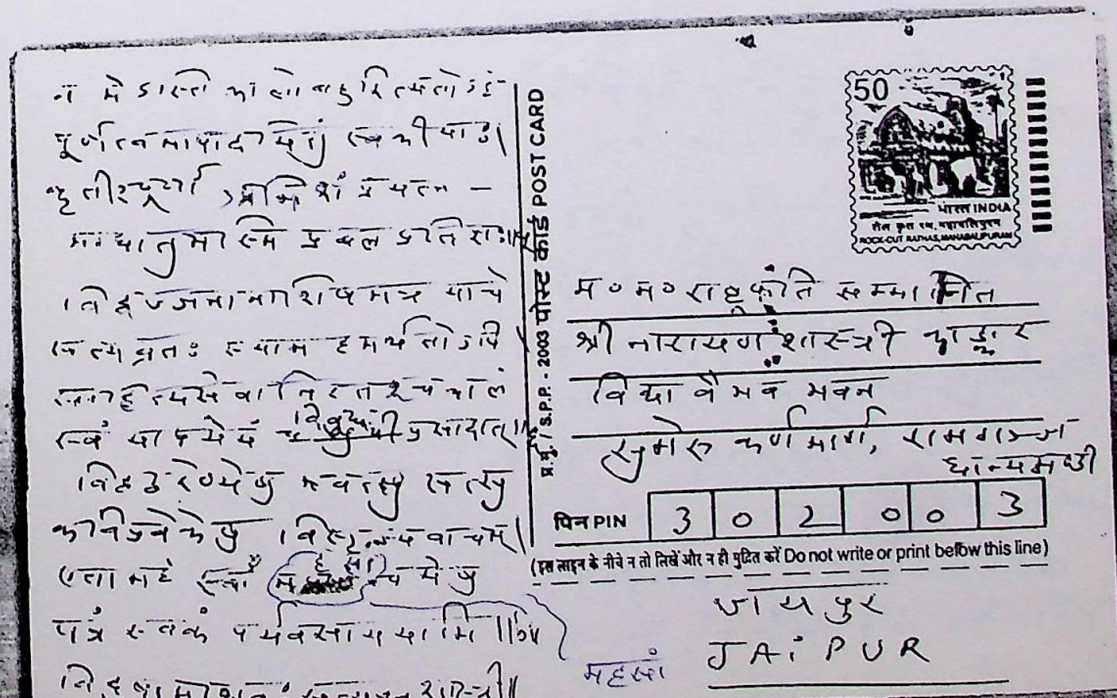

नं मे काल्ती को लोकपुरित्यलोडं
पूर्जितसाधादयेां क्रमीषाड्।
तृतीयस्त्रयी >प्रक्रियां प्रयत्न —
मा धातुमालि प्रबल प्रतिरा:॥
विद्वज्जनानामधिषमञ्च यावे
सत्यव्रतः इयाम इमर्थलोऽयं
स्वाहित्यसेवानिरतश्चचाल
स्वं काव्येन विदुषां प्रसादात्॥
विद्वत्सभेषु कवतसु सत्सु
कवीजनेषु। विदुषां वाचम्
एतां महे स्वं मम हृदयेषु
पत्रं स्वकं पथवसायया मि॥
विदुषामाश्रावः सत्यव्रत शास्त्री॥

महर्षि

P.M.G./S.P.P. - 2003 पोस्ट कार्ड POST CARD

50

भारत INDIA
तीन कूट एम, महाबलिपुरम
ROCK-CUT RATHAS, MAHABALIPURAM

म० म० राष्ट्रपति सम्मानित
श्री नारायण शास्त्री खिस्ते
विद्या वैभव भवन
सुमेरु कर्णमार्ग, रामबाग
धान्यमण्डी

पिन PIN 3 0 2 0 0 3

(इस लाइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line)

जयपुर
JAIPUR

© Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

3.7.2004 दिनाङ्के श्री नारायण शास्त्रि काङ्कर महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्।

मान्याः सप्रणामं प्रणमन्ति।

पत्रं समासाद्य मुदं भरोद्यः -
परेद्युरेवाविरभून्न वाच्या।
शब्दो मया वर्णयितुं कथञ्चि -
न्मोदो हृदो वैकरितां न याति ॥१॥

प्रकाशकानां विषये यदुक्तं
स्वैरैर्मनोवैमनैर्हि तन्मृषोद्यम्।
एषां प्रवृत्तिः कुकचेन तुल्या
सुधीमनोदारण सम्प्रवृत्ता ॥२॥

प्रवञ्चितो ऽनेकश एभिरस्मि
पथो मुखैर्हा! विषकुम्भरूपैः।
अनूजूनि मे शास्त्रचेष्टान् कृधार्द्रयान्
परावितिक्थान परास्तुवन्ति ॥३॥

दृशानिशं ते भ्रमसाच्चरन्ति
तेषां भ्रमं तेऽकपदेऽवधूय।
तोमरः प्रयच्छन्ति न किञ्चिदेव
स्वं सर्वमेव स्ववशं नयन्तः ॥४॥

प्रयच्छन्ति ते चेदृगुणाय कं नु -
दृष्टाकार्षं वा तलवणाय वा च।
एवंविधां दृष्टिमुपाश्रितास्ते
स्वं मान्यानिधं न हि चिन्तयन्ति ॥५॥

एवं प्रवृत्ते दुरोदरे ऽत्र
किं वा कुमेलक्ष्य न वा क्रियेत।
इत्येव चिन्ताकुलितान्तरात्मा
न शान्तिमाप्नोति सुधीजनो ऽहः ॥६॥

प्रकाशने ग्रन्थवरस्य कर्तु -
र्व्याख्याते ऽनुग्रहं सुलभं लभाविधे।
विकुण्ठधीनं परिलक्ष्यतस्य
न विकुण्ठो हस्त हले विधेयत् ॥७॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

एवं स्थिते तस्य विचेष्टितेषु
शिष्टैर्वृद्धैर्दीनबन्धुर्दशाऽस्ति।
ग्रन्थो निजश्चो मदतो श्रमेण
प्रकाशितस्तिष्ठति तस्य पार्श्वे॥ ८॥

विमूढचेता नहि बुध्यतेऽसौ
~~यतोऽयं ग्रन्थः~~
प्रत्यक्षमेवास्य ग्रन्थस्य शीघ्रम्।
इत्येतो वृद्धा ऐनासेन प्रणामं स्वं निवेद्य च।
शास्त्री सत्यव्रतोऽहं वाचं ~~स्वकृतामुपसंहरे~~॥ १०॥

ग्रन्थः प्रजीतो मदतो श्रमेण
विद्वत्करात्प्रत्ययं च यातात्॥ ९

ग्रन्थप्रणेतुः स इदंये ध्रुवं ~~ग्रन्थोऽयं~~ यमिच्छो
कदा ग्रन्थसत्यां ~~ग्रन्थं~~ तदीयं विद्वत्करात्पत्रमेतु। कलयन्तु विज्ञाः।
सदा च वृद्धत्वमवेहाय कल्पा
सूक्ष्मं विविच्यन्तु तत्तथैनमेते
एवं कोहेलं च नयन्तु तस्य॥ १०॥

विद्वत्प्रवेकप्रणयादृते नो
विचारचेतां किञ्चिदभीप्सतीति।
तोषु प्रसन्नेषु नवेहसन्ति-
ग्रन्थस्य कर्तुः श्रमकीर्तितस्य॥ ११॥

प्रशस्यते चेत्कृतिरस्य शास्त्रैः
विद्वद्वराणां पुरि कीर्तनीयैः।
स्वजन्मसाफल्यमवैति ग्रन्थ-
कर्ता, ततो नो प्रियमस्ति तस्मै॥ १२॥

सर्वेऽपि लोकेऽत्ययशाः प्रवृद्धि-
लोके ऽस्त्यगीहेति विचार्य बुद्धिः।
सलीहते स्वस्य कदाऽप्रकर्षं
कृत्या स्वयेत्यत्र मताऽत्र चित्रम्॥ १३॥

विनिर्मितां पञ्चभिरत्र तत्त्वैः
शरीरमेतत् प्रलयं गतां याति।
पुण्यार्जनं नाम यशःशरीरं
नौति श्रुतं ह्यस्मयेति चापि॥ १४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

तेषां [illegible] मृतकः शरीरम् |
तेनैव जीवन्ति शरीरधर्मे -
भौते (प्रशंसायां क्यप्, शरीरस्यैव = प्रशस्तशरीरेण) विधिश्चित्र
प्रकरण जनात्यक्षम् ॥१६॥

[illegible] प्रतिकुम्भ हि देशकाल -
सीमादिकं ते यशसा प्रचारतः |
मृतोऽपि कायेन चिरं नरा यथा
प्रकाशकत्वे कमनन्त कालम् ॥१७॥

अमी: प्रकारैर्विबुधप्रभे कै -
राजन्यते भूरुहपुष्पैरिव द्यौः |
विकस्वरैः पुष्पकरीव पक्षैः
सुगन्धिपुष्पैरिव ~~पुष्पकै~~ पादपाली -॥१८॥

एतो नमस्या करिवरस्यदा व
स्तमर्चनीया: क्षणतो न मूढधीः |
सदा न्नवो नैव सुतापहारिभु -
एवालिजुष्टा: सुरभिद्रुमा इव ॥१९॥

मदद्विपत्वे भुवि सन्ति कीदृश -
श्चरन्ति वा कानि कियन्ति वा पतङ्गाः |
सुगन्धिपुष्पप्रभवस्य नौते
मरन्दसादात्मसमं कथञ्चित् ॥२०॥

तरक्षमाः केवलमेव मूढाः
एवं पतन्तीह मधि न्धुबुद्धयः |
प्रकीर्तितस्तैः ~~प्रकीर्तितस्तैः~~ मधुसदृशे चाख्या
एवादि ~~कोऽपि~~ ~~एव~~ ~~ग्रहे~~ रुचये मधूदय-चयेऽस्ति ॥२१॥

प्रसारवन्तेऽपि च ये कदेशि मानवेषु
भूमारभूते भुवि मूढधर्मे षु |
अतिप्रबोधक्षमता ऽस्ति केषु -
चिदेव सत्यं कृतिनां वरेषु ॥२२॥

प्रागजन्मसंस्कारवशादयो व
मनुष्यसादा ऽनुकृतावजस्रं च |
एषोपलाभेन विवेकशक्त्यै विविक्तलक्ष्यं
क्रमसंस्थो यो लोकलोकेषु समर्थितो ऽस्ति ॥२३॥
निसर्गजाता प्रतिमेति कैश्चित्
{ दृष्टेन उक्तिः - नैसर्गिकी च प्रतिभा }
शास्त्रेण तथान्यैः समुदीरितत्वम् |
व्याख्यातृभेदे हेतुरित्यादि शास्त्रे -
मूलप्रतिष्ठाविधिरुद्यते निर्मितम् ॥२४॥

१. व्यवस्थितिः व्यवहारे (२.१.१०६)
इत्यनेन अनुप्
२. निर्धारणे षष्ठी ।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

एवं स्थिते तस्य विचित्ररूपा
शिक्षुं व दृष्टिं सिक्ता दशाऽस्ति।
ग्रन्थो निबद्धो महता श्रमेण
प्रकाशितस्तिष्ठति तस्य पार्श्वे ॥ ८ ॥

विमूढचेता नहि बुध्यते ऽसौ
~~कार्यं कथं कार्यं~~
प्रीक्षत्र समेमा त्वथमेव शीघ्रम्।
इत्येतो पुनः ऐमासेन प्रणामं एवं निवेद्य वे।
शास्त्री सत्यव्रतोऽहं वाचं ~~स्वयं~~ स्तामुपसंहरे॥ १० ॥

ग्रन्थः प्रजीतो महता श्रमेण
विद्वत्करात्प्रणयं च यावत् ॥ ९

ग्रन्थप्रणेतुः स इजये ~~च~~ अवोचदासिद्धा
कथं ग्रन्थस्तेयं। ~~ग्रन्थं तदीयं विदुषः पठित्वा~~ कलयन्तु विज्ञाः।
स्तेयं च मृत्युश्च द्वयं भयङ्करं
सूक्ष्मं विचिन्त्यन्तु तथैनमेते
एवं क्रोशेयं च नयन्तु तस्य ॥ १० ॥

विद्वत्प्रवेकप्रणयादृते नो
विचारचेतां क्रियते दमीक्षा मस्ति।
तोषु प्रसक्तेषु मनेकरूपेषु -
ग्रन्थस्य कर्तुः श्रमकेतरस्य ॥ ११ ॥

प्रशस्यते चेत्कृतिरस्य शास्त्रैः
विद्वद्वराणां पुरि कीर्तनीयैः।
स्वजन्म सा कृत्यमवैति ग्रन्थ-
कर्तां, ततो नो प्रियमस्ति तस्य ॥ १२ ॥
सदक्षिणो लोकेषु राष्ट्रः कृतघ्नः -
लोके ऽस्त्यभीष्टेति विचार्य बुद्धिः।
समीहते स्वस्य कराद्विकर्षं
कृत्या स्वयं त्यक्तवतां न चित्रम् ॥ १३ ॥
विनिर्मितं पञ्चभिरत्र तत्त्वैः
शरीरमेतत्क्षयधर्मतां याति।
पुण्यार्जितं नाम यशःशरीरं
नैति क्षयं ह्रासमुपैति चापि ॥ १४ ॥

श्रीव्यासवाक्यामृतमेवमेके
वदन्ति शास्त्रेषु मनल्पलोके।
[illegible]
विद्वत्सु जीवन्ति सदैव मर्त्याः जीवन्ति ते ॥ १५ ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

तेजां विशेषं प्रकृतिमाश्रित्यानां
लोके प्रशस्तः कृतपक्षपातम्।
तेनैव जीवन्ति शरीरवन्ते -
पौते (प्रशंसायां क्यप्, शरीरवन्तेन = प्रशस्तेन शरीरेण) विपश्चित्
प्रकरं जगत्यम् ॥१६॥

एवंविधा प्रकृतिरुग्र हिंदशाल -
सीमादिकं ते यशसा प्रचारम्।
श्रुताद्भुताद्योन दिवं ना राधि
प्रकाशकल्पे नमनन्त कालम् ॥१७॥

एभिः प्रकारैर्विदुषे कवये -
राजायते भूकृदुशैरिव द्यौः।
विकस्वरैः पुष्करिणीव पद्मैः
सुगन्धि पुष्पैरिव ~~सुपुष्पकं~~ ~~पुष्पवेदिकं~~ कादम्बरी ॥१८॥

एतो नमस्या करिवस्यका च
स्मर्चनीया; प्रणतेन मूर्धा।
सदा न्वयो नैव युतां प्रसेदुः -
व्याख्यिदृक्षोः सूक्ष्मदृशोऽक्षरस्य ॥१९॥

यद्दृश्यतेऽके मृगि सन्ति कीटा -
श्चरन्ति वा कृमयोऽविधाः पतङ्गाः।
सुगन्धि पुष्पं प्रथमं कवेर्नैते
मरन्दसादात्मसमं कथञ्चित् ॥२०॥

तस्मात्समाः केवलमेव मृद्भिः
एवं पलाल्यपि सन्धि नाम्नु।
प्रसिद्ध अस्मिन् ~~प्रसिद्धिमन्ति~~ मधुमत्सु काव्यम्
एवाति कारुण्यमयेऽतिरूढे रूपे मधूच्छिष्ट ॥२१॥

प्रश्नाकुलेऽस्मिन् जगति प्रजासु
मूर्खारमूढेषु मृदां चयेषु।
आदित्यबोधैकफलाऽस्तिकेषु -
विद्वन् सत्यं वृत्तिनां वरेषु ॥२२॥

प्रज्ञाजनसंस्कारचयादयो ये
प्रभुप्रसादा बहुकृतां जनित्र्यः।
एषोपलाभेन विशिष्यसेवैर्विचिन्त्यते
कर्मसु यो लोकलोकेषु समाचिनोऽस्ति ॥२३॥

निसर्गजाता प्रतिमेति कैश्चित्
[दर्शिन उक्तिः - नैसर्गिकी च प्रतिभा]
शास्त्रेषु सा चान्यैः समुदीरितेयम्।
काव्यैकहेतुः स्थापि शास्त्रम् -
[भट्टिमस्तादयं ग्रहणे निमित्तम् ॥२४॥

1. वदः सुपि क्यप् च (3.1.106)
प्रशस्ते क्यप्
2. विद्वत्तिनोऽर्थाः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recepient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res.: C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3.net.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph.: 24336644, 24336631

6.7.2004.

दिवाङ्गे जयपुरवास्तव्यान्
डा० सारस्वतशास्त्रिकाङ्करमहाभागान्
प्रति प्रेषितं पत्रम्

पारायणाख्यान् विबुधाग्रगण्यान्
महाजनान् काङ्करवंशजातान्।
सत्यव्रतो दिल्लिपुराधिवासी
प्रणामपुष्पैरहमर्चयामि ॥ १॥

विद्वत्समर्चा दृशमे ऽहिमाक-
स्त्वया यो ऽजिता मे मुहुर्मातनोति।
गिरः सुधाणा मियमद्रुतैव
सेवेति निर्मायमिहास्ति मे वाक् ॥ २॥

द्विवेदिवंश्या विबुधाग्रतंसा
गङ्गाधरा मङ्गलसा प्रणम्याः।
वर्षिष्ठतीयाश्च सतां वरेण्या
संयोजनीयाः शुभकामनाभिः ॥ ३॥

प्रहर्षिणं शारदचर्चये प्रसक्ता
सभाः प्रमोदं सधुजानुरक्ताः।
कृतेषु शस्त्रेषु सदा सुपेक्षा
जायेत गङ्गाधरनामधेयात् ॥ ४॥

विद्वत्समर्चा कृतिषु (= कृत्सेषु) प्रसक्ता
धन्या सभक्ता कृतिनां वरिष्ठाः।
तुषेन्दुवन्दारकपूरपूजा
तनोति कल्याणमपूर्वमेव ॥ ५॥

विद्वत्समर्चा कृतिषु द्विवलोके
सन्दृश्यते, यद्यपि लोकवादः।
पूजा स्वदेशे गृहतेऽधुनैव
सर्वत्र विद्वत्प्रवरस्य साऽस्ति ॥ ६॥

प्रलोभ्यते सम्प्रति नैव रीत्यै
भाषस्य लाघाऽधिकरीतिरात्।
विद्वत्सुवेषा प्रहृदे नैव मान-
मिषेयितं सम्प्रति संलभन्ते ॥ ७॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

उच्चैः पदस्थानतु विवेकशून्याः
संत्कारमात्रात् मुनिवेशमात्रात्।
उपेत्य सीतां रघुवंशनाथे
शारङ्गधन्वी सञ्चचार दण्डकान्॥ ८॥

पुरेषु तेषां हि विचक्षणानां
मनोऽयोऽयं परिलक्ष्यमाणे।
कलङ्कदर्शी किल मूढमानसं
सहेतरं वेदकरं विभर्ति॥ ९॥
कथेकमास्ताम्, अद्भुता मनो मे
विदारयितुं मानवहृदयप्रसङ्गम्।
शोधुस्मे गाढनिद्रे हृते प्रभूते-
सम्भावनाभिर्मनसो ऽवकाशे॥ १०॥

मेकदर्शिमनहृदयः -
सत्यव्रतः शास्त्री

मि० प्र० राष्ट्रपतिसम्मानितः
श्री जानकीवल्लभशास्त्रिकाव्यतीर्थमहाभागैः
जाफ्फुरालङ्कारमूलाः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

नी-लतेऽ ई१ स्थान् श्री जगन्नाथस्य श्री सिन्धिम ट्रेडिंग्स् प्रति १.२.२.
दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

२ पत्र.

मान्या विद्वद्वरेण्या

जगत् भारती।

अधोदत्ते कतिचन सन्धिः

एकेन सत्रा दश युक्तचानि।
स्मद्राज्य यो मो दूसरो मामाभूद्
नाचा नटि व्यञ्जनमिलं रसश्चस्य: ॥१॥
कालेन खर्वाऽस्तु शोल्य लानि
निमर्शिमाचद्य वे तेऽतरेण।
जिवेऽधमेऽन्त रचसेऽन मा कु
मस्ते रक्षो ऽयं पुरुषो ममास्ति ॥२॥ } निजान्धकवन्धे पम
स्तिमा जार्च।
मम प्रीतिकरं मे

हर्षादेशमुदधेर्वा -
मात्रित्यं तोयांवर्त्यनाऽलयांमे। वृतीः सुरराज।
गालाद्वेहो: स्यूद्-मविचारचर्वा

• क्रमेण मे स्रवि स्तरं से प्रसीस वर्तति श्रमेत ॥ ३॥
दिल्ली पुरे ने वस्तिर्मलो ऽस्ति
ततो न इर्षादुवंधान नेऽत्र।
प्रदत्त शतो वा ऽथ परोक्षतो वा
जनाभ्यहं मदनम् प्रतिश्रुतो ऽवे ॥४॥
हो: मैरवि ज्ञाग्रहरे कुधेनु
हर्षादेशयैनमं संस्तवो ऽस्ति।
स्मद्रक्षणे तान् विनमाचनम्रो
येने ऽपरान् रङ्गे स्थूल वत्यामि मात्॥ ५॥
अरातिनं मां परि वांचयन्तु
विमर्शिने सेन सवेऽभूत्त। स्यामंनि कुलाऽहरा।
तोयां वृतीनां कचिरा वृतीनां
यतुभि ऽक्षुद्वैः ओवदरो वैः वृतोमेमः वृताः स्युः ॥ ६॥
रसाद्यक्षोयां भवलासदीह
कर्मठयहं प्रार्थय ऽहादरेण।
वृतासवां स्तां प्रकटी करोमि ॥ ७॥

अ क्रमवत्सु लिखितोऽहं —
सत्यव्रतशास्त्री —

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सी - 248, डिफेंस कालोनी,
नई दिल्ली - 110024
दूरभाष संख्या -
(011) 24 33 66 44
" 24 33 66 31

दिनांक 6.8.2004

पाण्डेयमहाभागान् श्रद्धेयान् डा० श्रीसत्यव्रतशास्त्रिणां चरणेषु

मान्या विद्वद्वर्या, जयतु भारती।

पत्रमासीज्जयं रुच्यं भवतां रुचिराक्षरम्।
कृतप्रसादमाचष्टे चित्तस्थमप्यमोदमवीवृधत्॥१॥
(शार्दूलविक्रीडितवृत्तम्)

एकारान्तपदप्रयोगविधिना पत्रावसानेऽरुचि -
र्यां प्रादर्शि भवद्भिरत्र नहि मे हेतुः समुन्मीलति।
एतस्माद् भवतो बुधा ननु रुणद्धि स्मात्मवत्कोधसः मे
दृग्धातुर्दरणाधिकः पदकृतामेषा क्रियाऽसौ यथा॥२॥

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

34

एतस्मादुभयसंहरे इति वदं
(निदर्शनार्थं सन्धिपरिहारः)
दुष्टं कथं सम्मवेत् ।
अभिधावृत्तस्य पदद्वयेऽपि न
दोषाऽप्रयोगे क्वचित् भेदं
तत्कथयं, भवतां प्रयोग-
विषये वैशारदी विश्रुता ॥३॥

भवच्छुश्रूषुः

सत्यव्रतशास्त्री

प्र.मु. / S.P.P. - 2003 पोस्ट कार्ड POST CARD

प्रो० डा० प्रमरनाथ पाण्डेय

वाराणसी

पिन PIN

(इस लाइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सी - २४९, DEFENCE COLONY
NEW DELHI - 110024.
फो. ९१-११-२४३३६६४४
९१-११-२४३३६६३१

दि. १०.१.२००५. दिमाङ्को
कुमण्टम (कनाडा) देशात्
श्रीहरिजालसिंहरावमहाभागेभ्यः
प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्या भ्रातृवर्याः
सप्रश्रयं वन्दे।

(मालिनीवृत्तम्)

अतिपक्वदिनपूर्णं पत्रमास्यं हृद्यं
भवदमलशमेन न्यस्तवर्णं वरेण्यम्।
प्रकृतुलितमुदामं दूरसंस्थोऽटमार्याः!
चिरदिरहितजनवृत्तं चेतनाशान्तिं ददाति॥१॥

प्रधिवसतीति कनाडानामकं देशवर्यं
विपुलनिसर्गयुक्तं मेरुयुगमोत्सवं च।
सुचिरप्रकृतिनाट्यः श्रीजनस्थानभूतं
प्रवदति मम चेतस्तद्देशं प्रतीमकताऽकर्षति॥२॥

जानिखानि मनोरो मारते नाम देशे
जानमभूवि ततः स्याच्छ्रीमहो डामुराजाऽ।
सकलजगति लोको देश एकोऽमीक एव
सुरचमकृतिमेवाप्रोक्त्र मे संशयोऽस्ति॥३॥

प्रदृशमपि बहुशो जगन्मन्यदेशान्नृषिवर्यं
बहुतिथसमं चाधाद्यं तत्र नार्यात्।
अतमतपि नहिचा भूद्विरमृतिस्थ मरित स्म
निजजननभुवो मे तत्र बल्लादरस्य॥४॥

प्रशोभिलितमनुरागं तत्र वेऽस्तीति मेधा-
रत इममुपगन्तुं जायते चेतसीच्छा।
इति किमपिहितिचं नैव वदयामि बन्धो!
जानभुवि समेषां बल्लमूलोऽनुरागः॥५॥

द्विजगण इव मेघं चातको वाऽब्धिबिन्दून्
इव मवदीमजाममत्र प्रार्थये पार्वतीशम्।
परमसुखकरो मे स्वङ्गमो बन्धुवर्यै-
र्नहि किमपि ततो मे नाऽनुनीयेसमस्ति॥६॥

सुतदुहितृसमेतः पौत्रयौत्रीयुतश्च
प्रभुवदनसुधांशोः पश्यतां देहि नित्यम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

हवाई पत्र
Aerogramme

.....

.....

.....

.....

.....

भा.प्र.सु. / I.S.P. - 2001

.....

.....

भेजने वाले का नाम और पता:-
Sender's Name and Address:-

.....

.....

.....

AVI-OIL
High Performance
Aviation Lubricants
Fax : + 91-11-3357671

इस पत्र के अन्दर कुछ न रखिये
No Enclosures Allowed

.....

सुरवरमहितः स शास्त्रविच्चारीतः
रसमयसकलौघंत्वं मनांसि प्रपेदिरे ॥ ७ ॥

इति शुभाशंसा
भवदनुरक्तस्य
सत्यव्रतस्य

श्री हरिपालसिंहरावत महाशयाः
कृताऽऽदेशालङ्कारभूताः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

हैदराबाद दरबार श्री [illegible] एस्. राव महाभागान् प्रति 11.6.
२०१/
२००६ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

मान्याः सादरं प्रणतयः।

दिनाङ्कमेकादशं मातानि पत्रं सम्प्रति यत्प्रेषितमास्ते ~~प्रेषितं~~ ~~प्रेषितं~~ समाप्य

पद्यैर्निबद्धं रुचिरार्थहृद्यैः-

भवर्षिमुख्यं कविकर्णपूरम् ॥१॥
वेदो ऽवसादे मम चरचनास्ति
कदुत्तरं तस्य मया न दत्तम्।
प्रतिमानमानन्दकृतमत्र मन्ये
स्वमेव मूर्धो ऽत्र तिरस्करोमि ॥२॥
नानाविधे कार्यविधौ प्रसक्तो
नाद्रौम्यहं कालकलां क्षणञ्चन।
प्रत्यक्षकृत्या धर्मपरीतिरेवो
ममान्तरङ्गं मुतरां द्योतते ॥३॥
प्रतिक्षणं कार्यभरे गभीरे-
व्यापारयामि स्वमहं स्वयं च।
लभे मनाङ्नैव क्षणमेव देव
कथं ममास्ते कथनानुमात्मम् ॥४॥
कार्यद्वयेषां नितरां प्रसक्ताः
कवित्रयेऽमी रचिता ऽनुजेन।
कृतीः कथित्वा मुदितः स्वयं प्रकामं
धन्या भवन्तो मुकृतावतंसाः ॥५॥

इति शुभाशंसा
सत्यव्रत शास्त्रिणः

---

१. ऽप्रवर्णं इति निन्दा। तथाहि रघौ कालिदासः —
न चावदद्भर्तुरवर्णमार्या निराकरिष्णोर्भृशमाहृतेऽहे
(१४.४६)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Translator's Submission

It was during my visit to Calcutta in connection with a Seminar at the Bharatiya Bhasha Parishad that I had a chance to meet Shri O P Acharya. He had come along Shri Jaikishandas Sadani, an old friend of mine who had come to see me at the Ramakrishna Mission Guest House where I was staying. He invited me and Shri Sadani to his house nearby. In the course of the conversation there that he spoke to me of his Sanskrit connection through his mother's side. His maternal grandfather Pandit Nityanand Shastri was a great Sanskrit scholar and a poet of repute. He then presented to me two of his Sanskrit compositions, the Hanumaddūtam and the Śrīrāmacaritābdhiratnam, a Sanskrit Mahākāvya both of which he had got reprinted, the latter with the commentary *Śaṇa* by Pandit Nityanand Shastri's cousin Shri Bhagawati Lal Sharma and the Hindi gloss by Pandit Mohan Lal Sharma Pandey, the then Vice-Chairman of the Rajasthan Sanskrit Academy and the recepient of the President of India Certificate of Honour, courtesy Pandit Kalanath Shastri. This chance meeting was followed by a couple of other meetings in Delhi which Shri O P Acharya would visit in connection with his professional work. Shri Acharya was keen that the work of his uncle should come to the notice of more and more of Sanskrit lovers of both India and abroad. Now, it was evident that with a sort of Hindi rendering the circulation of the work was going to be limited to India and there too among the Hindi-knowing people. For wider circulation its English rendering was a desideratum. Shri Acharya expressed the wish that I undertake it. Without fully realizing the gravity of the task, I agreed to the proposal mainly out of my affection for him who was now more than a younger brother to me, in spite of the heavy demands on my time and my none too good health. Having accepted it once, there was no going back on it. As is my habit, I saw to it that the work is completed as expeditiously as possible.

In the meantime I was nominated a member of the Sanskrit Advisory Board of the Sahitya Akademi. The question of the publication of the English translation since the day I undertook it had been engaging my attention. In consultation with my most revered friend Prof Dhyanesh Narayan Chakrabarty who is also a member of the above Board along with me I submitted a proposal to the Board to bring out the English Translation as a Sahitya Akademi publication to which it gave its approval in its meeting on July 22, 2003.

While working at the translation I feel that it was not like translating any other Sanskrit work. Being of the genre of Citrakāvya, it required of the translator a special skill to portray the original in all its varied ramifications. Very often the poet would indulge in double entendré with adjectives yielding more than one meaning going with the words they qualify. One stanza would thus be yielding the sense of two, or in some cases of more than two, stanzas with the simile or the metaphor or the hyperbole serving as the corridor between them. Now, Sanskrit has a special flair for it but not necessarily English. But then that was the medium in which it was being put. The sanctity of its diction had to be maintained. I had to see to it that it looked like English and not some monstrosity superimposed on it. This I have tried to accomplish at great pains.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recepient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res C-248, Defence Colony
New Delhi - 110 02
E-mail ssarin@del3.net.in
Website satyavrat-shastri.net
Ph. 24336644, 2433663

16.1.2004

दिनाङ्के दिल्ली स्थान्
डा० कृष्णलालमहाभागान्
प्रति प्रेषितं पत्रम्

प्रियाः बन्धुवर्याः,

[शार्दूलविक्रीडितवृत्तम्] स्वस्तेऽस्तु ते सदा ।

प्रत्यन्तायै ममाहितां तव गलत्पत्रावलीमीदृशीं
मूयिष्ठं भवतां कृतो मम मनः स्नेहोत्तरङ्गायितम् ।
प्रायोऽहं भवतः स्मरामि विविधान् बैदुष्यमुग्धो गवान्
विद्वद्भिः सह चर्चयामि मुदितस्तांश्चेन्न पश्यामि हा ॥ १ ॥

प्रथते विरला लसन्ति विबुधाः शास्त्रादिचर्चाचराः
प्रायो गच्छति धीमतामपि महान् कालो मुधा ऽऽसक्तिभिः ।
न ग्रन्थान् रचयन्ति ते नहि च वा ऽध्यास्यन्ति शास्त्रालयं
कालं ते गमयन्त्यहो ! बहुतिथं कार्यान्तरव्याकुलाः ॥ २ ॥

प्रायो ऽहं कलिलोकके बुधजने सौहार्दहार्दं नहि
नान्योन्येन विचारसारसरणेः सङ्गच्छते तस्य मोः ।
ईर्ष्याद्वेषनिरंकुशः परगुणान् जिह्वोपमेयानपि
कृत्वा सर्वकसंमिलान् स्वलघुतामाविष्करोत्येव सः ॥ ३ ॥

देशे ऽयं मतिलः सुमङ्गलमयो वासभूमिः शुभो
जाता तीर्थजलाप्लवे नमनुष्यस्तलं नरिजनां तल्लवे ।
पाथोधेः स्वहृदयोर्मिरेव मनसि प्रक्षाल्यते ब्युत्क्रमैः
एवं सत्यपि मानवी मलिनता नैतज्जनान् मुञ्चति ॥ ४ ॥

किं स्यात्कारणमत्र नैव बहुधाः क्षिप्तश्चिरं तत्त्वतः -
मुन्नेतुं प्रभवामि बोधं नहि चोपायं हि तद्वारणे ।
सौहार्दातिशयो जनेषु न चेतो धत्ते पदं सौख्यदो
देशे ऽत्रेति महान्तमाकलयति मे लेशं गिरेः शोचनम् ॥ ५ ॥

लोके संस्कृतसंस्कृतीः प्रभवतस्ते ऽन्योन्यनीत्यात्मके
सत्येनं समुपासकः सुरगिरः शिष्यस्तवेऽसंस्कृतः ।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

कौटिल्यं परवञ्चना ऽनृतरतां वीक्ष्यैव तुल्यादिकरा
द्विद्वान्वेषणशीलता च बहुशस्तत्रैव सम्भाव्यते ॥ ८ ॥

वेदव्याचरणादिचारुचरितैः कृत्वा ऽपि मुग्धाः श्रमं
स्मृत्यादीन् परिशील्य काव्यनिचये दक्षा च युक्तिं निजाम् ।
कृत्याकृत्यविचारणाविधुरतां विद्वद्वराणामपि
दृष्ट्वा दर्शमिदं मनाक् क्षणमपि प्राज्ञो मिषेन्नेक्षणम् ॥ ९ ॥

उद्वेगो मनसो मया प्रचटितः पक्षेऽत्र संपक्षतो
नान्यत्तेमनसं प्रभुः यथमितं लोको ऽन्यथा चिन्तयेत् ।
दृष्टो ऽयं प्रसभं ऽकुलेन्दुरिति प्रागालिको वाऽव्यहं -
मित्येनं मम चिन्तनं प्रति मवे दृष्टिस्तदीया जनु ॥ १० ॥

स्वं भावं प्रकटीकरोमि पुरतः कृत्याध्वहं नो, मवान्
यस्मान्मे हृदयं द्वितीयमिति मेवाग्रेसरी निर्गता ।
उद्दिष्टानि यथा तरङ्गनिचया वारांनिधेर्मध्यतः
एवं मे हृदयात्प्रकृष्टविचक्षणाद्वाचोमयः प्रोद्गताः ॥ ११ ॥

सम्मानार्थकृते मवन्निरिह या कर्षापना ऽऽक्षेपिता:
कार्तघ्न्यं मम तत्कृते ननु कथं प्रादुर्भवेद्भाविकम् ।
प्रागुक्तं हृदयं द्वितीयकमिति यत्सत्यापयत् सन् क्षमम्
प्रात्मानं न कृतघ्नता मरमरा क्रान्तं विदध्यान्मनः ॥ १० ॥

दीर्घायुर्भवितां भवेत् प्रसरमा कुन्दानदाता यश
कीर्तेर्दिक्षु-विदिक्षु चादि सततं हस्तापचेया भवेत् ।
हर्षश्चेतसि चञ्चलत्वविधुरे, क्षुद्धौ च वैराग्यदो,
काव्यानां रचनाविधौ च भवताच्छार्दूलविक्रीडितम् ॥ ११ ॥

(प्रभुक्षुब्धचेतसाम्)
इत्येतामाशिषं सतस्तु प्रभुजया क्रमेण तत्त्वतः ।
मा कृष्णाजाकृष्णो वाचं स्वामुपसंहरे ॥ १२ ॥

---

1. सम्मो गन्मृच्छेम्यम् (१.३.२९) इत्यमेन हदुमर्मिलाषुको ऽयं मे नात्मनेपदम् ।
2. ईदूदेद् द्विवचनम् (१.१.११) इत्यनेन प्रभृक्षुसञ्ज्ञायां लुप्तप्रगृह्यात्प्रश्चेति इयम्
डा० कृष्णलाल महामात्रः
दिल्लीस्थसरस्वतीविहारविद्यालयः
(६.१.१२५) इत्यनेन प्रकृतिभावः ।
3. सत्यापपा शरत्पचनेत्यादिसूत्रेण (३.१.२५) णिच्

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दूरभाष- २५३३६८५५
२५१३६६३१

ली-२५४, डिफेंस कालोनी,
नई दिल्ली- ११००२४-
३०.१.२००६.

मान्या महाकविः, जयतु भारती।

नाट्यश्रुतिग्रन्थ मनोज्ञ कोऽहो
मनान्तरङ्गे कुतरां प्रजातः।
प्रामूलचूलं परिशीलय त्वं हृदा
मावं स्वकं वर्णयितालिका सिरा:॥
सन्तो भवन्तश्च कविकर्मधुर्या
धृता अनेके: धृतिमो मनोज्ञैः।
धन्यो ऽवतात: प्रथितः पृथिव्यां
यशः कदम्बो भवतां मनो ज्ञः॥२७

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

३.० रामचन्द्रोदयनिशान्ते एवं उत्पन्न प्रति के विषय में
(इ. ४. २ ज्ञ ध्वनि)

मान्या भट्टाचार्यः,

जुरमारली विजयते तराम्।

(गीति वृत्तम्)

साहित्यसुरभिनामा ऽधिगतो ग्रन्थो मया ऽद्य वै।
हर्षोत्कर्षवशो ह्यमधिगत्यामंदरन्तरङ्गे मे॥१॥

लघिरः पदविन्यासः सहृदयहृदयहारिणी च रौढ्यस्य।
सर्वानपि माध्यस्थान् रसमग्नमुदेतारयति॥२॥
चारित्र्यं सुवेषाः सततं उद्योऽसकले सभाः।
धन्यास्ते सन्तो मान्याः ऽरत्यचयशोतिसन्तोषं॥३॥

इति सन्प्रार्थ्य भवेयं करुणाकरुणालयं विनतः।
सत्यव्रतो हैतैषी विरमति गुणसंग्रहणात्-
ग्रन्थं इमं प्रदिशेत्॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सी-२५४, डी.डी.ए. फ्लैट्स कालोनी,
सई दिल्ली-११००२५.
२४.४.२००५.
दूरध्वनि सूत्रे
(०११) २५३३६६५५
२५३३६६३१

२४.४.२००५ दिनांके
जोधपुरात् प्रस्थानात् प्रा० सारंगधरः
शास्त्री कालूजी महाराजानां भूतपूर्वं
प्रेषितं पत्रम्

मान्येषु विलसत्सु गतिततत्परः।

प्रवाच्य पत्रं भवतां मनोरमं
भव्यार्थविन्यासविलासकुक्षिम्।
प्रानन्दधारास्नपितो नरीनर्ति
स्फूर्तिं समासाद्य वृती अचामि॥१॥

एकत्र वृद्धान् स्वजनस्य वर्गो ऽमूत्र
स्वधर्मकर्तुः क्षण एव तोऽमात्र।
ममेति सत्यं हृदयं दमुत्या
वाचो मदीया ईह निःसरन्ति॥२॥

कीर्तीन्द्रवृन्दारकवृन्दवन्द्याः
सन्तो भवन्तो जगतीतलेऽत्र।
सत्यं भवद्भिर्निभृतं जुष्टं
सम्भाषणादेस्तु कथैव काऽस्ति॥३॥

प्रध्वासितां शास्त्रचमे नदीक्षणै-
र्मर्कैर्भिरद्रेरिव सारसत्वैः।
तीर्थं हि सत्यं भवदीयमेवेत्य
मेति निर्मायमहं ब्रवीमि॥४॥

यन्नादवद्वारं तदुपैतुमेतत्
खेदोऽस्ति चित्ते मम तेन भूमान्।
कालान्तरे ऽहं तु तवैव तत्रा-
भासयामि, कङ्कालवर्मिमं व्यसनादमे॥५॥
कार्याणि कार्याणि मयैकलेन
मानेति न स्वस्थमना भवामि।
प्रवश्यकृत्या व्यपि लेन कृत्या-
न्यनेकधा मे विलसं क्षयन्ति॥६॥
श्राम्यामि रात्रिन्दिवमस्तलन्द्री
म कामि: कृत्यस्य विधेश्च कामम्।
तच्चिन्तनाचान्तमना मनाङ् नो
विन्दामि सन्तोषसुखं कथञ्चित्॥७॥
श्रन्या व्यलेखे सयका फणेशः
कालावधौ निश्चित एव विद्वः।
प्रत्यन्त विघ्नो ऽस्मि ततो ऽस्मभूयः
शरीरशक्तेरधिकः श्रमो मे॥८॥
शरीरसादः प्रकिलैवधत्ते ऽत-
स्तेजोधरो मः सकलेन्द्रियाणाम्।
हृते तु तेजस्यनुवर्तते ऽक्षा
ह्यशस्य मूलं मनसो ऽवसादः॥९॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(16)

प्रकाशात्मा मानुषयोनिं मेनें
तन्वन्ति सम्यग्मनेकसंख्याः।
प्रत्येकयोनिं प्रबलं च मर्त्ये-
तद्धि न्यनिबन्धनाय ॥१०॥
तैस्तामिरेवं प्रबलं प्रजुष्टो
ऽपि मोहलहरैः प्रसह्य।
प्रयासलक्षे नहि मृत्यजाते
व्यक्ता स्वयाद्यापि-ममामि साध्वः ॥११॥
जिजीविषा मे सुरवर्त्मलिप्सा
कालं यथेच्छस्थितिकस्य विद्धि।
सद्भूतमानस्तमसेन सत्रा
स्वबन्धुवर्गेण च मातृमेण ॥१२॥
कालो नदीवो यदि पातितेन
प्रमोदते मत्स्य जगदीश्वरस्य।
स्वजीवितं धन्यमहं हि मन्ये
नाथः परं किञ्चिदकीर्तितं मे ॥१३॥
मनोरतं मावरमिमं स्वकीय-
मात्मस्वरूपेण भवत्सु सन्यस्य।
निवेद्य वाढं विशदान्तरात्मा
गिरं स्वभीप्सामुपसंहरामि ॥१४॥

विनीतोऽहं
सत्यव्रतः शास्त्री

आचार्य नारायणशास्त्री
खाड़ा रामहामार्ग,
जयपुरम्

ज्ञातव्य

अन्तर्देशीय पत्र काई
INLAND LETTER CARD

भारत INDIA 50

भारत 200 INDIA 200

डा० नारायणशास्त्री खाड़ार,
विद्यावैभवभवन, लुमेरुकर्णमार्ग, रामगञ्ज,
धान्यमण्डी, जयपुर

JAIPUR पिन PIN 3 0 2 0 0 3

फाड़ो मोड़ TEAR TO OPEN CUT HERE

पहला मोड़ FIRST FOLD

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

तीसरा मोड़ THIRD FOLD

इस पत्र के भीतर कुछ न रखिए NO ENCLOSURES ALLOWED
पते में पिन कोड लिखें WRITE PIN CODE IN ADDRESS
प्रेषक का नाम और पता :— SENDER'S NAME AND ADDRESS :—

डा० सत्यव्रत शास्त्री
सी-२५४, डिफेंस कालोनी,
नई दिल्ली-
पिन PIN 1 1 0 0 2 4

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(6)

30.9.2004 दिनाङ्के सेवायाम् डा. सत्यव्रत शास्त्रिणो समीपं
महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

दूरभाष- 24336644
24336631

सी-248, डिफेंस कालोनी,
नई दिल्ली- 110024-
30.9.2004.

मान्या महाकवयः, जयतु भारती।

नाट्यश्रुतिग्रन्थमवाप्य मोदो
ममान्तरङ्गे चतुरा प्रजातः।
प्रसूनचूतं परिशील्य तं द्रुचा
मावं स्वकं वर्णयितास्मि विद्वान्॥
सन्तो भवन्तः कविकर्मधुर्या
कृता प्रसेवाः कृतिभो भवद्भिः।
सम्यो ऽवदाताः प्रथिताः पृथिव्यां
यशः कदम्बो भवतां मयो ऽस्तु॥12॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

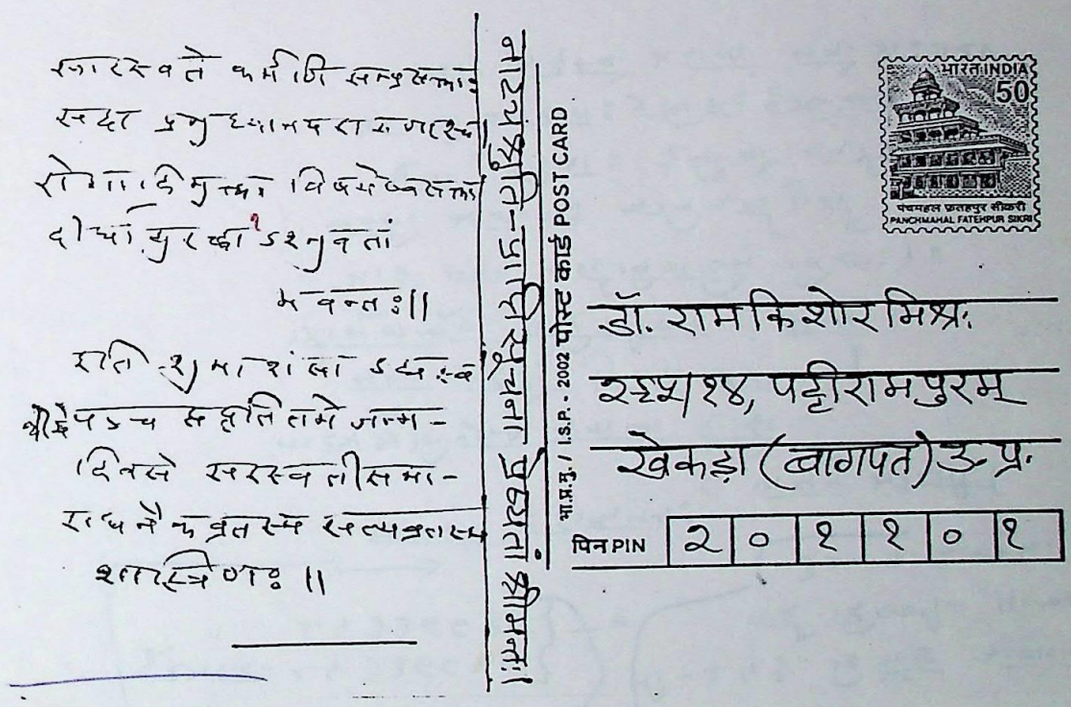

सारस्वते कर्मणि सत्प्रसक्ता
सदा प्रबुद्धा समराजयन्ती
रोगादिमुक्ता विकसेत्कलेऽस्मिं
दीर्घायुरद्धा[1] श्रुवतां
भवन्तः॥

इति शुभाशंसा श्रद्धेयै
श्रीमद्भिः सहर्षितमे जन्म-
दिवसे सरस्वतीसमा-
राधनैकव्रतस्य सत्यव्रतस्य
शास्त्रिणः॥

भा.प्र.सु. / I.S.P. - 2002 पोस्ट कार्ड POST CARD

भारत INDIA 50
पंचमहल फतहपुर सीकरी
PANCHMAHAL FATEHPUR SIKRI

डॉ. रामकिशोर मिश्र
२६५/१४, पट्टीरामपुरम्
खेकड़ा (बागपत) उ.प्र.

पिन PIN 2 0 1 1 0 1

१ श्रद्धा = विश्वासेन

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recepient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res.: C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3.net.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph.: 2433664 4, 24336631

दि. 10.2004.

दिनाङ्के जयपुरवास्तव्यान् डा० नारायणशास्त्रिखाडेत्— इत्यनेन महोदयान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्ये ! प्रणतिस्तवास्तु ।

दूरमार्गेण सन्देशं सदा ऽऽप्तं भक्तसङ्गमम् ।
ततो दिनद्वयेनैव गन्तव्यं मयका ऽमत्र ॥ १ ॥
हरिद्वारस्य रम्यं मनुवनमुपमैर्वर्णितम् ।
उत्तराञ्चलराजधान्याः कादम्बी यत्र संस्थिता ॥ २ ॥
साधुसंस्कृतभाषायाः प्रचारार्थनिवेदिता
यया 'हिमाद्रेर्ब्रह्मवाने' मानो मञ्जुमदीयत ॥ ३ ॥
प्राथम्येन मया प्राप्तो ऽयं मानो ऽमलहरिप्रियः ।
अतिथीनां भवतां यत्र सत्यं हेतुत्वमिष्यते ॥ ४ ॥
हरिद्वारान्निवृत्तो ऽहमष्टाविंशे दिने निशि ।
त्रिंशे दिने प्रयागे मे ऽमलतत्कार्जनशालुनः ।
वालिनालपुरं यया वासरं दिनचतुष्कम् ॥ ५ ॥
प्रत्यावृत्तिरतो ऽभून्मे नवमे दिवसे बुधात् ।
ऽर्कतोवरमासस्य मध्यरात्रे इतस्ततः ॥ ६ ॥
एतत्पाठ्यक्रमस्यान्ते मैत्रेयी समजायत ।
ज्ञानदानेन लोकानां कार्यस्या सिद्धयत्यं परिकल्पते ॥ ७ ॥
कण्ठरोधोत्तिसारम्भाँ पुनरपि बीजितो ऽमलम् ।
चिन्तां चाकलतां हरो वर्तितव्यं मया नवम् ॥ ८ ॥
विदेशं प्रति यातारिम्भे दशमे दिने ।
गो ब्रह्मचर्यस्थो ऽस्मिन् भाषेन रेवतुरङ्गरोतु वै ॥ ९ ॥
मानवेन्द्रस्य विजये लेखितव्यं मया द्रुतम् ।
इति सञ्चिन्त्य तत्रार्हे व्याहृतः शुभकर्मणि ॥ १० ॥
प्रभोरेव प्रसादेन पदमध्यो विनिर्गता ।
जिदो भवद्भ्यते विद्वद्भ्यः स्वदेशनिति मे मतिः ॥ ११ ॥
सन्दृब्धमेतत् यत्किञ्चित् स्वैरभावेन चेतसा ।
तत्र कर्तुमकर्तुं वा भवन्तः प्रभविष्णवः ॥ १२ ॥
इत्येवोक्त्वा समासेन प्रणामं च निवेद्य च ।
सत्यव्रतो भवत्सन्दर्शनं विरमयाम्यहम् ॥ १३ ॥

इत्यनेन सम्बन्धः (21.7.05)

इति मान्यवर्यु मा० म० राधवलीलमाजीनित डा० नारायणशास्त्रिखाडेत्यनेन विनयावनतिः — सत्यव्रतशास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

PADMA SHRI MAHAMAHOPADHYAYA
VIDYAVACHASPATI
DR. SATYA VRAT SHASTRI
PROFESSOR OF SANSKRIT (RETD.)
UNIVERSITY OF DELHI
EX-VICE-CHANCELLOR
SHRI JAGANNATH SANSKRIT UNIVERSITY, PURI, ORISSA
FELLOW
INTERNATIONAL INSTITUTE OF INDIAN STUDIES, OTTAWA, CANADA

सी - २४४, डिफेंस कालोनी,
नई दिल्ली - ११००२४.
दूरभाष - २४३३६६४४
२४३३६६३१
Res. : ~~3/54, Rajouri Nagar, Delhi 110 027~~ (India)
Phones : ~~2940035, 3950095, 4647404~~
E-mail : ssarin@del3.vsnl.net.in

७.१०.२००५. दिनाङ्के दिल्लीस्थान्
डा० कृष्णलाल महाभागान् प्रति
प्रेषितं पत्रम्

प्रिया बन्धुवर्याः, स्वस्त्ये दाशरथिश्च।

(दोधकवृत्तम्)

पत्रमवापि मया भवदीयं
भावगभीरमथो रमणीयम्।
येन भरेऽप्रमुदां जनितो मे
वारिभरेण यथा वृष्टितरुः॥१॥

शिष्यहिताय दृढा मम बुद्धि-
र्व्यष्ठित कार्यभृतो मम तोषः।
प्रत्र हि मे वचनो मम भाव-
र्नाऽस्ति मदर्थमनीप्सितमन्यत्॥२॥

इत्थं न मेऽस्ति ममानुदिनं मैत्रद्
बन्धुजनो मम सौख्यभृताः स्युः।
तत्सुखमेव ममाऽस्ति सुखं तत्-
जन्म फलेद्ग्रहि मन मम स्यात्॥३॥

नाहं जगे इतरान् मुनिलोकान्
प्रात्मतया कृतवो ऽभ्युपयन्ति।
भूमिसुता वयमत्र समस्ता
भ्रातृदृशां न कथं प्रतिपन्नाः?॥४॥

शास्त्रोरहस्ति न तु वचनापि
भिन्नमतानि ततानि जगत्याम्।
एवं सतमेव शुभं प्रतिपन्नो
नाद्रियते ऽन्यमतं मुनिलोकः॥५॥

यत्किंचिदक्षरमाकृतचेतो
नैकमतादृतबुद्धिरुदारः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

स्व-स्व-परस्य च भेद-मनुवर्ती-
नाकलयत्यवगमं स्वयुक्तिकम् ॥ ६ ॥

{ना + अकलयती सि बुद्धिरियं निरवद्या चिन्तया अस्तु
इदं दः }

प्रेम जनेषु मित्रश्च चमास्तु।
भूमिरियं कुटुम्बा अखिलास्तु
स्वार्थपराधगता नहि वास्तु ॥ ७ ॥

स्वाऽऽलिङ्गनमिदं विनिवेद्य
शङ्करशङ्कर-कीर्तनमेऽहन्।
पत्रमिदं प्रणमं प्रतिदर्शं
मो दमरेण मृतः कथयामि ॥ ८ ॥

डा॰ कृष्णलाल मठाधीशेन
दिल्लीस्थ सरस्वती विहारस्थेन

शुभाकाङ्क्षी —
कृत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

जयपुरवास्तव्यान् डा० नारायणशास्त्रिकाङ्कर्महाभागान्
प्रति- ४.१०.२००५ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

श्रीमूलपुरा मरुभूमिमागो
पाणिन्य मिश्रव्यः पदकृद्धरेण्यः।
यः प्राङ्मुखो दर्भपवित्रपाणी -
रीरच्यद् व्याकरणं त्रिचित्रम् ॥१॥

प्रत्यक्षमध्यायमिदं समस्तो
जनो मुहुं विस्मयमभ्युपैति।
कथं स विज्ञानमखण्डं समर्थो
ऽनुशासने संस्कृतशब्दराशेः॥२॥

स दिव्यदृष्टिः पदपारदृश्वा
समासवृत्तिं समुपाश्रितः सन्।
सूत्रैश्चतुर्भिर्विशदैः सहस्रैः
वर्णव्यतनवान् संस्कृतशब्दबृन्दम् ॥३॥

सन्तत्रत्र तच्छास्त्र सहायभूत्व -
मुपाश्रितः व्याकरणप्रसिद्धाः।
पठा ग्रथनेऽ गणपाठधातु -
पाठादयः शब्दविधौ प्रसिद्धाः॥४॥

तेऽवश्यं पाठेषु लक्षणादि -
पाठोऽपि चर्चाविषयोऽस्ति यो नः।
कर्ता ऽमवत्तस्य किलैष शास्त्रस्य
लोकप्रसिद्धया शकटस्य सोक्ष्म ॥५॥

मतं तु तत्कैश्चिदुपक्रमेतत्
प्रामाण्यवैधुर्यकरात् सुधीभिः।
नास्त्येकमत्यं विदुषां मतेऽस्य
ते मन्वते पाणिनिकर्तृकत्वम् ॥६॥

सञ्ज्ञा हि याः पाणिनिना प्रयुक्ता
ह्रस्वादिका ये च तथाऽनुबन्धाः।
उक्तादिपाठेऽपि तथैव तासु
ते चेति सम्यक् प्रविचारणीयम् ॥७॥

प्रतोऽस्य नो पाणिनिकर्तृकत्वे
संशीतिलेशो हृदि कोमवीतु।
नैतत्प्रमाणान्तरसव्यपेक्षं
तथाऽनुपस्थाप्यत एतदत्र ॥८॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

विश्वासदार्ढ्याय विचारितं यत्
छात्रानुकूल्याद् ग्रहणीयमेव।
नौकस्य कात्यायन प्रातनस्य
यद्वा तत्सूक्ष्मनिरीक्षणीयम् ॥ ९ ॥

सूत्रेषु पत्यादिनिरादरस्य
नो णादिकस्येव मिः संज्ञतिरस्ति यत्र।
तत्रेति कात्यायन सत्प्रयुक्ता
वाचो विरोधेन विचारणीयाः ॥ १० ॥

नरेणादिपाठे रचितो भवेच्चेत्
पाणिन्यभिरन्येन विदं करेण।
मानत्वकं तद्वचनानुकूल्या-
मुणादिपाठे परिकल्पनीयम् ॥ ११ ॥

उणादयो बाहुलकेन भोक्तुं
कृदेतिनाः पाणिनिना हि तेभ्यः।
संस्तूयते व्याकरणक्रियायाः
प्रभूतनेनाखिलशब्दराशेः ॥ १२ ॥

न तस्य कोशोऽभिधशब्दरत्नो-
विनिर्मितः केनचनादृतावत्।
तत्कार्यमासीदवशिष्टमेव
पूर्तिर्यदीयेष्टतमा बभूव ॥ १३ ॥

तत्सन्निधार्यादमनि शास्त्रिकाग्र्यौ-
नारायणौः काङ्करवंशजातैः।
विद्वत्त्वयैकै रचितः श्रमेण-
ह्यभूत्सौणादिकशब्दकोशः ॥ १४ ॥

नूतनोऽत्र विदैर्विधिरास्त्रितोऽस्ति
सौकर्यमेनेन भवेदनूनम्।
पदानुसन्धानपराङ्मुखानां
विदुज्जनानामिति मेऽत्र दृष्टिः ॥ १५ ॥

वर्णक्रमेणात्र परिश्रमेण
व्रातः पदानां विनियोजितोऽस्ति।
तद्रूपसिद्धिः परिदर्शिता च
व्यसेन याऽपेक्षितसूत्रयुक्ता ॥ १६ ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

व्युत्पत्तयश्चात्र निरुक्तशास्त्रे -

सुसङ्गता उल्लासिता अनेकाः।
तदानुकूल्येन न रूपसिद्धौ
कृतः प्रयत्नः पदकृद्भिरेभिः॥ १७॥

कृतश्रमाणामपि पाणिनीय -
शास्त्रे न तादृग् गहनः प्रवेशः।
उणादिसूत्रेषु कृदन्तयादृक्
संलक्ष्यते धातुरवण्डितानाम्॥ १८॥

पृथक् स्थितः पाणिनिशास्त्रतोऽय -
मुणादिसूत्रौघ इति प्रचर्च।
लोको मृशं व्याकरणप्रियोऽपि
नात्रादरं प्रायश अद्दधाति॥ १९॥

हेतोरतो ह्यध्ययनक्रियाऽस्य
लुप्ता ऽत्र देशे बहुकालतोऽस्ति।
नोणादिशास्त्राध्ययने प्रवृत्तिः
सामान्यतो दृष्टिपथं प्रयाति॥ २०॥

एवं प्रवृत्तानर्मसम्प्रवृत्ता -
वप्येतदग्र्यं परिशील्य शास्त्रम्।
नारायणाः पण्डितनर्मधुर्मा
उणादिशब्दाकलने प्रवृत्ताः॥ २१॥

तेषां प्रवृत्तिः श्रमकर्मसाध्या
स्नेहेन सिक्तासँचलिता इति हृद्या।
अपूर्णकार्यैरपि यैर्जनानाँ
चित्तं कलाभिर्हरति कोविदानाम्॥ २२॥

अतोऽभिनन्द्याहमनिन्द्यसत्त्वान्
नारायणान् शब्दविदां वरेण्यान्।
कवीन्द्रवृन्दारकवृन्दवन्द्यान्
गिरं स्वकीयामुपसंहरामि॥ २३॥

— सत्यव्रत शास्त्री
ह. १७. २००५.

---

१. अभीष्टेऽर्थे णमुल् च (३.४.२२) इत्यनेन णमुल्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ई. १०.२००४ दिनाङ्के श्री विष्णुदत्तशर्मणः शतभत्वाभिनन्दनग्रन्थ
अभिनन्दनपत्रम्

प्रेषिता

महाकविर्महाविद्वान् महावक्ता महामतिः।
श्रीविष्णुदत्तशर्मेशो महाकीर्तिर्विराजते॥१॥

हीरार्जवं मार्दवमात्मशुद्धेः
नीचां रहस्याकलने च वृत्तिः।
परोपकारप्रतिबद्धता च
काव्यादीनिर्मलविद्या-च दक्ष्यम्॥२॥
मुखे च नित्यं स्फुटमन्दहासो
दीर्घा च दृष्टिर्निशदा च बुद्धिः।
उदात्तता चेतसि चाप्यमुष्मि-
न्नविज्ञातेन गुणा वसन्ति॥३॥
स्वभावसिद्धं हृदयस्थविवेकं
स्वाभाविकीं लोकहितप्रसक्तिम्।
अनन्यसामान्यमुदारभावम्
अस्य प्रशंसन्ति जनाः सदैव॥४॥
ग्रन्था अनेके रचिता अनेन
शास्त्राण्यनेकानि च शीलितानि।
नोक्तैः सुधीभिश्च कृतो विमर्शो
देशेष्वनेकेषु कृता च यात्रा॥५॥
छात्रा अनेके परिपालिताश्च
शतेधर्मिणः शतधादिशं च दिष्टाः।
विद्वत्प्रवेकाः समुपासितारश्च
कर्मण्यनेकानि कृतान्यनेन॥६॥
अतोऽभिनन्दैनमनिन्द्यसत्त्वं
विद्वद्वराणां धुरि कीर्तनीयम्।
कवीन्द्रवृन्दारकवृन्दवन्द्यम्
अहं गिरं स्वामुपसंहरामि॥७॥

नवदिल्ली
ई. १०.२००४.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ई. १०. २००४ दिनाङ्के श्री विष्णुदत्तराकेशशास्त्रिणां अभिनन्दनग्रन्थस्य कृते
अभिनन्दनलेखः प्रेषितः

प्रेषिता

महाकविर्महाविद्वान् महावक्ता महामतिः।
श्रीविष्णुदत्तराकेशो महाकीर्तिर्विराजते॥१॥

हीरार्जवं मार्दवमात्मशुद्धेः
चार्चां रहस्यक्रमणे च वृत्तिः।
परोपकारप्रवणत्वता च

काव्यादिनिर्माणविधौ च दक्षताम् ॥२॥
मुखे च नित्यं स्फुटमन्दहासो
दीर्घा च दृष्टिर्निशदा च बुद्धिः।
उदात्तता चेतसि चाप्यमुष्मि-
न्नविज्ञवासेन गुणा वसन्ति॥३॥
स्वभावसिद्धं ह्यसद्विवेकं
स्वाभाविकीं लोकहितप्रसक्तिम्।
अनन्यसामान्यमुदारभावम्
अस्य प्रशंसन्ति जनाः सदैव॥४॥
ग्रन्थाः अनेके रचिता अनेन
शास्त्राण्यनेकानि च शीलितानि।
नोक्तैः सुधीभिश्च कृतो विमर्शो
देशेष्वनेकेषु कृता च यात्रा॥५॥
छात्रा अनेके परिशिक्षिताश्च
शतेधनिकाः शतधादिष्टं च दिष्टम्।
विद्वत्प्रवेकाः समुपासितारश्च
कर्मण्यनेकानि कृतान्यनेन॥६॥
अतोऽभिनन्दैनमनिन्द्यसत्त्वं
विद्वद्वराणां धुरि कीर्तनीयम्।
कवीन्द्रवृन्दारकवृन्दवन्द्यम्
अहं गिरं स्वामुपसंहरामि॥७॥

दिल्ली
ई. १०. २००४.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recepient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice Chancellor
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail ssarin@del3 net.in
Website satyavrat-shastri.net
Ph. 24336644, 24336631

(22)

१२.११.२००५.

हिमाद्रे दीपावली
रामकामनया प्रेषितं
दिल्ल्यां डा० कृष्णलालमहा-
भागेभ्यः प्रेषितं
पत्रम्

दीपावली मङ्गलमालनोतु

प्रिया डा० कृष्णलालमहाभागाः,

सस्नेहाशिषः।

लब्धो मनुष्यजन्मेदं वेदनेदादृशाश्रितः।
पुरस्कार इति ज्ञात्वा मोमुदीति मनो मम ॥१॥
ममात्मन्यभीप्सुः सुतरामुत्कर्षं भक्तां सदा।
शैत्योत्कर्षः प्रकर्षेण गुरुणामिति विश्रुतम् ॥२॥
कृत्वो मौनं सदात्मन्य शास्त्रशीलनतत्परः।
तदेकचित्ततस्तत्रैव (ये) रमन्ते निरन्तरम् ॥३॥
ममाप्येवंविधा वृत्तिरुच्चारस्तु न तादृशः।
लोकाग्रहनिर्बन्धो न स्वतन्त्रोऽस्मि कर्हिचित् ॥४॥
चेष्टाचरित्रादिकेष्वपि सदा सम्मेलनानि न।
प्रयोजयन्ते हि लोकेन निन्दा यशस्तथा च ॥५॥
उपस्थातव्यं मया तत्रेत्याग्रहग्रहिलो जनः।
मच्छ्रद्धानानुरोधेन क्षेपयत्येव मां मुहुः ॥६॥
यद्यहमेवं तस्य नाडीं कुर्यां तदा तु सः।
मामात्मधैव मन्येत तस्य वृत्तिर्हि तादृशी ॥७॥
कः श्रद्धातिमूलार्थं को भावं वेत्ति वा मम।
ग्रहङ्कारोऽयमूढोऽयमित्येतस्य भवेन्मतिः ॥८॥
प्रनिच्छन्नप्यहं स्तौति। तद्दुःखं दीयतामहम्।
लोकाविरोधिना मार्गेण अनेनेति-निचिन्तयन् ॥९॥
एतस्माः समायाः प्रारब्धक्षमस्यां चोपस्थेरिति मम।
भक्तीनामाग्रहे भूयान् लोकस्य मम कश्चिदः ॥१०॥
नहीति शब्दं नत्वेव वदामि कृपणात्मकम्।
मनोभङ्गो भवेत्तेन लोकस्येति विचिन्तयन् ॥११॥
उपकारितस्य मे नूनं विधिनेदं कथञ्चन।
[illegible] ॥१२॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recepient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3 net.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph.: 24336644, 24336631

(23)

दृश्येऽहं तेन पुत्रार्थं चिन्तयेऽकुशलाधिकम्।
किमुत्पत्स्ये मया ऽत्रेति दैवीमात्मनुशासितः ॥१३॥

अप्रक्षिप्तं मनेत्यन्ये यदि नेति यदाम्यहम्।
अङ्गीकरोमि चेद्वाक्यं लोकस्याप्यनिरेव मे ॥१४॥

सर्वं साध्वित्यमन्यन्ता[1] निश्चयोऽयं स्थिरीकृतः।
न दिलष्यतां किञ्चिदाद्यक्षपदं नश्यामि[2] संसदि ॥१५॥

न विशेषोक्तिविधये न च वा भाषणादिकम्॥
प्रचोदितोऽपि बलवद् दास्यामि स्वदितेष्वृकः ॥१६॥

एतेन परिहारो मे कालक्षेपस्य सम्मतेत्।
यं कालं विनियोक्ष्येऽहं शास्त्रशीलनकर्मणि ॥१७॥

अपूर्णाः सन्ति मे ग्रन्थाः नैके तत्पूरणाय मे।
स्वास्थिमना समुद्योगः एक कालेऽस्त्येव मे मनेत् ॥१८॥

पञ्च संवत्सरान्वर्षाऽहं शरीरेण वृद्धतया।
कार्यक्षमेषु [illegible] न मे सम्प्रतीक्षसे ॥१९॥

केवलं शास्त्रचर्चायां ग्रन्थानां रचने तथा।
व्यापारेऽस्मिन्नुमासानामिच्छा बलवती मम ॥२०॥

चिराय सोऽस्तमितो मेऽद्य हृदि भावः स्फुटीकृतः।
हृदि वर्तते तद्धि बन्धुष्वेव निवेद्यते ॥२१॥

एतावन्तमवेक्षमाणं चरन्तं तद्वृत्तं नानुमन्ये न हन्म।
विश्वासान्तरे मात्रिदम वक्तुं किञ्चित्तदनुस्यूतः ॥२२॥

(दोधकवृत्तम्)

दोधकवृत्तमयं प्रहितं यत्
पद्यमभूत्तमया[1] तदवापि।
किं विबुधैरिति वेदितुमिच्छा
तद्विषये न मतिर्हि[2] रिरोक्ष्मे ॥२३॥

इत्थं विमार्गविधिर्नहि साधुः
पद्यमवाप्तं एव यतो नो।

१. अन्यस्तन्नामकश्चाप्तः (पृ. ३८) २. क्वेह यातो ऽटति रूपम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recepient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3 net.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph.: 24336644, 24336631

(२५)

क्वापि च लुप्तत एव ततो नो
प्रा.प्रिरमुष्य जनेन कदाचित् ॥ २४॥

एतदेवेन्द्र मया कृदितो ऽत्र
प्रश्न इति प्रकटी मम मानः।
गा.यदितोऽरति मम प्रतिपादं
केवलरं शयकारणमेत ॥ २५॥

मोक्षपमध्यगतो रमणीयो
देशवरो लसतीटलिनामा।
प्राप्य निमन्त्रणमाहृजनानां
तत्र गतो ऽहमसूत्रमुदारम् ॥ २६॥

(द्रुतविलम्बित वृत्तम्)

विविधधर्मकृता महनीयता
मुपगतान् भुवि शैलनराश्रुमान्।
विविधतीर्थचरैः समुपस्कृतान्
तिविधलोकनमस्कृति भाजनान् ॥ २७॥

विविधलोकधरा निलयं गतान्
विविधदेवगणैर्नसतीकृतान्।
विविधमन्दिरमूर्तिसनाथितान्
विविधपुष्करिणीजलकाप्लुतान् ॥ २८॥

क्वचन केवल तुङ्गशैलामयान्
क्वचन चारुवनेन समावृतान्।
क्वचन साधुजनाऽदनसाश्रिणः
क्वचन दिव्यगवः प्रकटश्रमान् ॥ २९॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recepient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3 net.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph.: 24336644, 24336631

(25)

अत्रैव विराजौ स्तादसे कृचनाग्रेलान्
कृचन पार्श्वगायारव सङ्गलान्।
कृचनं मार्क्सिमरत्नयुत्पित -
स्तनु स्वि वरारोहण लोचरायगान् ॥ ३०॥
कृचन पुरुषनरीनद सांमनान्
कृचनं चित्रच मैत्रृलिसारिणः।
कृचन रत्नखनिद्रवे मानसिलान्
कृचन दिव्यवनौषधि-मालिलान् ॥३१॥
विषयलाभुपधा च सुधीजन -
प्रगुण बुद्धिविवेचन हेतुतः।
सम मतङ्ग चिरान्तरराष्ट्रिया
परिषदा शुचिलोच निरूपिनी ॥३२॥
प्रहमादि क्रमनाः समुपागमं
विबुधदर्शनमाङ्गण लालसः।
गिरिवरैरुपरोधित मङ्गुतं
तमधलोधाधिपेरलिसन राजकर ॥३३॥
गिरिवरं तमकाऽपि हिमालयं
निजावचः प्रसरः प्रकटीकृतः।
विकचवि स्मितनेत्रयुगैर्जुधैः
स्वरमर्कं समपीयत यो बुधैः॥३४॥

(उपजाति वृत्तम्)

प्रस्तुत्तरस्यां दिशि भारतस्य
हिमालयो नाम गिरीन्द्रराजः।
नानामणीप्रस्रवणैः सुरम्य
प्रावास भूमिर्वनदेवतानाम् ॥३५॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recepient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3 net in
Website : satyavrat-shastri net
Ph.: 24336644, 24336631

(26)

यं वर्णयामास कवीन्द्रवृन्द-
वृन्दारकाणामुपजीव्यमूर्तः।
कवित्वछिन्नाधिछित कालिदासः
पुरा कवीनां गणनाप्रसङ्गे॥ ३६॥

अस्मद्गुरुन्य देवायतनानि तत्र
मंत्रैः समाराधितदेवतानि।
काले पुरा तत्र विनिर्मितानि
तपस्विभूयैः समुपाश्रितानि॥ ३७॥

पूर्वापरौ तोयनिधी वगाह्य
स्थितः पृथिव्या इव मानदण्डः।
प्रोढे स्थितो अस्य तलः प्रदेशः
नानापुरम्याः प्रथितः पृथिव्याम्॥ ३८॥

कश्मीरनामा सुचिरं पुरेऽसौ
हिमाचलाख्यश्च शुभः प्रदेशः।
विभ्रत्सुनामन्युत्तरपूर्वशब्दं
ततो ऽभवत्तं नृपतिप्रदेशः॥ ३९॥

एषु प्रदेशेषु पुरातनेषु
कश्मीरदेशं नृपतिर्ममामि।
तीर्थानि लोकेन समाहृतानि
देवेषतश्चारनिचयैश्च जिष्णोः॥ ४०॥

तीर्थानि सप्तैतानि लक्ष्यन्ति यस्मे
कश्मीरदेशे ऽधिकरक्षणानि।
न तानि सर्वाण्यमुष्मिन् शास्त्रे
वर्णयितुं कथ्यन्तेत्र॥ ४१॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रीयुत शास्त्रिन् जी नारायणशास्त्री काङ्करमहोदयान् 6.12.2004
दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

माननीयाः प्रणतिपूर्वकम्।

दीपावली पर्वणि या त्रिपुरा प्रति प्रस्थिते: युष्मत्कामना स्वीकृता ॥

श्रीमदानन्दसंदोहमदीये
चित्ते व्यतनुतां नित्यसामयूमिम् ॥१॥

भक्तानुग्रहानां युष्मत्कामनौचित्यः
करोति यत्प्रणामपरम्परायाम्।
सृष्टिं समे सृष्टिधरे इति तावत्
कथा ते कल्पान्तमनु साधुहासाम् ॥२॥

उन्नादि कोणे रचितो मलयैः
सम्प्रेषितो ऽभूत्मयका अवत्सु।
सुहृद्वरे दयालिलं माधवमेत
ऽवस्किल वंसल इति तत्त्व मानम्॥
दाघो न बाधाविधिं सूचनीयम् ॥३॥
मासे ऽस्मिन्मे जातु समागमः स्यात्
पूरे नरेऽयं जायपूर्वमासि।
तत्र भवद्भिः कार्यमया ऽऽ-
मौलास्मिन् पूर्वं मदीयं वेश्म ॥४॥
विद्वज्जनानां खलु दर्शनं मे
रङ्गमाधवं लोचनसं समेत्य।
श्रीनन्द धारां मामि समतनोति
वाचां मरेर्विजयिनं न शक्यम् ॥५॥
ऽस्मद्वंदेन प्रणतो भवत्सु
सदा सदाचारधरा भवन्तु।
तत्रत्रतो दिल्लि पुरन्दिवासी-
मिरं स्वकीयामुषसंहरामि ॥६॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

हैदराबादस्थान् श्रीमतः सी एच् एस् रामशास्त्रिणः 6.12.20
दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

मान्येभ्यः विद्वत्तल्लजेभ्यः प्रणतयः।

सम्प्रेषितं तारके विद्वत्तल्लजैः मैत्रभूतैः
पद्यं मनोहि-वेदवाताभिधं ॥ तत् ॥
हर्षप्रदं हृदये मे दधीमहे
तत्पर्यालोचनो न गिरां भरेण ॥१॥

प्रत्युत्तरे मे समुद्दिश्यते यत्
स्वास्थ्येति मां खेदभरो दुनोति।
दिनानि नाना व्यतियान्ति तानि
मद्धाम्नि संमुद्रयतेव ॥२॥

निमन्त्रणे तो बन्धुजनैरनेकैः
विद्वद्भिरेवैरतिभारदाधि।
सोढुं डदि क्षमते वह्नि मात्रा-
मात्मन्यगच्छं बुधदर्शनोत्कः ॥३॥

शरीरसन्धौ ऽस्ति महांस्तथापि
कर्तव्यलुप्तेरसतो ऽस्मि भीतः।
कार्यं मया चार्यमिति प्रकाशे
ऽपि मे मूर्धा व्यथते न मात्रा ॥४॥

सारस्वतारेधनसम्प्रसक्तो
विद्वत्समाराधनलालसश्च।
कालं स्वकीयं व्यतियापयेयं
मित्रेक मे सम्प्रति कामना ऽस्ति ॥५॥

एवं प्रभूतौ कविधानहेतुः
स्फुरत्येदित्थह मधीश्वरेण।
कृतः मवन्मङ्गलसम्पुटेन
गिरं स्वकीयां मुखसंहरामि ॥६॥

मदाशंसः —

सत्यव्रतः शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recepient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res: C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail: ssarin@del3.net.in
Website: satyavrat-shastri.net
Ph: 24336644, 24336631

(20)

23.12.2...

दिनाङ्के जगद्गुरुवाल्मीकि
दीप नारायणशास्त्रि
महाभागस्य प्रति
प्रेषितं पत्रम्

मान्येषु विद्वत्सु नीलोत्पलेषु।

दूरदर्शनविहारस्थ प्रकाशयन्

मनोहरः श्रीलालबहादुरशास्त्री।

कथानिर्देशं स्वकीयचित्तस्थं

प्रचारणार्थं प्रार्थयतीति सत्यम् ॥१॥

यतो न दीर्घं समये विलम्बते

पश्चाद्दूरीभवेत् चं कार्यकल्पतत्त्वात्।

दीर्घत्वमाकर्षयितुं मुहूर्त्यं

मनोहरं सारहरं क्षणादिदं नु ॥२॥

सप्ताहमात्रेण नवीनवर्षं

प्रारभ्यते तच्छुभमेव को ऽस्तु।

इत्येव सन्प्रार्थ्य प्रभुं महेशं

निरं स्वकीयानुभवं ददामि ॥३॥

भवदाश्रितः

सत्यव्रतः शास्त्री

श्रद्धेया

मान्यवर राष्ट्रपति सम्मानिता

नारायण शास्त्रिणि महाभागा

जगद्गुरु बालशास्त्रि मूलाङ्क

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

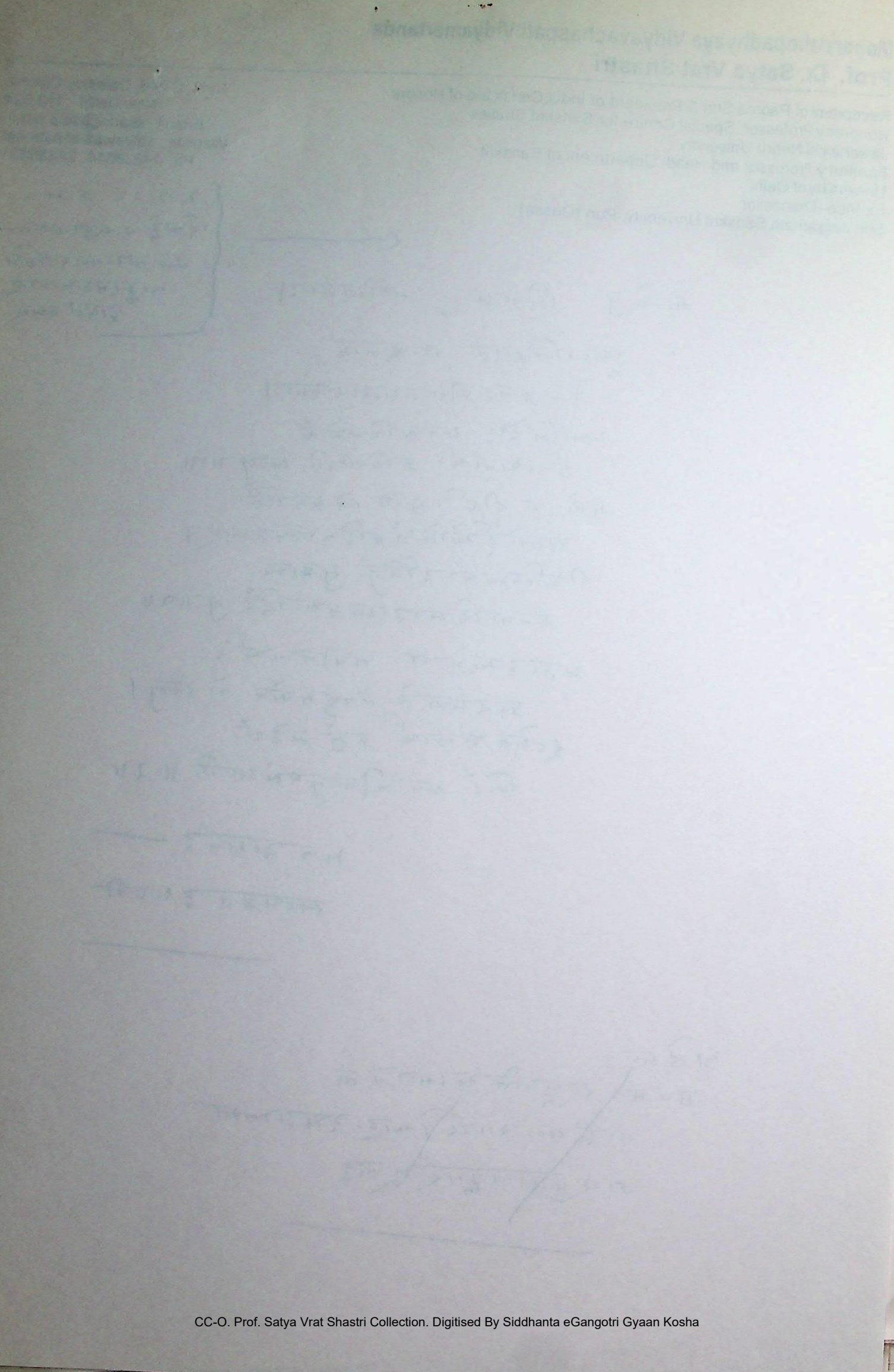

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(21)

श्रीमच्छङ्कराचार्य कृतौ [illegible] द्वितीयः प्रेक्षिकः समाप्तः

प्रिया मार्गिटा महाभाग: पञ्चरमहाभागाय,

सेवनेहा प्रेषिका।

नवनवर्षशुभाशंसा

नवनवर्षं शुभं भूयाद् अष्टाक्षरेऽस्मिन् सुखप्रदम्।
कीर्तिं च विमलां देयात् कुन्दमालेव शोभनम् ॥१॥

यूनां मतो यां न चिरात् लवंग-
मुत्कण्ठितं तेन मुरां मनो मे।
लब्धा प्रकृतिर्मधुरा द्विजानां
हर्षप्रकर्षं मनसे ददाति ॥२॥

प्रातां स्थितौ दूरतरे ऽवि देशे
सदा मनस्तौ सुतरां स्मरामः।
कालो मम दुःखमहो लहु व्यतेतो म-
त्तदीयचर्चा सुरसप्रवर्चा ॥३॥

एकैकशो मानसि दिव्यानि मद्रौ!
कलिङ्गः स्थिरो नो जवती तलेऽग्र।
प्रा मानसि सर्वं चलचित्रवत् भूत्
इदं श्रुतं न गतदायने नु ॥४॥

स्मृतिस्तदीया मनसि स्थिरो ऽघ
प्रत्येत्य लत्यैव मुरां मनो मे।
प्रहो मता स्ते दिवसाः पुराणाः
इमिरा मारव्ये गमिताः सुरे मे ॥५॥

प्रध्यानचेताः क्वचणाः सुरा मे
तेषां प्रकृतिर्भवि नास्ति चारुचित्।
प्रवेलसारस्यः खलु तेषु सम्प्र-
त्यध्यापनाकांक्षे केवौ प्रसक्ताः ॥६॥

फाल्गुनिमासस्ये निवसन् पुरे नः
कनेक वारत्रासयसने प्रसक्तः।
कालं स्वकं कापयते सुखेन
विद्वत्समज्या प्रशाऽकुण्ठ केः ॥७॥

कार्ये पुरा सम्प्रति सम्प्रसक्तौ
कालक्षिनिलि सातुमी इति मनाक्षः।
ऊनूदलं विषये ऽग्र तस्मात्
पद्यैरिमैः ना पादुरेषं कटाक्षम् ॥८॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

7.2.2005 दिनाङ्के ... प्रेषितं पत्रम्

मान्ये तु प्रणतम:।

पत्रं समासाद्य हृदि प्रहर्षो
मनोमयूरो मम मोदमेति।
एनेन हेतोर्न कलापमि पत्रं
माधुर्यपूर्णं मवदीयमेतत्॥1॥
एकस्था मवन्तं स्मरति मवन्तु
प्रायश्च मां पश्यतु मवन्तु सक्ता:।
इत्येव मद्भाग्यजलिर्ध्वनेऽहं
मवं मवानीसहितं विमम्र॥2॥
प्रायो न सन्तीह कृतज्ञलोके
मवादृशा देवरमो मनुष्या:।
इदृशमेवैव मवेदधीह -
प्रश्नालनं कार्यतमं जगत्याम्॥3॥
मन्नाम 'साहित्यजगादमी'ति
ह्रैरथान संज्ञान्य स्वदस्यतायै।
एनेन हार्दं बुधवर्यैरनुधावितं मत्
तदर्थमस्यन्त मुलसन्त मे॥4॥
प्राचक्षितं तत्तदिहेदृशं तदर्थं
तथैव सत्यं हृतहृत्यता मे।
एनेऽस्य पात्रे मवतां स्मरेऽहं
मवैकनीत्येव मनोरथो मे॥5॥
निरन्तरं हार्दसहचरो मे
सदा मवानी यदनुग्रहं स्म रक्षति।
केलासपर्वतनिवेशयोर्वरक्षा
मवादृशा धन्यतमा जगत्याम्॥6॥
मार्चित्यमासो हलु कारिकाला
पुरे समायोजन मेहिता मान्या:।
मेधाविदो पडशतो समाहि
स्यादेव तत्रागमनं कदाचित्॥7॥
तदा कविन्द्रसमवेशनं मे
पुण्यं मवदर्शनमित्यवेत्य।
संहृष्यतां मवत: पुण्यकर्म
मीरं स्मरीमा मुखसंहृतौ मे॥8॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

23.2.2005 दिनाङ्के जयपुरवास्तव्यान् डा० नारायणशास्त्रि-काङ्गः समुद्देश्यान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्या ज्ञानवन्तः।

विद्वद्वरेण्येषु महाजनेषु
विराम कर्म कर्तुमिति सत्यम्।
भवत्स्वहं नैकधरीकृतात्मा
सदा भवत्येवमकर्मकोऽस्मि॥१॥

माया सर्वमस्तूपदिने चतुर्थे
ऽपराह्णकाले सह धर्मपत्न्या।
पुरे मनोज्ञे जयपूर्वनाम्नि
समागमेऽस्यादिति सूचनेऽहम्॥२॥

सदा भवद्भिर्न कामयेऽहं-
मैलांशस्पृष्टं भवदीयधाम।
समाधणार्हैरेकधा मनस्त्वं
तूष्णीं करं प्रार्थयितास्मि नैव॥३॥

इत्येव लाघवदृष्टिरेवेह सत्यं
विद्वद्वरेषु समासतोऽस्मि।
सत्यव्रतो दिल्लिपुरान्धिवासी
जातं त्वकीयामुपसंहरामि॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

२३.२.२००९ दिनाङ्के जोधपुरनगरस्थान् डा० नारायणशास्त्रि-काङ्कर-महोदयान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्या: प्रणतय: ।

विद्वद्वरेण्ये सु महाजने ये
विराम कर्म कुर्वतोऽपि सन्तु ।
भवत्स्वहं नैव इवारिहृत्तात्मा
सदा भवत्येवमभीप्समानः ॥१॥
माता स्वकीयस्नेहं दिने चतुर्थे
ऽपराह्णकाले स्वहृदि धारयन्ती ।
पुरे मनोज्ञे जोधपूर्वनाम्नि
सनागमद् रम्यादिति सूचयेऽहम् ॥२॥
सदा भवद्दर्शनकाम्यकोऽहं -
मैतांस्तस्मिन् पूर्णं भवदीयकाम ।
एवमाचष्टेऽयमयं मनस्वी
तूष्णीं धरां प्रायशेताऽपि वैद्य ॥३॥
इत्येव भावं हृदि निश्चयेन सन्तु
विद्वद्वरेण्येषु समासतोऽहम् ॥
सत्यव्रतो दिल्लिपुरान्धवासी
जीर्णं त्वकीयामुपसंहरामि ॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

२३.२.२००५ दिनाङ्के जोधपुरकार्यालयात् डा० नारायणशास्त्रि-काङ्कर महोदयान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

मान्या: प्रणता: स:।

विद्वद्वरेण्येषु महाजनेषु
विराम कर्मं जिहीर्षामि सत्यम्।
भवत्स्वहं नैष्ठिकरीक्षणात्मा
सदा भवत्येममनोभिलाष:॥१॥

मात्रा रवेर्मासरूपे द्वितीये चतुर्थे
ऽपराह्णकाले सह धर्मपत्न्या।
पूरे मनोज्ञे जाह्नवीपूर्वतीरे-
मनग्रामेऽस्मादिति-हूचके ऽहम्॥२॥

यदा भवद्भिर्नैकाम्मकाऽऽह-
मैतांस्मृत्वं भवदीयधाम।
एतन्मनोज्ञादिवेदमनस्त्वं
तूर्णं वरं प्राप्नुहीतीति वैकं॥३॥

इत्येव भावार्द्रविनेयवृन्दं सत्यं
विद्वद्वरेण्येषु समाससोऽहम्॥
सत्यव्रतो दिल्लिपुराधिवासी
जिह्रेऽस्वकीयामुपसंहरामि॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मङ्गलाचरणम् डा० सच्चानन्ददीक्षितमहाभागानाम् तदीयसुधाया: संस्कृतेः श्रीमतीनामुपलक्ष्य व. ड. २००९ तमाब्दे प्रेषितं वर्धापनपत्रम्

प्रिया डा० दीक्षितमहाभागा:,
(मालिनी वृत्तम्)

कार्तिकेन्दिनपूर्वं पत्रमासाद्य हृद्यं
फाल्गुनद्रुमवृत्तं संस्कृतेः सूचयेत्तु।
प्रहसदुत्पलसाधं वाङ्मयाब्धेः क्रमादं
रचकलमपि, वर्धे स्वागतं ते करोमि ॥१॥

सुरसमतिशयक्लेषा प्रक्रियो सो लभेत
प्रियु जानकुलसमधे स्वं दीपयेत्तरवै सुवृत्तैः।
स्वसुरकुलसमधो च प्रीणयेत्तुष्टिवाग्भि-
रतिविपुलयशश्च प्राप्नुयात्सन्तवेषम् ॥२॥

इति शुभमहमस्या मारिषां शंसामि
प्रमुदितमनसैव स्वं प्रयुज्य स्ववाचम्।
अकरवि च सुखुद्यवे संस्कृतेः संस्कृतेन
विरतिमुपनयामि क्षेमधामस्तवैव ॥३॥

सत्यव्रतशास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

भारतीय इतिहास अनुसंधान परिषद्
INDIAN COUNCIL OF HISTORICAL RESEARCH
(AN AUTONOMOUS ORGANISATION)
MINISTRY OF HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT, GOVT. OF INDIA
35, Ferozeshah Road, New Delhi-110 001

P.K. Shukla
Member Secretary

Phone : 23382321, 23386973, 23384662
23388747, 23384829, 23384346
Fax : 23383421

F.No. 1-1/2005/MS/ICHR

5 January 2005

Dear Sir,

It is my pleasure to forward to you a copy of the latest **Newsletter** of the Indian Council of Historical Research. It covers the period from July 2003 to December 2004. It includes all the grants we have awarded to scholars, the academic activities initiated and also the on-going projects undertaken by us. I hope you will find it useful.

If there is any activity in your department/institution that would be interest to fellow historians we would like such material to be included in the next issue of the **Newsletter**. It will be included under the section **News from the Field**.

The purpose of this **Newsletter** is keep the academic community informed about the activities of the ICHR, so kindly circulate it to among your colleagues. If you require more copies please write to us.

I take this opportunity to wish you, a very happy and fruitful New Year.

Yours faithfully

P.K. Shukla

(P.K. Shukla)
Member Secretary

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मङ्गलाचरणम् डा० सत्यव्रतशास्त्रिमहाभागानां तदीयसुहृदां संस्कृतेः शुभचिन्तकानां च ए. डी. २००९ तमाब्दे प्रेषितं वर्धापनपत्रम्

प्रिया डा० सत्यव्रतशास्त्रिणः,
(मालिनी वृत्तम्)

कार्तिक्यां दिनपूर्वे पञ्चमायां शुभेऽहं
फाल्गुनस्य द्युमणेः वृत्तं संस्कृतेः स्मृत्वमेतु।
प्रह्लादस्तुलितमावं वाङ्मात्रमं क्रमादं
रक्षलमनघे, वर्धते स्वारिका नः॥१॥

सुरक्तमतिराकलेखा प्रतिक्षणं जो लभेत
किञ्चु जानकुलमण्डनं दीपयेत्तरवैः सुवृत्तैः।
स्वपुरकुलमणौ च प्रोन्नयेत्तुलितवाग्मि-
प्रतिविदुलाशरश्च प्रावृत्तसन्तनेमम्॥२॥

इति शुभमहमस्यां सारिकायां सारिकाया
प्रमुदितमनसैव स्वं प्रयुज्य स्ववाचम्।
अकरवि च सत्कुटुम्बे संस्कृते संस्कृतेन
विरतिमुपनयामि क्षेममस्तेव॥३॥

——— सत्यव्रतशास्त्री

———

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मङ्गलस्थानं डा० स्वामानन्दवीरश्रीलालमहाशयानां लघीयसुताया: संस्कृतेः शुभविवाहमुपलक्ष्य वि. सं. २००९ तमाब्दे प्रेषितं वर्धापनपत्रम्

क्रिया डा० वीरश्रीलालमहाशयाः,
(मालिनी वृत्तम्)

कतिपयदिनपूर्वं पत्रमासाद्य हृद्यं
परिणयशुभवृत्तं संस्कृतेः सूचयित्रि।
अहमतुलितमावं वाङ्मात्रञ्च प्रमोदं
युवयोः [illegible] वर्धयेत्सादरिका च ॥१॥

सुखमतिशयक्षेमा पुत्रिके नो लभेत
त्रिदशजनकुलस्य स्वं दीपयेत्स्वैः सुकृत्यैः।
श्वशुरकुलमथो च श्रीलयेत्प्रीतिवाग्भिः
रतिविजुलशश्च प्राज्ञया ह्लादयेत्तेऽयम् ॥२॥

इति शुभमहमस्यामाशिषां राशिमद्य
प्रमुदितमनसैव स्वं प्रयुञ्जय स्ववाचम्।
भवति च सुकुटुम्बे संस्कृतौ संस्कृतेन
विरतिभुवनयामि क्षेमधामैव ॥३॥

सत्यव्रतशास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

School Education:

Head-B-School Education- 1- Salary and Allowances & Medical Benefit to staff

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Teaching Staff								
1	Principal	2	1	1.98	0.21	0.26	2.45	1	2.45
2	PGT(Lecturers)	22	20	32.25	3.32	3.93	39.50	2	39.50
3	TGT(Sr.Teachers)	29	29	35.40	3.74	4.50	43.64	-	43.64
4	PTI	3	3	3.23	0.36	0.43	4.02	-	4.02
5	T.G.Teachers	24	24	26.58	2.96	3.36	32.90	-	32.90
6	Tabla Players	2	2	0.93	0.08	0.08	1.09	-	1.09
	Total Teaching Staff	**82**	**79**	**100.37**	**10.67**	**12.56**	**123.60**	**3**	**123.60**
	Teaching Allied								
1	Lab. Asstts.	4	3	2.77	0.32	0.37	3.46	1	3.46
2	Lab. Bearers	5	5	1.06	-	0.13	1.19	-	1.19
	Total Teaching Allied	**9**	**8**	**3.83**	**0.32**	**0.50**	**4.65**	**1**	**4.65**
	Library								
1	Library Asstt.	1	1	1.46	0.16	0.19	1.81	-	1.81
2	Book Lifter	1	1	0.66	0.08	0.09	0.83	-	0.83
	Total Library	**2**	**2**	**2.12**	**0.24**	**0.28**	**2.64**	**-**	**2.64**
	Office								
1	Office Supdt.	2	2	0.64	0.10	0.09	0.83	-	0.83
2	Office Assistant	1	1	2.28	0.29	0.30	2.87	-	2.87
3	UDC	2	2	2.54	0.28	0.33	3.15	-	3.15
4	LDC	3	3	1.86	0.17	0.18	2.21	-	2.21
5	Painter	1	1	0.57	0.08	0.07	0.72		0.72
6	Peons	17	17	8.99	2.41	2.46	13.86	-	13.86
	Total Office	26	26	16.88	3.33	3.43	23.64	-	23.64
	Grand Total	**119**	**115**	**123.20**	**14.56**	**16.77**	**154.53**	**4**	**154.53**

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

१६.३.२००५ दिनाङ्के पूज्यविद्यानन्दमुनिसकाशे लब्धेयं

१. प्रमोदनन्दनसंस्मरणी

विद्यानन्दमुनिः सदा विजयते

योगीन्द्रो निजमन्त्रवत्सलतया यः आविकान् देशनां
सम्यग्बोधचरित्रदर्शनलसद्रत्नत्रयो द्राक्षिताम्।
सम्मान्यां जिनशासनस्य गमयन् नित्यं दरीदृश्यते
विद्यानन्दमुनिः सदा विजयते लोकम्पृणः स प्रधीः॥१॥

यो नित्यं जिनशासनेऽक्रमिरलो नोदेशते जातुचिद्
अन्यान्यं सुविचारमारुचरितो विद्वद्वरः शासनम्।
देशान् यो विविधान् गतो हितधिया लोकस्य पद्मां मुनि-
र्नानावारमसाल्लकल्मषलवो जीवीयते सद्धराः॥२

यं मत्वा उपयान्ति दर्शनधिया स्वात्मावबोधार्थिता
यो ज्ञानस्य निधानमुत्तमिति प्रख्यानमाहो भुवे।
बुद्धिर्यस्य सदैव शास्त्रनिवहे रंरम्यते निर्मला
सदाचारविचारचारुचरितो देदीप्यते यो यतिः॥३॥

माच्छिद्या भुवि कीर्तयन्ति विमलं हस्तावबोधं कृपा
प्रचारस्य च यो जगत्यभिमतः मूर्तं स्वरूपं मुनिः।
लोकानां हितकाम्यमेव सततं लोकेषु यो भ्राम्यति
विद्यानन्दमुनिः सदा विजयते लोकम्पृणः स प्रधीः॥४॥

बुद्धौ निर्मलता क्रियासु पटुता ऽऽकारे चक्षुस्निग्धता
वाण्यां कोमलता विचारसरणौ निर्व्यञ्जिता सन्मुनेः।
प्रचारे रुचिता वपुष्यभिमता कान्तिश्च चेतोहरा
हन्तैको ऽपि गुणः स्तवाय किमुत प्रातो गुणानामयम्॥५॥

शास्त्रालोडनसंस्कृता नवनवोन्मेषोज्ज्वला शोभते
यस्य प्रत्नविचाररत्ननिवहं व्याख्याति सम्यक्तया।
ग्रन्थग्रन्थिविभेदने ऽतिनिपुणा स्वोपज्ञतां संश्रिते
विद्यानन्दमुनिः सदा विजयते लोकम्पृणः स प्रधीः॥६॥

सा विद्या या विमोचाय सा विद्या या नियुक्तये।
तयैव विदुषा ऽऽनन्दं विद्यानन्दः समश्नुते॥७॥

सत्यव्रतः शास्त्री
१६.३.२००५

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

रामवल्लभाचार्य

डा० सत्यव्रत शास्त्री द्वारा महाराजा सवाई मानसिंह द्वितीय संग्रहालय, जयपुर में 13.6.2005 को संगृहीत

मान्याः,

गीर्वाणवाङ्निष्कुमनः स्तु सत्सु
सदा प्रभुध्यानपरायणेषु।
सत्यव्रतो दिल्लिपुराधिवासी
स्तौति नतीनामहमर्पयामि ॥१॥
आवां मनोसं स्तुतिमालिकेति-
मावत्तु तीत सनवे इन्य विद्याः।
प्रानन्द पाथोनिधिरंनिमग्नः
तासां स्वयं प्रक्रटीकरोमि ॥२॥
प्रभोः स्तुतिः सेमकरा तथैव
तयैव सिद्धयति सर्वकर्म।
वासानवाप्नोति जनस्तयैव
तयैव कीर्तिं विमलां वलोके ॥३॥
प्रत्थं वचः स्व-
संसेवतो वाक्षरिकामें प्रयुज्य
यत्यन् सेन तथैमनारतं वै।
मनोऽभवान्निर्तचित्तवृत्तिः-
तेनेदं स्वयं पर्यकरवं यामि ॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ॐ श्री गणेशाय नमः

14.1.2006 दिनाङ्के डा० राजेन्द्रमिश्रगेहे प्रेषितं पत्रम्

श्रीगणेशो जयति।

स्नेहाभिलाषिणां सर्वेषामुपरि कृपालवः।

मन्दबुद्धिमुद्दिश्य शुभकामनाः प्रेषिताः।

सम्प्राप्यं मौसो दशदिवसपर्यन्तं समक्षस्य
शिरोमण्यां वर्णयितुं न शक्यते॥१॥

वर्षे नवीने मङ्गलं भवेद्वः
सुखानुभावैरवदीकृतैः।
इत्येकसम्प्रार्थ्य भवच्चुभेक्षुः
सत्यव्रतोऽहं विरमामि वाचः॥२॥

14.1.2006 दिनाङ्के कण्डीगढस्थौ डा० एल. मोहन-
प्रहर्षागमेन इतस्ततो प्रेषितं पत्रम्

श्रीनवर्षदिने पूतो भवदेकः
सन्धीक्षितः स्नेहविरहतोऽभिमन्ये।
सम्प्रेषितो यः शुभकामनाभो
येनेदं मधीकं जगन्मयत्वमोदस्यात्॥१॥
एकोदरस्नेहसरोभिसिक्तः
सम्प्रार्थये ऽहं जगतामधीशम्।
वर्षं नवीनं मङ्गलं नूतेऽपि
युष्मैकसारस्वं सुखदं त्रिधेक्षमात्॥२॥
अहं स्वभावैकुतदं प्रसक्तो
हिमाद्रिजाभक्तजनानुरक्तः।
श्रान्त्यौ धियैशैलनगेनेत्थ रुद्धः
तुरीयेन काणं व्यलिखं पुरारिम्॥३॥
क्षमाखतो वाचमिमामुदीर्य
सदा भवत्स्नेहवशंवदोऽहम्।
सत्यव्रतो दिल्लिपुराधिवासी
वाचं स्वकीयां मुदसंहरामि॥४॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

२०.१.२००६
२०.१.२००६ दिनाङ्के श्री० हेमेन्द्रः हनुमद्दोस्तोत्रे समीक्षात्मकं शास्त्रं

प्रेषितं पत्रम्

मान्ये प्रणतम्।

पद्यं क्रमाल्लाघ्य भवच्छुभेच्छा-
विज्ञप्तवं नूतन हायनाद्य।
इन्दोः करणां प्रकरेण पद्मः-
मिवाब्धिमन्ते हृदयं प्रमोदम् ॥१॥

प्रथमोदयेनैव मनोरमाख्यः
एकाधिनेताऽनुसदूर्जितात्मा।
सम्बन्धबन्धुः प्रणमन्नधर्षी
सत्रेण सौम्योऽन्तिक मर्मजालम् ॥२॥

अनेन मनोज्ञः सह कान्तिता वै
समासमवैन्ते इव (=उत्क्षेप एव नूनम्।
दृश्यैस्थितैर्मित्र चरैर्गुणा ढ्यैः
समागमो हर्षविवर्धनाय ॥३॥

सदा भवन्तः प्रथितो वसन्तु
देशे स्वकीये कुशलं प्रसन्नाः।
इत्थंविधे नानाविशेषलक्षणलो
शास्त्रैव लोकं परिपोषयन्तः ॥४॥

इत्येव सम्प्रार्थ्य विभुं विनीतो
मुहुः प्रवक्तुनेहवशंवदोऽहम्।
सत्मन्त्रतो दिल्लिपुराधिवासी
वाचं स्वकीयामुपसंहरामि ॥५॥

उपसंहार—

प्रारम्भकालो ऽस्तमितो मनोज्ञः
विरचनमनो बहुकालतो मम।
ग्रन्थो समेतीति प्रथमं निवेद्य
कान्यान्तरं वस्तु महं प्रवक्ष्ये ॥६॥
कार्येऽधुनो बो महतस्वभावः
प्रकाशचक्रं परिवोढुमेव।
निबन्धकर्तुर्मम इति प्रकामं
मन्मानसे खेदमयं तनोति ॥७॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

विमर्श यार्थं मयमेति नाटं
विचारयन्त्र प्रथमा रथारमि।
उद्ग्रान्तमूढान्धधियो धनाम्ना-
वशँ गताः स्वार्थविरुद्धगा इव॥

प्रकाशकाः कस्तु नरा जगत्यँ
हठात्तु यस्मैव समाश्रयन्ति।
मृदुर्वो यधिता उद्व्ययहा हृयेते
सुचेतना उद्गमार्थं हितं [illegible] ॥८॥

तथार्थि तं (=प्रकाशकं) प्रेरयितुं मतिर्व्यै
स्तद्बुद्धिमेवं श्रयतां कदाचित्।
इत्मेतदेवाद्य निदान हृद्य-
मन्धुं बलं जोऽनुपा श्रयन्ति ॥९०॥

---

१. उद्ग्रान्तमोदन्य धनाय्यु कुशाधिदा लागधेजु (b.४.३४)
इतिसूत्रेण धनाम्ना शब्दो गधर्थे निपात्यते।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

२१.१.२००६

३१.१.२००६ दि माङ्के पोलेण्डदेशीयान् प्रो० क्रिस्तीं महाभागान् प्रति-प्रेषितं पत्रम्

माननीया बन्धुवर्याः,

सप्रणयं प्रणमन्तः।

प्रकाश्य सद्भक्ति शुभकामनाभरं
नवीनवर्षस्य फले मनोहरम्।
प्रमन्दमानन्दमरन्दमाधुरी-
रतं स्मरन्वर्तितवानहं कृती॥ १॥

सुधीवरा लोकहितैकतत्परा
गुणाकरा ज्ञानविवर्धनातुराः।
पुराण शास्त्रादिधरस्मराधरा
न सन्ति लोके बहवो विदुंधराः॥ २॥

कृतभ्रमा भूरि निरस्तविभ्रमा
विशाल भूमण्डल सन्तत भ्रमाः।
कठोरमार्गे ऽपि निरस्तसम्भ्रमा
भ्रमाभ्रमाला परि शून्यवाक्क्रमाः॥ ३॥

सुहृज्जनानामुपकारकाः सदा
हृदा सदाचार परायणा बुधाः।
मृदुस्मरद्वाक्प्रसरोपशोभिता
न सन्ति लोके बहवो मनस्विनः॥ ४॥

प्रयाद्यं यं रुचिरं मनोरमान्
विकस्वरेतो ऽहं समयो[1] मिजारमान्।
सुखं विधूय मतो महाशयान्
स्मृतिर्मे लब्धाद्य विमुञ्चतीह माम्॥ ५॥

प्रसन्न गम्भीरहृदा सरस्वती मोरुहस्तो विनिगीर्णा
भवन्मुखाब्जास्य प्रसूत सद्रसम।
चमत्कृतं मां व्यदधादनेकशः
कथं नु सा विस्मृतिमञ्जसं भवेत्?॥ ६॥

प्रणो ऽनुरुन्धे प्रणमप्रचोदितो
भवत्पदाब्जद्वयसुखं स्मरन् सदा।
निजो न वृत्तेन छदः कदाप्यहं ममान्तरा ऽन्तरा-
न्तरङ्गभाव्याकृतां भवानिरेत॥ ७॥

[illegible] वाचमाददीमहि
निवेदयन् स्वं प्रणमं भवत्सु च
[illegible] न लेखहं
[illegible] मकल्पं [illegible] ॥ ८॥ ३ जनवरी॥

[1] समयो = समया मोरो छुट्टी का।
लातिनेज

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

१२.२००६ दिनाङ्के श्रीगङ्गानगरस्थान् प्रति कलत्रवर्मकृतं गानं
लदीमधुरविवाहोत्सवावसरे प्रेषितं दूरभाषेण

प्रियेषु आदृतेषु जनेषु

(शार्दूलविक्रीडितवृत्तम्)

श्रीगङ्गानगरे शुभे पुरवरे "प्रीत्या" समायोजिते
बन्धुभ्यो ददती प्रहर्षमतुलं रम्ये विवाहोत्सवे।
वाहीकस्य सुतस्य मूधरतलस्थ आश्रमस्थं पतिं
नो जल्पेऽत्र सक्षमं इति धर्मयोऽहमे बन्धुभिः॥१॥
गार्हस्थ्यस्य तमुं पुरं सुखं गुरुतरां सन्धारयन्तौ वयौ-
शास्त्राचार विचार चारु करणैः लोकप्रियौ सर्वदा
जुलैधे नवदम्पती शमलतां वालं पुरे मे चिरम्॥२॥

इत्याशीः —
कलत्रवर्मशास्त्रिकः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

२३.६.२००६ दिनाङ्के इन्दौरनगरस्थान् डा० प्रभाकरनारायणकवेः महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

दू० (011) 24336644
24336631
सी-248, Defence Colony,
New Delhi-110024.
23.06.2006

मान्याः कुशलाकाङ्क्षिणः।

श्रीबाजीरावमस्तानी कथामाश्रित्य निर्मितम्।
काव्यं रसमयं चारु रसिकानन्दवर्धनम्॥१॥
पूर्वाह्णे ऽवैव लब्धवाहं मुदः कोटिं ददौ गतः।
समाजायामि भवतः स्नेहहस्तेन वेतसा॥२॥
चिराय यादवं भवत्ले रवो मदुक्तिपथमागतः।
एवं कथो हे स्नुषये मञ्जुराम म मानसे॥३॥
प्रादुः करोति, तथाप्यहं मात्मनः प्रेक्षाम्यहम्।
जुरेव न या पितेः भालः भवत्सङ्गं न सो मया।४॥
~~तस्मिन् चमूसेनं कुमकुरं~~
मेधेन समाजगौ छेन तं स्मरतमि पुनः पुनः।
उत्तरस्य सङ्गमौ नौ स्यादिति न मार्थये ऽधुना॥५॥

भवदीयेन हृदयेन
सत्यव्रतः

1. उपसर्गादृतौ धातौ (८.३.८८) इत्यनेन षत्वम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

तमसाके तीरनिवे व
नादुरारचंचमानि च।
प्रार्थये च इदं इहं।
इनामयं मंत्रं सदा॥ ५॥
नार्थेत्वत्परं कार्येषु
लक्ष्मो इत्यदे मूरिशः।
अनुज्ञेयोमे सदसर्षिः सत्यव्रतश्च
समर्थं गमयाम्यहम्॥ ६॥

अवतरनेश्वरांचदः

सत्यव्रतः

Pending

P. S. I am sending the corrected proof of the poem composed by you for my volume.

PHILATELY: KING OF HOBBIES
Collect Postage Stamps
CONTACT:
Nearest Philatelic Bureau

50

INDIA

P.S./S.P.A.-2004 पोस्ट कार्ड POST CARD

डा० प्रभाकरनारायण कवठेकर,
145, प्रभुनगर नं III,
इन्दौर
INDORE

पिन PIN 4 5 2 0 0 8

(इस खाने के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line)

(M.P.)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recipient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor,
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res. : C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3.net.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph. : 24336644, 24336631

10. XI. 2006.
दिनाङ्के डा० प्रकाश पाण्डेयमहाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

डा० प्रकाश पाण्डेय,
सहायक निदेशक (शोध तथा प्रकाशन),
राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान,
जनकपुरी, नई दिल्ली – 110058.

मान्या डा० पाण्डेय महाभागा,

जयतु भारती।

महात्मनो गान्धिन श्रृंगालवाचा
वृत्तेर्निबद्धा प्रथते जगत्याम्।
सत्यानुसन्धानपराः प्रयत्ना
निरर्पिता यत्र फलेन लोभ ॥१॥

रूपान्तरं तस्य गीरात्मुराणां
व्यधारयि केनापि निदं चरेण।
विवेचने तत्फलनिर्णयो यत्र सन्
व्याधीपरं कर्मणि तत्र यत्नात् ॥२॥

श्रालोचने स्थूलकलेवरस्य
तास्थेति किञ्चेद्विमनायितोऽपि।
कार्यं मया कार्यमिदं धियेति
श्रमेण कर्तुं तदहं प्रवृत्तः ॥३॥

प्रवृत्तिमात्रस्य च कालतोऽहं
प्रमादभूमिष्ठमिदं विमृश्य।
करोमि कार्यं यदि तत्र काले
याप्येऽथ हृत्ये मयका ऽस्तु याच्यः ॥४॥

[याप्ये = निन्द्ये]

मेदं चरहं मम सम्मतेर्दि.
त्महं स्वचित्ते प्रविचार्य सम्यक्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

रूपान्तरापादितपुस्तकं द्राक्
दृढं परावर्तयितुं प्रवृत्तः ॥ ५ ॥

वयीयसो जातु न वर्षपूराः
स्वस्थायुषः सम्प्रति मे ऽवशिष्येत् ।
अतो न मृत्केवलभूमिदृश्येषु
व्यापारणायां रुचिमादधामि ॥ ६ ॥

आलोचने शास्त्रचयस्य सम्यक्
काव्यादिकानां रचने तथा च ।
मनीषिसङ्घेन विचारणे च
मनो मदीयं मुदमादधाति ॥ ७ ॥

अयं स्वधर्मो मम, मालवीयो -
ऽभिमित्यहं बुद्धिसुधाश्रितः सन् ।
यावन्तिहेऽवश्यकरेऽवधीच्छा
प्रवर्तते मे तनयाऽपि नैव ॥ ८ ॥

आत्मीकरण्या अथ चात्मनीना[1]
[आत्मनीनाः = आत्मने हिताः, आत्मन् विश्वजन-
मोहोऽण्यया तत्र इति स्वप्रत्यये तस्य च
ईना देशे कृते]
सन्तो मे चिन्तनाः कृपया क्षमन्ताम् ।
रूपान्तरापादितपुस्तकस्य
प्रत्यर्पणं सत्वरमेव करोमि ॥ ९ ॥

इत्येवोक्त्वा समासेन वैवश्यं प्रकटय्य[2] च ।
क्षमापयित्वा चात्मानं वाचं स्वामुप संहरे ॥ १० ॥

सरस्वतीसमाराधनैकव्रतः
सत्यव्रतः शास्त्री

१.

२. क्यादि ल्युर्वचिदिति ल्युः (६.४.५६)
णेरयादेशः ।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha.

ॐ सुदर्शनौत्तमसहस्राब्दे ३०.१२.२००८ दिनाङ्के प्रेषिता:

श्रीमाशिष:

सुदं निमन्त्रणमिति प्रथितमानमास -

मास्याय काव्यनिवहं मरितं रसेन।
प्रानन्दकोटिमहमात्मसवर्णयीयं
काव्योत्तमं सुखयते महि कस्य चेत:॥१॥

सुमधो गिरामिह मृशं मधुरो मनोज्ञ:
स्वाभाविकश्च लसतीह रसप्रवाह:।
भाव: स्वमुन्मिषति वाचनयां च कायें -
चेत: क्षणं स्वमुदमुन्मदयेदवश्यम्॥२॥

श्रीमाजिकी विबुधतां विबुधांचकार्त्ति
लोके, कवि स्वमाचेचिच्चदेहस्वत्वावबे।
तेन ध्रुवं जनमन: प्रविचालितं स्था -
दित्यस्ति मे मतिरिहातिनिबद्धमूला॥३॥

काव्यं तदेव सफलत्वमुपैति लोके
धूनोति यत्सहृदयस्य जनस्य चेत:।
वैचक्षणमत्र सुकविः वरिलक्षमाणं
लोके विचेरमिह चेश्वरति प्रबुद्ध:॥४॥

प्रन्थैर्जनो: परिवृतोऽपि जन: स्वमन्ता -
देकाकिनं स्वमनुपश्यति वृक्षवद्य:।
एको ध्वसौ विबहते ऽत्र कुठार पातं
मूकोऽप्रहारमपि चात्र स एक एव॥५॥

यावज्जनोऽत्र ~~जनोऽस्य~~ जगति द्विश्यते ऽस्ति तावत्
सर्वोत्कृष्टत्व इति प्रवदन्ति सन्त:।
प्राणेषु पार्थिवमिमं प्रविहाय कायं
निष्क्रान्तवस्तु ननु को वृषभोत्सवोऽस्ति॥६॥

यस्मादिदं परिसमाप्तिमुपैत्यधिक्षा
सद्ब्राह्मणा मयि शिनं माशितं माशयित्वा।
[शिक्षाशीलम् = ग्रहणशीलम्]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

तच्चेष्टमन्तमरिमतो व्यतारत् व्यवस्था-

संयोजका इतरमक्षजाते मुमक्षत्वा ॥ ७ ॥

तादृक्ष्य तत्स्थलमुपागुरनेकवङ्ख्या

मिश्रार्थिनः प्रबलयाक्षुधया करीता?

निर्मीलितारुचं गलदुक्षतवक्षा व पङ्क-

वाटात् मृता बहिरगो। निपतिर्विचित्रा ॥ ८ ॥

देवालकेषु विदितो ऽर्चकमेदभावः

पुत्रैः मृतश्च जननीजनकावसानः।

कन्यैकमेकमपि विधृतो गृहार्थ्याः

कार्यालयेषु च तथा ऽनुजमाणवकैः ॥ ९ ॥

तद्वेतनद्रव्यकमर्णि केवलं वै

मर्तुः ऊचुरिति धृष्मतमा, च ।

तद्वेतनद्रविणतः कृपणाऽहिष्मा

रात्रा न्यदर्शनमथ प्रदधं च तस्यै ॥ १० ॥

मूल्यक्षितौ स्वदुहितुर्नवसंस्कृतायां

मद्यक्षयेर्थं च विनिक्षेजनमर्थरात्रे।

न स्यांशमात्रमपि न श्रमिकाय दानं

विद्यालये ऽनुनिती धनसञ्चय स्व ॥ ११ ॥

कामादिदोषनिवहं प्रति च प्रसक्ति

मोनाशये ऽजगतीं हन्त! गुणान् समस्तान्।

एतद्धि धोऽग्र बहुविधा विषयाः

चित्रीकृताः कविकरेण मनोहरौल्या ॥ १२ ॥

कविता सङ्ग्रहेऽस्मिन् स्वरचितेयं सारहतीजुषाम्।

इति समाप्तिमे प्रह्वः शङ्करं लोकशङ्करम् ॥ १३ ॥

सत्यव्रत शास्त्री-

~~उपाध्यक्ष संस्कृत परिषद~~

नवदिल्ली

२०.१२.२००६. दिनाङ्के

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

6. 4. 2007

डा० कृष्णलाल महाभागेभ्यः इत्यस्ति।

दैवमाकर्ण्य मारीचा पत्रमाद्यं मनोहरम्।
सम्प्राप्तं परमानन्दमवाङ्मनसगोचरम् ॥१॥
मेघान् भालो व्यतीतोऽयं दृष्टानां मचलात्मिते।
उत्कण्ठितं मम स्वान्तं भवत्सङ्गमिलाषुकम् ॥२॥
दिल्लीनिवासं नाम नामोदनगरकुलम्।
ऽइक्षा परा चैजगुरिः[1] लेशामात्र निवासिनाम् ॥३॥
प्रत्यक्षतो हि सम्पर्को महत्त्व हृत्करो नृणाम्।
कुशलादेवरिक्षनो दूरवाण्यैव सम्भवेत् ॥४॥
ग्रन्थद्वयस्य रचने सम्प्रतं व्यापृतो ऽस्म्यहम्।
कार्यैरन्तरैरनेकैस्तु प्रतिरुद्धो ऽपि सन्ततम् ॥५॥
लोकान्तु किमिमेऽपेक्षन्ते न मां लोकस्वयम्भुवेति।
स्नेहनाकृष्य कक्षो वृषवद्वोढव्यमहम् ॥६॥
कालं कथञ्चिदाकृष्य लौकिकात्कृत्यसङ्घात्।
काव्यशास्त्रविनोदं त्वं कलया सम्प्रवर्तये ॥७॥

शुभेच्छुः
सत्यव्रतः

(५.५.७७)

1. ऽइ चतुरश्चतुरस्रुचतुरेत्यादि सूत्रेण/ वा मनसे इत्यस्य निपातनम्।
2. ऽत्र सरमापणि संवादसूक्तस्य दूरे हवा जगुरिः परावैः'( )
इत्यस्य च्छाया।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

only, as for example, *jitvarī* for Vārāṇasī which is current in the business community.

Viṣūcikā

Just as the etymology of the word *medinī* is based on an old story in the same way the etymology of the word Viṣūcikā, too is given on the basis of an old legend. The legend is that there used to be a demoness Karkaṭī in the northern part of the Mount Himālaya. She did not get enough food to eat while her hunger was insatiable. She thought that she would be able to satisfy her hunger only if she could consume all the inabitants of the Jambudvīpa. She could not ordinarily do this for they had protected themselves by means of incantations (*mantras*), medicines, penance, charity, worship of the gods and such other things. She, therefore, took to severe penance to gain her objective by pleasing Brahmā. After one thousand years Brahmā appeared before her and gave her the boon asked for by her: "Grant me Sire, that I become a *jīvasūcikā*, living needle made of iron or something else. Brahmā agreed to this saying: "With *vi* prefixed to your name (*sūcikā*) you would become Viṣūcikā."[148] Now, Viṣūcikā is, according to the text, a painful disease caused by the abnormality of wind; according to Suśurta it is cholera in its sporadic form. Thus we see how the disease of Viṣūcikā is presented allegorically as a demoness of that name transformed into a piercing needle made of iron and internally and invisibly eating into the vitals of the people. Now, this derivation of Viṣūcikā from *sūcikā* (needle) with *vi* prefixed to it is quite imaginative and ingenious though not convincing. It leaves cerebralization unexplained. The degree of pain felt by one suffering from the disease is supposed to be equivalent to the pain felt when one is being pierced with needles; and support is lent to this derivation by Suśruta when it expressly says: *sūcibhir iva gātrāṇi tudan saṁtiṣṭhate 'bhitaḥ, yasyājīrṇena sā vaidyair viṣūcīti nigadyate.* The Suśruta, it may be noted, retains the original *s* of *sūcī* and does not read a cerebral instead. The

meaning, too, is clear, it is cholera. Viṣūcikā is, therefore, a disease which affects the body in both directions, upwards and downwards by causing motions and vomiting at the same time. Monier-Williams regards the form *visūcikā* incorrect.

4. Synonyms

The author of the *Yogavāsiṣṭha* is far removed in point of time to the earlier stage of the language when synonymity was in its initial stage of development and had not yet come to be an established fact. The very consciousness on his part as evidenced by the following quotes of the synonymity in words would inhibit any analyst in looking through the work for fresh light on synonyms:

i. *nirvāṇam eva sargaśrīḥ sargaśrīr eva nirvṛtiḥ।*
nānayoḥ śabdayor arthabhedaḥ paryāyayor iva॥[149]
ii. *viṣṇvātmaśabdau paryāyau yathā viṭapipādapauॽ*[150]
iii. *nānayor vidyate bhedas tarupādapayor ivaॽ*[151]
iv. *dharmādharmau vāsanā ca karmātmā jīva ity apiॽ*[152]
v. *jagad brahma virāṭ ceti śabāḥ paryāyavācakāḥॽ*[153]
vi. *ākāśam paramākāśaṁ brahmākāśaṁ jagac citiḥ।*
iti paryāyanāmāni tatra pādapavṛkṣavatॽ

Still he cannot restrain himself from pausing for a while when he comes across in this very work the juxtapostition of these so called synonyms. When an author who is conscious of the synonymity of words uses them together, he must be using them with some difference, so he thinks to himself. And then he proceeds to find this out. But soon he is confronted with the difficulty of practically little help from the commentator. He continues his efforts and puts forward his conjectures making them look as much plausible as possible. But there are *pairs such as jala-ambu*,[154] *saṁdeha-saṁśaya*,[155] *asi-khaḍga*,[156] *kha-ākāśa*,[157] *sāgara-arṇava*[158] etc. where he does not dare to put forward conjectures even and waits for the auspicious day when further literary evidences would help to solve his difficulty.

An effort is made in the following pages to find out the difference in meaning in the following pairs:

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

जोधपुरवास्तव्यान्

म० म० राष्ट्रपति ~~[illegible]~~ उप नारायणशास्त्रि काङ्करमहाभागान्

प्रति प्रेषितं ४. ५. २००१ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

मान्या भगवतयः ।

कतिपयदिनपूर्वं पत्रमासाद्य हृदयं
मम हृदि समभूदो हर्षवर्षप्रकर्षः ।
महति कथमपि श्लाघः स प्रवाचा ऽपि वाचा
विशदयितुमतीव क्रान्तदृष्ट्या ऽपि हंसा ॥१॥

मम मनसि दिदृक्षा श्रीमतां पण्डितानां -
महमहमिकया मां बोधयत्येव नित्यम् ।
जोधपुरपुरमेतुं सद्य एवेच्चकालं
गमयितुमिति हेतोस्तत्र यत्नं करोमि ॥२॥

बहुविधकरणीयैः कृत्यजातैः समन्तात्
क्रमभरमुपयातो राजधान्यां स्थितोऽहम् ।
कतिपयदिवसानन्यत्र गन्तुं समीहा
मम मनसि सुधांशुः उन्निमज्येव तीव्रा ॥३॥

विगमितपरिखेदो विश्रमात् सुप्तया च
दृषदि परितोषः सज्जनैः सङ्गमेन ।
जनरवधिपरिलक्ष्यान्तर्सौख्यः स्वकार्मैः
अवकिरति तांतिं मातुं स्नातरं चेतसश्च ॥४॥

इत्येवं चिन्तयन् रेवा मासान्ते ऽहं दिनद्वयम् ।
मवत्पुरे जसूरे निर्विवत्सामि सुन्दरे ॥

भवदाश्रवः ——
सत्यव्रतशास्त्री

---

१. निर्वृतिजाद् वस धातोः सनि उत्तमपुरुषैकवचनेरूपम् ।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

SOCIETY AND CULTURE VOL. VII

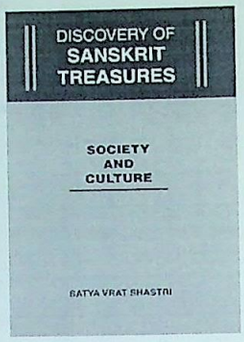

Hindu Studies—Hindu Marriage Ceremony, Hindu Festivals, Modern Hindu Society; Guru Gobind Singh—The Apostle of Human Brotherhood; Indian Culture in the light of Sanskrit Language; Śapathas in Ancient Sanskrit Texts: A Material Source For Culture; Bhoodan the Ancient Concept : Its Application in Modern Socio-economic context; Human Values: A Mirror to Indian Culture—Satya, Dharma, Dana, Ācāra or Sadācāra, Karuṇā, Paropakāra, Titikṣā (Kṣamā), Udyoga (Udyama), Santoṣa, Śauca, Śīla, Dhairya, Cittaśuddhi, Aucitya; Audārya (Liberality); प्रागैतिहासिक भारत में जातीय सम्मिश्रण; संस्कृत वाङ्मय में राष्ट्रीय भावना।

ISBN : 81-89537-09-1 / 2006 / Demay / Pp. 198

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

12. 6. 2007 दिनाङ्के दिल्ली प्रयाते

प्रियेभ्यो डॉ० कृष्णलालमहाभागेभ्यः नमस्ते।

मारतीयौरवं नाम तथा च यत्नगौरवम्।
काव्यद्वितयमालोच्य प्रहर्षः परमो मम ॥१॥

उदात्तभावो रमणीयशैली
निरन्तरश्चापि रसप्रवाहः।
पदानुबन्धो ऽरलश्लेषबन्धः
काव्यद्वये दृष्टिपथं प्रयान्ति ॥२॥

प्रकाशितौ काव्यवृतौ निबन्धनाः
शारदौघसम्यक् प्रविचारलाभाः।
सौम्या भवन्तः सुरसिद्धये स्वकालं
नयन्तित्वेति प्रार्थनतत्परो ऽस्मि ॥३॥

——— सदा भवन्मङ्गलाभिलाषी

सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recipient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor,
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res. : C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3.net.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph. : 24336644, 24336631

12. 12. 2006.

ओलावरस्थान् डा० रवामराजेनो १२.१२.२००६ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

माधवः, सप्रणयं प्रणमत्यागी।

पद्मं समासाद्य मनोऽभिरामं
सद्भिर्मवद्भिः प्रणयेन सृष्टम्।
स्पृहा स्मरं स्पृहणीयो विलास-
मानन्दकोटिं परमां गतोऽहम् ॥१॥

सभा कणेनाथ च दर्शनेन
प्रतीक्षितेनातिचिराय चेतो।
दुर्धर्षमद्भिः सहृदं समग्रवृत्तः
स्निग्धोकदूयो हृदि मे न माति॥२॥

प्राचीनमार्गेच्छा ओवरदर्शनीय-
स्थलानि लोकेषु सुविश्रुतानि।
प्रवेक्षणं तेन रसायनानि
मां पूरयन्तं प्रदावान् भूयान्नः॥३॥

मां मूरयो, धावसि गत्वा मत्तवत्
विश्रम्भेकेन विलम्बविवेकाः।
प्रधीतिनः शास्त्रचये श्रमेण
दिगन्तविश्रान्तयशोऽतिरेकाः॥४॥

प्रन्वेषमन्वेषमहं प्रयत्ना-
दुपैमि तान् मानितनेन मूर्ध्ना।
ते मौलयं देशवरस्य मोऽध
कल्याणकृत् तेषवधिः संस्तुतिर्नः॥५॥

उद्दीपयन् गानेन विपश्चिदुद्यः
कोलाहलेनामा पदभूत्सुधर्मः।
रामेश्वदेशको इतिग्रहा मो
ग्रन्थालया एता इति प्रवेदे॥६॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recipient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor,
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res. : C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3.net in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph. : 24336644, 24336631

संस्कारजन्या दृढतां गता मे
पाषाणलेखेव चिरं स्थिरेयम् ॥ १५ ॥

परन्तु यास्त्वेषु रुचिं विमर्ति
न ओडवि शिष्योऽप्यनुशास्ति तोऽध
उत्तीर्णतां वाग्-धृति केवलं स
तात्पर्यरीक्षा तु, तदस्य लक्ष्यम् ॥ १६ ॥

नास्य प्रवृत्तिः परिलक्ष्यते ऽद्य
पाठ्यत्व निर्धारित पुस्तके क्वः ।
प्रदेयुमन्यत्किमयीति तन्मे
दुःखं महच्चेतसि संनिधत्ते ॥ १७ ॥

न केवलं मेलनपुस्तकादि
छात्रा हृदामी परिशीलयन्ति ।
पाठ्यांशमात्रे इतरेऽपि तावः कथाश्च
व्यर्थं न तेऽन्यं परिशीलयन्ति ॥ १८ ॥

तात्पर्यरीक्षोक्तिरुदे प्रवृत्ति-
रार्षाभिमे नैव लक्ष्यते ऽद्य ।
तेषां रुचेर्मेतरदास्य पाठे
तेजोनिधानं हृदयं पठन्ति पाठम् ॥ १९ ॥

सखायः किमन्तो रघुवंशकाव्ये
स्यु न तेषां रुचेरल्पकारि ।
परीक्षिरेनं चरितं स्वर्जा एव
तेषां प्रवृत्तिर्विजयान्तरे नो ॥ २० ॥

न कालिदासस्य गिरां रहस्यं
न भारवे र्वा पुनरर्थगौरवम् ।
माघस्य नो वा विशदान् गुणांस्त्रीन्
बोद्धुं हि ते यत्नपरा भवन्ति ॥ २१ ॥

सञ्चाल्यं व्याकरणं हृद्यं कृत्वा
श्रीकाणेनेः पाठ्यं पुस्तकम् ।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recipient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor,
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res. : C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3.net.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph. : 24336644, 24336631

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recipient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor,
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res. : C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3.net.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph. : 24336644, 24336631

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri

Recipient of Padma Shri & President of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor,
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res. : C-248, Defence Colony,
New Delhi - 110 024
E-mail : ssarin@del3.net.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph. : 24336644, 24336631.

पातञ्जलं भाष्यमतेऽपदीपे –
समाप्तिमं प्रौढमनोरमं च ॥२१॥

ऽन्येषमन्ये क्रमतिं प्रयत्ना –
त्लाघे सुरेशं नहि तादृशं यः।
ऽहृद्धेतुकामो ऽस्ति परिश्रमेऽत्र
ग्रन्थानिमान् शब्दविदां नरेण्यान् ॥२२॥

न व्याकरणं केरणावलीं वा
न प्रक्रियासूत्रं न चैवार्थशास्त्रम्।
ऽप्रत्यक्षेतु मामे ऽस्ति समो ऽन्य कोऽपि
कालस्य तावद्विपरीतभावात् ॥२३॥

समक्षु सर्वैरिह दर्शनीयं
विचक्षणैरेषा महती पुरो नः।
रङ्गस्था रङ्गे विदुषां करिष्यीलीलानि
कालेन सारस्वतिनि विलोपमेन ॥२४॥

रङ्गौ दलोपेन विलोप एव
जायेत सत्यं शुभसंस्कृतेर्नः।
ऽहो नामस्मासु पदस्तिरेषं
तस्य प्रतीकं जगतीतले सा ॥२५॥

ऽप्रनिच्छतां ऽत्यग्र मया कथञ्चित्
जाने नहि प्रेरणया क्षमा तत्।
समानशीले षु यदा कदाचिद्
भाजां स्वकीयाः प्रकटीभवन्ति ॥२६॥

इत्येतदुक्त्वा प्रणयेन सत्सु
भवद्भुमं प्रार्थ्य महेश्वरं च।
संमोहितो ऽहं भवतां गुणौघै –
र्वाचं स्वकीयामुपसंहरामि ॥२७॥

ऽप्रक्षमवत्सु स्निग्धः
सत्यव्रतः शास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri`

Recipient of Padma Shri & president of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor,
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res. : C-248, Defence Colony,
New Delhi-110 024
E-mail : satyavratshastri@airtelbroadband.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph. : 24336644, 24336631

३०.०२.२००७.

मैनपुरी स्थात्

३०.६.२००६ दिनाङ्के श्री उमाशचन्द्र मिश्र महाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

स्वस्ति मान्येभ्यो विदांश्चिदपाश्चिमेभ्यः।

पत्रमाशीर्वदं रम्यं भवतां स्नेहसंयुतम्।
आनन्दस्यपरां कोटिमधरुक्षमहं गतः॥१॥
विद्याव्यसनिनो लोके मनाङ्मात्राः सुदुर्लभाः।
शास्त्रेऽकुण्ठिता बुद्धिर्भवतां क्रमते सदा॥२॥
वृत्तिर्लर्नायनेष क्रमः (१.३.३८) इत्यनेनात्मनेपदम्]
शतं जीवन्तु शरदस्ततो भूयोऽपि चेत्यहम्।
प्रार्थये पार्वतीजानिं भक्तिप्रवणचेतसा॥३॥
नानाग्रन्थाध्ययने व्यापृतोऽहमनारतम्।
आश्रुणवे परमं सौख्यं ब्रह्मानन्दसहोदरम्॥४॥
शास्त्रानुशीलने व्यस्तो यान्तं कालं न लक्षये।
लौकिके वृत्यजाते तु रुचिरेवास्ति मे नहि॥५॥
नौकां तातमिच्छामि गोष्ठीं च समासु च।
एकान्तैकरुचिस्त्यं सञ्जातोऽस्मि विदां वराः!॥६॥
"क्षणशः कणशश्चैव विद्यामर्थं च चिन्तयेत्।"
सूक्तिमेवं समाश्रित्य जापयामि स्वजीवितम्॥७॥
अन्यसूयन्त्यतो मद्गोष्ठीभ्यो जना अपि।
आनन्दस्यास्पदं मह्यं तद्दत्तं ते विदुर्महि॥८॥
बहु नाहं विकत्थामि विषयेऽत्र कृतश्रमः।
विद्वन्मान्तरमाश्रित्य गिरं स्वां संस्मरामि ते॥९॥
कदोक्तमानि रम्याणि मद्भक्त्या रचितान्यहम्।
पाठं पाठं सुखी धानि निर्वृतिं परमां गतः॥१०॥
अत्र तत्र मया किञ्चिदधामति निरूपितम्।
प्रदेशाद् भक्तामेव नाहं दृक्षोऽस्मि दोषतः॥११॥
एकाधिकशतं मुद्रा भक्तिभिः प्रेषिता मयि।
भक्तस्नेहप्रतीकत्वात् स्वीकुर्मन्ते मया ऽऽदरात्॥१२॥

आचार्यः श्रीउमाशचन्द्र

भवदीयः सारस्वतो बन्धुः
सत्यव्रतशास्त्री

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati Vidyamartanda
Prof. Dr. Satya Vrat Shastri`

Recipient of Padma Shri & president of India Certificate of Honour
Honorary Professor, Special Centre for Sanskrit Studies
Jawaharlal Nehru University
Formerly Professor and Head, Department of Sanskrit
University of Delhi
Ex-Vice-Chancellor,
Shri Jagannath Sanskrit University, Puri (Orissa)

Res. : C-248, Defence Colony,
New Delhi-110 024
E-mail : satyavratshastri@airtelbroadband.in
Website : satyavrat-shastri.net
Ph. : 24336644, 24336631

३० ई. २००६ दिनाङ्के दिल्लीस्थान्
डा० कृष्णलालमहाभागान् प्रति प्रेषितं पत्रम्

३०. ई. २००६.

प्रिया डा० कृष्णलाल महाभागा!

शुभाशीर्वादः।

वातरलुजरोग ग्रस्तोऽहं कासेन कठिनेन च।
महत्कष्टप्रदेनाहं प्रहेतुमक्षमं नहि ॥१॥
भवत्पत्रप्रतिवचो कर्हिचिद्दत्तमपि यत्नतः।
प्रकोपचित्तक्षोभादिवर्तनैः पत्रमेतत् प्रवर्तये॥२॥
नोत्तरं मया लेढं अद्यं पूर्वं कदाचन।
कासेन मिश्रभावानीनाक्षम्यासन् तदा मम ॥३॥
सर्वदाऽहं विषादेन ग्रस्तोऽहं व्यत्ययाधिमम्।
वार्धक्यं सर्वकष्टानां मूलमित्यवधारयन् ॥४॥
पूर्वं वयसि न मया कार्यसंरक्षणे मनः।
प्रदत्तामिति तत्रैव फलमेतत् प्रलभ्यते ॥५॥
निबन्धव्यो ग्रन्थ एष लेखव्यो लेखश्च नूतनः।
विचेतव्यं कार्यजातमेवमिदं भविष्यति ॥६॥
विश्रमाय क्षणो नैव दत्तोऽभूद्दत्तचेतसा।
वार्धक्यान्तरे विधिना हृता। शरीरमनसादितम् ॥७॥
शरीरसादे को बन्धुः कः सहायः स्वयश्च कः।
एकाकि जीवनं कल्यमूहसेऽस्तवनक्षमम् ॥८॥
कथमपि मन्दमन्दं प्रयत्नेन कार्यसिद्धिं कृतं मया।
वृत्तोपकारात्ते व्यथौदासीन्यं समाश्रितः ॥९॥
एवमेव खलु लोकस्य वर्धतेऽविचेतनं तथा।
नोत्तदयुक्तमते कश्चिन्नाद्य वा चरिष्यति ॥१०॥
एवमेव सर्वेदं स्यादिति बुद्धिं समाश्रितः।
यथा च शरीरस्य हानिर्वृद्धिं [illegible] ॥११॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सप्तस्वरान्वितं चार्चे पूजार्थं तव मे प्रभो।
युष्मासंस्मरतस्त्वत्तो अविच्छिन्नाक्षरा हरि॥ १२॥

[त्वत्तो = त्वत्तः। [ममेति मनोरथमात्रम् इत्यनेन दर्शनाकांक्षा-
भावः]

वर्षमेघायमेयं ज्ञानमेवान्तरात्मना।
रतः त्वयेषु वाचेषु ज्ञानमेघा क्रमो मम॥ १३॥

निरन्तरं स्नेहभरद्रवतः संस्मरान्यः हरम्।
वारिनेत्रेहमस्त्वन्तु स्तोत्राणि तिमंदिं नौ॥ १४॥

सदा भवन्तः सुखिनः सान्त्व तिग्रंथे क्रमम्।
इत्यनेनैव चैकाहं गिरं त्वामुपसंहरे॥ १५॥

सदा मंगलाभिलाषी —
सत्यव्रत शास्त्री

डा० कृष्णलालजी
ई-८६, विश्वनीड,
सरस्वतीविहार
दिल्ली

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

UN DATED

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

which all but overwhelmed him. These seem to have made him a fatalist through and through. His faith in Niyati borders on tragic fatalism. That is why he is so indifferent towards life. That inspite of all this indifference he went on doing his duty sincerely and devotedly speaks volumes for his strength of character. It is this which has made him the idol of millions of people of India.

In all the Āryan characters of the *Rāmāyaṇa* the idea of fate and destiny is deeply rooted. They seem to be in no doubt about the existence of a power called fate. There is only one character Lakṣmaṇa whose view on fate undergoes many changes as events and occurrences unfold themselves. In the beginning he has no faith in fate when Rāma decides to go to forest at the bidding of his father who is bound by a promise to Kaikeyī. Lakṣmaṇa feels hurt and in anger readily blurts out:

yathā hy evam aśauṇḍīraṁ śaundīraṁ bharatarṣabhaḥ ॥
kiṁ nāma kṛpaṇaṁ daivam aśaktam abhiśaṁasasi ।[8]

But he has no objection to accept the power of fate in consoling Rāma at the time of Sītā's abduction:

āśvasihi naraśreṣṭha prāṇinaḥ kasya nāpadaḥ ॥

sumahānty api bhūtāni devāś ca puruṣarṣabha ।
na daivasya pramuñcanti sarvabhūtāni dehinaḥ ॥[9]

Lakṣmaṇa's faith in fate is further strengthened when he has to leave Sītā in the forest at the bidding of Rāma. Here he seems to have resigned himself to the all-powerful fate. He feels that it is inexhorable:

vyaktaṁ daivād ahaṁ manye rāghavasya vinābhavam ।
vaidehyā sārathe nityaṁ daivaṁ hi duratikramam ॥[10]

And finally when Sītā is absorbed into the earth he has to utter the same words which Rāma had said once:

sarve kṣayāntā nicayāḥ patanāntāḥ samucchrayāḥ ।
saṁyogā viprayogāntā maraṇāntaṁ ca jīvitam ॥[11]

Here the climax is reached. Lakṣmaṇa who had a robust faith in Puruṣakāra lies prostrate at the feet of the cruel fate. Throughout the many unhappy events of his life he has learnt to

believe in the all-embracing power of fate. This, though inevitable, is unfortunate in the extreme.

Thus it would seem that Vālmīki had an intense faith in fate. But only the more hopeful aspect of it was more acceptable to him. Although at times he has had to say *pauruṣaṁ tu nirarthakam* (man's own effort is of no use) he has not attached, as it would appear from the study of the *Rāmāyaṇa*, an undue importance to this view. The behaviour of his characters has throughout been based on that concept of fate according to which fate or destiny is nothing but the effect of the actions done in previous births. On that account alone they could endure many difficulties and hardships with a cheer that is remarkable. Words like *pauruṣaṁ tu nirathakam* have a different meaning. The inner sense of these seems to be that man when faced with difficulties and hardships should not run about and feel overwhelmed by them. 'Pauruṣa' is this running about, going from place to place in a frantic search for anything to hold on. Such a man is advised by Vālmīki not to lose his mental balance and do all sorts of useless things when he is overpowered by difficulties. Nor should he make a fuss of them. He should endure them calmly and quietly and go on doing his duty undisturbed by many unhappy events and occurrences in his life.

REFERENCES

1. IV. 56.4
2. 11.88.11
3. IV.25.4.
4. I.59.20.
5. III.66.11.
6. V. 37.3.
7. VI. 110.23.
8. II. 23.7.
9. III.66.6 and 11.
10. VII. 50.4.
11. VII.106.2.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

हरिहरस्वामी यद्यपि केशवानन्द महाभागस्य सप्तमी वर्षे कृतवान्
(उपजातिवृत्तम्)
तथापि तस्य गुणगणगौरवम्
निजा विमलमतिरुदारो विधया राजमानः।
सज्जनानां वरेण्यो
भूयादिति पदवीं धृक् तापसानां वरेण्यो
जयति जगति धन्यः केशवानन्दसंज्ञः॥ १॥

मेधावति दृढनिष्ठः सिद्धलोकोपसेव्यो
'मनसि वचसि काये पुण्यपीयूषपूर्णः।
चकलजनहिताय' सिध्यमानो हि तीर्थं
स्वपदगति निजभावं बिभ्रदुच्चैरुरो धृक्॥ २॥

दृशदृशि विमला कल्पीर्ति रुद्दीपयमाना
भावगुहरमाद्रा मोदधारां तनोति।
पुनरुरुतरलो यो धर्मनार्यो विचार्य-
दिशति जनसमूहं धर्मतत्त्वं सपर्त्वी॥ ३॥

गुरुतरवचनोदन्यातिपूर्वं स्वमज्ञान
श्रुतिवचनरहस्यं बोधयन् यो ऽधिगम्य।
प्रवचनपटुतां स्वां निर्व्यमार्वि व्यरोति-
'विशकलितनिगूढानेक शास्त्रः स्वबुद्ध्या॥ ४॥

पुनरिह तु विमलभक्तिः सांस्कृते वाङ्मये यः
'लसति गुरुवचः शीर्षस्थं साधु साधुः।
इति निजजनहृदयाचारार्थमेव
मनसि दृढविधाय
तादृगतिदृढं वाचं शीर्षस्थार्थं विधाय
लघुमयमिति रम्ये चरितं व्यधात्सरसं कीर्त्या॥ ५॥

(अनुष्टुप्वृत्तम्)
यत्र विधालये दीक्षां दृढां चर्यां तपो ऽर्चिताः।
उत्कलानेन शिष्या ये संस्कृतं समुपासते॥ ६॥

भूयादिदं तीर्थमिहैव जीव्याल्लोकेषु दृढतरम्।
एतदं कुर्वते प्रेम्णा शाङ्करं लोकशङ्करम्॥ ७॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(xviii) Viśiṣṭa Samskṛta Sāhitya Puraskāra from Uttar Pradesh Sanskrit Academy, Lucknow in 1988.

(xix) Gītā Ratna Award at IX International Gītā Conference, New Delhi, in 1991

(xx) Saṁskṛta Sevā Sammāna from the Delhi Sanskrit Academy, Delhi in 1992.

(xxi) Fellowship of the International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada in 1993.

(xxii) Honorary Doctorate from the Silpakorn University, Bangkok, Thailand on July 19, 1993.

(xxiii) Honour : "Autorita Academiche Italiano Straniere, the Civil and Academic Authority of Italy for Foreigners" from the Government of Italy in 1994.

(xxiv) Vāgdevībhūṣaṇa title from Vāṅmaya-vimarśa, Delhi, 1994.

(xxv) Kālidāsa Award from the International Institute of Indian Studies, Ottawa, Canada, 1994.

(xxvi) Deva-vāṇi-ratna Honour from Devāṇi Parishad, New Delhi, 1994.

(xxvii) Special Award from Centro Pimontese di Studi Sui Medioed Estremo Oriente (CESMEO), Torino, Italy, 1995.

(xxviii) Honour from the Gadja Madah University, Yogyakarta, Indonesia, 1995.

(xxix) Selected Shāstra Chūḍāmaṇi Scholar by Rashtriya Sanskrit Sansthan (National Institute of Sanskrit, Government of India), 1996.

(xxx) Mānasa Sammāna from the Tulasi Manas Pratishthan and Tulasi Academy, Madhya Pradesh, Bhopal, 1997.

(xxxi) Royal Decoration Pancamatirekagunabhorn from His Majesty the King of Thailand, 1997.

BEGINNING OF LITERARY CAREER:

Started writing poetry at a very young age. When hardly twelve first Sanskrit poem "Sadrtuvarnanam" was published in the Samskrta-Ratnakarah, Jaipur, November, 1942.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

ऽथ प्रभुदयालवर्मणो हार्दिकमहोदयानामभिनन्दनग्रन्थरत्नमर्पयितुं वसेरे प्रस्तुतारने
ऽभिनन्दनमस्तवर्षी श्लोकान् पठामि

(द्रुतविलम्बितवृत्तम्)

गुणसुगन्धसुवासितदिक्तटं
प्रतिभया प्रभया च विभूषितम्।
विविधशास्त्रवगाहनतत्परं
प्रभुदयालुयुतं प्रणमाम्यहम्॥१॥

(उपजातिवृत्तम्)

सदस्वभावेषु सुधावबोधे-
ऽवनेन भूमिः सविशेषशोभा।
नक्षत्रतारानिवहसङ्कुलाऽपि
ज्योतिष्मती चन्द्रमसैव रात्रिः॥२॥

तीक्ष्णार्जवं मार्दवमात्मशुद्धिं-
वाचां रहस्याकलने च शक्तिः।
परोपकारप्रतिबद्धता च
ग्रन्थादेर्निर्माणविधौ च दक्षम्॥३॥

मुखे च नित्यं स्फुटमन्दहासो
दीर्घा च दृष्टिर्विशदा च बुद्धेः।
उदात्तता चेतसि चापि नित्यम्
ऽजविप्रवासेन गुणा वसन्ति॥४॥

स्वभावसिद्धं सदसद्विवेकं
स्वाभाविकीं लोकहितप्रसक्तिम्।
ऽनन्यसामान्यसुधारभावम्
एवं प्रशंसन्ति जनाः सदैव॥५॥

ग्रन्थाऽनेके रचिता ऽमीभिः
शास्त्राऽध्ययनेकानि च शीलितानि।
नैकैः सुधीभिश्च कृतो विमर्शो
देशेऽवनेकेषु कृता च यात्रा॥६॥

~~ऽथ धर्मशीलशङ्करवर्मणोऽनेके~~

ऽथालोचितो ऽनेकदिशं च पूर्व-
ग्रन्थोत्करो ग्रन्थिविभेदनेन।
नौका दिशश्चापि गवेषणाय
गवेषणार्थैः प्रकराय देहः॥७॥

---

१ सदसद्विवेकः सुधावबोधः, २ सदसद्विवेकशीलो व-
मनाप्योरुपसर्गयोः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

धेनु धनं कीर्श्च सरस्वती च
कुबेरदानं प्रसृतं यशश्च।
मुखे च दिव्या सहजा च कान्ति-
स्तेजः प्रकाशस्तपसार्जितश्च ॥ ८ ॥

एतान् गुणान् दुग्धान् उपभिनन्धसत्त्वान्
सौम्यावृतीन् सौम्यगुणाभिगम्यान्।
शुचेन्द्रवृन्दारकवन्द्यान्
पद्मप्रसूनैरहमर्चयामि ॥ ९ ॥

नवादिल्ली

तातपादपोपसेवी
सत्यव्रतः

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

[illegible] डा० सत्य धृष्णा लाल इलाहाबाद से 27.XI.1 को दिल्ली में किया गया

प्रिय बन्धुवर्य,

कुशल चाहता हूँ।

हस्तलिखित ग्रन्थ

काव्यग्रन्थो ऽतिशोभनः उपलब्धः।

पादिष्ठेति समारम्भो ऽनवद्यदुचगद्यस्य ॥१॥

सम्प्रेक्षितो मयाऽभिक्रमेऽस्मिन् प्रणयो वः हारद्यपेण।

चित्तेमुदां भरं मे गिरामगोचरं - ऽतारमिधुराम् ॥२॥

कवीन्द्रत्वे ऽभिनवेशः कृतं दुष्टो ऽभिलाषस्ते कस्तु।

प्रीणाति सन्मनो मे तेहि कृतिमुखो मयेऽधुना ग्रन्थः ॥३॥

ग्राहीभिर्नर्द्धिते ऽहं हर्षे शुभमना मयं वाचि

मनां स्फुटकामां कृतं हृदयामना मैर्मेरात्रः ॥४॥

कृतज्ञता

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

viśam[704]. *Viśam* is imperfect. The correct form would be *aviśam*. It may be pointed out that forms like *viśam* are quite interesting and are reminiscent of the Vedic injunctive which too is augmentless. The augmentless forms are quite common in the *Rāmāyaṇa* and the *Mahābhārata*. Still another augmentless form in the *Yogavāsiṣṭha* is found in the verse *apālya yad asad brahmā taraṅgān iva sāgaraḥ*[705]. The correct form here should have been *āsthat*. By Pāṇ. *asyates thuk* (7.4.17) the augment *thuk* (*th*) is added to the root as in the aorist. Besides, √*as* should take the augment *ā* (*āṭ*) since it begins with a vowel. In the form as it occurs in the *Yogavāsiṣṭha* both the augments *ā* (*āṭ*) and *th* (*thuk*) are missing.

A verbal form which, as it exists, is clearly, indefensible is *kārṣa* in the verse *tāni mā kārṣa bhos tasmāl lokadvitaya-siddhaye.*[706] The correct form should be *kārṣīḥ*, the aorist second person singular from √*kṛ* 'to do'. The commentator accepts this reading and explains it as a *chāndasa* form.

In place of the regular form *pratyeti* from √*iṇ*, 'to go' with the preposition *prati* the *Yogavāsiṣṭha* uses the irregular form *pratyayeti* in the verse *naṣṭaṁ bhūyas tad utpannam iti pratyayeti kaḥ*.[707] This is clearly indefensible.

The *Yogavāsiṣṭha* uses the desiderative form *prajīṣete* in the verse:

> *agnīṣomau mithaḥ kāryakāraṇe ca vyavasthite ।*
> *paryāyeṇa samaṁ caitau prajīṣete parasparam ॥*[708]

The regular form would be *jigīṣete*, though the *ātmanepada* would be open to objection. There is a twofold irregularity in *prajīṣete*. First, there is no usual reduplication by Pāṇ. *sanyaṅoḥ* (6.1.9). Second, there is no *kutva* by Pāṇ. *saṅliṭor jeḥ* (7.3.57). In the words of the commentator, *jeḥ sani dvitvakutvayor abhāvaś chāndasaḥ*. *Prajīṣete* of the text is, therefore, ungrammatical.

Ātmanepada and Parasmaipada

So far as the *ātmanepada* and *parasmaipada* are concerned there is a lot of confusion in the *Yogavāsiṣṭha*. Very often the *parasmaipada* terminations are added in the place of the regular

ātmanepada and the *ātmanepada* terminations used at times in lieu of the regular *parasmaipada*. In common with the Purāṇas, the *Yogavāsiṣṭha* frequently contravenes Pāṇini's regulations on the use of these terminations. A few of these are selected for discussion below.

By *viparābhyāṁ jeḥ* (1.3.19) Pāṇini ordains the *ātmanepada* after √*ji* when it is preceded by the prepositions *vi* and *parā*. The *Yogavāsiṣṭha* contravenes this rule by using *vijeṣyanti* in *nāhaṁkāraṁ prayāsyanti vijeṣyanti ca tān surān*[709]. *Vijeṣyanti* is, therefore, un-Pāṇinian. Again we read *avatiṣṭhati* in the verse *cid eveyaṁ śilākāram avatiṣṭhati bibhratī*'[710], for the regular *avatiṣṭhate*. Similary, in the verse *tathā santiṣṭhati sa bhikṣukaḥ*[711], the form *santiṣṭhati* is used for the regular *santiṣṭhate*. In both these cases, the author has disregarded Pāṇini's well-known rule, *samavapravibhyaḥ sthaḥ* (1.3.22).

The √*īkṣ* is *anudāttet*. It is, therefore, *ātmanepadī*. The *parasmaipada* form *prekṣa* in the verse *jīvann eva mahābāho tattvaṁ prekṣa yathāsthitam*[712] is manifestly un-Pāṇinian. It should be *prekṣasva*. √*Rabh* too is *ātmanepadī*. So *samārabhet* in *parasmaipada* optative is irregular. It shuld be *samārabheta*. It occurs in *abhyāsena bhayaṁ tasmāt samam eva samārabhet*.[713] The root *sah* has been mentioned among the *amudāttet* roots in the *Dhātupāṭha*. It is, therefore, *ātmanepadī*. Its forms in the *parasmaipada*, would be, therefore, irregular and un-Pāṇinian. In the *Yogavāsiṣṭha* we have *sah* in the *parasmaipada* in the verse *no saṅgam eti gatasaṅgatayā phalena karmodbhavena sahatīva ca dehabhāram*.[714] Among the *anudāttet* roots which should have the *ātmanepada*, but which are used with the *parasmaipada*, the root √*vṛt*, '*to be*', deserves special notice. Parasmaipada suffixes are permitted after this root only in the future (*lṛṭ*) and aorist (*luṅ*). In other tenses and moods it is to have only *ātmanepada* suffixes. But in the *Yogavāsiṣṭha* even in the Present, the *parasmaipada* is used with the root. Thus we have the form *anuvartāmi* in the Present first person singular for *anuvarte* in the verse *yathāprāpto'nuvartāmi ko laṅghayati sadvacaḥ*.[715] There are certain specified senses in which the *parasmaipadī* roots take the

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

१) पुष्पिकाऽक्षरकुमारः २) सुरानन्दः ३) सुरानन्दः ४) सुरानन्दः ५) सुरानन्दः ६) सुरानन्दः ७) सुरानन्दः ८) सुरानन्दः ९) सुरानन्दः १०) सुरानन्दः ११) सुरानन्दः १२) सुरानन्दः १३) सुरानन्दः १४) सुरानन्दः १५) सुरानन्दः १६) सुरानन्दः १७) सुरानन्दः १८) सुरानन्दः १९) सुरानन्दः २०) सुरानन्दः २१) सुरानन्दः २२) सुरानन्दः २३) सुरानन्दः २४) सुरानन्दः २५) सुरानन्दः २६) सुरानन्दः २७) सुरानन्दः २८) सुरानन्दः २९) सुरानन्दः ३०) सुरानन्दः ३१) सुरानन्दः ३२) सुरानन्दः ३३) सुरानन्दः ३४) सुरानन्दः ३५) सुरानन्दः ३६) सुरानन्दः ३७) सुरानन्दः ३८) सुरानन्दः ३९) सुरानन्दः ४०) सुरानन्दः ४१) सुरानन्दः ४२) सुरानन्दः ४३) सुरानन्दः ४४) सुरानन्दः ४५) सुरानन्दः ४६) सुरानन्दः ४७) सुरानन्दः ४८) सुरानन्दः ४९) सुरानन्दः ५०) सुरानन्दः ५१) सुरानन्दः ५२) सुरानन्दः ५३) सुरानन्दः ५४) सुरानन्दः ५५) सुरानन्दः ५६) सुरानन्दः ५७) सुरानन्दः ५८) सुरानन्दः ५९) सुरानन्दः ६०) सुरानन्दः ६१) सुरानन्दः ६२) सुरानन्दः ६३) सुरानन्दः ६४) सुरानन्दः ६५) सुरानन्दः ६६) सुरानन्दः ६७) सुरानन्दः ६८) सुरानन्दः ६९) सुरानन्दः ७०) सुरानन्दः ७१) सुरानन्दः ७२) सुरानन्दः ७३) सुरानन्दः ७४) सुरानन्दः ७५) सुरानन्दः ७६) सुरानन्दः ७७) सुरानन्दः ७८) सुरानन्दः ७९) सुरानन्दः ८०) सुरानन्दः ८१) सुरानन्दः ८२) सुरानन्दः ८३) सुरानन्दः ८४) सुरानन्दः ८५) सुरानन्दः ८६) सुरानन्दः ८७) सुरानन्दः ८८) सुरानन्दः ८९) सुरानन्दः ९०) सुरानन्दः ९१) सुरानन्दः ९२) सुरानन्दः ९३) सुरानन्दः ९४) सुरानन्दः ९५) सुरानन्दः ९६) सुरानन्दः ९७) सुरानन्दः ९८) सुरानन्दः ९९) सुरानन्दः १००) सुरानन्दः

१. अचलाचलनिर्मुक्तं चरमुक्तं चरादपि (५.४.७६)) सूत्रेऽत्र स्त्री-

पुंसव्यतिरिक्तचरमुक्तं चरादपि (५.४.७६)) सूत्रेऽत्र स्त्री-

२. समभिरोहति वर्तमानसमाः (३.४.४) इत्यनेन सामान्यकालविहितस्य लकारस्य

स्थाने भविष्यत्कालविहितस्य लृटः समभिरोहति वर्तमानसमाः (३.३.१३२) इत्यनेन

भविष्यत्कालविहितस्य लृटः स्थाने भविष्यत्कालविहितस्य लृटः आदेशः।

३. समो गम्यृच्छिभ्याम् (१.३.२९) इत्यनेन गमेः आत्मनेपदं विधीयते।

---

१. प्रसिद्धिः

राघवेन्द्रगोविन्दचन्द्रविरचितो लोकस्मृतिप्रकाश

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

जयपुरवास्तव्यान्

डा० नारायण-
शास्त्रिकाङ्कटमट्टा-
भागान् प्रति प्रेषितं
पत्रम् | तिथेरुल्लेखो
ऽत्र नास्ति

(स्वेच्छया)

जयपुरमभिगत्याधुना पुनर्मे [illegible] श्रीमतां लो
सुकृतकृति सुलभं मकंटदर्शनं [illegible] यत्कृतो मे [illegible]
[illegible] प्रचलतरमनूनमे मानसे ऽनिष्टमस्थैः
मनुचिवामिदामित्थं नो मया भाषितानि ॥१॥
जगति विविधाकूतैः मूढयमाना खलेन
मनसि कचरितं कार्ये पारवश्यं दधानाः |
यदहि किमपि वित्थं [illegible] मनस्तो
[illegible]
निजगतिमजमक्षुद्रा मद्विधा न्यो चलन्ति ॥२॥
यदहि मनसि कदाचिच्चञ्चलत्वेन सद्यो
न च निजगुरुहृदये ते स्मरन्ते कदाचित् |
यदहि च निजकुटुम्बं मर्तुमिते लङ्घनेते
समयमिति दधौ वा न्यो चलीवैव सत्यम् ॥३॥
मम मनसि सदैव प्रादुरास्ते विचारो
बुध जनगणदृङ्मः प्रादधीयो मयेति |
त इह तु मम वेचारो मूते कार्यलक्षं
यदहि जगति लक्ष्मीहा मूढ्यते ऽल्पदृधात्मम् ॥४॥
किमिव कमिह जगत्यां जीवितं क्षत्र नृणां
क्षणमपि नहि जन्मे लाघवं संप्रयोगात् |
इयमतिमहतीनां तुल्यता यत्र दीर्घ-
किमपि किमपि हृद्यं दृष्टिसंतर्पणादि धातम् ॥५॥
इदय च सुलभं मां तेन चित्तं स्वकीयं
प्रथमकृतिरहो मे प्रेमलाघुज्जभाजा |
वचनमिति विचित्रं मे स्फूर्तिमाप्तिं सदम्र-
मतिरचकुटुम्बकं वै मोदयाऽऽलदेहो स्फुरन्ति ॥६॥
न खलु बहुत जास्ते यावदेवेऽत्र मयीति
विविधविषय चिन्ता चान्तचेता मुधामि |
यथामेव मम काव्यं दूरगीमा ऽस्फुरन्ती
ऽतिरतिमहिते काले ग्रन्थ पूर्णा ऽजनिष्ये ॥७॥
नहि मम सुत ऽस्ते संस्कृते ऽतिप्रवीणो
न च बहुरुचिरस्य प्राकृतस्ये नाऽभिज्ञे ऽस्ति |
ऽभिनवविबुधेऽवेत्ते वाक्ति [illegible] पुण्यमेवा-
मितरचिरपि वं चिरं [illegible] कोऽपि हि ॥८॥
भजनकविवरेऽवेत्ते वाक्ति [illegible]
(स्वलेखनम्) [illegible] सा [illegible]
[illegible]
परमचटुलस्य लक्ष्यते वै जनानाम् ॥९॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(9)

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

जयपुर वास्तव्यात्
डा० नारायणशास्त्रिणो
पाद्म-महात्मानात्
लेखितं पत्रम्।
तिथेरुल्लेखोऽत्र
नास्ति

मैवं यमस्त्रासकरं हृदं ममामुतः
प्रहर्षक्रमकौ शिरांसीवोत्कीलयन्मदः।
तवास्तेन धनेशेन नमो नलेन
प्रणामान्ते न यानं ते प्रेक्षमाणमि॥ १॥

ददेवानुमुतं प्राप्तस्यां मन्यते—
एतदेवातिदुःखकरं ~~[illegible]~~ मयादिति ~~[illegible]~~ मन्यते।
विषयासक्तचित्तानां गुणदोषौ न विद्यते॥

~~[illegible]~~ शोभनमत्यन्तमेवातत्त्वोत्तो॥२॥
न ह्यात्मनर्गिरयां नो वांस्तेहृदयं
नवा ऽमर्षो व्यसनाद्व्यसनमाचरितुमिच्छतः।
नो वा ऽऽत्मीयमानवेन लोकप्रकृतिः
नैवा ऽऽत्मज्ञमातो। मिथ्याप्रकृतिः कदाचित्॥३॥

निर्ज्ञानपण्डितमन्यमानी ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ वदुत्र
स्वकीये दिले वक्षनिच्छुः परेषाम्।
मतानि प्रदृष्ट्वा विमतस्य प्रमाणे
~~[illegible]~~ स्वकीयं मतं स्थापयन्ति
कृत्येषु कृत्येषु मैवाधिकारो नेयं प्रभुक्षाः॥४॥
विवेकोऽरत्नोऽकीर्तेः चेतं दुनोति।
मनुष्यान् हन्तैवलुब्धान् दधानः
दशास्यो न लिप्तो लेभां विवेकोऽस्तस्यत्व॥५॥
न वैदेहमेषां प्रकृतिर्नो हस्तः
एषा स्मर्यते श्लोकमार्यां वयोऽत्र।
विनाहेतुद्वेषो नैव लोकोऽधमेते
मृशंसा निष्टुराः समस्तोऽपि देहो॥६॥
वमा
दीनिमे ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ मृशंसा
जानानाहन्तु कामोः स्वकार्येषु सक्तान्।
स्वहिंस्रप्रवेमेचातिगर्हं विरुद्धं—
स्वरक्षो वक्तृतां स्वयमेव प्रदृष्टम्॥७॥
मयैं ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ स्यात्
मवेत्तमापि वाक्यौचरोधस्तदीयः।
शठा एतदेवाभिवान्तीति नान्यत्
कुमार्गं सुमार्गं स्वकास्तं कृन्तः॥८॥

एतत्पद्यानि (उपजातिवृत्तम्)
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

इत्येवं सम्प्रदायविभक्तो नोदयः

शैवः शैवस्य विदधातु निग्रहम् ॥ ६ ॥

निग्रहाद्यं लक्षयति शैवो दण्डी

चिरायुषः सकृतिं कर्तुमाप्तम्।
प्रत्यक्षालोकृष्टं जगतो विधाय
सत्यक्षमाहेच्छति शास्त्रतो यः ॥ १७ ॥

सत्यं हि शास्त्रतो [illegible] लक्षणलोकतः स्यात्
निश्चयतो नयतेन हेतु [illegible] सः स्वकार्ये।
शेषो [illegible] परजा ततः स्यात्
सम्यक् च योगस्य सुखं च योनः ॥ १८ ॥

उद्योगशास्त्रादु विरज्यते स्याद्-
प्राणिक्षयं दृष्ट्वेव रामजन्म स्यात्।
तो हानिकारकापि मर्मनुमर्म:
प्रयोगशास्त्रादु रलाभ्नेयुः ॥ १९ ॥

प्रद्यादका कीलमर्मः प्रमेण
विद्यार्थिनो ऽधाच्चयितुं प्रहृताः।
शूरत्वाणि सम्यक् परिशीलयन्तो
शैलेषजा कार्यरता भवेयुः ॥ २३ ॥

एतो सम्प्रदायविभूरी कृत्य नो हृदयोत्थं तम्॥

अशुतोषो वितनुकान्तः
मत्तमेघः शिवः कुर्यादिच्छाप्रयोगं। शिवतातिः शिवकम् ॥ १४ ॥

प्रपञ्चतः

इति निवेदना

उपनिषद्ब्रह्मयोगिनः

---

१. वश कान्तौ इच्छस्य प्रथमपुरुषैकवचने रूपम्। कान्तेरिच्छा

प्रत्तडावादी। [illegible] तालोऽधु मेघमादकिनः

प्रत्यरीसरीति।

सर्वत्र लोभ

हि [illegible] नदी नोदेति [illegible]

देशो विदेशो [illegible] नदीनुतीति॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मान्या महाकवयः

तं प्रणामं प्रणमाम्यहम्।

ॐ ह्रीं क्लीं ब्लूं विजयेति पर्व
सुरवाक्यते[1] येन समस्तलोकः।
विधाय सम्यङ् नवरात्रपूजा-
मुच्चर्च्चते[2] मूर्तिविसर्जनैः च॥१॥

रात्रिव्यमूढेन जनो निभाल्य
श्रीरामलीलां मुदितान्तरात्मा।
दशाननस्याकलितां विकल्पैः
नितीश्च कापाद्विजुगुप्सनेऽक्षि॥२॥

ऋक्षीद् दशास्यः श्रुतसारदृश्वा
सम्मान्यनिष्प्रकिंबले प्रजातः।
तथाऽक्षमूढ् बुद्धिविपर्ययोऽस्य
वामे विधौ बुद्धिबलं न मातेः॥३॥

विमर्शिणाद्यैः परिबोधितोऽपि
हितैरकिम्नैव वचः स तेषाम्।
ऋङ्गीचकारादित्तु कापथं[4] सः
संरक्षिभेजे कालपरीतचेताः॥४॥

ननाश सोऽङ्गं नहि जीवकाशं[5]
लङ्कां निनाजावे तु नाशमार्यैः।
विवेकशून्यो नाहि केवलं स्वं
विनाशमेदो! इतरानपि स्वान्[6]॥५॥

श्रीरामलीला प्रतिवर्षमेव
सङ्गच्छमानः स्वसुहृज्जनेन।

---

१. सुरकादिभ्यः ऋर्तृवेदनाधम् (३.१.१८) इत्यनेन धम्प्रत्ययः। सुरं वेदयते ऽनुभवतीत्यर्थः।
२. समुदाङ्भ्यो यमोऽग्रन्थे (१.३.७५) इत्यनेनात्मनेपदम्।
३. जुगुप्साविरामप्रमादार्थानामुपसङ्ख्यानम् इति वार्तिकेन पञ्चमी।
४. आ पथ्यक्षयोः (६.३.१०४) इत्यनेन कुत्सिताद्यर्थस्य कादेशः।
५. क्रीजीनीक्नूक्ष्मायोनशिवहेः (३.४.४३) इत्यनेन नाप्रत्यये ऽकार्दिषु यथाविध्यनुप्रयोगः (३.४.४६) इत्यनेन नशेरनुप्रयोगः। जीवः=जीवितं ननाशेत्यर्थः।
६. स्वान् बन्धूनित्यर्थः।
७. समो गम्यृच्छिभ्याम् (१.३.२९) इत्यनेनात्मनेपदम्।

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मान्या महाकवयः

तत्प्रणयं प्रणमत्यामि।

प्रख्यातिं युग्यं विजयेति पर्व
सुरवायते[1] येन समस्तलोकः।
विधाय सम्यङ् नव राघवीया-
मुचच्छते[2] मूर्तिविसर्जनं च॥१॥

राघिवकमूलेन जनो निमाल्य
श्रीरामलीलां मुदितान्तरात्मा।
दशाननस्याधितिं विकर्तुं
निरीक्ष्य दाशाङ्घ्रिजुगुप्सनले द्रवेत्[3]॥२॥

प्रकाशेद् दशास्यः भुताधारदृश्वा
समस्तान्यतेजस्विकुले प्रजातः।
तथा ऽजमूद् बुद्धिविधर्मयोऽस्य
वामे विधौ बुद्धिबलं न भाति॥३॥

विमर्शणाद्यैः परिशोधितोऽपि
हेतौरधिम्नैव वचः सतेषाम्।
प्रवृत्तिचक्रा रावितु कामथं[4] स
सँरेभ श्रीजे कालपरीतचेताः॥४॥

ननाद सोऽयं नहि जीवनाशं[5]
लङ्कां निनायाशु न राक्षसार्थम्।
विनेयशून्यो नहि केवलं स्वं
विनाशयेद्वो! इतरानपि स्वान्[6]॥५॥

श्रीरामलीला प्रतिवर्षमेव
सङ्गच्छमानः[7] वसुहेजनेन।

---

1. सुरवायतेऽर्चतिकर्मा (३.१.२८) इत्यनेन क्यङ्। सुवं वेदयते प्रत्युपकरोतीत्यर्थः।
2. समुदङ्भ्यो यमोऽग्रन्थे (१.३.७३) इत्यनेनात्मनेपदम्।
3. गुगुप्साविरामप्रमादार्थानामुपसङ्ख्यानम् इति वार्तिकेन पञ्चमी।
4. या पथ्यक्षयोः (६.३.१०४) इत्यनेन कुत्वाभावस्य कादेशः।
5. ऋत्र्योर्गीर्विषुरुक्षयोर्नशिवहोः (३.४.४३) इत्यनेन णमुलि अकादिषु यथाविध्यनुप्रयोगः (३.४.४६) इत्यनेन नशेरनुप्रयोगः। जीवः=जीवितं ननाशेत्यर्थः।
6. स्वान् बन्धून् इत्यर्थः।
7. समो गम्यृच्छि... (१.३.२९) इत्यनेनात्मनेपदम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

मान्या महाकवयः,

सप्रणामं प्रणमाम्यहम्।

प्रबोधयन्ति जगदं विजृम्भेति वर्ष
सुरवर्त्मते[1] येन समस्तलोकः।
विधाय सम्यङ् नव रात्रिपूजा-
मुद्यच्छते[2] मूर्तिविसर्जने च॥१॥

रामेण कमूर्ध्वमेव जातो निभाल्य
श्रीरामलीलां मुदितान्तरात्मा।
दशाननस्याधमतां विधत्ते
नितरां च दाक्षिणात्यः[3] प्रपञ्चे प्रवृक्॥२॥

प्रकाशते दशास्यः श्रुतिचारदृश्वा
सम्मान्यविप्रर्षिकुले प्रजातः।
तथा ऽप्यभूद् बुद्धिविपर्ययोऽस्य
वामे विधौ बुद्धिबलं न मानम्॥३॥

विमर्शिनाद्यैः परिबोधितोऽपि
हेतोरधिगमैर्नैव वचः स लेभाम्।
प्रवृद्धिवक्षारयितुं कथंचि-
त्संहारिश्रीमे कालपरीतचेताः॥४॥

नवाहतो ऽयं नहि जीवनाशं[4]
लब्धुं निमज्जादिह भारमार्तम्।
विवेचयन्तो नहि केवलं स्वं
विनाशमेवो! इतरानपि स्वान्[5]॥५॥

श्रीरामलीला प्रतिवर्षमेव
सद्यः प्रबुद्धमानः[6] स्वजनैर्जनैश्च।

---

१. सुरवर्त्मदेवः अर्तेर्देवनार्थस्य (३.१.१८) इत्यनेन मन्प्रत्ययः। सुरं देवयते प्रकाशयतीत्यर्थः।

२. समुदाङ्भ्यो यमोऽग्रन्थे (१.३.७५) इत्यनेनात्मनेपदम्।

३. शुगुप्सा विराम प्रमादार्थानामुपसङ्ख्यानम् इति वार्तिकेन पञ्चमी।

४. वा पदन्तस्य (६.३.१०४) इत्यनेन नञ्शब्दस्य वादेशः।

५. कर्तरीच्छार्थकयोर्नशिवहोः (३.४.४३) इत्यनेन णमुलि अकादेशे यथाविध्यनुप्रयोगः (३.४.४६) इत्यनेन नशेरनुप्रयोगः। जीवः=जीवितं ननाशेत्यर्थः।

६. स्वान् बन्धून् इत्यर्थः।

७. रामो दाशरथिः शूरः (१.३.२६) इत्यनेनात्मनेपदम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

लोकस्य नालोक्यते जातौ धो
रसं समास्वादयते च तस्य ॥ ६ ॥

श्रीरामलीलास्थलकावतरति

तदैव दृष्टुकामाः शतशोऽथ लोकाः।
महोत्सवोऽयं रुचिमादधाति
यथाविधेचेतनवशाद्वसुध्यम् ॥ ७ ॥

अथाकुलद्वारे विविधो विचित्रो
लोकान् हि विस्मापयति प्रकामम्।
सामान्यमिन्नं जगतीतलेऽस्मिन्
लोकाभसत्यं स्वदते नितान्तम् ॥ ८ ॥

[1]तं हेतुं रामकथाप्रियत्वं -
मानेयदेशोऽधिपतिं पृष्टवाह।
वाक्यज्ञलोको द्विविधानि यत्र -
प्यनेकतीरित्याह विशिष्टहेतुम् ॥ ९ ॥

सन्त्यर्थरत्नानि महाबलानि
यानाकरस्रष्टुरुदीक्षितानि लाक्षत्।
सर्वंग्रहाण्यन्धतमांसि दृष्ट्वा -
कराल वक्त्राणि भयावहानि ॥ १० ॥

[2]सुदुर्वान्नेत्रयुगानि दीर्घ -
कायानि हित्वैव सरन्ति भूमौ।
विलोक्य केचिद्रसनानि महान्त्यनानि
मूलण्डवद्दन्तुरवक्त्रकाणि ॥ ११ ॥

रामस्य एवात्र लसन्ति साधु -
शिरोमणीनां धुरि सँस्थितानि।
श्रीरामभद्रार्पितचित्तकानि
विभीषणादीन्यविभीषणानि ॥ १२ ॥

क्षणमास्वपन्तावनोद्रितानि
दं भालमेवाथ गतानि निद्राम्।
स्थितानि धैर्ये यथे युगमान्त -
स्थितानि विज्ञानानि ॥ १३ ॥

(स्वेदं)

इन्द्रस्य जेतुं यशसां विचेतुं
जनोऽस्ति देक्षेऽत्र हि मेघनादः।

---

१. सत्यर्थकस्य कृधातोर्लटि प्रथमपुरुषबहुवचने रूपम्।
२. सुदुर्वे रात्रन्तप्रयोगे बहुवचने। अथ शाकुन्तलीयस्य द्वाया इवरन्ति विविधा मयमादधानाः सन्ध्यापयोद-कदेशाः विशेषाशानाम् (३.२४) इत्यस्य

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सत्या महाकवयः

सप्रणयं प्रणमाम्यहम्।

यद्धालितं पुण्यं विजयेति पर्व
सुरक्षायते[1] येन समस्तलोकः।
विधाय सम्यङ् नवरात्रपूजा-
मुच्चक्षते[2] मूर्तिविसर्जने च॥१॥

रात्रिव्यमूढेव जनो निभाल्य
श्रीरामलीलां मुदितान्तरात्मा।
दशाननस्याधमतां विचक्ष्य
निरीक्ष्य दाधाक्षिजुषं[3] पलेद्रुक्॥२॥

यद्भारतीं दशास्यः श्रुतधारदृश्वा
सम्मान्य विप्रर्षिकुले प्रजातः।
तथाऽक्षमूढ बुद्धिविपर्ययोऽस्य
वामे विधौ बुद्धिबलं न भाति॥३॥

विमर्शनाद्यैः परिबोधितोऽपि
हितोपदेशैर्नैव वचः सतेषाम्।
अङ्गीचकारादितु कामथं[4] स
संहारिभिः कालपरीतचेताः॥४॥

मनोहरं सोऽयं नहि जीवनाशं[5]
लङ्कां निजायादितु नाशमार्गम्।
विवेकशून्यो नहि केवलं स्वं
विनाशमेवो! इतरानपि स्वान्[6]॥५॥

श्रीरामलीला प्रतिवर्षमेव
सङ्गच्छमानः[7] सकुतूहलजनेन।

---

१. सुरक्षादैभ्यः भर्तृवेदनायाम् (३.१.१८) इत्यनेन सन्यङ्। सुरं वेदयते इत्यनुभवतीत्यर्थः।

२. समुदाङ्भ्यो यमोऽग्रन्थे (१.३.७५) इत्यनेनात्मनेपदम्।

३. जुगुप्साविरामप्रमादार्थानामुपसङ्ख्यानम् इति वार्तिकेन पञ्चमी।

४. आ पथ्यक्षयोः (६.३.१०४) इत्यनेन कुत्सायस्य कादेशः।

५. क्रञ्जीवबुक्लमयोर्नशिवहोः (३.४.४३) इत्यनेन णमुलि अकादिषु यथाविध्यनुप्रयोगः (३.४.४६) इत्यनेन नशेरनुप्रयोगः। जीवः=जीवितं नाशयत्यर्थः।

६. स्वान् बन्धूनित्यर्थः।

७. समो गम्यृच्छिभ्याम् (१.३.२९) इत्यनेनात्मनेपदम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

रलं समास्वादयते च तस्याः ॥ ६ ॥

श्रीरामलीलास्खलकावतरन्ति

तदैव दृष्टकामाः शतशोऽथ लोकाः।
महोत्सवोऽयं रुचिमादधाति
यथानवैचित्र्यवशाद्वसन्तम् ॥ ७ ॥

अथाकुलद्वारे विविधो विचित्रो
लोकान् हि विस्मापयति प्रकामम्।
सामान्यभिन्नं जगतीतलेऽस्मिन्
लोकाप्रसत्यं स्वदले निलीनम् ॥ ८ ॥

किं हेतुकं रामकथाप्रियत्वं -
मानेयदेशोक्षिति पृष्ट आह।
यत्र त्वलोको विविधानि वाच-
प्यत्रेयतीत्याह विशिष्टहेतुम् ॥ ९ ॥

सन्त्यत्र रक्षांसि महाबलानि
भोगाक्षरक्षव्यरुचीनि लावत्।
सर्वंग्रहाण्यन्धतमांसि दंष्ट्रा-
करालवक्त्राणि भयावहानि ॥ १० ॥

एभुङ्क्तान्नेत्रयुगानि दीर्घ-
काजानि द्वयेव क्षरन्ति[1] मूर्ध्नौ।
विकीर्णकेशानि महास्वनानि
मूलण्डवद्दन्तुरवक्त्रकाणि ॥ ११ ॥

तन्मध्य एवात्र लसन्ति साधु-
शिरोमणीनां धुरि स्थितानि।
श्रीरामदार्ढ्यं चित्तकानि
विभीषणादीन्यविभीषणानि ॥ १२ ॥

अथमास्वपर्यन्तावनोद्वेतानि
हं भालमेवाथ वातानि निद्राम्।
स्थितानि धैर्यं यथे युगमान्त-
(ऋग्वेद) स्तरानि विलक्षणानि ॥ १३ ॥
इन्द्रस्य जेतुं यशसं विचेता
जन्मास्ति देव्येऽत्र हिमेघनादः।

---

१. नत्यर्थकस्य नट धातोर्लटि प्रथमपुरुषबहुवचनेरूपम्।
२. कृवि के यङन्त प्रयोगे बहुवचने। अत्र यङ्लुगन्तस्यैवस्य धायाश्चरन्ति विविधा भयमादधानाः सन्ध्याक्षयोद्-करदीशाः विशीलशीलानाम् (३.२४) इत्यस्य चक्रवर्ती।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

कोत्साह मालोक्य ते जानीधो
रसं क्रमास्वादयते च तस्याः ॥ ६॥

श्रीरामलीलास्थलमाप्तवन्ति
तदै डधुक्कामाः शतशोऽथ लोकाः।
महोत्सवोऽयं रुचिमादधाति
यथानवीनेचेतनवशादद्भुत्यम् ॥ ७॥
अथानुसङ्गे विविधो विचित्रो
लोकान् हि विस्मास्यति क्रमात्तम्।
सामान्य मिन्नं जगतीतलेऽस्मिन्
लोकाग्रहत्यं स्वदले निलान्तम् ॥ ८॥
किं हेतुकं रामकथाप्रियत्वं -
मानेयदेशोक्षितिपुष्टशाङ्ग।
यत्र व्यलोको विविधात्मनेवा-
प्यत्रेत्रतीत्याह विशिष्टहेतुम् ॥ ९॥
सत्यर्थ रक्षांसि महाबलानि
कालाक्षरद्रव्यकचीनि लावत्।
सर्वग्रहाण्यन्धतमांसि दंष्ट्रा-
करालवक्त्राणि भयावहानि ॥ १०॥
सभुङ्गवान्नेत्रयुगानि दीर्घ-
काजानि हृत्येव स्फरन्ति[1] भूमौ।
विकीर्णकेशानि महास्वनानि
मूलण्डवद्दन्तुरवक्त्रकाणि ॥ ११॥
तान्मध्य एवात्र लसान्नि साधु-
शिरोमणीनां धुरि संस्थितानि।
श्रीरामभद्रार्पित चित्तकानि
विभीषणादीन्यविभीषणानि ॥ १२॥
(ऋग्वेद) षण्मासकर्मन्तावनोद्वेतानि
हं कालमेवाथ यावानि निद्राम्।
स्थितानि धर्मे यथि युध्यमानर्ण-
सङ्घातानि विलक्षणानि ॥ १३॥
इन्द्रस्य जोत्या यशसं विचेता
जयत्यसि देव्येऽत्र हिमेधनादः।

---

१. सत्यर्थकस्य स्फुरतेर्लोटि प्रथमपुरुषबहुवचने रूपम्।
२. क्रीडे रात्रन्त प्रयोगे बहुवचने। यथाकुन्तलीयस्य २।
द्यायाश्चरन्ति विविधा मपमादधानाः सन्ध्यापयोद-
करविशाः विरहितासनानाम् (३.२४) इत्यस्य
टद्धायाः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

दशाननं त्वाद्य मुक्तनाधिनाथो
दशाननोऽ क्षत्र दृशं प्रयाति ॥ १३॥

स्कन्धस्थ हुर्धरकराः प्रवीरा
हनूमदाद्या जगतोऽभिवन्द्याः।
का[1]वेदमेकं च मनुष्यजन्मनि च
वीर्यं च विस्मापकृतो[2] जनौ द्वौ ॥ १४॥

स्कन्धस्थ सम्पाति जटा मुकल्पा
गृद्धा विहङ्गा ग्रहणे प्रवीराः।
निमुध्यमानाः सह रावणेन
ग्राणान् जहुः स्वान् स्वजनैकचेतसः ॥ १५॥

प्रकाशचारित्वकृते खेषु मैत्री
मनुष्यके विस्मयमादधाति।
नुदेवते मे स्वदृश्य सुहृज्जनस्य
स्वनुं स्वकीयां कलयामकर्नुः ॥ १६॥

प्रसून्जाहुस्तो प्रलयं न लेभां
स्फूर्तेः परा शीर्णकलेवरेऽपि।
प्राणात्ययं ते सुसुधुर्बलेन
समश्नुय सम्प्राप्तिभुवीश्वराणां ॥ १७॥

विहङ्गमा वा पशवोऽथवाऽपि
शाखामृगा वाऽक्षहुराधिपा वा।
मनुष्यवाचैव परस्परेण
सम्भाषणाद्विस्मयमावहन्ति ॥ १८॥

→ न केवलं मानुषसाधकास्ते
ऽवदन्नुः प्रौढेऽपि खादि क्षत्र।
रामायणीया अमे वीरा[3] प्रसक्तम् ॥ १९॥

सीतामुखाच्छ्रुत्वनुमान्नुमायान्
विचिन्तयामास क्षमा नु वाचा।
तथा स सम्भाषणमारभेत
गिरा सुराणामथवा नरीणाम् ॥ २०॥

व्यचिन्तयत्तं स्कृता का गिराऽहं
सम्भाषयं प्रश्नयते च एवम् तेन।
प्रतिश्रुतेवादरतिं भवेन्नु
रक्षं भवेयन्न कथञ्चिदेव ॥ २१॥

---

१. कपेर्विः कपिवे त्यर्थे करपीरा त्मोर्ढुक् ( ) इत्यनेन ढुक्।
२. मरिस्मोर्हेतुमये ( ) इत्यनेन

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

इत्थं वृते वस्त्विति[1] बुद्धिभेदः -

तत्स्था यतो मां प्रतिपत्स्यते सा।
मार्गं कपी[2] रावण एव बिभ्रत्
कपिध्वजस्थं समुपागतो माम्॥ २२॥
रूपाणि नाना दधतीह दैत्या
मायाबलाच्छद्मचरा नृशंसाः।
प्रवर्तयन् संस्तुतया गिराऽमं
वाचं स्वकां रावण एव नूनम्॥ २३॥
वृत्वा कपेरन्वमिह प्रपन्नो
मद्वृत्तान्तमेति मयं प्रपन्नात्।
न मिश्रयेन्मद्वचसा स्ववाचं
सेत्थेव बुद्धिं समरीरिषेत्सः॥ २४॥
एतेन तस्य क्रममाऽऽविरस्ति
तस्मादजिह्मं संस्तुतया गिराऽऽह।
पुनः प्रसङ्गान्तरतस्त्वमुष्य
ततोऽपि भूमः परिलक्षयेत्सः॥ २५॥
तूर्णं भवेन्नूनमनेन वृत्तम्
हनूमता व्याकरणं मतो हि।
त्रेरं बहु व्याहरता ऽप्यनेन
नौवाप्यशब्दः समुदीरितोऽभूत्॥ २६॥
वृत्तादिकर्मण्यपि तस्य वाच्यं
कपेरयीति विचित्रमेतत्।
तुष्टाव तुष्टो रघुवंशनाथ-
स्तच्छ्रोत्रमापन्नमुदात्तभावः॥ २७॥
'प्रसन्नभावं हेममूरारेर्जन्म'
तथाऽपि दैत्यो विमराम्बभूव।
मारीचनामा ऽसुरराजवैद्य-
स्तद्रूपमासन्नविपत्तिविद्वान्॥ २८॥
प्रारात्त्रुटीरस्य विदेहजाया-
स्तच्चित्रमाकूतमयं युरुः सः।
प्रतप्तचामीकरगात्रयष्टि-
र्लीलाः प्रकुर्वन् विविधाश्चुकूर्द॥ २९॥

---

१. वृद्भ्यः स्यसनोः (१.३.९२) इत्मनेन परस्मैपदे न वृद्भ्यश्चतुर्भ्यः (७.१.२९) इत्यनेन झडभावः।
२. रो हि (८.३.१४) इत्यनेन प्रथमरकारलोपे हलोपे पूर्वस्य दीर्घोऽणः (६.३.१११) इत्यनेन कपेरिकारस्य दीर्घत्वम्।
३. अत्र वत्सं न मिश्रयति मद्वचोभिः (१.२८) इतिपर्यन्तस्य च्छायम्।
४. अत्र नूनं व्याकरणं वृत्तमनेन बहु व्याहरता ऽनेन न नौरित्यशब्दायितम्।
इति रमणीयं (२.३.२९) पद्यं परिवृत्योपन्यस्तम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रीरामलीलामानसकुसङ्गे

दृश्यं यदा द्रष्टृजनो विमुच्यः।
सम्पश्यतीदं प्रमुदामपारा-
माटीकते कोटिमसौ तदानीम्॥ ३१॥

लङ्केश्वरो दाशरथिर्यदा च
नाट्यज्ञयोरो व्यतिजघनतुर्द्वौ[1]।
दृष्ट्वाऽऽरैः प्रखरैस्तदाऽऽकि
मुदां भरं द्रष्टृजनः प्रयाति॥ ३२॥

ब्रह्मास्त्रसम्प्रेषणतो यदा च
रामो दशास्यस्य निकृन्तति द्राक्।
एवैकशस्तद्दशसङ्ख्यकानि
मुखानि लोकस्य तदाऽऽकि हर्षः॥ ३३॥

यदा च पापप्रतिमानमूर्तो
ज्वालालीकृत्वमुपैति दैत्यः।
तदा हृजातं जनतानलरैः
विस्फोटजातं मुदमालनोति॥ ३४॥

श्रीरामभद्रस्य कथां विचित्रां
विविचित्रयात्राबलिचित्ररूपाम्।
प्रयोगमाप्यप्य जनः सुरवेन
श्रीरामभद्रस्मरणं विधत्ते॥ ३५॥

अद्धारतिमं रामकथाप्रयोगा-
पुण्यं दिनं गुण्यजनाभिरम्यम्।
अस्मिन्दिने भाव्यकृतां नरेभ्यः
समर्पये हं शुभकामनाः स्वाः॥ ३६॥

सदा भवन्तः सुखिनो भवन्तु
सार्धं कुटुम्बेन सुहृज्जनैश्च।
हरन्तावचेयं च यशोऽवदातं
विन्दन्तु वर्धिष्णु सदैव लोके॥ ३७॥

दूरेव तावद्विनिवेद्य सत्सु
सदा सदाचारपरायणेषु।
सत्यव्रतो दिल्लिपुरीधिवासी
॥ ३८॥

(प्रमुखवृत्तम्)
भवतां भ्रातृजायाऽसौ भवत्स्नेहवरांवदा।
प्रजावत्ये भवद्भ्यश्च दत्ते स्वाः शुभकामनाः॥ ३९॥

(वैतालीयवृत्तम्)
प्रभुध्यानपरायणा सती
नियतं प्रार्थयते हिसा सती।
कुशलं क्षेम च नः कुटुम्बको-
त्कर्षिलं सुखदं च सङ्गमम्॥ ४०॥

---

1. न गतिहिंसार्थेभ्यः (१.३.१५) इत्यनेन कर्तरि कर्मव्यतिहारे (१.३.१४) इति आत्मनेपदं निषेधः।

2. प्रशस्तगुणसम्पन्नौदिक्यधीः। रूपमारायणलालप्रशंसोद्धृतिः (५.२.१२०) इति ईयः
प्रत्ययो ऽपि दृश्यते दिल्ली-कार्तिके न चक्र प्रत्यक्षः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

प्रिया बन्धुवर्गैः,

सस्नेहाशिषः।

पत्रं समासाद्य महान् प्रमोदः-

चिरान्नो मदीये प्रसृतिं गतोऽभूत्।
वाचा स नो वर्णयितुं कथञ्चि-
च्चक्षुष्मतो यतो सोऽयमनेकवेद्यः॥१॥

कायेन नौ यद्यपि भेदप्रतीते
तथापि 'स्वं नौ मनस्वी स्थिते स्तः'।
समर्च्य नौ मन्त्र इति प्रकामं
स्नेहानुषङ्गः प्रसरीसरीति[1]॥२॥

संसेव्यमाने ऽप्यगदे मदीयो
निरन्तरं नो नाद एति शान्तिम्।
अशान्तिमेतत्प्रबलां मदीये
दुःखाकरां चेतसि तन्तनीति[2]॥३॥

दिने दिने ह्रासमुपेयिवांसं
शरीरसामर्थ्यमवेक्ष्य भूयः।
प्रवर्तितव्यं कथमत्र तावन्-
मयेति चिन्तां महतीं प्रपन्नः॥४॥

अहो न शान्तिं मम गात्र! याति
नानौषधानां परिसेवणेऽपि।
तत्सेवनादन्यरुजोऽप्यनेका
अप्यकल्पिताः प्रस्फुटिता भवन्ति॥५॥

व्याधोऽस्ति पित्तप्रकृतिर्मदीयः
पित्तं च तदाङ्गलौकधसेवनेन।
वृद्धिं प्रयातीति तदा तदुत्था-
स्त्वचो विकाराः प्रकटीभवन्ति॥६॥

---

1. सृधातोर्यङ्लुकि रूपम्। ऋतश्च (७.४.६२) इत्यनेन रीडागमः। सृजिदृशोर्झल्यमकिति (७.३.७६) इत्यनेन रीडागमपक्षे रूपम्।
2. तनेर्यङ्लुकि रूपम्।
3. परिनिविभ्यः सेवसितसहसिवसपसु वृस्तुस्वञ्जाम् (८.३.७०) इत्यनेन सस्य षत्वे ऽट्कुप्वाङ्नुम्व्यवायेऽपि (८.४.२) इत्यनेन नस्य णत्वम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

एकस्य कष्टस्य न यावदन्तं
तावद् द्वितीयं प्रवरं ततो ऽपि[1]।
प्राणान्तमेतीति विचिन्त्य चित्तै
र्वेदो मदीयान् मे बदमादधाति॥ ६॥

कालप्रभावात्सुतरामभावो
वैद्यादिकानां परिदृश्यते ऽद्य।
ये नाम लोके प्रथितिं लभन्ति तेऽपि
स्वं डाक्टरं ख्यापयितुं प्रवृत्ताः॥ ८॥

वैद्येति संज्ञां परिहर्तुकामाः
स्वमानहानिं परिलक्ष्य लज्ज।
उरश्चवादे[2] परिवृत्त यन्त्र-
व्रजं चिकित्सालयिता भवन्ति॥ ९॥

काश्चौषधालये स्वचिकित्सने ते
नैवाश्रयन्तीति निभाल्य तेषाम्।
पाश्चात्यरीत्यैव रुजां चिकित्सा-
विधौ प्रवृत्तिं[3] रुजमातनोति॥ १०॥

जाड्यैकरीक्षादि रुजां निदाने
न ते कदाचित्समुपाश्रयन्ति।
लज्जास्पदं शून्यशरीरमादिशास्त्रं
रुजां निदाने न तु ऽप्राश्नुवन्ति॥ ११॥

परम्पराप्राप्तमतो ऽस्मदीयं
ज्ञानं क्रमेण ह्रासिमानमाप्त।
ऋषिद्भुतानां परिरक्षणाय
नैवोपयुक्तं परलोपमेक्षात्॥ १२॥

पुरातनस्यामिलितो पजन्यं
भवेदनिष्टं सुमहत्स्वदेशे।
देशस्य चिकित्साविधिरेव लोके
श्रेयान्न पाश्चात्यविधिः कथञ्चन॥ १३॥

---

१. उरश्चवयन्त्रमिति ऋङ्गसा 'स्टेथिस्कोप' इत्यस्य कृते स्वकल्पितः शब्दः।

२. "एकस्य कष्टस्य न यावदन्तं
तावद् द्वितीयं समुपास्थितं मे" ( )
इत्यस्य च्छायात्र।

३. प्रवृत्तिः रुजामिति च्छेदः। रोहिः (८.३.१४) इत्यनेन प्रथमकारलोपे हलोपे चर्वस्य च दीर्घोऽणः (६.३.१११) इत्यनेन इकारस्य दीर्घः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

तथाऽपि नैव जानन्ति
दुराग्रहग्राहगृहीतरूपम्।
संलक्ष्य वेदाऽपि विनाशमाशः
पाश्चात्त्यरूपं समुपाश्रयन्ते ॥ १५॥

हि मार्दिताश्चीनवशं गताश्च
पाश्चात्त्यदेशा बहुबुद्धिकाश्च।
यदौ कथं तत्र भवेत्प्रभावि
देशेऽपि नः स्वात्मिकमुत्तमैव ? ॥१६॥

प्रत्यक्षदेशे प्रलवाम्बुमेदो
देशान्तरौघादिति वेद लोकः।
तथापि तत्रत्यचिकित्सनस्य
स पक्षतिं संश्रयते विमूढः ॥१७॥

श्रेयान् स्वधर्मो विगुणोऽपि तावत्
परस्य धर्मः सुगुणोऽपि नैव।[2]
स प्रात्मनीनेऽपि न भवेत्कथञ्चिद्
भयावहोऽसावतिदुर्हरिलोऽस्ति ॥१८॥

चिकित्सनं कश्चिदहो शरीरात्मा
रोगोपचारं त्वरितं तनोति।
मिथ्या प्रयुक्तेति विचारमेनं
तदाश्रयार्थं क्रमतेऽयलोकः ॥१९॥

विचारमूढः स न परीक्षतीदं
यत्तेन रोगोदयमेऽपि तूर्णम्।
निर्मूलितो तस्य न भोभवीति
कालेन तस्याङ्कुरणं पुनश्च ॥२०॥

मूलः स रोगोऽङ्कुरितः क्रमेण
विवर्धते नाशिकणोपमैव।

---

१. उदः क्रमूर्तिभ्यः कर्थे (५.४.१५१) इत्यनेन बहुव्रीहौ कप्।
बह्वी बुद्धिर्येषु' इत्यर्थः।

२. अत्र श्रीमद्भगवद्गीतायाः "श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः
परधर्मात्स्वनुष्ठितात् (३.३५) इत्यस्य च्छाया।

३. आत्मने हित इत्यर्थे आत्मन्विश्वजनभोगोत्तरपदाट्ठञ्
(५.१.६) इत्यनेन ख प्रत्ययः। तस्य चेनादेशः।

४. वृत्तिसर्गतायनेषु क्रमः (१.३.८८) इत्यनेन सर्गार्थे
(= उत्साहार्थे) आत्मने पदम्।

मूलं यतो यद्यनुपैति कुप्रयोगः।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

चिकित्सकैः सन्त्यज्य चिकित्सितोऽपि
नानौषधाद्यैः शममेति नैव ॥ २० ॥

न केवलं इत्यादिदमेव रूपं
तीव्रेति सन्तः प्रविभावयन्तु।
तज्जन्मरोगा दुरतिक्रमत्वेनैव
दुःसाध्यरूपाः प्रकटीभवन्ति ॥ २१ ॥

रोगाजनो ऽत्यं समुपेक्षिवान् सन्
रोगं महत्त्वं क्षुरं तलो ऽपि।
धनव्ययेनापि न शान्तिमाप्य
यथा कथाञ्चिन्नमति स्वकालम् ॥ २२ ॥

पाश्चात्यरीत्या हि रुजां निदानं
प्रवर्तते यन्त्रपरीक्षणेन।
भूरि व्ययो यत्र भवेज्जनस्य
न निश्चयश्चाप्यचिरेण रुजां निदाने ॥ २३ ॥

स्वदेशरीत्या तु भिषग्वरेण्या
नाडीपरीक्षाविधिरेव लाघवात्।
चक्षुर्रुजाः सूक्ष्मतया निदानं
चिरक्षितेनापि मिलत्यमेन ॥ २४ ॥

प्रचारवन्तो न धनास्तिलाश्च[2]
परार्तिदूरीकरणैकचित्ताः।
स्वकीयविद्याफलमेतदेव
वैद्याः पुराणाः फलमाश्नुवन्तुः ॥ २५ ॥

'विद्यामधीते' इति वेदशब्द-
निरुक्तिमार्गः प्रतिपादयन्ति।
'यो वेद विद्यामिति'[4] चापरांतो
निरुक्तिमस्य ज्वलयन्ति सन्तः ॥ २६ ॥

---

१. रोरि (८.३.१४) इत्यनेन प्रथमरकारलोपे हृल्लोपे पूर्वस्य दीर्घोऽणः (६.३.१११) इत्यनेन पूर्वोकारस्य दीर्घः।

२. प्रहसनाख्योदन्यधनाम्बुसाधिपासाधर्वृषु (७.४.३४) इत्यनेन क्यजन्तो धनाङ्शब्दो निपात्यते।

३. स्पष्टीकरणार्थमत्र सन्धिः परिहृतः।

४. तरप्तो तड्वेद (४.२.५८) इत्यनेन अधीते-वेद वेत्यनयोरर्थयोरण्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

सा नाम विद्या परदुःखशान्ति-
मविद्यया, तत्फलमस्ति तस्याः।
नार्तिघ्न किञ्चित्प्रतिभाति लोके-
विद्या प्रतोऽनया प्रकला प्रबुध्याः॥२७॥

बुद्धेति मन्ये सुविचारकर्त्रे-
विद्याः समस्ताः सुपरीक्ष्य सर्वाः।
परार्तिहारित्ववशैः कृताया-
वेदोऽस्ति विद्येति कृतामिधानः॥२८॥

सूक्ष्मेक्षिकां प्राक्तनचिन्तकानां-
मोघाऽभिधा स्पष्टतया व्यनक्ति।
विद्यासु मैवासु सतीषु सर्वासु
विद्येत्यभिख्यां नहि काऽप्यलब्धा॥२९॥

पूर्वे कृतं दुर्गतिकाननेषु
भ्रमद्भवश्वापदसङ्कुलेषु।
प्रारुह्यमानाः क्रमकर्शिताश्च-
मन्वेषते ऽदुर्मनसः प्रबोधीनाम्॥३०॥

कथं नु तौदात्तमिदं, स्रजोऽस्माद्
एकौषधेः स्याच्छमने क्षमेति।
कथं नु तच्छन्दपरीक्षणैः तैः
कृतं भवेत्पूर्वमुपोद्बलैः॥३१॥

कथं नु तैर्मन्त्रविधानि नाम-
धेयानि दत्तानि पुरा पुराणैः।
जनैः किमाश्रित्य कथं च तेषां
कृता परीक्षा गुणदोषतश्च॥३२॥

विद्रुद्रुहैरप्य विचार्यमाण-
मेतन्महाश्चर्यमनालनोति।
वनेऽवसद्भ्यां विजहन्ति वल्कलं
वनस्पतीनां ततयश्च हन्त!॥३३॥

क्रमभ्रम्यमाणा विपिनेषु पूर्वे
प्रत्येकमेतत् दृढ़ हृदोरनेकुर्विषयं पुरा नः।
तासां प्रयोगे स्वमनश्च तेऽधुं
रोगोपशान्त्येकपरत्वबुद्धेः॥३४॥

पूर्वं प्रयोगा विदिता भवेयुः
रोगादिमूलेषु जनेषु तेषु

---

१. सेयं हि इत्यनेन प्रथमश्लोके द्वितीयस्य पूर्वस्य दीर्घोऽणः (६।३।१११) इत्यनेनाकारस्य दीर्घः।

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

पितः —

रोगाधिकारे असमता च तासां

निर्धारिता स्याद् बहुमतं पुरस्कृत्य ॥ ३५॥

रोगस्य शान्त्यर्थमुभौ[1] कर्त्रिः स्यात्
तत्सेवनं लाभकरं भवेत्तु ।
रोगोद्भवनेषु परीक्षणेन
तौर्निश्चयं स्यात् सुविचारवद्भिः ॥ ३६॥

रोगोपचारो यदि नैकया स्याद्
योज्येकमन्यामिश्रयीति बुद्ध्या ।
प्रयोगयोगाः परिकल्पितास्तैः-
द्वैद्वैराणां धुरि कीर्तनीयैः ॥ ३७॥

ते प्राणिजाते कफवातपित्तैः-
प्रकोपजाः कायविकारपूगाः ।
एतत्समन्वादवधार्य चित्ते
स्वयं चिकित्सां कलयाम्बभूवुः ॥ ३८॥

रागद्वेषे स्वयं निर्दिदिशुश्च ते स्यात्
कफादिकोपस्य कथं निरोधः ।
समत्वमेषां च कथं प्रसिध्येत्-
दित्येतदर्थं[2] प्रवदद्भिश्च पथ्यम् ॥ ३९॥

प्रादुर्भवेन्नैव गदः कथञ्चेत्
पथ्यं बुधः संश्रयते जनश्चेत् ।
गते गदे स्यादगदङ्गतो नो
काऽपि व्यथेत्येतमवदातमेव[3] ॥ ४०॥

'प्रज्ञादारुद्यौ खलु सत्त्वशुद्धिः'[4]
सत्योक्तमेतद्वचनं पुराणम् ।
ज्ञानेः सदा भाव्यमवश्यमेवा-
हारस्य शुद्धौ वहितैः[5] प्रकामम् ॥ ४१॥

स्वस्यानुकूलं मुचि-पथ्यदस्ति
तदेव सेव्यं स्वहिताभिकामैः ।

---

१. शान्त्यै प्रभुभौ कर्त्रिः इति च्छेदः ।
२. छान्दोग्योपनिषद् (३.१.१०६) वच एतत् ।
३. वदः सुपि क्यप् (३.१.१०६) इत्यनेन क्यप् ।
४. वाङ् मनसि रिलोपश्च भवाप्योरुपसर्गयोः ।
प्रज्ञां चैव हलन्तानां यथा वाचा निशा दिश ॥
इति मनुस्मृतिसूत्रेण प्रज्ञारिलोपे वहितशब्द उपपन्नः ।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

श्रद्धा मवेत्तत्प्रतिमूलमद्धा ?

तद्वर्जनीयं विषवत्सदैव ॥ ४२ ॥

जनः स्वयं वेत्ति किमस्ति तस्या-
हितं हितं वा किमु वाऽनुकूलम् ।
किं वाऽथ तस्य प्रतिकूलमस्ति
विवेकशक्तिः प्रकृतिप्रदत्ता ॥ ४३ ॥

अवेक्ष नेदं प्रविवेक्तुमर्हो
मामना मनुष्यः पशुरेव सोऽसम् ।
विवेकलः स्यादुभयोर्विवेक-
स्तदन्यथात्वे न भिदाऽनयोः स्यात् ॥ ४४ ॥

एवं विवेकं पुरतो निधाय
हिताहिते स्वे प्रविचार्य सूक्ष्मम् ।
प्रदात्मनीनं[२] मविकं[३] म तत्र
प्रवर्तनीयः प्रबलात्मनाऽऽत्मा ॥ ४५ ॥

प्रहारं[४] मात्रे नहि सावधानः-
त्या प्रवर्त्मं स्वहिताय पुंसा ।
व्यायाम एवारपि तथैव वृत्यं
कामस्पृपुष्टत्वमयं तनोति ॥ ४६ ॥

व्यायाम पुष्टाखिलगात्रकस्य[५]
पद्भ्यां तथोद्वर्तितकायकस्य ।
न व्याधयः पार्श्वमुपाव्रजन्ति
शरीरपौघा गरुडस्य यद्वत् ॥ ४७ ॥

योगेन चित्तस्य मलं विकर्षे
मलं शरीरस्य च वैद्यकेन[६] ।
योगेन कायेन चरेद्धिमाहो
जनः सुखी यापयति स्वकालम् ॥ ४८ ॥

---

१. श्रद्धा इत्यस्य विनेश्वरो नेत्यर्थः ।

२. श्रात्मने हितमित्यर्थे श्रात्मन्विश्वजनभोगोत्तरपदात्खः (५.१.६) इत्यनेन खः । तस्य ईनादेशः ।

३.

४. श्रत्र बहुव्रीहौ उरःप्रभृतिभ्यः कप् ( ) इत्यनेन कप् । गात्र शब्दः शरीरवाचकोऽपि तदवयववाच्यत्रे ऽत्र तदवयवार्थे प्रयुक्तः ।

५. श्रत्रापि पूर्ववत् उरःप्रभृतिभ्यः कप् ( ) इत्यनेन कप् ।

६. श्रत्र प्राचीनपद्यम्

व्याधयो नोपसर्पन्ति वैनतेयमिवोरगाः ॥ इतिपद्यं

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitized By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

६. 'योगेन चित्तस्य पदेन पाठ्यं मलं शरीरस्य तु वैद्यकेन' इति पठ्यते मनोरिवृत्त्यर्थमिदं (विचारितम्)

जानेन नित्यं परिपालनीया
श्रमाश्च सर्वे नियमास्तथा च।
एवं स्थिते कष्टपरम्परायो
मुक्तिर्भवेत्तस्य चिरान्मिकाम्या॥ ४८॥

लोभाय नैवेन कदापि चित्तं
धर्माय वा देयमथो मदाय।
एते ऽन्तरङ्गस्य हरन्ति शान्तिं
रोगानलेष्वा-जनयन्ति चापि॥ ५०॥

'चेतो प्रशान्तेऽथ शरीरशान्ति:
रामाणको ऽयं जगतो ऽस्ति-लोके।
प्रशान्तचित्तस्य जनस्य तत्त्वं
विचारमायाति-हि एकचापः॥ ५१॥

विचारमन्तिन् समुपेक्षमाणे द्राग्
रोगाग्नयेके प्रकटीभवन्ति।
दुःखस्य कष्टस्य च कारणं ये
मुक्तिं मतो वा-धृति सर्व एवा॥ ५२॥

चित्तस्य कार्यस्य ततो ह्यभोश्च
एकाग्र्यं समीहेत जनो हितार्थी।
एकत्र जाते हि विकारजाते-
ऽपरत्र तस्य प्रभवो भवेद् द्राक्॥ ५३॥

भवन्ति वंशाः प्रभवा ऽनेके
रोगाः कठोरा बहुयत्नसाध्याः।
दृद्रोग एको मधुमेह एकः
कर्कस्तथैक 'एड्स' रोग एकः॥ ५४॥

एवम्ततो सङ्क्रमणं भवेन्नो
एकाग्रमिति ध्यानधरेण पुंसा।
एकाग्र्यं तथा कल्पयितव्यमेतद्-
भवो भवेन्नो भवदुःखकारी॥ ५५॥

दुष्कर्मणां पूर्वभवे कृतानां
रोगाः फलं सन्ति हि जन्मनीह।
यद्यत्कृतं पूर्वभवे जनेन
भोग्यं फलं जन्मनि तस्य तस्य॥ ५६॥

प्राग्जन्म पाथाने हि जन्मनीह
एकाग्रधीरूपेण जनं दशन्ति।
पुरातनानां चरकादृषीणां
वचः प्रमाणत्वमिहोपयाति॥ ५७॥

वैद्यक-तत्त्वाङ्क-मल्लमतकाव्याम्।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

एतदा सदाचारपरेण मान्यं
जानेन तस्मादिह जन्मनीति।
व्याख्यानवेशं बहु नोलि तस्माद्
वचोविरामः प्रविधन्यते ऽत्र ॥ ५८ ॥

ऽल्पं विवक्षन्नपि बहु यद्वचो ऽहं
प्रावर्तयं तत्र न मेऽस्ति हेतुम्।
स्नेहः कदाचिद्दुवतां दृढो ऽत्र
सम्प्रेरणे कारणतामियर्ति ॥ ५९ ॥

इत्येव विनिवेद्याहं स्नेहसिक्तेन चेतसा।
ऽशीराशिं प्रयुञ्जानो वचः स्वमुपसंहरे ॥ ६० ॥

सदा भवन्मङ्गलाभिलाषुकः —

सत्यव्रतः

ऽत्र कृष्णलालभवनम्,
ई-८३६, सरस्वती विहार,
दिल्ली

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

डा० चन्द्रभूषणझाकृतहामागान् २०.१०.२००७ दिनाङ्के प्रेषितं पत्रम्

प्रिया डा० चन्द्रभूषणझाकृतहामागाः

सप्रेमे प्रदीक्षिकः।

(१)

चक्रे ऽमृतान्मानवरेषुरेव
यद्यां लुङ्चं[1] भवतो ऽहमार्यान्।
नूनं मदीक्षा कृतिरस्ति पूर्वा
या मुह्यसे त्वमृतिमुह्यकेण ॥ १॥

मानीमदृक्षा मयका[2] ऽक्षमेक्षिते निरीक्षिते
गोचारिणीवाङ्कयविस्तरो ऽयं।
नूनं मयोद्धरितं तत्र सूरि
विद्वद्वरेभोऽपदलं स्वदेत ॥ २॥

सन्त्वेव मामा क्षिक्षयोः क्षमुर्द्वौ
समी समैर्मे सुधरीक्षितां नौ।
तत्रावधाने करिदीयमाने
धीरञ्चि मन्मनीषं स्फुरति प्रयत्नात् ॥ ३॥

विमूर्धिलाखं[3] स्मृतहंसहाया वी-
र्यात्मा हृत्यर्थं[4] शकृतो विकारः।
वेद्वद्वराणां बहुशो विचार
एतादृशो मो[5] मुनिवच्छमुह्यः ॥ ४॥ बहुलमुच्चारः

भाजं[6] रः मीचीन रीति प्रयत्नात्
हृत्यौ[7] चक्राथं मयका ज्यरत्थि।
प्रमेकधा प्राकृतवान्मुखन्यौ
जिह्वाधुराणां तत ग्रहीता एव ॥ ५॥

मोहेलिशब्दो गुहशब्द एव
मेमौ हृथकृशब्दतया [illegible] यहीतौ
उच्चारणे दोषवशाद्धेत्वर्थः ॥ ६॥
मेमाल शब्दे डपि तथैव जातं
यथार्थतो ऽस्त्येव मृषाहा शब्दः।
शिक्षा प्रमेये विनियोजकत्वे
प्रमेयकेऽपाणि सखाप्रयन्ति ॥ ७॥

---

१. लुद्म्यो लुङ्. (१.२.८) इत्यनेन वर्त्तमानेऽर्थे भूतादिसूत्राद् व्यवस्थितः
परस्मैपदेषु (३.१.५५) इत्यनेन च लङ्. स्मृतम्।
२. अनन्त्य [illegible] इत्यस्य लुङ्. स्मृतम्।
३. प्रकाशेस्वनाशोमिश्रे प्रथः (५.३.७१) इत्यनेनोकारे स्मृतम्।
प्रथश्च ख्याथौ। मयेत्यर्थः।
४. सत्यर्थानां क्रीयमाणः (१.४.३३) इत्यनेन चतुर्थी।
५. तथाऽऽह भर्तृहरिः - पारम्पर्यादपभ्रष्टा विभुत्वेऽर्थस्य तन्तुषु।
प्रसिद्धिमागताः - वाक्यपदीय. १.

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

द्रव्य has the sense generally of an object, a substance. The playwright, however, departs from it and uses it in that of a loose form, as opposed to that of the form of a tablet:

नलिनी : भगिनिके अस्ति कोष्ठबन्धकमौषधेषु?
भगिनिका : अस्ति, तदस्ति द्रव्यरूपम्[93]

गोह means a hiding place. The playwright takes it to mean a pocket quite an extension of the original sense: *इति दशरूप्यकाणि नलिन्यै ददाति। सा च गृहीत्वा गोहे स्थापयति*[94]), *गोहात् छायाचित्रमपकृत्य*[95], *त्वं किं मन्यसे यत्सा मम गोहे स्थिता।*

In the use of exclamatory words the playwright does not confine himself to those in use in Sanskrit. He increases their number by incorporating into them two of those in Hindi *ओहो* and *ओहः नलिनी : ओहो महती विकृतिः*[96], *बाला; ओहो कुत्राहं पतिता*[97], *पा.–ओहो त्वं न जानासि किम्,*[98] *ओहो दुर्ललितो भवान्*[99], *विजया (नेपथ्ये) ओहो क्षणमास्ताम्,*[100] *ओह न मया ज्ञातं सिंहस्त्वमसीति.*[101]

The various modes of address in vogue in Hindi and other vernaculars like *री* or *अरी* current among womenfolk the playwright adopts in Sanskrit: *अरी अत्र काऽपि नायाति, नहि री तदपि किं 'सभ्यं परिधानम्?*[102] as also *अरे* or *ए* among the rustic folk which goes well with the speech of a drunkard: *अरे किं सर्वे मृताः,*[103] *ए भृशं जल्पसि।*[104]

Living in the present age it was but natural for the playwright's expression to have come under vernacular influence. Quite a few lines in the work carry on them an unmistakable reflection of their Hindi base:

1. *मयाऽपि दानसङ्ग्रहार्थं स्वयंसेवकव्यवस्थायै च गन्तव्यम्।*[105]
2. *उपरिष्टादधः पर्यन्तं दृष्ट्वा* [106] (Cp. Hindi ऊपर से नीचे तक देखकर)
3. *महाराजो दर्शनं वितरति* [107] (Cp. Hindi *महाराज दर्शन देते हैं*)
4. *परमहं तव दृष्ट्या दृष्टं जीवितम् आत्मनो नेच्छामि* [108] (Cp. Hindi *तेरी नजर से*)
5. *एभिरेव वस्त्रैः साम्प्रतं चलिष्यति* [109] (Cp. Hindi *इन्हीं कपड़ों से अभी चल देगी*)
6. *धा.-अहं पुनस्तव पितरं मानयिष्यामि*[110] (Cp. Hindi *मैं तेरे पिता को मना लूँगा*)
7. *भो.-साधु, साधु शीघ्रमिदानीं साक्षात्कारयोजनां कुरु* [111] (Cp. Hindi *साक्षात्कार की योजना बनाओ*)

8. *अल्पवसनो भोलानाथो दण्डवत्प्रसारणोत्थानोपवेशनरूपं* [112] *व्यायामं संलग्नः*[113] (Cp. Hindi *दंड बैठक निकालने में लगा है*)
9. *उभौ च हस्तं मेलयतः*[114] (Cp. Hindi *दोनों हाथ मिलाते हैं*)
10. *श्व आवेदनं दास्यामि* [115] (Cp. Hindi *कल अर्जी दूँगा*)
11. *मातः यूयं रूढिवादिन्यः पुरातननार्याः*[116]
12. *आम्, सञ्जातैव तस्या अप्यागमनवेला* [117]
13. *एकस्यामासन्द्यां धर्मदास उपविष्टः समाचारपत्रपृष्ठानि परिवर्तयति* [118]
14. *कार्यक्रमस्तु आसीत्*[119] (Cp. Hindi *कार्यक्रम तो था*)
15. *मु.-स्थानीये चिकित्सालय एव* [120]

The language of the plays is generally correct and idiomatic and except for the vernacularisms as noticed above, has a classical ring about it. Aberrations, if at all, are only a few, an infinitesimal number in the otherwise well-written compositions. *गायन* used by the playwright in the sense of song: *शनैः शनैः मन्दतां याति गायनस्वरः*[121], a common enough occurrence in modern Sanskrit words, should have been *गान.* As it is, it can mean a singer with ण्युट् by Pāṇ. ण्युट् च (III.1.147). In *किमन्तरायानि महोदये,*[122] *अन्तर्* being treated as preposition by the Vārttika *अन्तःशब्दस्याङ्किविधिणत्वेषूपसर्गत्वं वाच्यम्* its र् should have led to the cerebralization of the न् of *आयानि* by Pāṇ. *अटकुप्वाङ्नुम्व्यवायेऽपि* (VIII.4.2), *कूर्द्* being Ātmanepadin *कूर्दति* in *नाडी ते कूर्दति* should have been *कूर्दते. दिवस* normally is masculine (Cf. Kālidāsa *दिवसाः परिणामरमणीयाः*) but can be used in neuter as well, as done by the playwright, on account of its being one of the *अर्धचादि*, vide Pāṇ. *अर्धर्चाः पुंसि च* (II 4.31). In *इत्येतानि त्रयोदशतत्त्वान्येव निवृत्य मनुष्यो ब्रह्म समधिगच्छति* [123] *निवृत्य* should have been *निवर्त्य.* In an isolated instance the syntax is incoherent. In *भगिनिका–गम्यतामियं महोदये,*[124] *गम्यताम्* is used when not needed. In *अन्यथा मावमंस्था जाते,*[125] it would do to say *अन्यथा मा मंस्थाः, अव* would give the sense of insult which is not intended here.

Coming to style one cannot fail to make the innovative spirit of the author as one does in the case of vocabulary. He has used all the devices available to him in writing to indicate the different human moods and emotions. In this he is most original. It is not uncommon to see one feeling hesitant to express oneself and speaking haltingly or leaving the sentence incomplete. This hesitation may be born of avoiding somebody's displeasure or

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

प्रकारौ ला प्रत्यये करे ण सिद्धिः

पा. ण्यन्तमित्येव गृहेरुच्यते।

गृहेरुच्यते विचारमेव

तत्सूत्रमेव प्रथमतस्तावदुदाहरणम् ॥ ८ ॥

गृहेर्धातोः णौ णिजन्तो विगृह्यते -

पुंक्षेत्रे गृहेरर्थे रति प्रकाशम्।

गृहेरुक्तिर्यः परिग्रहेरीरितः

गृहेरुच्यते मतीरिति विचित्रमेतत् ॥ ९ ॥

ग्राम्यो यो राक्षसो ऽर्थमिदमिति वा धर्म-

मर्थं, दुष्टधाद्, पदं न साधितरूपम्।

गृह्णादेरादयाक्षरे पुच्छहृदय-

लघावृतीयाद् वलु संस्कृतेन ॥ १० ॥

न केवलं प्राकृतशब्दजाल

मृहीतमेतेन ततो ऽपि मूढः।

ग्राम्यान्तरेष्वो ऽपि निरन्तरेण-

समस्तवृत्ता मैनकेचिदेव शब्दाः ॥ ११ ॥

न लिप्यते पुण्य पेमा प्रभावं

निरीक्षते तावदहं कवित्वे शब्दान्

निरुक्तिमार्गे सखु दुर्गहारमि ॥ १२ ॥

प्रहारवक्तशब्दः कलभवे ~~प्रसिद्धः~~ इति लेखः-

लक्ष्मीः ए संस्कृतेन।

*यर्थेन ~~प्रयुक्ते~~ गृहीतः सुरवाचयः इति।

लक्षाहेर्वोधे ऽमिहेलं पुरातनो

मोहिन्यमिरत्ने मनुष्यहारमि ॥ १३ ॥

"वलामः हुंसि लोचनयोः"

वन्दीतिशब्दो ऽपि न संस्कृतस्य मूलो ऽस्ति

गिरः सुरायामिति बोधनीयम्।

पारस्यभाषायाम एष शब्दः

स्तुतो गृहीतः सुरमाचया इति ॥ १४ ॥

शब्देन मूलावरदेशजेन

संकोचमते नाम गृहादिशब्दः।

वन्दीगृहेत्यादि नवीन शब्द

प्रयोगलेखस्य दुरन्तरो ऽसिद्धः ॥ १५ ॥

ऽमेल शब्दो ऽपि न संस्कृतस्य

हिन्दीगृहीतो ऽपहारीकृत एव शब्दः। वक्तः।

ऽमेल इत्येष प्रयोगसत्य

तद्वत्तिक्ष्मीरः परिकल्पितानि ॥ १६ ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

द्रव्य has the sense generally of an object, a substance. The playwright, however, departs from it and uses it in that of a loose form, as opposed to that of the form of a tablet:

नलिनी : भगिनिके अस्ति कोष्ठबन्धकमौषधेषु?
भगिनिका : अस्ति, तदस्ति द्रव्यरूपम्[93]

गोह means a hiding place. The playwright takes it to mean a pocket quite an extension of the original sense: *इति दशरूप्यकाणि नलिन्यै ददाति। सा च गृहीत्वा गोहे स्थापयति*[94]), *गोहात् छायाचित्रमपकृत्य*[95], *त्वं किं मन्यसे यत्सा मम गोहे स्थिता।*

In the use of exclamatory words the playwright does not confine himself to those in use in Sanskrit. He increases their number by incorporating into them two of those in Hindi *ओहो* and *ओह: नलिनी : ओहो महती विकृति:*[96], *बाला; ओहो कुत्राहं पतिता*[97], *पा.–ओहो त्वं न जानासि किम्,*[98] *ओहो दुर्ललितो भवान्*[99], *विजया (नेपथ्ये) ओहो क्षणमास्ताम्,*[100] *ओह न मया ज्ञातं सिंहस्त्वमसीति.*[101]

The various modes of address in vogue in Hindi and other vernaculars like *री* or *अरी* current among womenfolk the playwright adopts in Sanskrit: *अरी अत्र काऽपि नायाति, नहि री तदपि किं 'सभ्यं परिधानम्?*[102] as also *अरे* or *ए* among the rustic folk which goes well with the speech of a drunkard: *अरे किं सर्वे मृता:,*[103] *ए भृशं जल्पसि।*[104]

Living in the present age it was but natural for the playwright's expression to have come under vernacular influence. Quite a few lines in the work carry on them an unmistakable reflection of their Hindi base:

1. *मयाऽपि दानसङ्ग्रहार्थं स्वयंसेवकव्यवस्थायै च गन्तव्यम्।*[105]
2. *उपरिष्टादध: पर्यन्तं दृष्ट्वा* [106] (Cp. Hindi *ऊपर से नीचे तक देखकर*)
3. *महाराजो दर्शनं वितरति* [107] (Cp. Hindi *महाराज दर्शन देते हैं*)
4. *परमहं तव दृष्ट्या दृष्टं जीवितम् आत्मनो नेच्छामि* [108] (Cp. Hindi *तेरी नजर से*)
5. *एभिरेव वस्त्रै:साम्प्रतं चलिष्यति* [109] (Cp. Hindi *इन्हीं कपड़ों से अभी चल देगी*)
6. *धा.-अहं पुनस्तव पितरं मानयिष्यामि*[110] (Cp. Hindi *मैं तेरे पिता को मना लूँगा*)
7. *भो.-साधु, साधु शीघ्रमिदानीं साक्षात्कारयोजनां कुरु* [111] (Cp. Hindi *साक्षात्कार की योजना बनाओ*)

8. *अल्पवसनो भोलानाथो दण्डवत्प्रसारणोत्थानोपवेशनरूपं* [112] *व्यायामे संलग्न:*[113] (Cp. Hindi *दंड बैठक निकालने में लगा है*)
9. *उभौ च हस्तं मेलयत:*[114] (Cp. Hindi *दोनों हाथ मिलाते हैं*)
10. *श्व आवेदनं दास्यामि* [115] (Cp. Hindi *कल अर्जी दूँगा*)
11. *मात: यूयं रूढिवादिन्य: पुरातननार्य:*[116]
12. *आम्, सञ्जातैव तस्या अप्यागमनवेला* [117]
13. *एकस्यामासन्द्यां धर्मदास उपविष्ट: समाचारपत्रपृष्ठानि परिवर्तयति* [118]
14. *कार्यक्रमस्तु आसीत्*[119] (Cp. Hindi *कार्यक्रम तो था*)
15. *मु.-स्थानीये चिकित्सालय एव* [120]

The language of the plays is generally correct and idiomatic and except for the vernacularisms as noticed above, has a classical ring about it. Aberrations, if at all, are only a few, an infinitesimal number in the otherwise well-written compositions. *गायन* used by the playwright in the sense of song: *शनै: शनै: मन्दतां याति गायनस्वर:*[121], a common enough occurrence in modern Sanskrit words, should have been *गान.* As it is, it can mean a singer with ण्युट् by Pāṇ. ण्युट् च (III.1.147). In *किमन्तरायानि महोदये,*[122] *अन्तर्* being treated as preposition by the Vārttika *अन्त:शब्दस्याङ्किविधिणत्वेषूपसर्गत्वं वाच्यम्* its र् should have led to the cerebralization of the न् of *आयानि* by Pāṇ. *अटकुप्वाङ्नुम्व्यवायेऽपि* (VIII.4.2), *कूर्द्* being Ātmanepadin *कूर्दति* in *नाडी तं कूर्दति* should have been *कूर्दते. दिवस* normally is masculine (Cf. Kālidāsa *दिवसा: परिणामरमणीया:)* but can be used in neuter as well, as done by the playwright, on account of its being one of the *अर्धचादि*, vide Pāṇ. *अर्धर्चा: पुंसि च* (II 4.31). In *इत्येतानि त्रयोदशतत्त्वान्येव निवृत्य मनुष्यो ब्रह्म समधिगच्छति* [123] *निवृत्य* should have been *निवर्त्य.* In an isolated instance the syntax is incoherent. In *भगिनिका–गम्यतामियं महोदये,*[124] *गम्यताम्* is used when not needed. In *अन्यथा मावमंस्था जाते,*[125] it would do to say *अन्यथा मा मंस्था:, अव* would give the sense of insult which is not intended here.

Coming to style one cannot fail to make the innovative spirit of the author as one does in the case of vocabulary. He has used all the devices available to him in writing to indicate the different human moods and emotions. In this he is most original. It is not uncommon to see one feeling hesitant to express oneself and speaking haltingly or leaving the sentence incomplete. This hesitation may be born of avoiding somebody's displeasure or

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(२)

१. विवरणे दुर्बोधे (विदुषां वोधाय) तथा चामरः - मतल्लिका प्रकाण्डमुद्धतलजौ (२.३.२७).

२. मालविकाग्निमित्रे (द्वितीयाङ्के) मत्ता तस्य दासी वर्णिता।

[तत्रैव मत्तविदूषकयोः संवादे
प्रयोगः द्रष्टव्यः]

३. देखें का इति (व्याकरणेन शुद्धत्वम्)

प्रकारैरेव शब्दार्थनिरूपणमिति:

पा. णि. व्याकरणमित्येव गृहीतं सत्यं
नोहत्य मेतीति विचारमेतं
तत्सूत्रभेदेन प्रपञ्चयत्यहम् ॥ ८ ॥

गृहेधातुः चौ। विग्रहो निष्पत्ति -
कृदंशे। गोहार्थ इति प्रकाशम्।
गृहेत्य किंधीः परिदृश्यतेऽनिशं
नोहत्य मेतीति विचारमेतत् ॥ ९ ॥
प्रायो ऽप्रयोगे शब्दो ऽयमिदर्थविषयो ऽपि -
मर्मं, दुर्धाव, मर्म मर्माधिनरत्नम्।
गुरुकादिरयमाकृत्य गुरुं हृदय -
मत्राकृतीनाऽखिल हेत्कृतेन ॥ १० ॥
न केवलं प्राकृत शब्दजाल
मृतीत्यमेवं ततो ऽपि सूक्ष्मः।
प्रयोगलेखो ऽयि (न रन्तरेखा -
मसत्कृता मैर्विचरा हि शब्दाः ॥ ११ ॥
न लिख्यते यैर्न मनाक् प्रमाणं
विचारचर्चातो ऽपि कदाचिदपि शब्दान्
तानर्थनार्थं सम्प्रतरामि ॥ १२ ॥
प्रारब्धशब्दः कलमे प्रयुक्तः इति लेखे -
संस्कृतेन।
मर्यादे प्रयुक्ते गृहीतः सुरक्षाचयेऽपि।
तथाहि दोषे ऽतिगहनं पुराणो
नोहत्यमिच्छे मनुहृद्धरामि ॥ १३ ॥
"ध्वजाम: कुंसी लोचनयास"
ध्वनीतिशब्दो ऽपि न संस्कृतस्य मूलो ऽस्ति
गिरः सुराणामिति बोधनीयम्।
परस्परमाधार गत एक शब्दः
सतो गृहीतः सुरमाधया ऽसौ ॥ १४ ॥
शब्देन मूलाक्षरदेशजेन
संकोचमेते नतु गृहादिशब्दाः।
ध्वनीगृहेत्यादि मनीम शब्द
प्रयोगलेखा दृढतरा ऽसिद्धः ॥ १५ ॥
ऊमेल शब्दो ऽपि न संस्कृतस्य
हिंदी गृहीतो ऽथवदीमत (ज शब्दः) वाचः
[illegible]
तद्वाचि वीर्यः परिदृश्यमानम् ॥ १६ ॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

all of them are taken up hereunder one by one. Examples of one: The word current in most Indian languages for tea the playwright uses as such avoiding its contrived Sanskrit equivalents like *उष्णजल, उष्णपेय, कषायपान*, etc., employed by some of his contemporaries and gives it the neuter gender, e.g.:

1. अहं किञ्चिदाभोज्यं चायं वानयामि।[1]
2. पटले चायं स्थापयति[2]
3. उभे चायं पिबतः खाद्यं च खादतः[3]
4. चायं पीत्वा[4]
5. जाते चायं साधय[5]
6. जलमानीयतां चायमपि[6]
7. चायं पीतं वा न वा[7]
8. निश्चितमेव चायं साधनीयम्[8]
9. चायं मया साधितम्[9]
10. देहि प्रथमं चायम्[10]
11. न दीयते चायम्[11]
12. न चायमिष्यते[12]

In the context of tea it may be interesting to note as to how he expresses the idea of pouring it into cups. For cup he has the old Sanskrit word *चषक*. For pouring he forms a word from √*धृ* in causative; *मृणालिनी चायं चषकेष्वाधारयति*[13]. *चायं चषक आधारयति.* The other foreign words used in the works are pant: *पेटिकामुद्घाट्य पैण्टं निष्कास्य,*[14] *अहं तु पैण्टमेव धारयामि त्वं तां शाटीं धारय ;*[15] coat: *कोटादिकमपनीय*[16]; suit and boot: *परिहितसूटबूटपरिधानः*[17] glass: *गिलासद्वयं शीतलं दुग्धं पीतम्*[18]; the name of a sort of a Punjabi pancake; *भटूराः* he uses as such: *मया तु चणकैः सार्धं भटूरात्रयं... खादित्वा*[19]; *रसगुल्ला*, the word for a Bengali sweet he, however, Sanskritizes in the form of *रसगोलक*, more probably out of the consideration that the same had been attempted earlier and he finding no harm in adopting the same in his work: *मया तु केवलं चणकैः सार्धं भटूरात्रयं पञ्च रसगोलकानि च खादित्वा*[20] ... The Hindi word *झोला* he uses as such in the neuter gender with the addition of *कः तस्य स्कन्धे झोलकम्।*[21]

Examples of the Two

त्रिपदी for Hindi *तिंपाई*, stool, *पटलस्य वामतः त्रिपदी,*[22] *त्रिपद्यामुपविष्टा मार्गदत्तदृष्टिः*[23], *विस्तरबन्ध*[24] for Hindi *बिस्तरबन्द*, holdall and *अपसर* for officer.

The playwright titles one of his works as *अपसरमहिमा*[25] using the word there quite often, *स्वफेन* for *साबुन*, soap; *सुगन्धिस्वफेनेन स्नातव्यम्*[26], *कलमधानी*[27] for *कलमदान*, pen-holder, *पुष्पधानी*[28] for *फूलदान*, flower vase.

The category of non-Sanskrit words being Sanskritized may also include such words as are current in vernaculars and as suggest from their form their Sanskrit origin but as are not a current coin in Sanskrit. Such words are *माली* for garderner: *प्रवृद्धायां लतायां माली तदाश्रयविषये चिन्तितो भवत्येव*[29] and *स्थालक* for plate: *एकस्मिन् स्थालके धातुरागं तण्डुलानि वातादानि चानयानि।*[30]

Examples of Three

उरश्श्रवयन्त्र for stethescope: *डा. नलिनी कण्ठे उरश्श्रवयन्त्रमारोप्योपविष्टा*[31], *उरश्श्रवनालिका* for ear-plugs of the stethescope: *उरश्श्रवनलिके कर्णाभ्यां निष्कास्य,*[32] *कर्णयोरुरश्श्रवनलिके अर्पयित्वा*[33], *प्रोञ्छ* for towel: *आसन्दीपृष्ठे च प्रोञ्छ,*[34] *प्रोञ्छेन मुखं प्रोञ्छन्तीं*[35], *दूरसन्देश* for telegram: *कश्चित् दूरसन्देशवाहकः*[36], *विद्युद्दीप* for electric light: *विद्युद्दीपं संयौति*[37] (puts on, *संयौति* lit. connects the light): *नालास्त्र* for gun: *भित्त्वा लम्बमानं नालास्त्रम्*[38], *आकाशे नालास्त्रं चालयति,*[39] *उत्थाय दूरपतितं नालास्त्रं गृह्णाति,*[40] *नक्तांशुक* for night gown: *मृणालिनी दीर्घं नक्तांशुकं धारयन्तीं*[41]; *पटवस्त्र* for in all probability *अंगोछा*, the typical Indian towel: *स्कन्धे लम्बितपटवस्त्रः*[42]; *गणवेष* for uniform: *एकः परिहितगणवेषः प्रेष्यस्त्वरितं कक्षं प्रविशति*[43]; *नस्ति* for file: *सुविस्तृते पटले काश्चन पञ्जिका नस्तयः,*[44] *कश्चनाधिकार्युपविष्टो नस्तिकर्गदान् सावधानं पश्यति।*[45]

आयव्ययपत्रक for budget: *एषु दिवसेष्वायव्ययकपत्रप्रस्तुतीकरणार्थं भूयः कार्यम्*[46], *शोभावस्तु* for decoration piece: *अन्यानि शोभावस्तूनि इतस्ततः स्थापितानि*[47], *कण्ठबन्धो दृश्यते*[48]; *निद्रावटिका* for sleeping pill: *स श्रेष्ठी निद्रावटिकां भक्षयित्वा सुप्त्वा च न पुनरुत्थितः*[49]; *निम्नमध्यमवर्ग* for lower middle class: *निम्नमध्यमवर्गीयस्य सामान्यगृहस्य कक्षः।*[50]

Occasionally the playwright notes the internal variations in objects and as in the parent language has the qualifying words in the loan translation to indicate them. Thus for calender he has the word *तिथिसूचक : अपनीयतामेतत् तिथिसूचकम्*[51]*?* But if it is table calender, he puts in the word *पटल* (table) before it: *पटलतिथिसूचकम्*[52]. For table cloth he has the word *पटलांशुक : पटलांशुकं मलिनमेव,*[53] *पटलांशुकं च स्तृणाति*[54]. If the same were to be printed, he calls it *पुत्राङ्कित : गच्छ तस्मिन् कक्षे बृहत्समुद्गके स्थापितमुभयमपि पुत्राङ्कितमानय.*[55]

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

(३) केनलक्षेन प्रयुज्यते इयं
निर्मर्यादालानां, सुरापाच्यमं तु।
नाकारेणात्र योगः प्रयुक्तं
दृष्टान्तमत्र प्रतिपादयन्ति॥ १७॥

उमेलकः कण्टकजालमेव।
कलेचदेल राद्धा इति (?) रासुरार्णां
मेरापो ते मी गिर ठक्कुरो ऽसि॥ १८॥
टीकाकारपरिचयः
श्रीकृष्णचन्द्रो वाचस्पतिः संस्कृतभाषायां भोः।
श्रीशान्तिके संस्थिते दोनसं ग्रन्थम्।
द्वीपोद्भवो नूतनग्रन्थजातो [illegible] १९॥
तत्साम्यज्ञातुं यत्नस्तेनाभिरक्षितम्॥
सम्प्रापिते संस्कृतनूपवस्त्वं-
शक्तो ऽस्त्यहं संस्कृतशब्दरत्न।
द्वीपप्रत्यये [illegible] ऽनुवादः
संयोजने स्यात्पदमात्रिकारम्॥ २०॥
इत्थं प्रकारेण लिङ्गतोराज्ञा-
दत्तो ऽनुवादो [illegible]
शब्दान्तरं [illegible]
विनिर्मिमीते स्म इमं प्रयत्नः प्रशस्यिष्यम्॥ २१॥
नैश्चरं शास्त्रमीश्वरदीक्षावली च
विद्यान शास्त्रमीश्वरदक्षयज्ञः।
श्रीकादिराद्धप्रभुरेतते स्म
विमर्शिकाः संग्रह सामसंज्ञा॥ २२॥
श्रीकृष्णचन्द्रो ऽप्योरेति पदं प्रदाहते
तदेव होरेति तु संस्कृते ऽस्ति।
तच्छास्त्रमस्मिन्व्यं संभाले ऽस्य होरा-
शास्त्रं प्रसिद्धिं परमं गतं यत्॥ २३॥
मध्यशास्त्रमीश्वरदीक्षां वरेषु
श्रीरोसकोचार्य इति प्रसिद्धः।
[illegible] वभूव [illegible] प्रवक्ता
मंत्रक्रियां परमां दर्शयन्॥
[illegible] २४॥
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ācārya Yama's teaching to Naciketas is reproduced with the *Kaṭhopaniṣad* verses in the play.

The next play, *Ātmaghāta*, is the soliloquy of a young son of an army man who having been jilted in love, wants to commit suicide. He first writes a suicide note and tears to pieces the photograph of his beloved. He then applies his mind to the various means to end his life. But finds each of them unsuitable. To hang himself with a rope from the ceiling is not possible. From where is he to get the rope and how is his hand to reach the ceiling. To choke himself with his father's neck tie also would not work. That may offend his father. The sleeping pills with which his farther helps himself occasionally are all but finished. There is a gun on the wall. That could well do the job, but he has never used it before. And where to shoot? To shoot at the head would mean instant death. He first loads the gun. Then decides to fire in the air. If it were to miss the aim, it would mean a great tragedy. The sound could be terrible. But then he has no reason to feel scared. After all, he is the son of an army man. He fires in the air and with its sound falls unconscious. The sound brings his father in. He noticing the suicide note, the photograph of the beloved in pieces and the son on the floor thinks that the latter has ended his life. He picks up the gun to end his. He kisses the forehead of his son. This makes him come to himself. The father is happy that the son is alive. Suicide? asks the father. No. It was only its rehearsal, answers the son and that is the end of the play.

The next play, the *Āścarya*, has for its description in six scenes the theme of the marriage of a young educated middle class girl. Coming from outstation in western dress with bob hair, she wants to give a surprise to her mother who takes her a boy. The mother, as any of her like in Indian society is worried about her marriage. The girl, Mṛṇālinī, is modern not only in dress but also in ideas. She does not want marriage and is in favour of women's lib. Her father Dharmadāsa is given to drinking. He comes to the house in the dead of the night, knocks at the door which Mṛṇālinī in night gown opens. Taking her to be his wife, deep under the influence of liquor, he puts her in tight embrace but gets a slap

from her in return which opens his eyes and he swears not to touch wine again while his wife reminds him of his duty towards his two daughters Mṛṇālinī and Citrā who are of age now and are ripe for marriage. Dharmadāsa with the effect of liquor gone, notices the worn out sari of his wife and promises to bring a new one. He begs forgiveness of her for his misdemeanour. The wife goes on stressing on him the need to arrange for the marriage of the girls and the dowry required for the same.

Dharmadāsa is next shown with a box of *sari* with the words of his wife Pāñcālī ringing in his ears. He spurns the offer of one of his friends to go to a tavern and comes back home.

The next scene shows the house being redone. A prospective groom comes with his parents. He is agreeble to the marriage provided he is paid Rs. 51000.00 to enable him to prosecute his studies abroad. While Dharmadāsa and Pāñcālī plead with the parents to lower the amount, Mṛṇālinī jumps in to say they would not be given a penny and drives them out. Firm and unflinching, she repeats her resolve not to marry. She does not want to be given over to a greedy man, who with the members of his family may later kill her. Dharmadāsa agrees with her. Pāñcālī is worried. Who would help them, she does not know.

In the next scene a young man, Bhuvaneśa, knocks at Dharmadāsa's door. Mṛṇālinī's friend Gītikā, who had come to meet her, opens it. Gītikā tells him that Dharmadāsa is not yet back from his office while Pāñcāli is away to the market. Mṛṇālinī hearing her talking to some body comes in and finds the same young man before her who had asked for the dowry. She asks him as to why he is back. Could it be that the price is lowered, she enquires of him tauntingly. In the meantime enters Pāñcalī with a basketful of vegetables. She brings Bhuvaneśa in spite of Mṛṇālinī's protests and asks Mṛṇālinī to bring water and tea.

Bhuvaneśa expresses regret for what he had done which he ascribes to the prompting of his parents. He is impressed with the words of Mṛṇālinī and would like to marry her there and then. With Dharmadāsa also coming in just then, the Tilaka ceremony is performed as per Bhuvaneśa's suggestion with almonds and a

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

Ācārya Yama's teaching to Naciketas is reproduced with the *Kaṭhopaniṣad* verses in the play.

The next play, *Ātmaghāta*, is the soliloquy of a young son of an army man who having been jilted in love, wants to commit suicide. He first writes a suicide note and tears to pieces the photograph of his beloved. He then applies his mind to the various means to end his life. But finds each of them unsuitable. To hang himself with a rope from the ceiling is not possible. From where is he to get the rope and how is his hand to reach the ceiling. To choke himself with his father's neck tie also would not work. That may offend his father. The sleeping pills with which his farther helps himself occasionally are all but finished. There is a gun on the wall. That could well do the job, but he has never used it before. And where to shoot? To shoot at the head would mean instant death. He first loads the gun. Then decides to fire in the air. If it were to miss the aim, it would mean a great tragedy. The sound could be terrible. But then he has no reason to feel scared. After all, he is the son of an army man. He fires in the air and with its sound falls unconscious. The sound brings his father in. He noticing the suicide note, the photograph of the beloved in pieces and the son on the floor thinks that the latter has ended his life. He picks up the gun to end his. He kisses the forehead of his son. This makes him come to himself. The father is happy that the son is alive. Suicide? asks the father. No. It was only its rehearsal, answers the son and that is the end of the play.

The next play, the *Āścarya*, has for its description in six scenes the theme of the marriage of a young educated middle class girl. Coming from outstation in western dress with bob hair, she wants to give a surprise to her mother who takes her a boy. The mother, as any of her like in Indian society is worried about her marriage. The girl, Mṛṇālinī, is modern not only in dress but also in ideas. She does not want marriage and is in favour of women's lib. Her father Dharmadāsa is given to drinking. He comes to the house in the dead of the night, knocks at the door which Mṛṇālinī in night gown opens. Taking her to be his wife, deep under the influence of liquor, he puts her in tight embrace but gets a slap

from her in return which opens his eyes and he swears not to touch wine again while his wife reminds him of his duty towards his two daughters Mṛṇālinī and Citrā who are of age now and are ripe for marriage. Dharmadāsa with the effect of liquor gone, notices the worn out sari of his wife and promises to bring a new one. He begs forgiveness of her for his misdemeanour. The wife goes on stressing on him the need to arrange for the marriage of the girls and the dowry required for the same.

Dharmadāsa is next shown with a box of *sari* with the words of his wife Pāñcālī ringing in his ears. He spurns the offer of one of his friends to go to a tavern and comes back home.

The next scene shows the house being redone. A prospective groom comes with his parents. He is agreeble to the marriage provided he is paid Rs. 51000.00 to enable him to prosecute his studies abroad. While Dharmadāsa and Pāñcālī plead with the parents to lower the amount, Mṛṇālinī jumps in to say they would not be given a penny and drives them out. Firm and unflinching, she repeats her resolve not to marry. She does not want to be given over to a greedy man, who with the members of his family may later kill her. Dharmadāsa agrees with her. Pāñcālī is worried. Who would help them, she does not know.

In the next scene a young man, Bhuvaneśa, knocks at Dharmadāsa's door. Mṛṇālinī's friend Gītikā, who had come to meet her, opens it. Gītikā tells him that Dharmadāsa is not yet back from his office while Pāñcāli is away to the market. Mṛṇālinī hearing her talking to some body comes in and finds the same young man before her who had asked for the dowry. She asks him as to why he is back. Could it be that the price is lowered, she enquires of him tauntingly. In the meantime enters Pāñcalī with a basketful of vegetables. She brings Bhuvaneśa in spite of Mṛṇālinī's protests and asks Mṛṇālinī to bring water and tea.

Bhuvaneśa expresses regret for what he had done which he ascribes to the prompting of his parents. He is impressed with the words of Mṛṇālinī and would like to marry her there and then. With Dharmadāsa also coming in just then, the Tilaka ceremony is performed as per Bhuvaneśa's suggestion with almonds and a

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

फरमाइ: रत्नेऽतरत्नमेन लभ्यं
तत्तैव धवारव्यं एवर्णं भवोरम्।
एवम्: हते संस्कृतनाचि शब्दो
ऽमेति रोमहरणं तनोति॥२६॥
हालो मवेदुत्तरत्नन कुमार:
रोमाधिराजिन्द इलीव सूक्ष्मम्।
मूर्ते तत्र ते क्षे ऽमेति शब्दो
रोमो हुवो [illegible] भारतवर्जातै: ॥२७॥
मुखादिनिर्गतरीतिविधत्तवैन
तैः शिक्षितेषु प्रीक [illegible]
विनैमिनमुद्रा रात्नासचेक-
पूरा तत्तेषां धर्मिणि व्यनक्ति॥२८॥
पारस्य देशादिहृते प्रयुक्ता
रा-वर्तिकाकस्तामुरतिका: भूतर:।
शब्दा यवीना: [illegible] पारसीक-
रत्नर: उपतेमं यतमित्र जनेन॥२९॥
एवं समुद्रैं गमितः उमेश
वाणिन्तरात् कांस्कृत शब्दबोधः।
इत्येव सोदाहरणं भूयो [illegible]
मनर्थकं हृतावहं विरत्नलोकसचम्॥३०॥
प्रहसन्यदप्यत्र विचारमोहट=
मापादितं यत्तव वाऽतिदुःसचम्।
बुधो जनेभ्यो ऽतिदं हि एवतत्
यदा नाम संशोधितलेखो ऽतिकश्चन॥३१॥
प्रतीतेऽमुरवण्डनिर्मितमाया-
कोषे ऽधिरूढे मुदिते ऽगमेतः उमेशः।
याचा सुराचार्यामिति तत्र दीर्घा
गीर्वाणवाक्शब्दवतिः प्रमाणम्॥३२॥
मूलस्तरत्नेऽत्र हि तत्र कश्चि-
च्छब्दो वदाः [illegible] मेचन चोन्नत [illegible]
उच्चारकाये वशतेः प्रयाताः
श्रोत्रे स्पृशन्तो मुदमाव हन्ति॥३३॥
राजेति शब्दो कनितेति शब्दः
तुमेति शब्दो नरारीति शब्दः।
एतत्तेति शब्दो ऽकं धनेति शब्द
स्त्रीति शब्दो मलिकेति शब्दाः॥३४॥
एवा कुशाः सन्ति परश्शता मे
शब्दा [illegible]
[illegible]
[illegible]
[

themselves away from it even while dealing with themes not part and parcel of it. By sheer habit sometimes they would use old words to denote new ideas. The use of the world *vaidika* in the poem under reference in the sense of a Christian priest is a case in point. An extension of this word is Vaidikāśrama in the sense of a Christian Seminary:

vaṭavātūradeśīyavaidikāśramacoditaḥ।
karomi nūtanākhyānaṁ yeśusaurabhasaṁjñitam॥[10]

"Impelled by the friends in the Vatavathur Seminary I compose this Kāvya, the *Sree Yesusourabham*."

It was again the force of the Sanskrit tradition that weighed with the present author to start his Kāvya on the life of Lord Christ with an invocation to goddess Sarasvatī:

yā tu saṅgītasāhityakalācaitanyarūpiṇī।
satāṁ ādhārabhūtāṁ tāṁ vande vidyādhidevetām॥[11]

"I salute the goddess of learning who wields the authority over music, literature and art. She is the support of all good-natured people and poets."

It is the influence of Sanskrit tradition again that makes the author refer to the celestial Ganges in the context of Holy Mary carrying lord Christ:

talpaṁ gavadanībhadraṁ citpuṁso garbhadhāriṇī।
sā 'dhyuvāsāñjasā merī haṁsīvābhranadītaṭam॥[12]

"Mary who was carrying the son of God in her womb was lying in the manger as the swan lies in the celestial Ganges."

The description in the work of the regions becoming bright and gentle breeze blowing at the birth of Christ is a piece with similar descriptions which have become a type now in Sanskrit literature:

praseduḥ kṣaṇam evāśā marutaś ca sukhā vavuḥ।
babhūvur nirmalāś cāpaḥ kūpeṣv api saraḥsv api॥[13]

Like the other poems on Christ's life, this poem too has the *Sermon on the Mount* in brief.

Another smaller original work in Sanskrit prose on the life of Lord Christ is the *Yeśucarita* by J. Marcel who styles himself

as Marsalācārya. The work he divides in five Adhyāyas, in beautiful, chaste Sanskrit which has a classical ring about it. The entire life of the Lord is put here succintly in an easy and fluent style. Two small paragraphs from this will be sufficient to form an idea of its Sanskrit:

sa yadā svasmai dattaṁ Yiśāyasya pustakam udaghāṭayat tadā tatredaṁ likhitam avartata: īśvaro mayy avasthitaḥ ... viṣādavidīrṇāntaraṅgān sukhaytiuṁ baddhānāṁ muktim andhānāṁ darśanaṁ ca pradātum .....māṁ prajighāya saḥ.[14]

"When he opened the book of Yisāya given to him he found it written there. The Lord is in me. He has sent me to provide happiness to the sad and to give release to the bound and sight to the blind."

parantu bho śrotāraḥ yuṣmān idaṁ vaktum abhyutsahe ye yuṣmabhyaṁ druhyanti teṣām api hitam eva tanuta. yuṣmān śapanti ye tebhyo'py āśiṣam eva datta. ye yuṣmān apavadanti teṣām api hitaṁ prārthayadhvam. yas tava ekasmin kapole praharati tasmai kapolam anyam api pradarśaya ..... yo vā ko vā bhavatu tāvako yācakaḥ, dehi tasmai। mā abhivāñcha tatpratyādānam। kiñ ca yuṣmān prati yādṛśam ācāram abhilaṣatha, tādṛśo bhavatu yuṣmākam api itareṣv ācāraḥ.....

"But O you the listeners, I feel like telling—Even those who are hostile to you, you do good to them too. Those who curse you, them too you bless. Those who denounce you, you pray for their welfare too. To the one who slaps you on one cheek, you show him the other one. Whosoever may ask you for something, give that to him. Don't care for any return for it. Moreover, the kind of treatment you want for yourself meet the same to others."

The next work which is not an original composition in Sanksrit but very much looks like so is the *Mahātyāgī* of M.O.Avara. The work was originally composed in Malayalam but was translated from it into Sanskrit by K.P. Narayana Pisharoty. The work in verse meaning literally the Man of Sacrifice is a

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

अनादि स्वरूपे परिवर्तनेन

एकोऽभाषा ध्वनि सम्प्रयोगात्।
सम्पूरयति ग्राहो दुर्बलाबलाश्च रत्नं
विशाल हृदयः किल शब्द राशिः॥ ३६॥

एवं देश्यदेवेति मतं खण्डनेन दूषयति। स्व स्व शब्द राशेः

तथा च लक्ष्मूलगजात ताऽदि॥ ३७॥ → प्रयुज्यते तच्चतुरं जनेभ्य॥

कश्चिद्वयुक्तः संस्कृत मूलकौ द्वौ
तुल्यार्थकत्वे डदि ज इकुमुतौ।
वड्डा डर्थमेकं, परिदर्शनाद्
दृष्टान्त मेकैकमुदाहरामः॥ ३८॥

यां मृगाक्षि शब्दाभियती तेकोत्र।

कथोऽर्थकरत्वेत इमेस्तु लक्षम्।
को-ट्ठ-ड्ड-ड्ढ प्रत्यस्ते यशस्तु एव लावट
तद्वैव रत्नं परिदृश्यमेतत्॥ ३९॥

संस्कृत शब्दैकमेक मार्ष-
देशा दिकालयोत्, इति शब्द मेकम्।
यशोऽर्थ बोधाय नकल्पितं तावत्,
तत्रैव दृश्यो यकलिराविरस्ति॥ ४०॥

लाक्षणिकः सदेशो ऽकेल आरण्यकः
हेदानीन शब्दो व्यवहारमेतौ।
हेदित्यव्ययं संस्कृत हेतु शब्दः
यास्तस्य कारणशब्द एव॥ ४१॥

कश्चिद्धि तुल्यार्थक एव देश्यः
संमोज्यते संस्कृत नामतेन।
शब्देन, कस्तेत्य च यौ कुमौ मो। शब्दयुग्मैः
प्रयुज्यते यो व्यवहारकाले॥ ४२॥
यो ऽप्यन्य शब्दः किल यास्कोक्त
यास्कार्थ एव व्यवहार्य एषः।
यादि त्यये तत्र तु व्यादेश्यः
यास्यस्त्वयं संस्कृत नायएव॥ ४३॥

शब्दो ऽर्थसङ्केत्य. कार्थैक एव देश्यो
यादृच्छिकं तेन कुतो व्यवेत्।
यास्यस्य शीर्णगिरा शयस्य
लक्षक्षयोस्तु तयोस्त यादि॥ ४४॥
एवं लक्ष्मीस्मृतिमात्रेण स्तः स.
वक्षुषं स्वं मलमत्र निक्षाण सारः।
मान्यो ऽवामिः प्रथमेऽरे मुदेऽहम्॥ ४५॥

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

three independent translations of it into Sanskrit. One by Lachmi Dhar Shastri published by him from Delhi in 1928, two, from the *Bible* Society of India, Bangalore, three, by K.P. Urumese from Trichur, the last two published in 1974. The *Sermon* also appears in a succint form in every creative work on Christ in Sanskrit. A very interesting work in the field of translation is the *Khṛistayajñavidhi*. The work is a translation in Sanskrit of the *Ordo Missae* in Latin by Ambrose Sureschandra Roy and was published from Calcutta in 1926. Apart from translations there has been a lot of original composition on Christianity in Sanskrit both in the nineteenth and the twentieth centuries. About half a dozen smaller works like the *Īśvaroktaśāstradhārā* (The course of Divine Revelation) by John Muir, the *Paramastava*, a hymn in verse on God, *Paulacarita*, a short life of apostle Paul in verse, the *Khṛṣṭasaṅgīta*, the history of Jesus Christ in verse, the *Khṛṣṭadharmakaumudī* by J.R. Balantyne, which is a comparison of Christianity with Hindu Philosophy in prose and a critical review of *Khṛṣṭadharmakaumudīsamālocana* in prose again by Brajalal Mukhopadhyaya.

The twentieth century too has seen many an original publication on Christ and Christianity, the latest and the biggest of which is the *Kristubhāgavata*, a Mahākāvya in Sanskrit in thirty-three cantos with a thousand and six hundred stanzas on the life of Lord Christ by P.C. Devassia which won him in 1980 the coveted Sahitya Akademi award in Sanskrit. The thirty-three cantos of the Kāvya correspond to the number of the years of the Lord's life. Although in narrating the story of the Lord the author relies on the versions of the Gospels and some reputed biographies of Christ and is faithful to incidents as recorded there, yet he shows his freedom and imagination as a poet to introduce poetic elements which, however, do not dilute the authenticity of the narrative. The poem is simple and straightforward, composed in the much-valued Vaidarbhī style.

The Mahākāvya, the greatest so far, on Lord Christ in Sanskrit has, as the author himself points out in the Preface, many allusions to and illustrations from the Hindu Purāṇas and Epics. This the

author ascribes to his growth in an atmosphere of Sanskrit literature which could not but appear even in a work on Christ. Another great influence on the author in this was His Eminence Joseph Cardinal Parecattil, the Archbishop of Ernakulam who, he says, believes that the Church in India must have its roots in the culture and the tradition of the land. A Sanskrit scholar, he has played an important role in the Indianization of the Church.

The stanzas in the Mahākāvya have a flow of their own which cannot but charm a reader. A stanza or two from canto XVII dealing with the *Sermon on the Mount* could well be reproduced here by way of specimen:

bhikṣā tvayā dakṣiṇahastadattā
na jñāyatāṁ vāmakareṇa te sā।
dānasya caivaṁ nibhṛtaṁ kṛtasya
pitā phalaṁ dāsyati guptadarśī॥ [1]

"When you give alms, do not let the left hand know what your right hand has done. For the almsgiving thus done in secret, your Father who sees in secret shall reward you."

yūyaṁ mā sañcinuta nidhim ātmārtham urvyāṁ hi yasmāt
kīṭādyās taṁ kṣayam upanayanty atra muṣṇanti caurāḥ।
svarge tān sañcinuta vibhavān ye hi tair na hriyante
vittaṁ yasmin bhavati bhuvane tatra cittaṁ ca vaḥ syāt॥[2]

"Do not lay up for yourself treasures on earth, where moths and other insects consume them, and where thieves break in and steal them; but lay up those treasures in heaven where they are not consumed by them, for, where your treasure is, in that world will your heart also be."

Of the smaller Kāvyas on Lord Christ could be mentioned *Sree Yesusourabham* by Soma Varma Raja which has 67, 70, 78, and 86 stanzas in its first, second, third and fourth cantos respectively. The Kāvya closes with five hymns of which the first is a prayer, a string of seven stanzas called the *Bhajanasaptakam*, the second, a hymn to the Sacred Heart, the third, the praise of Christ, the fourth, the hymn to Christ and the fifth, the *Bhaktajijīviṣā*, an expression of the desire of the devotee to see the Master and to live according to his tenets. In its 301 stanzas

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

प्रदेशमाश्रित्य विशाल रूपो
विराजते संस्कृतशब्दराशिः।
पुरातने गूढतमाङ्गभेदो
विशेषरूपेण तुरोगदेमालि॥ ३६॥

पुरातनाश्रित्यक्रमो [illegible] विवरिष्ये
[illegible] प्रयुक्तं स्वकृतेषु ग्रन्थेषु।
शब्दावलीं संस्कृतसंभवां च॥

एवं बहुविधरूपं दृष्ट्वा त्वे प्रतिदानेदृशः।
सविस्तरेण विषयं रोचमेसुधीर्मं कुरुधाः॥ ४६॥

प्रस्तुतैषैव दिशोजन प्रयत्नेविरचितो मया।
स ग्रन्थो विबुधैर्ग्राह्यो मेऽनुरूपा कृपा॥ ४८॥
विदुषामो विनोदाय प्रसिद्धिं यन्तु दैस्कृतिः
तत्परश्चाश्चयो करो ग्रन्थो पुरुषार्थो यदिष्यते॥ ४९॥
इत्येवोक्त्वा रुमासेन ग्रन्थः समाप्तिमगमत्
योगो क्षेमं च मे कर्तुं भवतां वचनं क्रमम्॥ ५०॥

इति युगान्तरो
ग्रन्थकृन्नागाजीहृदयेन्द्र
॥ समाप्तग्रन्थः॥ [illegible] पड़ा॥

नवदिल्ली
20.12.2006

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

तल्लालनेनसुप्तः
तत्राहंस्वप्नमेकमद्राक्षम्।
शिशिरे दुर्गनितम्बे
धिक्! चरमः स्वप्न आसीन् मे।।

'पोस्टीरियोर् एडिओस्', 'चरममामन्त्रणम्', फिलिपीन्स के प्रमुख देशभक्त लेखक होज़े रिज़ल् की रचना है। श्री होज़े रिज़ल् का जन्म फिलिपीन्स की राजधानी मनीला से कुछ दूर कलम्ब नामक नगर में हुआ था। उन दिनों यह देश स्पेन के अधीन था। स्पेन में ही उनकी शिक्षा-दीक्षा हुई। पर उनके मन में अपने देश के प्रति अगाध प्रेम था, इसे स्वतन्त्र देखने की ललक थी। स्वदेश प्रेम से प्रेरित होकर ही उन्होंने 'नोलि मे तेंगेरे' (Noli me Tengere) नामक कहानी लिखी जिसमें स्पेनिश अत्याचार का विशद वर्णन था। 1889-1891 तक इन्होंने जो विविध साहित्य रचा उसमें स्वदेश को स्वतंत्र कराने की पुकार थी। 1891 में उन्होंने अपनी दूसरी कहानी 'रेन ऑफ़ ग्रीड' (Reign of Greed) प्रकाशित की जिसमें स्पेनी शासन की कड़ी आलोचना की गई थी। स्पेनी प्रशासन इसे सह न सका। श्री रिज़ेल पर राजद्रोह का दण्ड लगाकर उनहें बन्दी बना लिया गया और देश-निकाला दे दिया गया। 1896 में जनता को स्पेनी शासन के विरुद्ध भड़काने का आरोप लगाकर उनहें मृत्यु-दण्ड दिया गया। 29 दिसम्बर की उस रात को, जो उनके जीवन की अन्तिम रात थी, वे निरन्तर लिखते रहे। 'अन्तिममामन्त्रणम्' मरने से छः घण्टे पूर्व की उनकी रचना है। इसमें उन्होंने अपने देशवासियों से विदाई ली है। रचना बहुत मार्मिक बन पड़ी है। नाना भाषाओं में इसका अनुवाद हुआ है। संस्कृत में इसका प्रथम अनुवाद डॉ. राघवन् ने किया है। मूल कविता में प्रत्येक पद्य में पाँच पंक्तियाँ हैं। संस्कृत पद्यानुवाद में पाँच पंक्तियों का छन्द सम्भव न था। डॉ. राघवन् ने इस कठिनाई को वसन्ततिलका पद्य के साथ एक अनुष्टुभ् पद्य को जोड़कर दूर किया है। डॉ. राघवन् का अनुवाद अंग्रेज़ी अनुवाद पर आधारित है। यह उस अनुवाद से किसी भी तरह कम नहीं, कहीं-कहीं तो भाव-प्रवणता में उससे भी आगे बढ़ जाता है। तुलना के लिए कतिपय पद्यों के अंग्रेज़ी और संस्कृतानुवाद नीचे दिये जा रहे हैं–

Farewell, dear fatherland, clime of the sun caress'd,
Pearl of the orient seas, our Eden lost!
Gladly now I go to give thee this faded life's best
And were it brighter, fresher, or more blest,
Still would I give it thee, nor count the cost.

स्वस्त्यस्तु पूज्यजननोर्वि रविप्रियोर्वि
प्राच्याब्धिमौक्तिकमणे मुषितद्युभूमे।

CC-O. Prof. Satya Vrat Shastri Collection. Digitised By Siddhanta eGangotri Gyaan Kosha

तुभ्यंविषादमयमप्यतिहर्षतोऽह-
मेतन्मदीयमिह जीवितमर्पयामि।।

यदीदं जीवितमितोऽप्यभविष्यत्समुज्ज्वलम्।
फुल्लमम्लानमेवं चाप्यदास्यं श्रेयसे तव।।

If over my grave some day thou seest grow,
In the grassy sod, a humble flower,
Draw it to thy lips and kiss my soul so,
While I feel on my brow in the cold tomb below
The touch of the tenderness, the breath's warm power.

चैत्यं मम प्रकटगुल्मघनान्तरोप-
रूढं कदाचिदवलोकयसे यदि त्वम्।
किंचित्सुफल्गु कुसुमं, नय तत्त्वदोष्ठ-
मात्मानमेवमपिमेपरिचुम्बमातः।।
एवमत्रातिशिशिरेचैत्येप्रस्वपतामया।
भालदेशेऽनुभूयेरन्श्वासास्तेकोष्णकोमलाः।।

My Fatherland adored, that sadness to my sorrow lends,
Beloved Filipinas, hear now my last good-bye;
I give thee all parents and kindred and friends;
For I go where no slave before the oppressor bends,
Where faith can never kill, and God reigns e'er on high!

पूज्ये ममोद्भवधरित्रि मदीयशोक-
सारायिते फिलिपिना दयिते शृणु, त्वाम्।
आमन्त्रयेऽद्य वचनं चरमं ममेदं
त्यक्तास्त्वयि प्रियजनाः पितरश्च तत्र।।
यत्र सन्ति न दासा वा घातुकाः क्रूरशासकाः।
श्रद्धा न मृतये, देवः शास्ता, तत्र व्रजाम्यहम्।।

डॉ. राघवन् की 'मधुगाथा'[8] नामक एक कविता अंग्रेज़ी के प्रसिद्ध कवि ग्रे की 'ओड् आन् दि स्प्रिंग' पर आधारित है। ग्रे के आशय को डॉक्टर साहब ने संस्कृत के माध्यम से अत्यन्त रसमय ढंग से अभिव्यक्त किया है। प्रमाण के लिए नीचे उद्धृत किये जा रहे कतिपय अंग्रेज़ी और संस्कृत के पद्य पर्याप्त रहेंगे–

The Attic warbler pours her throat
Responsive to the cuckoo's note,
The untaught harmony of spring,
While, whispering pleasure as they fly,